

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’NİN ULUSAL VE ULUSLARARASI
ÖLÇEKTEKİ KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİ:
DÖNEMSEL, MEKÂNSAL, KÜLTÜREL, FONKSİYONEL
VE POLİTİK ETKENLERİN ANALİZİ**

Doktora Tezi

Arda BAY

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN

Çanakkale – 2020

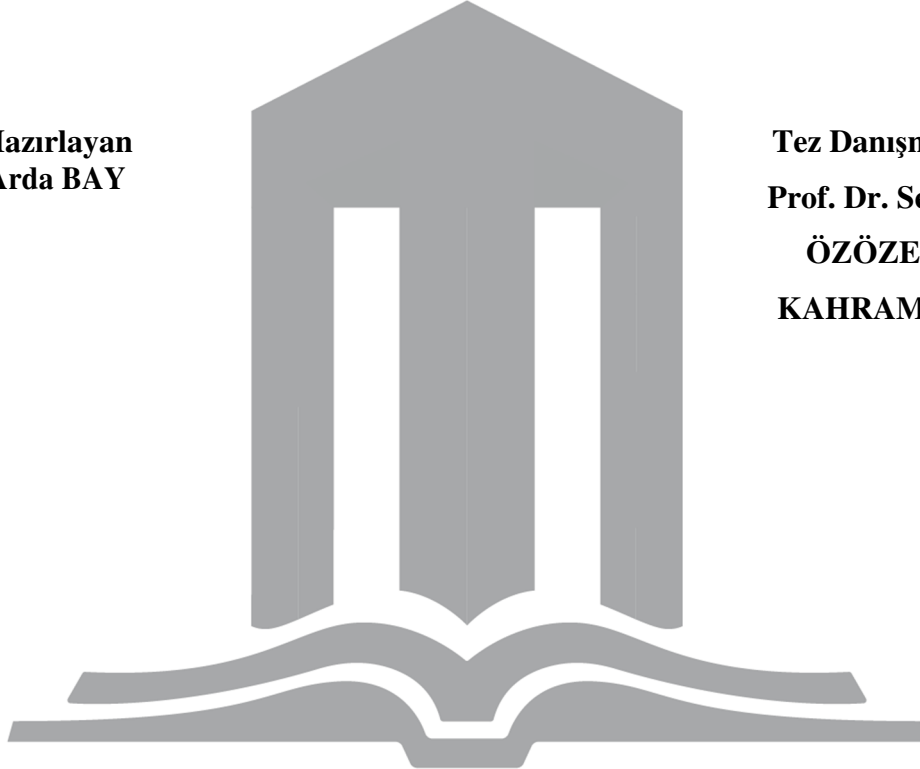
T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’NİN ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖLÇEKTEKİ KARDEŞ ŞEHİR
İLİŞKİLERİ: DÖNEMSEL, MEKÂNSAL, KÜLTÜREL, FONKSİYONEL VE
POLİTİK ETKENLERİN ANALİZİ**

Doktora Tezi

Hazırlayan
Arda BAY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Selver
ÖZÖZEN
KAHRAMAN

Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri
kapsamında desteklenmiştir. Proje No: SDK-2018-1352

Çanakkale – 2020

TAAHHÜTNAME

Doktora Tezi olarak sunduğum “*Türkiye’nin Ulusal ve Uluslararası Ölçekteki Kardeş Şehirleri: Dönemsel, Mekânsal, Kültürel, Fonksiyonel ve Politik Etkenlerin Analizi*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir bir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22/07/2020

Arda BAY

ÖZET

TÜRKİYE’NİN ULUSAL VE ULUSLARARASI ÖLÇEKTEKİ KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİ: DÖNEMSEL, MEKÂNSAL, KÜLTÜREL, FONKSİYONEL VE POLİTİK ETKENLERİN ANALİZİ

Belediye teşkilatları arasında ikili işbirliği ve ortaklık girişimlerini ifade eden kardeş şehir uygulamaları, günümüzde yerel yönetimler ve toplumlar arasında çeşitli konularda etkileşim yaşanması açısından önemli bir olgudur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında küreselleşme sürecinin ülkeler düzeyinde kültürel ve fonksiyonel (ekonomik, teknoloji ve bilgi paylaşımı, turizm, eğitim vb.) etkilerini yansıtan kardeş şehir süreçleri, Türkiye için de önemli fırsatlar sunan bir olgu olmuştur. Türkiye’de kardeş şehir uygulamaları belediyelerin yerelden yerele kardeşlik ve hemşehrilik bağlarını geliştirme süreçlerinde, yerel ölçekten bölgesel ve ulusal düzeyde gerçekleştirilen kalkınma adımlarında ve ulusal ölçekten uluslararası tanınırlığa kadar farklı düzey ve niteliklerde işlevlere sahiptir. Türkiye’de ilk kardeş şehir protokolünün imzalandığı 1964 yılından günümüze değin artarak devam eden kardeş şehir anlaşmalarının, bazı dönemlerde belirgin değişimler gösterdiği ve farklı fonksiyonel nitelikleri yansıttığı saptanmıştır. Bu anlamda kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin tespit edilmesi, kardeş şehir süreçlerinin ulusal ve uluslararası ölçekte dönemsel ve mekânsal dağılışı özelliklerinin ortaya konulması tezin amacını oluşturmaktadır. Türkiye’de 2016 yılı itibari ile mevcut 1398 belediye arasından 383 belediyeye anket ve seçilmiş 29 belediyeye uygulanan mülakatlardan elde edilen veriler çalışmanın temelini oluşturmuştur. Verilerin analizinde uygulanan Classification Tree yöntemi, belediyelerin kardeş şehir anlaşmasına sahip olup olmamalarında etkili olan faktörlerin derecelendirilmesinde; elde edilen verilerden oluşturulan tablo, grafik ve haritalar ise Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir ilişki ağlarının nitel ve nicel açıdan değerlendirilmesi konusunda önemli sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir seçiminde tarihsel, kültürel, ideolojik ve dini bağlardan kaynaklanan mekânsal ağlar oluşturduğu, bu mekânsal ağların Avrupa kıtasında özellikle Balkan ülkeleri, Asya kıtası ülkeleri ve komşu ülkeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının çoğunda açıkça izlendiği, ulusal kardeş şehir bağlantılarının ise büyük oranda aynı partiler arasında kurulduğu ve iç göç süreçlerinin

anlaşmaların niceliğinde önemli olduğu tespit edilmiştir. Uygulanan analiz sonucuna göre ise bir belediyenin kardeş şehire sahip olup olmamasında belediye statüsünün ve bölgesel gelişmiş düzeyinin belirleyici olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kardeş şehirler, Türkiye, Belediyeler, Kentsel Ağlar

ABSTRACT

TURKEY'S NATIONAL AND SISTER CITIES INTERNATIONAL RELATIONS ON SCALE: PERIODIC, SPATIAL, CULTURAL AND POLITICAL FACTORS OF FUNCTIONAL ANALYSIS

Expressing bilateral cooperation and partnership initiatives among municipal organizations sister city implementation is an essential concept in terms of interactions between local governments and societies on various issues today.

Reflecting the impacts of the globalization process of countries on cultural and functional levels (economic, technology and information sharing, tourism, education, etc.) after the Second World War, Sister city processes have been a concept of important opportunities for Turkey. Sister city implementations in Turkey have various functions at different levels and qualifications on developing sisterhood and fellow citizenship ties among municipalities at local levels, also on the development steps carried out at the local, regional, and national levels and from the national level to the international recognition as well. Continuously increasing from the first one signed in 1964, it is identified that sister city agreements of Turkey underwent some significant changes in some periods and reflected different functional attributes. In this sense, determining the factors that are effective in the sister city agreements, and revealing the periodic and spatial distribution features of sister city processes at the national and international scale constitutes the aim of the thesis. The data obtained by the select 29 municipalities interviews and 383 municipalities polls applied among the from 1398 municipalities as of 2016 present in Turkey forms the basis of the study. The Classification Tree method applied in the analysis of the data is used in the grading of the factors affecting whether the municipalities have a sister city agreement or not; table created from the obtained data, graphics and maps has provided significant results for the evaluation of the sister city relationship networks of municipalities in Turkey in qualitative and quantitative terms.

In the final evaluation, it is concluded that municipalities in Turkey formed spatial networks arising from the historical, cultural, ideological and religious ties when choosing sister cities, and these spatial networks are obviously followed when making sister city agreements with most of the Europe and especially Balkan, Asian and neighboring countries and it is also concluded that the national sister city ties were mostly established between the

same political parties and internal migration processes were found to be important in the quantity of the agreements. According to the results of the analysis applied, it is found that the status of the municipality determines whether a municipality has a sister city or not and the regional development level has been determined to be decisive.

Keywords: Sister Cities, Turkey, Municipalities, Urban Networks

ÖNSÖZ

Kardeş şehir kavramını ilk olarak yüksek lisans ders döneminde Prof. Dr. Vedat ÇALIŞKAN hocamın ödev olarak verdiği araştırma sonucu duymuştum. O günlerde adını ilk defa duyduğum kardeş şehir kavramının aslında günümüz dünyasının popüler olgularından biri olduğunu öğrendiğimde biraz da hayıflanmıştım. Doktora eğitimi döneminde, kardeş şehir konusunun bu sefer tez konusu olarak belirlenmesi, zorlu ve heyecanlı bir sürecin başlangıcı olmuştur. Öyle ki daha ders dönemindeyken bu konu ile ilgili araştırma yapmaya ve anketler üzerinde çalışmaya başlamıştım. Nitekim kardeş şehir kavramına coğrafi bir bakış açısı sunan; önemli bulgu ve sonuçların ortaya konulduğu bu tez çalışmasının akademik camiada ilgi uyandıracaklarını düşünmekteyim.

Kardeş şehir anlaşmaları aslında kent politikaları, kent yönetimi süreçlerinin doğrudan planlama ve yönetsel özelliklerini kapsayan, aynı zamanda da uygulamalı coğrafya içerisinde değerlendirilmesi gereken önemli bir konudur. Ne yazık ki Türkiye’de coğrafyacılar bu kadar önemli bir konuya bugüne değin ilgi göstermemişlerdir. Fakat bu konunun göz ardı edilemeyecek kadar önemli olması ve coğrafyacıların kardeş şehir ilişki süreçlerinin belirlenmesinde, dağılışı özelliklerinin ve mekânsal bağlantıların ortaya konulmasında önemli katkılar sağlayacağı düşüncesi böyle bir doktora tezinin yapılma fikrini ortaya çıkarmıştır.

Tezin oluşturulma sürecinin başından itibaren birçok güçlük ile karşılaşmıştır. Bu bağlamda yaşanan en önemli güçlük verilerin toplanma aşaması olmuştur. Özellikle Türkiye’de ulusal ve uluslararası kardeş şehir anlaşmaları ile ilgili güncel bir veri setinin bulunmayışı zahmetli ve zaman alan bir veri toplama sürecini kapsamıştır. Neredeyse iki yıllık süreyi bulan bu süreçte 1398 belediyenin tamamı ile iletişime geçilmiş ve örnekleme oluşturan belediyelere anketler uygulanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda ise Türkiye’nin güncel bir kardeş şehir listesi oluşturulmuştur.

Türkiye’de 1960’lı yıllardan itibaren örneklerini gördüğümüz kardeş şehir anlaşmalarında çeşitli süreçlerin ve faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir. Özellikle kardeş şehir uygulamalarının ulusal ve uluslararası ölçekte fonksiyonel yapısının değerlendirilmesi, Türkiye’nin kardeş şehir ilişki ağlarının ortaya konulma açısından önemlidir. Bunun yanında kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi ve dağılışı özelliklerinin (mekânsal ve dönemsel) saptanması çalışmanın genel çerçevesini oluşturmuştur. Aynı zamanda bu tez çalışması Türkiye’de kardeş şehir anlaşmalarının etki

ve boyutlarının araştırılması; dağılışı özelliklerinin belirlenmesi ve kardeş şehir ilişki süreçlerinin anlaşılması konusunda coğrafi bir bakış açısı da sunmaktadır.

Kardeş şehir uygulamalarının coğrafi açıdan ele alınması kuşkusuz önemli katkılar sunmuştur. Öncelikle çok yönlü ilişki ağlarının ve mekânsal bağlantıların hâkim olduğu bu sürecin etki ve boyutlarının değerlendirilmesi sağlanmıştır. Coğrafyanın diğer önemli katkısı ise kardeş şehir ilişki süreçlerinin kent politikaları, kentler arası mekânsal ağlar ve kentsel mekanlar arası ilişkiler çerçevesinde ele alınmasındaki rolü olacaktır. Bu bağlamda coğrafyacılar, kardeş şehir uygulamalarının mevcut durumunun analiz edilmesi ve gelecek potansiyelin belirlenme aşamasında önemli katkılarda bulunacaklardır.

Doktora tez çalışmasının oluşturulma safhasında bir çok kişinin değerli katkıları olmuştur. Özellikle gerçekleştirmiş olduğum saha çalışmalarında bilgi ve değerli vakitlerini sunan Türkiye Belediyeler Birliği Dış İlişkiler Müdürü Gülfem KIRAÇ KELEŞ'e, Ankara Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Şube Müdürü sayın M. Masum SUN'a, Bursa Nilüfer Belediyesi Dış İlişkiler Sorumlusu Hasan KARADAYI'ya, Erzurum Büyükşehir Belediyesi AB Dış İlişkiler Şube Müdürü Gülgün ÖZDEMİR'e, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Uzmanı İsmail SAYGIN'a ve Arkeolog Yusuf YAVAŞ'a katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

2014 yılında başlamış olduğum doktora öğreniminde “Kardeş Şehir” konusunun fikir babası konumunda olan, bu eşsiz konuyu bana çalışma fırsatı veren ve 2019 Eylül ayına kadar tez danışmanlığımı yürüten, ancak kendisinin yurtdışı görevlendirmesi (South Carolina Üniversitesi-ABD) nedeniyle danışmanlığımı bırakmak zorunda kalan çok değerli hocam Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Vedat ÇALIŞKAN'a üzerimdeki emekleri için minnettar olduğumu belirtir; saygı, sevgi ve hürmetlerimi sunarım.

Tez izleme sürecinde değerli görüşleri ile tezin olgunlaşmasına katkı sağlayan Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Arzu BAŞARAN UYSAL'a, Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Dr. Öğretim Üyesi Faize SARIŞ'a ve tez sürecinde her türlü yardım ve önerilerini esirgemeyen, tez danışman hocam Sayın Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Ve en önemlisi bana bu hayatı yaşamama vesile olan çok değerli AİLEME sonsuz teşekkür ederim...

Arda BAY
Çanakkale, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1
1. Önceki Çalışmalar	3
2. Araştırma Problemi, Kapsam ve Sınırlılıklar.....	7
3. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	10
4. Kuramsal Çerçeve.....	12
5. Veri ve Yöntem.....	22

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BELEDİYELER VE BELEDİYE ORTAKLIKLARI

1.1. Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediyelerin Tarihsel Gelişimi.....	36
1.2. Belediyelerin Görev ve Yetkileri.....	43
1.3. Belediye Türleri.....	46
1.3.1. Büyükşehir Belediyeleri.....	46
1.3.2. İl Belediyeleri.....	48
1.3.3. Büyükşehir İlçe Belediyeleri.....	48
1.3.4. İlçe Belediyeleri.....	49
1.3.5. Belde Belediyeleri.....	50
1.4. Belediye Ortaklıkları.....	52
1.5. Belediye Ortaklıklarının Amaçları, İşlevleri ve Temel Prensipleri.....	53
1.6. Belediyelerde Ortaklık Türleri.....	55
1.6.1. Belediye Birlikleri.....	55
1.6.2. Belediye Şirketleri.....	56
1.6.3. Proje Ortaklığı.....	57

1.6.4. Hizmet Ortaklıkları.....	58
1.6.5. Karar Ortaklıkları (Kent Konseyleri).....	58
1.6.6. Kardeş Şehir Uygulamaları.....	59

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYE ORTAKLIK TÜRÜ OLARAK KARDEŞ ŞEHİR UYGULAMALARI

2.1. Kardeş Şehir Uygulamalarının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi.....	60
2.2. Kardeş Şehir Uygulamalarının Amaç ve İşlevleri.....	63
2.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Süreçler.....	64
2.3.1. Amaçların Belirlenmesi.....	65
2.3.2. Ortakların Belirlenmesi.....	67
2.3.3. Sürecin Sonuçlanması ve Beklentiler.....	68
2.4. Kardeş Şehir Uygulamalarının Belediyelere Katkıları.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARININ DÖNEMSEL VE MEKÂNSAL DAĞILIŞ ÖZELLİKLERİ

3.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Dönemsel Dağılış Özellikleri.....	71
3.1.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1964-1984 Arası Dönem (İlk Kardeş Şehirler).....	71
3.1.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1985-1991 Arası Dönem (Büyükşehir Yasasının Çıkışı ve Küreselleşmenin İlk Etkileri).....	75
3.1.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1992-2002 Arası Dönem (SSCB’nin Dağılışı Sonrasındaki Süreçler)	78
3.1.4. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 2003-2009 Arası Dönem (AKP’nin İlk Dönemi ve AB’ye Uyum Süreçleri).....	83
3.1.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 2010-2018 Arası Dönem (Dış Politikada Yeni Açılımlar, Afrika-Asya Ülkelerine Yönelim).....	90
3.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Mekânsal Dağılış Özellikleri.....	95
3.2.1. Avrupa Kıtası Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri.....	98
3.2.1.1. Balkan Ülkeleri Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri.....	99

3.2.1.2. Batı Avrupa Ülkeleri Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri.....	101
3.2.2. Asya ve Okyanusya Kıtası Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri.....	104
3.2.3. Amerika Kıtası Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri	106
3.2.4. Afrika Kıtası Kardeş Şehir Dağılış Özellikleri.....	108
3.2.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Ulusal Dağılış Özellikleri.....	109

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

4.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Niceliksel Faktörler.....	127
4.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ekonomik Faktörler.....	139
4.2.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Ekonomik Etkenler.....	141
4.2.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Ekonomik Etkenler.....	147
4.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı.....	149
4.3.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı	150
4.3.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı	152
4.4. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar...	153
4.4.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar.....	155
4.4.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar.....	156
4.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Politik Etkenler.....	157
4.5.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Politik Etkenler.....	158
4.5.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Politik Etkenler.....	160

4.6. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme.....	165
4.6.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme.....	166
4.6.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme.....	168
4.7. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Coğrafi Mesafeler ve Benzerlikler.....	169

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARINDA YAŞANAN GÜÇLÜKLER VE GELECEKTEKİ POTANSİYELİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Türkiye’de Belediyelerin Kardeş Şehir Bağlantılarının Kurulması, Geliştirilmesi ve Kardeş Şehir Anlaşmalarında Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Yaşadıkları Başlıca Güçlükler.....	172
5.2. Türkiye’nin Kardeş Şehir Anlaşmalarında Yurtdışından Bakış.....	181
5.3. Türkiye’de Belediyelerin Kardeş Şehir Anlaşmalarının Gelecekteki Potansiyelin Değerlendirilmesi.....	186
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	190
KAYNAKÇA.....	201
EK 1. MÜLAKAT 15. SORU CEVABI.....	218
EK 2. TÜRKİYE MÜLKÜ İDARE HARİTASI.....	219
EK 3. ANKETLER.....	220
ÖZGEÇMİŞ.....	230

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AKP:	Adalet Kalkınma Partisi
ANAP:	Anavatan Partisi
ANOVA:	Analysis of Variance (Varyans Analizi)
AP:	Adalet Partisi
BDP:	Barış ve Demokrasi Partisi
BUSMEK:	Bursa Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
CEMR:	Council of European Municipalities and Regions
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
CNN:	Cable News Network (Kablolu Haber Ağı – Televizyon Kanalı)
DP:	Demokrat Parti
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
DSP:	Demokratik Sol Partisi
GSYİH:	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HDP:	Halkların Demokratik Partisi
HEP:	Halkın Emek Partisi
IMF:	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İSMEK:	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
KHK:	Karar Hükmünde Kararname
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MHP:	Milliyetçi Hareket Partisi
MSP:	Milli Selamet Partisi
MTV:	Music Television (Müzik Televizyonu - Televizyon Kanalı)
NATO:	North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

OD-KA:	Ortadoğu-Kuzey Afrika
OECD:	The Organisation For Economic Co-Operation And Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Bazen De İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı)
OPEC:	Organization of Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği)
RP:	Refah Partisi
SCI:	Sister Cities International (Uluslararası Kardeş Kentler)
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK:	Sivil Toplum Kuruluşu
TBB:	Türkiye Belediyeler Birliği
UN:	United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNDP:	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Toplam belediye sayısına göre örneklem belediyelerin dağılışı ve kardeş şehir sayıları.....	28
Tablo 2. Mülakat uygulanan ve uygulanamayan belediyeler.....	31
Tablo 3. İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde hazırlanan anketlerin gönderildiği belediyelerin bulunduğu ülkeler ve gönderilen anket sayıları.....	32
Tablo 4. Yurtdışına gönderilen anketlerden geri dönüş alınan ülkeler ve belediyeler.....	32
Tablo 1.1. 2018 yılı verilerine göre büyükşehir belediye statüsünde bulunan iller.....	47
Tablo 1.2. 2018 yılı verilerine göre il belediyesi statüsünde bulunan iller.....	48
Tablo 1.3. 2018 yılı verilerine göre büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediye sayısı.	49
Tablo 1.4. 2018 yılı verilerine göre il belediyelerine bağlı ilçe belediye sayısı.....	50
Tablo 1.5. 2018 yılı verilerine göre il belediyelerine bağlı belde belediye sayısı.....	51
Tablo 2.1. Türkiye’de benzer isimde bulunan belediyeler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları (ulusal).....	66
Tablo 2.2. Türkiye’de belediyelerin benzer isimde bulunan yurtdışı belediyeler ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmaları.....	66
Tablo 3.1. Türkiye’de 1964-1984 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu iller ve kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkeler.....	74
Tablo 3.2. Türkiye’de 1984-1991 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu iller.....	78
Tablo 3.3. Türkiye’deki belediyelerin SSCB’nin dağılmasından sonraki 5 yıllık süreçte (1992-1996) kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu ülkeler.....	82
Tablo 3.4. 1992-2002 yılları arasında Türkiye’de partilere göre belediyelerin imzalamış oldukları ulusal kardeş şehir anlaşmaları.....	83
Tablo 3.5. Türkiye’deki belediyelerin 2003-2009 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladıkları Avrupa ve Balkan ülkeleri.....	86
Tablo 3.6. 2005-2009 yılları arasında Türkiye’yi ziyaret eden toplam Polonyalı ziyaretçi sayısı.....	87

Tablo 3.7. Belediyelerin 2003-2009 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler.....	89
Tablo 3.8. 2003-2009 dönemi AKP belediyeleri arasında imzalanan ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları.....	89
Tablo 3.9. Belediyelerin 2010-2018 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler.....	93
Tablo 3.10. Kıtalarla göre kardeş şehir anlaşma sayısı (1964-2018).....	96
Tablo 3.11 En fazla kardeş şehir bağlantısı kurulan ilk 7 ülke.....	96
Tablo 3.12. Küba belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler ve protokol tarihleri.....	108
Tablo 3.13. Belediyelerin 2004-2018 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler.....	110
Tablo 3.14. Kayyum atanan belediyeler ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler.....	111
Tablo 3.15. İstanbul belediyelerinin en yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu 5 belediyenin bulunduğu il ve bu illerden alınan göç oranları.....	113
Tablo 3.16. Ankara belediyelerinin en yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu 3 belediyenin bulunduğu il ve bu illerden alınan göç oranları.....	114
Tablo 3.17. Kayyum atanan Van belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler.....	119
Tablo 3.18. Kayyum atanan Bitlis belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler.....	122
Tablo 3.19. Samsun belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler.....	124
Tablo 4.1. Ağaç modelindeki düğümlerin (node) doğru sınıflandırma oranları (%).....	131
Tablo 4.2. Ağaç modelindeki düğümlerin hata değerleri ve standart hatası.....	131
Tablo 4.3. Anket uygulanan belediyelerin turizm ilişkilerini geliştirme amacıyla kardeş şehir bağlantısı kurdukları belediyelerin bulunduğu ülkeler.....	146

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye’de kardeş şehir anlaşması bulunan/bulunmayan ilçe belediyelerinin, illerdeki toplam ilçe belediyelerine göre oransal dağılımı (%).....	23
Şekil 2. Türkiye’de kardeş şehre sahip olan/olmayan belediyelerin oransal dağılımı (%) (Büyükşehir, İl, Büyükşehir İlçe, İlçe ve Belde).....	23
Şekil 3. Büyükşehir niteliğinde bulunan illere bağlı kardeş şehre sahip olan/olmayan belediye sayısı.....	24
Şekil 4. İl belediyesi niteliğinde bulunan illere bağlı kardeş şehre sahip olan/olmayan belediye sayısı.....	24
Şekil 5. Örneklem kitleyi oluşturan illerde anket uygulanan toplam belediye sayısı.....	28
Şekil 6. Anket yapılan belediyelerin dağılış gösterdiği iller (kardeş şehre sahip olan)....	29
Şekil 7. Anket yapılan belediyelerin dağılış gösterdiği iller (kardeş şehre sahip olmayan)	29
Şekil 8. Anket uygulanan belediyelerin idari statülerine göre dağılışları ve uygulanan anket sayıları.....	30
Şekil 1.1. Tarihsel Süreçte Belediye Sayısı (1923-2018).....	42
Şekil 1.2. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre illerin toplam belediye sayıları (Büyükşehir/İl/ Büyükşehir İlçe/İlçe/Belde).....	42
Şekil 3.1. Türkiye’de belediyelerin 1964-1984 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.....	73
Şekil 3.2. Türkiye’de belediyelerin 1985-1991 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.....	77
Şekil 3.3. Türkiye’de belediyelerin 1992-2002 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.....	81
Şekil 3.4. Türkiye’de belediyelerin 2003-2009 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.....	86
Şekil 3.5. Türkiye’de belediyelerin yıllara göre kardeş şehir sayıları (1964-2018).....	88

Şekil 3.6. Türkiye’de belediyelerin 2010-2018 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.....	91
Şekil 3.7. Belediyelerin dönemsel kardeş şehir sayıları ve değişimleri (ulusal-uluslararası).....	92
Şekil 3.8. Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladıkları dönemsel tekrar sayılarına göre kardeş şehir bağlantısı kurulan ülkeler.....	94
Şekil 3.9. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin ve ülkelerin kıtalara göre dağılışları (1964-2018).....	95
Şekil 3.10. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler (1964-2018).....	97
Şekil 3.11. Belediyelerin temsil edildiği siyasi partilere göre kardeş şehir bağlantısı kurulan kıtalar ve bölgeler (1964-2018).....	97
Şekil 3.12. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Avrupa ülkeleri (1964-2018).....	99
Şekil 3.13. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Balkan ülkeleri (1964-2018).....	110
Şekil 3.14. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Batı Avrupa Ülkeleri (1964-2018).....	102
Şekil 3.15. Türkiye’deki belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladığı Almanya belediyelerinin dağılış ve kardeş şehir sayıları (1964-2018).....	103
Şekil 3.16. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Asya ve Okyanusya kıtası ülkeleri (1964-2018).....	105
Şekil 3.17. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Kuzey Amerika ve Güney Amerika kıtası ülkeleri (1964-2018).....	107
Şekil 3.18. Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir ilişkisi kurduğu Afrika kıtası ülkeleri (1964-2018).....	109
Şekil 3.19. İstanbul belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	112

Şekil 3.20. Ankara belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	114
Şekil 3.21. İzmir belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	115
Şekil 3.22. Bursa belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	116
Şekil 3.23. Trabzon belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	117
Şekil 3.24. Van belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	119
Şekil 3.25. Mardin belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	120
Şekil 3.26. Diyarbakır belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	121
Şekil 3.27. Muş belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	121
Şekil 3.28. Bitlis belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	122
Şekil 3.29. Rize belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	123
Şekil 3.30. Giresun belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	123
Şekil 3.31. Samsun belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.....	124
Şekil 3.32. Türkiye’de kendi il sınırları içerisindeki belediyeler arasında kardeş şehir anlaşması bulunan iller.....	125
Şekil 3.33. İstanbul il sınırları içerisinde kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler ve temsil ettikleri siyasi partiler.....	126
Şekil 4.1. Sınıflandırma ağacı training veri grubu grafiği.....	129

Şekil 4.2. Sınıflandırmama ağacı test veri grubu grafiği.....	130
Şekil 4.3. Belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurmaları/kurmamaları üzerinde etkili olan faktörlerin önem dereceleri.....	132
Şekil 4.4. Belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşma (ulusal-uluslararası) sayılarının haritası (2018).....	133
Şekil 4.5. İllere göre belediyelerin toplamda (ulusal ve uluslararası) sahip oldukları kardeş şehir sayıları (2018).....	134
Şekil 4.6. Belediyelerin ulusal ve/veya uluslararası ölçekte imzaladıkları kardeş şehir anlaşma sayılarının illere göre dağılışı (2018).....	135
Şekil 4.7. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları öncelikli tercihleri.....	135
Şekil 4.8. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları idari ölçek tercihleri.....	136
Şekil 4.9. Anket uygulanan belediyelere göre kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler.....	138
Şekil 4.10. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzalanan diğer belediyeler ile kurdukları etkileşim alanları.....	139
Şekil 4.11. Anket uygulanan belediye yanıtlarına göre kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler ve tercih edilen bölgeler/ülkeler.....	141
Şekil 4.12. Türkiye’de belediyeler ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belediyelere çoğu zaman ekonomik destek ve yardımlarda (iş makinesi ve araç hibe edilmesi) bulunmaktadır (Üsküdar Belediyesi 2017).....	148
Şekil 4.13. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan kurum ve kuruluşlar.....	158
Şekil 4.14. Kardeşlik Projesi kapsamında Bitlis’ten Artvin’e gelen konukların yerel halk tarafından ilgiyle karşılanması (Artvin Belediyesi, 2017).....	161
Şekil 4.15. Konak Belediyesi ve Bozkurt Belediyesi kadın belediye başkanlarının kardeş şehir anlaşmasını imzaladıkları andan bir görünüm.....	163

Şekil 4.16. Alanya Belediyesi ile kardeş şehir anlaşması imzalayan Tunus'un Mehdiye Şehri'nin sahilinden bir görünüm (Alanya Belediyesi, 2013).....	170
Şekil 5.1. Türkiye'de belediyelerin ulusal ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarında yaşadıkları zorluklar.....	173
Şekil 5.2. Türkiye'de belediyelerin uluslararası ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarında yaşadıkları zorluklar.....	174
Şekil 5.3. Anket uygulanan belediyelerin daha önce ulusal ve/veya uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını iptal etme nedenleri.....	177
Şekil 5.4. Anket uygulanan belediyelerde süreçleri takip eden birimlerin isimleri.....	180
Şekil 5.5. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir teklifi yapma/alma durumları ve yürürlüğe giren teklif sayısı.....	182
Şekil 5.6. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları idari ölçek tercihleri.....	183
Şekil 5.7. Yurtdışındaki belediyelerin açısından kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler.....	184
Şekil 5.8. Anket uygulanan belediyelerin Türkiye'deki belediyeleri ziyaret amaçları...	185
Şekil 5.9. Anket uygulanan belediyelerin Türkiye'deki belediyeler ile kardeş şehir anlaşmaları konusunda yaşadıkları zorluklar.....	185
Şekil 5.10. Kardeş şehir anlaşması bulunmayan ve anket uygulanan belediyelerin statüleri.....	187
Şekil 5.11. Anket uygulanan belediyelerin daha önce herhangi bir kardeş şehir anlaşması imzalamama nedenleri.....	188

GİRİŞ

İki belediye teşkilatı arasında kurulan karşılıklı ilişki, işbirliği ve ortaklık girişimlerini ifade eden kardeş şehir kavramı, günümüz dünyasının en popüler olgularından biridir. Kardeş şehir anlaşmaları hem ulusal hem de uluslararası ölçekte toplumlara ve yerel yönetimlere çeşitli alanlarda destekler ve katkılar sağlamaktadır. Yerel yönetimler arasında bilgi, teknoloji ve deneyim paylaşımlarını içeren bu ilişkilerin kapsamı günümüzde oldukça genişlemiştir. Karşılıklı ekonomik yardımlar ve ortak girişimler; tarım, turizm ve sanayi yatırımlarında fonksiyonel katkılar (planlama ve teknik destekler vb.); karşılıklı kültürel, sanatsal, sportif etkinliklerin düzenlenmesi; kültürel, tarihi, dini bağlara vurgu yapan etkinlikler; eğitim faaliyetleri alanlarında işbirlikleri vb. faaliyetler ve uygulama örnekleri, kardeş şehir ilişkileri kapsamında öne çıkan başlıca etkileşim alanlarıdır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa kıtasında savaşın meydana getirdiği yıkımın etkilerinin ortadan kaldırılması; toplumlar ve kültürler arasında ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi; barış ortamının hakim kılınması amaçları ile ortaya çıkan kardeş şehir süreçleri, öncelikle kıta Avrupası'na ve Kuzey Amerika kıtasında ABD'ye, ardından tüm dünyaya hızla yayılmıştır. Gelişen süreçte kardeş şehir olgusu hem belediyeler açısından hem de yerel topluma katkıları bakımından birçok farklı fonksiyonu (ekonomik ve ticari ilişkiler; siyasi ilişkiler/etkiler; teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı; turizm ve eğitim alanında işbirliği; kültürel ve sanatsal faaliyetleri geliştirme; tarım ve sanayi alanında yatırımlar vb.) içinde barındıran bir uygulama sürecine dönüşmüştür.

Türkiye'de ilk kardeş şehir anlaşma girişimi 1958 yılında Torrance Belediyesi (ABD) ile Konya Belediyesi arasında gerçekleşmiştir. Kısa süreli gerçekleşen bu kardeş şehir ilişkisi günümüze değin ulaşma başarısı gösterememiştir. Bu yüzden 1964 yılında Bergama Belediyesi (İzmir) ile Böblingen Belediyesi (Almanya) arasında imzalanan kardeş şehir protokolü, Türkiye'nin ilk kardeş şehir anlaşmasını temsil etmektedir. Aynı zamanda bu kardeş şehir anlaşması günümüzde de sürdürülmektedir. Türkiye'de kardeş şehir hareketinin Avrupa'dan ve ABD'den daha geç başlaması muhtemelen belediyecilik alanında yaşanan gelişmeler ile ilgilidir. Özellikle belediyelerin 1960'lı yıllarla birlikte uluslararası ölçekte işbirliği ve kültürel amaçlı bağlantılar sağlama hedefleri, kardeş şehir anlaşmalarının Türkiye'de görülmesinde etkili olmuştur.

Tarihsel süreçte ilk kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı 1964 yılından 1984 yılına kadar Türkiye’de kardeş şehir ilişkilerinde kayda değer gelişmeler sağlandığı söylenemez. 1984 yılında Büyükşehir Yasasının kabul edilmesi ve 1991 yılında SSCB’nin dağılmasından sonra kardeş şehir süreçleri hız kazanmıştır. Kardeş şehir anlaşmalarında sağlanan en önemli gelişim ise 2002 yılında tek başına hükümet kuran AKP iktidarından sonraki süreçte yaşanmıştır. AKP hükümeti dönemine kadar Türkiye’de sadece 46 ilde bulunan belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 315 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, AKP hükümetinden sonra Türkiye’deki 81 ilin tamamında bulunan belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 1191 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları tespit edilmiştir.

Türkiye’de kardeş şehir olgusunun dönemsel değişimlerinde birçok farklı yaklaşım ve süreç belirleyici bir rol oynamıştır. 1980-1990 yılları arasında (1984 ANAP hükümeti) ve 2000’li yıllardan (2002 AKP hükümeti) sonra *küreselleşme* süreçlerine bağlı *neoliberal* politikaların etkisi; 1990’lı yıllarla birlikte Türkiye’de belediyelerin gündemlerine giren *yönetişim* kavramı ve 2000’li yıllardan sonra iletişim ve ulaşım imkânlarının artması kardeş şehir anlaşmalarının değişiminde önemli rol oynayan süreçleri oluşturmaktadır. Bu süreçler aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarının niteliksel ve niceliksel değişimlerinde başat role sahip olmuşlardır. Diğer taraftan Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında *merkez-çevre* ve *pragmatizm* etkisinin kardeş şehir süreçlerinin yönünde ve niteliğinde kendini fazlasıyla hissettirdiği de değerlendirilmektedir.

Türkiye’de kardeş şehir hareketinin başladığı ilk dönemden itibaren sayılarının giderek arttığı ve günümüzde Türkiye’deki 81 ilin tamamında görülen bir sürece dönüştüğü görülmektedir. Bunun yanında kardeş şehir bağlantılarının yeterince ele alınmadığı, anlaşma süreçlerinin ve motivasyon unsurlarının belirlenmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle kardeş şehir anlaşmalarının kurulma motivasyonlarının saptanması ve kardeş şehir anlaşmaları üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kardeş şehir ilişkilerinin geliştirilememesinin, hatta sonlandırılmasının sebeplerinin araştırılması önem arz etmektedir.

Belirlenen bu araştırma süreçleri sonunda Türkiye’de kardeş şehir anlaşmaları üzerinde çok sayıda etkenin belirleyici olduğu, hatta bu etkenlerin çoğu zaman kardeş şehir seçilen ülkelerin/illerin dağılışıda rol oynadığı; belediyelerin kardeş şehir protokolü imzalama motivasyonlarının çeşitlilik gösterdiği, ama kurumsal motivasyondan çok kişisel

motivasyon unsurlarının etkili olduğu; kardeş şehir anlaşmasının bulunup bulunmaması üzerinde temel belirleyici etkenin belediye niteliğı olduğu; büyükşehir belediyelerinin sayısal anlamda daha fazla kardeş şehir anlaşması imzaladığı; kardeş şehir sayıları bakımından Türkiye’de bölgesel değışkenliğin görüldüğü; belediyelerin kardeş şehir süreçlerinde kültürel ve sanatsal etkinlikleri ön planda tuttuğı; kardeş şehir anlaşmalarının geliştirilememesi veya sürdürülememesinde etkili olan unsurların ulusal ve uluslararası ölçekte farklılık gösterdiği ve Türkiye’de kardeş şehir sayısının gelecek yıllarda daha da artacağı düşünülmektedir.

Bilimsel çalışmalarda veri ve istatistik önemli bir konudur. Türkiye’de kardeş şehir istatistiklerinin yetersiz olduğu belirlenmiş ve bu alanda var olan eksikliğin giderilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Yurtdışı kardeş şehir istatistikleri ile ilgili veri kaynakları bazı belediyelerin resmi web sayfalarında paylaştıkları bilgiler dışında, tek resmi veri kaynağı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 2016 yılında yayınlamış olduğu kardeş kent istatistikleridir. Ancak bu istatistiklerde de bazı tutarsızlıklar tespit edilmiştir. Yurtiçi kardeş şehir istatistikleri konusunda ise belediyelerin kendi sitelerinde yayınladıkları bilgiler dışında herhangi bir resmi kurumun yayınladığı veri bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmada anket uygulanması çok değerli verilerin elde edilmesine ve güncel kardeş şehir envanterinin oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

Yapılan tez çalışması sonucunda, Türkiye’de 2018 yılı itibariyle 1398 belediyeden 710 belediyenin ulusal ve uluslararası ölçekte toplam 3042 kardeş şehir anlaşması imzaladığı belirlenmiştir. Karmaşık ilişki ağlarının hâkim olduğu kardeş şehir süreçlerinin çok yönlü ve sistematik bir şekilde araştırılması, Türkiye’nin kardeş şehir yapısının (ulusal ve uluslararası) değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Bu sayede Türkiye’de kardeş şehir anlaşmalarının nitel ve nicel analizi yapılmış ve konunun coğrafi açıdan değerlendirilmesi sağlanmıştır.

1. Önceki Çalışmalar

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan kardeş şehir konusu ile ilgili uluslararası alanda yapılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalar bölgesel ölçekte şu şekilde sınıflandırılabilir. Kardeş şehir olgusunun ilk ortaya çıktığı ve kardeş şehir uygulamalarının dostluk ve barış temelli etkilerinin değerlendirildiği Avrupa; Avrupa’dan hemen sonra etkisini gösterdiği, kültürel ilişkilerin ve eğitim alanında işbirliği gibi çalışmaların ön planda olduğu ABD ve kardeş şehir anlaşmalarının daha çok ekonomik/ticari

etkiler yönünden araştırıldığı Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya, Filipinler gibi ülkeler üzerine yapılan çalışmalar olarak sınıflandırılabilir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kardeş şehir anlaşmalarının ülkeler arasında birçok alanda etkileşime neden olduğu ve bu etkileşim türlerinin fonksiyonel etkileri ile birlikte araştırıldığı görülmektedir. Bu araştırmalardan kardeş şehir ilişkilerinde ekonomik/ticari etkenlerin (McLarty vd., 2014; Smith ve Baldwin, 1990; O'Toole, 2001; Cross, 2010; Ramasamy ve Cremer, 1998; Dai, 2008; Roldan, 2017; Jose 2010; Villers; 2005) değerlendirildiği; karşılıklı dostluk ve barış ortamının sağlanması ve kültürler arası ilişkileri geliştirmede fonksiyonel özelliklerin ön plana çıkarıldığı (Smith, 1990; Clarke, 2011; Jose 2010); kardeş şehir olgusunun ilk çıkış döneminde ülkeler arasında barış ve dostluk ortamının kurulmasında işlevsel bir amaca hizmet ettiği, gelişen süreç içerisinde bu formundan uzaklaşarak daha farklı fonksiyonel özelliklere dönüştüğünü (Lloyd, 2010; Großpietsch, 2010) betimleyen; benzer tarihsel, kültürel veya coğrafi özelliklerin (Ogawa, 2012; Baycan-Levent vd., 2010; Wijma, 2016; Kaltenbrunner vd., 2013) etkisinin araştırıldığı; kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi yakınlık etkeninin (Furmankiewicz, 2005; Brakman vd., 2014) önemini vurgulayan; kardeş şehir anlaşmalarının politik ölçekte etkisini ve yerel toplum unsurlarına katkılarını (Joenniemi ve Sergunin, 2011; Villiers vd., 2007) değerlendiren; teknoloji, bilgi, deneyim (Buckley vd., 2015; Roldan, 2017; Villers, 2005) paylaşımı ve eğitim alanında işbirliği (Bell-Souder ve Bredel, 2005; Smith, 1990; O'Toole, 2001; Ramasamy ve Cremer, 1998; Villers, 2005) gibi konuların ele alındığı çalışmalar mevcuttur. Kardeş şehir olgusunu ele alan çalışmalar arasında Zelinsky (1991), kardeş şehir ilişkilerini coğrafi açıdan ele almıştır. Yapmış olduğu çalışmada, kardeş şehir olgusunun 20. yüzyılın sonlarında tüm toplumlarda ve bölgesel ölçekte olağanüstü bir büyüme gösterdiğini ve kardeş şehir hareketinin çağdaş dünya sisteminin yaygın kabul görülen merkez çevre modelini yansıttığını belirtmiştir.

Kardeş şehirler ile ilgili Türkiye üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, konunun coğrafya dışı disiplinlerde çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ele alındığı ve son yıllarda daha popüler bir çalışma konusu olduğu görülmektedir. Nitekim araştırmaların büyük çoğunluğu 2014 yılı sonrasında literatüre kazandırılmıştır. Yapılan çalışmalara göz atıldığında ise daha çok şehir ve bölge planlama, kamu yönetimi, siyaset bilimi ve resmi kurum/kuruluşların yaptıkları çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmalarda genel olarak Türkiye'nin uluslararası ölçekli kardeş şehir süreçlerinin ele alındığı, daha çok istatistiki

verilerden oluşan; mevcut yapıyı ve işbirliği örneklerini ortaya koymaya yönelik durum raporları niteliğinde yayınların yapıldığı ve yapılan bu yayınlarda bir veya birkaç belediyenin kardeş şehir bağlantılarının araştırıldığı saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 2016 yılı yurtdışı kardeş şehir istatistiki verilerinin sıklıkla kullanıldığı (Oktay, 2014; Akman, 2016; Ekşi, 2018; Gezici ve Kocaoğlu, 2018) ve kullanılan bu veri setinin Türkiye'nin 1992-2016 yılları arasındaki uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını kapsadığı belirlenmiştir. Ancak burada yapılan araştırma sonucunda kullanılan bu verilerde bazı tutarsızlıkların olduğu belirlenmiştir.

Yapılan çalışmalar arasında Öktem vd., (2016), Türkiye'den Alanya ve Almanya'dan Gladbeck belediyeleri arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmasını "Politika Transferi" kavramı açısından değerlendirirken; Akman ve Akman (2017), kardeş şehir ilişki süreçlerini Ankara, Bursa, İzmir ve Antalya Büyükşehir Belediyeleri üzerinden incelemiş; Zeren ve Aktulun (2018); ve Aktulun (2015), kardeş şehir süreçlerinin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel alanda yaptığı etkilerini Ankara Büyükşehir Belediyesi özelinde ele almıştır. Bunun yanında kardeş şehir anlaşmalarının kurulma süreçleri, belediyeler arasında oluşturduğu etkileşim türleri ve bölgesel dağılışı özelliklerinin ortaya konulduğu çalışmalar da mevcuttur (Oktay, 2014; Akman, 2016; Ekşi, 2018). Bu çalışmalardan farklı olarak Toprak (2003), kardeş şehir anlaşmalarını ulusal ve uluslararası ölçekte ele almış ve kardeş şehir ilişkilerinde etkili olan faktörleri ortaya koymuştur.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, kardeş şehir olgusunun uluslararası alanda ve Türkiye üzerine yapılan çalışmalarda farklı yaklaşımlar ve metotlar ile ele alındığı görülmektedir. Uluslararası alanda yapılan çalışmalarda nitel ve nicel yöntemlerin sıklıkla tercih edildiği ve çeşitli istatistiki analiz yöntemlerinin kullanıldığı görülürken; Türkiye üzerine yapılan çalışmalarda ise çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış ve derinlemesine görüşmelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar arasında yalnızca Toprak (2003), araştırmasında anket yöntemini kullanmıştır. Ancak anket sonuçlarının yorumlanmasında ise herhangi bir analiz yöntemi kullanılmamıştır.

Uluslararası alanda yapılan araştırmalarda kullanılan istatistiksel metotlardan Smith ve Baldwin (1990), bazı ekonomik verilere göre (1000 kişi başına düşen motorlu araç sayısı, telefon sayısı, havaalanı sayısı, ihracat sayısı vb.) kardeş şehir ilişkilerinin analizinde;

Baycan-Levent vd. (2010), kardeş şehir süreçlerinde başarı koşullarının belirlenmesi ve ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunan önde gelen faktörlerin ortaya konulmasının sağlanması konusunda regresyon analizi yöntemini; Wijma (2016), Almanya'nın Lingen şehri ile Fransa'nın Elbeuf şehri arasındaki kardeş şehir anlaşmasının Avrupa kimliğini ne derecede etkilediği ile ilgili; Dai (2008), ekonomik anlamda ve insan kaynağı bakımından daha güçlü şehirlerin bu imkânlara sahip olmayan şehirlere göre kardeş şehir süreçleri açısından daha avantajlı olup olmamalarını belirlemede T-testi analizini kullanmışlardır. O'Toole (2001), Avustralya ve Japonya arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarındaki etkileşim konularından (kültür, turizm, ticaret vb.) hangilerinin daha önemli olduğunu belirlemek için; Villiers vd., (2007) ve Villers (2005), kardeş şehir anlaşma süreçlerinde başarı faktörlerinden hangilerinin önemli olduğunu tespit etmek için ANOVA yöntemini kullanmıştır.

Burada sunulan tez çalışması yukarıda özetlenen araştırmalara bazı özellikleri ile benzerlik gösterirken, bazı konularda ise birtakım farklılıklara sahiptir. Uluslararası alanda yapılan çalışmalar bakımından değerlendirildiğinde bu tez, Zelinsky'nin (1991) çalışmasında olduğu gibi coğrafi açıdan ele alınmış ve mekânsal etkiler analiz edilmiştir. Uluslararası alanda yapılan çalışmalarda kardeş şehir olgusu üzerinde etkili olan faktörlerden bir veya birkaç etkene vurgu yapılırken, burada sunulan tez çalışmasında Türkiye'de belediyelerin imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin tamamı incelenmiştir. Araştırma aynı zamanda Furmankiewicz'in (2005), Polonya'nın hem ulusal hem de uluslararası ölçekte imzalanan kardeş şehir anlaşmalarını ele aldığı çalışması ile bazı benzerliklere sahiptir. Bu bağlamda kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında ve geliştirilmesinde etkili olan faktörlerin tamamının araştırılması, mevcut belediyelerin tümüne anket uygulanması ve seçilen bazı belediyelere mülakat yapılması yönleri ile Furmankiewicz'in (2005) çalışmasına benzerlik göstermektedir. Ancak Furmankiewicz'in (2005) çalışmasından ve uluslararası alanda yapılan çalışmalardan farklı olarak burada yapılan tez çalışmasında anketler sadece kardeş şehre sahip olan belediyelere değil, kardeş şehre sahip olmayan belediyelere de uygulanmıştır. Bu sayede Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehirler ile ilgili gelecek potansiyellerinin belirlenmesi sağlanmıştır. Aynı zamanda kardeş şehre sahip olan ve kardeş şehre sahip olmayan belediyelere anket uygulanması istatistiksel analiz bakımından da farklı bir yöntemin ortaya konulmasını sağlamıştır. Uluslararası alanda yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan "Regresyon, T-testi ve ANOVA" gibi analizlerin aksine, bu tez çalışmasında Türkiye'deki belediyelerin kardeş

şehir anlaşması imzalamalarında veya imzalamamaları üzerinde etkili olan faktörlerin Karar Ağacı (Classification Tree) yöntemi ile test edilmesi sağlanmıştır.

Çalışma Türkiye üzerine yapılan araştırmalar bakımından değerlendirildiğinde, burada sunulan tez çalışmasında Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarındaki mekânsal ve dönemsel dağılışı desenleri Oktay (2014); Akman (2016) ve Ekşi (2018)'nin yapmış oldukları çalışmalarda kullandıkları İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünün 2016 yılı kardeş şehir verilerinden değil, araştırma kapsamında uygulanan anketlerden elde edilen veriler neticesinde ortaya konmuştur. Bunun yanında çalışma coğrafi çerçevede değerlendirilmiş, mekânsal boyutu ile analiz edilmiş ve kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler tüm yönleri ile tespit edilmiştir. Aynı zamanda Türkiye üzerine yapılan çalışmalardan farklı olarak tezde anket uygulanmış ve analiz yöntemi ile bazı hipotezlerin test edilmesi de sağlanmıştır.

2. Araştırma Problemi, Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma Problemi

Kardeş şehir uygulamaları (ulusal-uluslararası) belediyelerin veya toplumların çeşitli etkileşim (kültürel, politik, ekonomik, turizm, coğrafi) örneklerini sunduğu; aynı zamanda yoğun ilişki ağları neticesinde mekânsal bağlantıların (dağılımların) olduğu ve belirli dönemlerde çeşitli süreç ve yaklaşımların (küreselleşme, neoliberalizm, merkez-çevre, pragmatizm, yönetim) etkisinin görüldüğü dinamik bir süreçtir. Türkiye'nin kardeş şehir anlaşmaları ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarda kardeş şehir süreçlerinin bu yönlerinin dikkate alınmadığı; ayrıca yapılan çalışmaların coğrafya dışı disiplinler (kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler vb.) üzerinden değerlendirildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda kardeş şehir bağlantılarının coğrafi çerçevede (mekân örüntüsü, siyasi coğrafya, kültürel coğrafya, nüfus hareketleri) ele alınması kardeş şehir ilişki ağlarının anlaşılması açısından gereklidir.

Bu noktadan hareketle yukarıdaki belirtilen konular dikkate alınmış ve tez araştırması 3 ana soru üzerine tasarlanmıştır.

1. Belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma amaçları nelerdir ve kardeş şehir sayılarının değişimi üzerinde hangi faktörler etkilidir?
2. Belediyelerin kardeş şehir (ulusal ve uluslararası) bağlantılarının dönemsel ve mekânsal dağılımları nasıldır ve bu dağılımlar üzerinde hangi faktörler belirleyici konumdadır?

3. Belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarının geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması konusunda yaşadıkları zorluklar nelerdir ve anlaşmaların sonlandırılması durumları hangi etkenlerden kaynaklanmaktadır?

Tezin oluşturulmasında öneme sahip olan bu 3 soru aynı zamanda hipotezlerin kurulmasında da önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Araştırma Soruları / Hipotezler

H1. Belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları imzalamalarında idari statüleri etkili olmaktadır.

H2. Kentlerin veya belediyelerin sosyo-ekonomik statüleri geliştikçe kardeş şehir sayıları artmaktadır.

H3. Belediyeler kardeş şehir seçimlerinde ekonomik ve ticari ilişkileri ön planda tutmaktadır.

H4. Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında tarihsel, kültürel, dini bağlar, coğrafi mesafe yakınlığı/benzerliği ve politik etkenler önde gelen faktörlerdir.

H5. Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere hizmet niteliklerinin arttırılması, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı gibi katkılar sağlamaktadır.

H6. Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir nicelikleri ve nitelikleri dış politikaya bağlı olarak değişmektedir.

H7. Kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler temsil ettikleri siyasi parti politikalarına göre hareket etmekte ve aynı siyasi görüşü paylaştıkları partilerin bulunduğu belediyeleri tercih etmektedirler.

H8. Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarının etkili bir şekilde sürdürülmesinde kurumsal yapıdan ziyade kişisel motivasyon unsurları etkili olmaktadır.

Kapsam

Kapsam, araştırma alanı ve örneklem seçimi açısından aşağıdaki şekilde sınırlandırılmıştır:

Araştırma Alanı: Sayıları ve ilişki ağları değişmekle birlikte, Türkiye’deki illerin tamamında kardeş şehir anlaşması imzalamış büyükşehir, büyükşehir ilçe, il, ilçe ve belde belediyeleri bulunmaktadır. Kardeş şehir seçimlerinde etkili olan faktörlerin ise bölgeden bölgeye, ilden ile, hatta bir ilin ilçelerine göre değiştiği belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmanın Türkiye ölçeğinde yapılması uygun görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye’de kardeş şehir anlaşması bulunan/bulunmayan tüm belediyeler araştırma evrenini tanımlamaktadır.

Örneklem Seçimi: Araştırma evrenine uygulanan anketlerden geri dönüş sağlanan belediyeler çalışmada örnekleme oluşturmuştur.

Sınırlılıklar

Türkiye’de kardeş şehir anlaşması bulunan/bulunmayan tüm belediyeler öncelikle tespit edilmiştir. Daha sonra hazırlanan anket formları belediyelere yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmış veya e-posta ve posta yolu ile gönderilmiştir. Bazı belediyeler bu anketlere hiç cevap vermemiş, bazıları ise çeşitli sebeplerden (örneğin birçok belediyede idari işler tek bir personel üzerinden yürütülmekte, bu durumda iş yoğunluğuna sebep olmaktadır. Sonuç olarak ta belediyelerin kardeş şehir uygulamaları gibi konulara yeterince vakit ayıramadıkları belirlenmiştir) dolayı anketlere cevap vermeyeceklerini beyan etmişlerdir. Diğer taraftan yurtdışındaki belediyelere gönderilen anketlerden de beklenen geri dönüşler sağlanamamıştır. Özellikle gönderilen anketlerin büyük bir kısmı belediyelere ulaşmamış ve geri iade edilmiştir. Anketlerin ulaştığı diğer birçok belediyeden ise yanıt alınamamıştır. Sonuçta çalışmada elde edilen veriler anketlere olumlu yanıt alınan belediyelerden sağlanmıştır.

Türkiye’de kardeş şehir istatistikleri konusunda eksiklikler mevcuttur. Bu durum çalışmanın sınırlılıklarından birini oluşturmaktadır. Mevcut olan istatistikler ise belediyelerin resmi sitelerinde bulunan kardeş şehir verileri ve İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 1992-2016 yılları arasını kapsayan yurtdışı kardeş şehir verileridir. Bu istatistikler dışında herhangi bir resmi kurumun yayınlamış olduğu istatistik bulunmamaktadır. Diğer taraftan ulusal kardeş şehir istatistikleri ile ilgili herhangi bir veri mevcut değildir. Bu yüzden güncel kardeş şehir envanterinin belirlenmesi konusunda anketlere olumlu dönüş yapan belediyelerden elde edilen kardeş şehir istatistikleri kullanılmıştır.

Türkiye’de mevcut 81 ilin tamamında bulunan birçok belediyenin kardeş şehir anlaşması imzaladığı belirlenmiştir. Ancak ekonomik nedenlerden ve zaman sınırlılığından dolayı örneklem olarak belirlenen illerdeki bazı belediyelere mülakat uygulanmıştır.

3. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Amaç

Yapılan bu tezde belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma amaçları ve kardeş şehir sayılarının değişimi üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi; kardeş şehir seçimlerinde etkili olan faktörlerin ve kardeş şehirlerin dağılış özelliklerinin (mekânsal ve dönemsel) ortaya konulması; Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarının (ulusal ve uluslararası) dönemsel ve mekânsal dağılışları üzerinde belirleyici olan süreç ve yaklaşımların (küreselleşme, neoliberalizm, merkez-çevre, pragmatizm, yönetim) dikkate alınarak kardeş şehir ilişki ağlarının açıklanması; kardeş şehir anlaşması sonucunda belediyeler arasında oluşan etkileşimin niteliği, ölçeği ve katkılarının sınıflandırılarak değerlendirilmesi; belediyelerin kardeş şehir ilişkilerini geliştirme ve devamlılığını sağlama konusunda yaşadıkları sıkıntıların nedenlerinin ortaya konulması; kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerin kardeş şehir istemleri ile ilgili tutumlarının ve isteklerinin analiz edilerek Türkiye’nin gelecekteki kardeş şehir potansiyelinin belirlenmesi; Türkiye’nin ulusal ve uluslararası güncel kardeş şehir envanterinin oluşturulması amaçlanmıştır. Bununla birlikte kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin belirlendiği, dağılış özelliklerinin ortaya konulduğu ve kardeş şehir bağlantılarının siyasi coğrafya, kültürel coğrafya ve nüfus hareketleri ekseninde değerlendirildiği bir çalışma yapılarak ulusal literatüre katkı sağlanması da amaçlar arasında yer almaktadır.

Önem

Sayıları ve ilişki ağları değişmekle birlikte, Türkiye’nin tüm coğrafi bölgelerinde kardeş şehir anlaşması yapmış il, ilçe ve belde belediyeleri bulunmaktadır. Kardeş şehir seçiminde etkili olan faktörler ise bölgeden bölgeye, ilden ile, hatta bir ilin ilçelerine göre değişmektedir. Belediyelerin kardeş şehir tercihlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi, dağılış özelliklerinin (mekânsal ve dönemsel) ortaya konulması ve kardeş şehir süreçlerinin siyasi coğrafya, kültürel coğrafya ve nüfus hareketleri üzerinden değerlendirilmesi kardeş şehir ilişki ağlarının anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Bununla birlikte belediyelerin kardeş

şehir süreçlerini geliştirme ve kardeş şehir anlaşmalarının devamlılığını sağlama konusunda çeşitli olumsuzluklar yaşadığı belirlenmiştir. Hatta yaşanan siyasi krizler sonucunda kardeş şehir anlaşmalarının sonlandığı da görülmektedir. Bu durumun nedenlerinin araştırılması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi kardeş şehir anlaşma süreçlerinin devamlılığı açısından önemlidir.

Türkiye’de kardeş şehir uygulamaları ile ilgili bir değerlendirme yapabilmek için, kardeş şehir tercihlerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi, dağılışı özelliklerinin saptanması ve kardeş şehir bağlantılarında etkili olan süreç ve yaklaşımların dikkate alınması gerekmektedir. Fakat ulusal literatürde kardeş şehirler ile ilgili bu nitelikte çalışmalar yapılmadığı görülmüştür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok mevcut durumu ortaya koymaya yönelik, istatistiki verilerden ve literatür incelemelerinden oluşan durum raporları niteliğindedir. Yapılan bu çalışma ile belediyelerin kardeş şehir tercihlerinde etkili olan faktörler, kardeş şehirlerin dağılışı özellikleri ve Türkiye’nin kardeş şehir bağlantılarında etkili olan süreç ve yaklaşımlar dikkate alınmıştır. Böylece belediyelerin kurmuş oldukları kardeş şehir ilişkisi ağlarının açıklanması sağlanmış ve konu daha önceki yapılan çalışmalardan farklı yönleri ile ele alınarak, alan yazına özgün bir şekilde katkı sunulmuştur.

Bilindiği üzere coğrafyada mekân ve toplum etkileşimi önemli bir konudur. Özellikle kardeş şehir uygulamaları, ulusal ve uluslararası düzeyde toplumların kültürel, politik, ekonomik vb. etkileşimi açısından dikkate değerdir. Özellikle tezde Türkiye’nin kardeş şehir bağlantıları coğrafi çerçevede (mekânsal örüntü, siyasi coğrafya, kültürel coğrafya, nüfus hareketleri) ve kardeş şehir uygulamalarının işlevsel etkilerinin somut örnekler üzerinden değerlendirilmesinin kardeş şehir literatürüne önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de daha önce yapılan çalışmaların tamamı uluslararası kardeş şehir anlaşmalarının ele alındığı çalışmalardır. Ulusal kardeş şehir anlaşmalarının ele alındığı araştırmalara rastlanmamıştır. Burada yapılan araştırmada ise Türkiye’nin ulusal kardeş şehir anlaşmaları da ele alınmış ve literatürde bu anlamda var olan eksikliğin giderilmesine katkı sağlanmıştır.

4. Kuramsal Çerçeve

Yerel yönetimler ve toplumlar arasında birçok yönden karşılıklı etkileşimleri barındıran kardeş şehir uygulamaları üzerinde birçok sürecin ve yaklaşımın etkisi mevcuttur. Bu bölümde Türkiye’de belediyelerin imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan ve kardeş şehir anlaşmalarının dağılışı özelliklerinde (niceliksel ve niteliksel anlamda) belirleyici durumda bulunan bu süreçler ve yaklaşımlar ele alınmıştır.

Günümüz Dünya’sının en popüler olgularından biri olan kardeş şehir ilişkileri İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Avrupa’da savaşın getirdiği yıkım ortamının barışçıl bir vizyon çerçevesinde ortadan kaldırılması ve kültürel bağların geliştirilmesi hedefleri kardeş şehir kavramının temel argümanlarını oluşturmuştur. İlk örneklerinin Avrupa kıtasında görüldüğü kardeş şehir olgusunun Dünya geneline hızlı bir şekilde yayılmasında ise savaş sonrası ortaya çıkan yeni dünya düzeni etkili olmuştur. Özellikle savaş sonrası dönemde ortaya çıkan bölgesel bütünleşme (entegrasyon) politikaları, küreselleşme süreçleri, neoliberal politikalar ve sosyal belediyecilik alanında yaşanan gelişmeler (yönetişim kavramı gibi) kardeş şehir ilişkilerinin evrimsel süreçlerinde belirleyici rol oynamıştır.

Kardeş şehir olgusunun İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk olarak Avrupa kıtasında ortaya çıkmış olması tesadüfi değildir. Özellikle savaş sonrası dönemde Dünya’da **“bölgesel bütünleşme (entegrasyon)”** politika adımları atılmıştır. Bu anlamda bölgesel bütünleşme politikalarının en önemli gelişim gösterdiği alan Avrupa kıtası olmuştur. Kuşkusuz savaş sonrası yıkıma uğrayan Avrupa’nın tekrardan bütünleşme sağlama çabaları içerisinde olduğu bu dönemde kardeş şehir anlaşmaları kültürel ve ekonomik açıdan halkları birbirine yakınlaştıran önemli bir misyona sahip olmuştur.

Bütünleşme teorilerinin ilk örneği olan “işlevselcilik” İkinci Dünya Savaşı’ndan hemen sonra David Mitrany tarafından oluşturulmuştur. Esasında liberal düşünce sistematığının bir parçası olan işlevselcilik, çatışma yerine işbirliğini öne sürerek uluslararası barışı sağlamak amacıyla geliştirilmiş ve bunun için uluslararası örgütlerin devreye sokulmasını öne sürmüştür (Şahin ve Şen, 2014; 110). Nitekim kardeş şehir olgusu İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa kıtası genelinde barış ortamının sağlanması, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi gibi işlevsel etkilere sahip olmuştur. Lloyd (2010) ve Großpietsch (2010) yapmış oldukları çalışmada da benzer şekilde kardeş şehir olgusunun ilk ortaya çıktığı dönemde ülkeler arasında barış ve dostluk ortamının kurulmasında işlevsel bir

amaca hizmet ettiğini belirtmişlerdir. Avrupa kıtasında Almanya ve Fransa arasında imzalanan ve aynı zamanda dünyadaki ilk kardeş şehir anlaşmasını temsil eden ortaklık girişimi bu konuda iyi bir örneği teşkil etmektedir.

Bütünleşme teorilerinin diğer bir örneği ise hükûmetlerarasıcılıktır. Bu teori de işlevselcilikte olduğu gibi çatışma yerine işbirliğini öne sürerek uluslararası barışı sağlama amacını taşımaktadır. Ancak bu teori sadece Avrupa için değil, her bölgede kurulan ilişkileri tanımla noktasında öne çıkmaktadır. Özellikle Birleşmiş Milletlerin kurulma süreci ve gelişimi bu teori ile ilişkilendirilmiştir (Şahin ve Şen, 2014; 116). Kardeş şehir uygulamaları açısından değerlendirildiğinde ise bu teori İkinci Dünya Savaşı'nın düşman devletleri olan ABD-Japonya arasında kurulan kardeş şehir anlaşmalarını tanımlama açısından değerlendirilebilir. Avrupa kıtası dışında kurulan kardeş şehir ilişkilerinden biri olan bu anlaşma farklı bölgeler arasında bulunan devletler arasında yakın işbirliklerinin geliştirilmesi ve dünya barışının sağlanması konularında dikkate değerdir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kardeş şehir anlaşmalarında ortaya çıkan bu bütünleşme teorilerinin etkisinin Türkiye'nin imzalamış olduğu bazı kardeş şehir anlaşmalarında da görmek mümkündür. Özellikle Türkiye ile Yunanistan arasında ilk dönem (1988) imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında iki ülke arasındaki oluşan siyasi gerginliğin yumuşatılmasında işlevsel bir katkı sağlamıştır. Türkiye'de belediyelerin bölgesel veya dünya barışına katkı sağlama konusunda imzalamış oldukları bu gibi kardeş şehir anlaşmalarını bütünleşme teorileri ile açıklamak mümkün olabilmektedir.

Dünya'da son yüz yılda yaşanan en büyük gelişme hiç kuşkusuz **“küreselleşme”** olgusudur. Nitekim günümüzde dünya doğudan batıya, güneyden kuzeye küresel bir köy halini almıştır. Küreselleşme tanım olarak; ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda bazı ortak değerlerin yerkürenin farklı coğrafyalarında yaşayan insan, toplum ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim derecesinin “karşılıklı bağımlılık” kavramı çerçevesinde giderek artması ve dünyanın küçülmesi olarak tanımlanabilir (DPT, 2000: 2; McKibbin, 2000: 1; Giddens, 1994: 64; Bayar, 2008: 25; Köse, 2003: 3).

Küreselleşme sürecinin Dünya'daki en güçlü etkileri 1980'lerden sonra kendini göstermiştir. Bu dönemden sonra uluslararası ticaret hacmi ve uluslararası sermaye akımlarının hızı daha önceden eşi görülmemiş seviyelere erişmiş, küresel üretim süreçleri büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Küreselleşmenin çevresel, demografik ve kültürel boyutları

da dünya gündeminin ilk sıralarında yer almaya başlamıştır (Şenses, 2004: 2). Aynı zamanda 1980'lerin ikinci yarısında birleşmeler ve el değiştirmelerle ve sayıları gittikçe artarak çeşitli ülkelerin şirketleri başka ülkelerde faal yatırımcılar haline gelmeye başlamışlardır. Bu gelişmelerde, özellikle 1980'ler boyunca en etkili olan hususlar, yabancı sermaye stokunun ya da birikiminin ilk petrol krizinden sonra büyük bir büyüme içine girmesi, makro-ideolojik çevrelerdeki ideolojik değişimlerle birlikte, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın hegemonyasının artması, döviz ve para kurlarındaki serbestleştirmeler, özelleştirme ve 1974'ten itibaren devletleştirme (ya da millileştirme) akımının ortadan kaybolmaya başlaması, geniş kapsamlı uluslararası ticaret anlaşmalarını hareketlendirerek küreselleşmeye katkıda bulunmuşlardır (Tümertekin ve Özgüç, 2005: 42). Küreselleşme olgusunun etkisi bu dönemde kardeş şehir anlaşmalarının yönünde belirleyici olmuştur. Nitekim Dünya'da imzalanan kardeş şehir anlaşmaları bu döneme kadar gelişmiş ülkeler veya aynı statüdeki belediyeler arasında gerçekleşirken, 1980'li yıllardan sonra kardeş şehir anlaşmalarında gelişmiş ülke belediyelerinin az gelişmiş ülke (Üçüncü Dünya Ülkeleri) belediyelerine doğru yönelimleri artmıştır. ABD belediyelerinin bu dönemde Latin Amerika ülkeleri ile; Avrupa ülkelerinin ise Güney Asya ve Güneydoğu Asya ülkeleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında küreselleşme süreçleri etkisini göstermiştir.

Küreselleşme sürecinin önceki dönemlere göre hız kazandığı 1990 sonrası dönemde Dünya'da birtakım gelişmelerin yaşandığı görülmüştür. Özellikle ulaşım ve iletişim (internet, telefon vb.) konusunda yaşanan gelişmelerin genelini kapsayan teknolojik gelişmeler; SSCB'nin dağılması ve Demir Perde¹'nin yıkılması sonrasında neredeyse bütün dünya ülkelerinin serbest piyasa ekonomisine geçişi sonrasındaki küreselleşme ağının güçlendiği politik gelişmeler; küreselleşme sürecinde önemli rol oynayan ve dünya geneline yayılmasında etkili olan çok uluslu şirketler ve ticari, finansal serbestlik gibi ekonomik gelişmeler önemli dönüşüm süreçlerini oluşturmuştur (Özel, 2011: 94-95). Bu dönem kardeş şehir anlaşmalarında ise SSCB'den ayrılan ülkelerin Dünya'ya açılma girişimlerinin etkisi hissedilmiştir. Özellikle Doğu Avrupa, Balkanlar ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'ndeki belediyeler kardeş şehir anlaşmalarında tercih edilen bölgeleri oluşturmuştur.

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de küreselleşme olgusu 1980'li yıllar ile birlikte daha belirgin hissedilmiştir. Özellikle bu döneme kadar uygulanan kapalı ve korumacı

¹ "Demir Perde" tanımı ilk defa 5 Mart 1946 yılında İngiltere Başbakanı Sir Winston Churchill tarafından Fulton-Missouri'de yaptığı konuşmasında SSCB önderliğindeki Doğu Blokunu tanımlamak için yapılmıştır (LaFeber, 2002:42).

ekonomik politikalar yerine küreselleşme sürecinin etkileri ile birlikte serbest piyasa ekonomisine geçişi sağlayacak olan politikalar izlenmiş ve özelleştirme adımları atılmıştır. Türkiye’de *Neoliberal*² ekonomi politikalarının uygulandığı bu dönem aynı zamanda ANAP hükümetinin siyasi etkinliğini temsil edilmiştir. ANAP hükümetinin bu dönemdeki en önemli icraatı 24 Ocak kararlarıyla başlayan neoliberal uyum süreci doğrultusunda bir takım yapısal ve kurumsal düzenlemeleri hayata geçirmesi olmuştur. Bu düzenlemeler ile birlikte sermaye hareketlerinin de serbestleştirilmesiyle uluslararası ticaretin ve sermaye hareketlerinin önündeki engeller kaldırılmış, dış dünya ile ticari ve finansal anlamda bütünleşme sağlanmıştır (Çeştepe ve Güdenoğlu, 2017: 126; Altıok, 2007: 60; Timur, 2004: 63).

Küreselleşme sürecinin Türkiye’nin kardeş şehir anlaşmaları üzerindeki etkisi ise iki şekilde gerçekleşmiştir. İlk olarak küreselleşme olgusu ile birlikte Türkiye’de siyasi yapı Dünya’ya açılma stratejileri (ekonomik ve siyasi) oluşturmuştur. Bu durum belirli dönemlerde iktidarı oluşturan hükümetlerin (1984 ANAP hükümeti, 1991 sonrası koalisyon dönemleri ve 2002 AKP hükümeti) neoliberal ekonomi yönetimi ile birlikte dış politikadaki yönelimlerinde belirleyici rol oynamıştır. 1980 Askeri Darbe döneminden 1984 yılında kabul edilen büyükşehir yasası dönemine kadar Endonezya, Pakistan ve Malezya gibi İslam ülkeleri ile kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı; 1984 yılında kabul edilen büyükşehir yasası sonrası dönemden 1991 SSCB’nin dağılma sürecine kadar ise kardeş şehir anlaşmalarında belediyelerin Avrupa ülkelerini daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda bu dönemde küreselleşme süreci ve neoliberal ekonomi politikalarının yanı sıra, 1990 sonrası ve özellikle 2000’li yıllardan sonra gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri Türkiye’de belediyelerin Dünya’nın birçok bölgesindeki ülkeler (Japonya, Çin, Rusya ve ABD) ile daha yoğun kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasında etkisini göstermiştir. Bu konuyu daha detaylandırmak gerekirse; Türkiye’de belediyeler gelişen ulaşım teknolojileri (örneğin uçak seyahatlerinin artması ve ucuzlaması gibi) neticesinde hem daha ucuz hem de zaman açısından daha kısa süreli seyahat yapma imkanları elde etmişlerdir. Bu sayede belediyeler kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları ülkeler ile sürekli karşılıklı ziyaretlerde bulunmuşlar ve kardeş şehir ilişkilerini canlı tutabilmişlerdir. İletişim teknolojilerinin gelişimi ise kardeş şehir anlaşmaları üzerinde ulaşımın gelişiminden daha fazla etkiye sahip

² **Neoliberalizm:** Devletin ekonomideki rolünü en aza indirgeyen, girişimci özgürlüğünün en üst seviyede olmasını teşvik eden; kamusal hizmetlerin özel sektör aracılığıyla yerine getirilmesini sağlayan ve politik gücün yerel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları ile paylaşılmasını öngören ekonomi-politiği kavramıdır (Harvey, 2005: 2; Duman, 2011: 688; Freeman, 2016: 180-181)

olmuştur. Belediyelerin hiç seyahat etme olanağı bulunmadığı veya bulamayacağı uzak coğrafyalardaki ülkeler ile (Küba, Güney Afrika, Avustralya, Şili vb.) kimi zaman kendi girişimleri, kimi zaman da Dışişleri Bakanlığı'nın tavsiyesi sonucu imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmalarının devam ettirilmesinde gelişen iletişim teknolojileri (internet ve telefon) hayati öneme sahip olmuştur. Küreselleşme sürecinin bu farklı etkileri kardeş şehir anlaşmalarının niceliksel artışında önemli bir değişime yol açmıştır. Hatta Türkiye'de belediyelerin imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmaları 1990'lı yıllardan sonra hızla artmış, 2000'li yıllardan sonra ise önceki dönemlere göre neredeyse dört katına çıkmıştır. Nitekim 2002 yılından önce Türkiye'de belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 315 kardeş şehir anlaşması (uluslararası ölçekli) imzaladıkları belirlenirken, 2002 yılı sonrasında belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 1173 kardeş şehir anlaşması (uluslararası ölçekli) imzalamışlardır.

Küreselleşme sürecinin Türkiye'nin kardeş şehir anlaşmaları üzerindeki ikinci etkisi yerel yönetimler veya toplumlar arasında gerçekleşen kültürel ve politik etkileşimlerde izlenmektedir. Bu etkileşim örneklerini günümüzde politika transferi, kültür aktarımı, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı, fikir ve düşünce transferi, kültürel ve sanatsal faaliyetler gibi kardeş şehir anlaşma süreçlerinde etkili olan faktörler oluşturmaktadır.

Kardeş şehir anlaşmaları bilindiği gibi yerel yönetim organlarından biri olan belediyeler arasında gerçekleşmektedir. Belediyeler için kardeş şehir anlaşmaları diğer birçok belediye ile çeşitli etkileşimlerin kurulmasında önemli bir araç olmaktadır. Belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları vasıtasıyla diğer belediyelerden edindikleri unsurların başında ise politika transferi gelmektedir. Bu anlamda politika transferi belediyeler arasında yerel seviyeden küresel seviyeye etkileşim yaşanmasına neden olmaktadır. Politika transferi ile belediyeler aynı zamanda teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı da yapmaktadırlar. Özellikle Avrupa'da belediyelerin sahip oldukları birçok teknoloji, deneyim ve politik unsurlar (belediye yönetim sistem, paylaşımı, katı atık ve su yönetimi, yapı-inşa ve restorasyon süreçleri, akıllı kent uygulamaları, kent yönetiminde teknoloji kullanımı vb.) Türkiye'deki belediyeler tarafından örnek olarak alınmaktadır. Aynı şekilde Balkan ülkeleri ve Türkiye'nin yakın komşu ülkeleri de birçok teknoloji, deneyim ve politik unsuru kendilerine örnek olarak almakta ve belediye yönetimlerinde uygulamaktadırlar.

Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir uygulamaları yolu ile edindikleri diğer bir unsur ise insan hakları, toplumsal hizmet, eşitlik vb. düşünsel fikir transferi şeklinde

olmaktadır. Özellikle kardeş şehir anlaşmaları sonucu batılı belediyelerin kendi yerleşmelerinde sundukları birçok hizmetin (bisiklet yolları, engelliler için yollar, yaşlılar için özel otobüsler, kadınların topluma daha çok katılmaları konusundaki girişimler vb.) Türkiye’deki birçok ilde uygulandığı görülmektedir. Örneğin Çanakkale’de mavi bisiklet yollarının kardeş şehir anlaşması imzalanan batılı belediyelerden transfer edilmesi bilgi, düşünce transferinin en iyi örneğini oluşturmaktadır.

Kardeş şehir anlaşmaları neticesinde oluşan politika transferi, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı sadece belediyeler için değil, aynı zamanda yerel toplumlar için de bazı önemli kazanımlar sağlamaktadır. Bu kazanımlar yöre ekonomisinin (sanayi ve tarım), turizminin geliştirilmesi veya kent yönetim sistemlerinin oluşturulması gibi konularda olabilmektedir. Örneğin Rize Belediyesi ile Japonya’nın Kakegawa Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması, Kakegawa Şehri’nde yeşil çayı toz haline getirip üreten son teknoloji makinelerin Rize’ye kazandırılmasında katkı sağlamıştır. Aynı şekilde Bolu ilinin Gerede İlçesi ile Senegal’in Mbacke Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmasında beklenti, Gerede ilçesinde üretilen derilerin öncelikle Afrika pazarına sunulmasına, daha sonrasında ise Avrupa’ya ihraç edilmesi şeklinde olmuştur. Bu örneklerde de görüldüğü gibi özellikle küreselleşme sürecinin daha fazla hissedildiği son 20-30 yılda, kardeş şehir anlaşmaları sonrasında gerçekleşen politika transferi, bilgi, deneyim ve teknoloji paylaşımının yerel unsurların gelişimi üzerinde önemli katkıları olmaktadır.

Günümüzde küreselleşme sürecinin en yoğun etkileri kültürler arasında yaşanan etkileşimlerde hissedilmektedir. Aynı şekilde bu durumu belediyeler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında da görmekteyiz. Nitekim kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerden en önemli unsuru kültürel aktarım ve kültürel faaliyetler oluşturmaktadır. Gerçekten kardeş şehir anlaşmaları sonucu kültürler arasında çeşitli seviyelerde ve şekillerde etkileşimler yaşanmaktadır. Kimi zaman bu etkileşimler yakın coğrafyadaki kültürler arasında (Türkiye-Balkanlar, Kuzey Amerika-Güney Amerika, Avustralya-Doğu ve Güneydoğu Asya vb.) yaşanırken, kimi zaman da en uzak kültürler arasında da (Avrupa-Uzak Doğu, Amerika-Avrupa, Türkiye-Avustralya vb.) yaşanabilmektedir. Türkiye’nin yoğun kardeş şehir ilişkileri kurduğu Balkan ülkeleri ile özellikle iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ile daha fazla kültürel aktarım sağladığı, hatta karşılıklı olarak çeşitli kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Aynı şekilde Türkiye ile Avrupa ülkeleri arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları sonucu gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal

faaliyetlerin, yerel kültürlerin tanıtılması açısından önemli katkıları olmuştur. Burada dikkat çeken diğer bir nokta ise küreselleşme sürecinin uzak coğrafyalardaki yerel unsurların aktarımında farklı bir misyona sahip oluşudur. Örneğin Hollanda'nın Harlemermeer Şehri Filipinler'in Cebu Şehrini çiçek endüstrisini desteklemek için şehre çiçek tohumları vermiştir. Cebu Şehri'de bu kültürel ögenin ülkelerine sunulması üzerine Harlemermeer şehrine mango tohumları vermiştir. Mango bitkisinin anavatanı Hollanda olmamasına rağmen küreselleşme süreci ve kardeş şehir anlaşmaları bu sıcak iklim kuşağı bitkisinin taşınmasına etki etmiştir. Diğer taraftan çiçek yetiştiriciliği konusunda Dünya'nın önde gelen ülkelerinden olan Hollanda'nın deneyimlerini ve kültürlerini Filipinler'e taşıdığı da görülmektedir. Sonuç olarak kardeş şehir anlaşmaları çerçevesinde yaşanan bu kültürel aktarımların küreselleşme süreci ile daha yoğun bir şekilde gerçekleştiği göz ardı edilmemelidir.

Dünya'da kardeş şehir anlaşmaları 1980'li yıllara kadar çoğunlukla gelişmiş ülke belediyeleri arasında gerçekleşmiştir. 1980 sonrasında ise anlaşmaların yönünde farklılıklar olmaya başlamış ve gelişmiş Dünya'dan üçüncü Dünya'ya doğru yönelimler artmıştır. Kardeş şehir anlaşmalarının yönündeki bu değişim aynı zamanda *“merkez-çevre”*³ yaklaşımının bir yansıması olarak dikkati çekmektedir. Nitekim Zelinsky (1991) yapmış olduğu çalışmada kardeş şehir anlaşmalarının bu coğrafi yönlü değişimini merkez-çevre yaklaşımı ile açıklamıştır.

Merkez-çevre yaklaşımı Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de imzalanan bazı kardeş şehir anlaşmalarının niteliklerini açıklamada önemli kavramlardan birini oluşturmaktadır. Merkez-çevre ilişkisinin Türkiye'deki yapısı ise Avrupa'dan biraz daha farklı bir seyir izlemiştir. Şerif Mardin merkez-çevre ilişkisinin, Türkiye'nin tarihsel gelişimi ile Batı arasında yapılacak bir karşılaştırma ile daha anlaşılır olabileceğini savunmuştur. Türkiye'de tarihsel süreç içerisinde din-siyaset ilişkisi ve toplumsal sınıflar bağlamında da bir takım

³ **Merkez-Çevre:** Siyaset literatürüne E. Shils tarafından kazandırılmış olan merkez-çevre yaklaşımı, her toplumun bir merkezi ve bir de çevresi olduğu düşüncesinden hareketle geliştirilmiştir. Toplumu yönetenlerin dayandığı değer, sembol ve inanç düzeninin belirleyicisi konumundaki (Türköne, 2009: 233) merkez, mekân ve kurumların oluşturduğu fiziki özelliklerden daha çok değer ve inançların oluşturduğu manevi özelliklerden beslenmektedir (Shils: 2002: 86). Wallerstein ise bu konuyu Dünya Sistemleri Teorisi üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Bu anlamda Wallerstein modern dünya sistemini merkez, çevre ve yarı çevre olmak üzere üç temel bölgeye ayırmıştır. Bu devletlerarası sistemde hâkim devletler merkezde olurken, hâkim olmayan devletler ise çevreyi oluşturmaktadır. Bu sistemde hem merkez de hem de çevrede bulunmayan devletler söz konusudur. İkinci dünya ülkeleri dediğimiz ülkeler buna örnektir. Birinci dünya ülkeleri ise merkezde bulunan egemen devletlere örnektir. Üçüncü dünya ülkeleri ise çevre devletlere örnek verilebilir (Wallerstein, 2004: 366; Wallerstein, 1999: 286-291).

genellemeler yaparak ülkedeki merkez çevre ilişkisini anlamlandırmaya çalışmıştır (Mardin, 2009: 37). Bu anlamda merkez-çevre ilişkisi klasik dönem Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne, siyasal yapının çözümlenmesinde önemini korumasına karşın dönemsel değişimler yaşamıştır. Bu dönemsel değişimlerde merkez ve çevrenin dönemin siyasi yapısına göre sık sık yer değiştirdiği görülmüştür. Ancak 2002 AKP hükümetleri dönemi ile birlikte merkez-çevre ilişkilerinde yeni bir süreç başlamıştır. Nitekim AKP'nin tek başına iktidar olması ve iktidarda kalması merkez-çevre ilişkileri bağlamında ortaya çıkmış olan iktidar mücadelesinin farklı bir döneme girmesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde serbest piyasa koşullarının etkisiyle çevrenin ekonomik gücü büyük ölçüde artmıştır. Ayrıca çevrenin temsilcisi konumundaki AKP'nin seçimlerde güçlü bir toplumsal destek ile uluslararası sistemin desteğini alması, merkez-çevre mücadelesinde çevreye büyük avantajlar sağlamıştır (Tuncel ve Gündoğmuş, 2011: 146-147; Kahraman, 2010: 123). AKP döneminde güçlü çevrenin oluşması kardeş şehir anlaşmalarının Türkiye'nin tamamına yayılmasında etkili olmuştur. Nitekim AKP hükümeti dönemine kadar Türkiye'de 46 ilde bulunan belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, AKP hükümetinden sonra 81 ilde bulunan belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca AKP hükümetleri döneminde belediyeçilik alanında gerçekleştirilen birçok projenin kardeş şehir anlaşmalarının geliştirilmesinde önemli etkisi olmuştur. Özellikle bu projelerden en dikkat çekici olanı ise “kardeş belediye” uygulamasıdır. AKP bu uygulama ile “bilgi, deneyim, tecrübe paylaşımı ve iki yöre arasında yakınlaşmayı artıracak sosyal kardeşlik projesi” oluşturmayı amaçlamıştır. Bu noktada AKP'nin kardeş belediye uygulaması Türkiye'deki belediyeler arasında (Merkezde bulunan gelişmiş belediyeler ile çevrede bulunan daha az gelişmiş belediyeler) merkez-çevre etkileşiminin yaşanmasında etkili olmuştur.

Merkez-çevre yaklaşımı Türkiye'de belediyelerin hem uluslararası ölçekli hem de ulusal ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının yönünde belirleyici olmuştur. Belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin niteliğinde ise **Pragmatizm**⁴ kavramı etkili olmuştur. Bu anlamda pragmatizm kavramı kardeş şehir

⁴ **Pragmatizm:** 1890-1917 yılları arasında ortaya çıkan C.S. Peirce (1907), William James (1931), John Dewey (1931) ve Mead (1938) gibi düşünürler tarafından temsil edilen ve yararcılık (utilitarianism) anlamı taşıyan önemli bir felsefi akımdır. Faydacılık olarak bilinen pragmatizm, etimolojik olarak aynı pratikten türemiş; işe, eyleme dönük, uygulanması amaçlanmış olan düşünceyi karşılayan pragmatizmin düşünsel biçimini vurgular ve felsefede ilk kez Charles S. Pierce tarafından kullanılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na kadar popüler bir akım olan pragmatizm 1952'de Dewey'in ölümünden sonra etkisini kaybetmiştir. Ancak 1980'li yıllardan sonra yapılan çalışmalar ile tekrardan popülerlik kazanmıştır (Godfrey-Smith, 2015: 1; James, 2003: 28).

anlaşmalarında önemli bir etkiye sahip olan merkez-çevre yaklaşımının destekleyicisi konumunda yer almaktadır.

Merkez-çevre ve pragmatizm kavramlarının Türkiye'nin kardeş şehir anlaşmalarının niteliği üzerindeki etkisini detaylandırmak gerekirse, Türkiye'de belediyelerin Avrupa ülkeleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında Türkiye çevre konumunda yer alırken, Avrupa merkez konumunda yer almaktadır. Özellikle Türkiye'deki belediyelerin Avrupa'daki belediyelerden teknoloji, bilgi deneyim paylaşımı konusunda destek aldıkları belirlenmiştir. Bu durum Türkiye'nin gelişmiş Avrupa ülkeleri belediyelerinden bazı faydaları gözettiklerini ortaya koymaktadır. Bunun yanında Türkiye'deki belediyelerin Balkan ülke belediyeleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında ise tersi bir durum söz konusudur. Bu anlamda Türkiye merkez konumunda yer alırken, Balkan ülkeleri de çevre konumunda yer almaktadır. Hatta Türkiye Balkan ülke belediyeleri ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında teknoloji, bilgi deneyim paylaşımı yapan ülke konumundadır. Bu noktada da Balkan ülkelerindeki belediyeler Türkiye belediyelerinden bazı kazanımlar elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Merkez-çevre ve pragmatizm kavramları diğer taraftan Türkiye'de belediyelerin ulusal kardeş şehir ilişkilerinin yönünde de belirleyici olabilmektedir. Özellikle AKP iktidarı ile birlikte bu durum belirgin olarak kendini göstermiştir. Nitekim Türkiye'deki orta ve küçük ölçekli belediyelerin (belde ve il belediyelerine bağlı ilçe belediyeleri) İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Antalya vb. büyükşehir olan illerin belediyeleri ile kurdukları kardeş şehir ilişkilerinde bu durum açıkça görülmektedir. Çevreyi oluşturan orta ve küçük ölçekli belediyeler, kardeş şehir ilişkilerinde kendilerine ekonomik/ticari, politik, bilgi, tecrübe ve deneyim paylaşımı anlamında destekler sağlayacak büyükşehir olan illerin belediyeleri ile kardeş şehir ilişkisi kurmayı tercih etmektedirler. Aynı şekilde büyükşehir niteliğinde olan illerin belediyeleri de siyasi anlamda yandaş edinebilecekleri ve kontrolleri altında tutabilecekleri orta ve küçük ölçekli belediyeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarına sıcak bakmaktadırlar.

Türkiye'de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında bazı dönemlerde niceliksel anlamda belirgin artışlar olmuştur. Bu dönemlerden biri de ilk önemli artış dönemini temsil eden 1990'lı yıllardır. 1990'lı yıllar boyunca etkisini gösteren birtakım gelişmelerin (Küreselleşme sürecinin etkisi, 1991 SSCB dağılma süreci vb.) yanı sıra **“yönetişim”** kavramı bu dönem imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında önemli bir rol oynamıştır.

1990'larla birlikte Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, OECD gibi uluslararası kuruluşlarca gündeme getirilen yönetim kavramı kısa sürede tün Dünya'da kabul gören bir olgu halini almıştır (Ataay, 2006: 123; Sobacı, 2007: 220). Yönetişim kavramı öncelikle “düzenleyici devlet” olarak adlandırılan (Güven ve Alan, 2018: 841; Bayraktar, 2015: 72; DPT, 2007: 5) bir devlet modelini öngörmektedir. Bu devlet modeli, devlet-piyasa ilişkileri konusunda net tanımlara dayanan neoliberal bir modeli çağrıştırmaktadır. İkinci olarak yönetim kavramı Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) belirli toplumsal hizmetleri yerine getirme görevini yüklemekte ve sosyal devlet anlayışının güçlenmesinde rol oynamaktadır. Özellikle bu noktada Göymen'in (1999: 75) de belirttiği gibi STK'ların rolü siyasal karar verme süreçlerinde etkinlik kazanmakta ve katılımcı demokrasinin temelini oluşturan birey kavramını güçlendirmektedir (Göymen, 1999: 75). Üçüncü olarak ise demokrasiye ilişkin olarak sayılan “hukuk devleti”, “insan hakları”, “şeffaflık”, “hesap verilebilirlik”, “etkinlik” gibi nitelermelerin de bütünüyle neoliberalizmle organik ilişki içinde tanımlandığı görülmektedir (Ataay, 2006: 129-130).

Türkiye'de 1990'lı yıllardan sonra kendini gösteren yönetim kavramı belediyelerin gündeminde de yer almış ve toplumun birçok kesiminin çeşitli süreçlere dahil edilmesinde etkisini göstermiştir. Belediyelerin toplumcu belediye anlayışlarının önemli bir parçasını oluşturan yönetim kavramı, özellikle Türkiye'de STK'lar öncülüğünde imzalanan birçok kardeş şehir anlaşmasında açıkça izlenmiştir. Ancak 1990'lı yıllar boyunca imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında bu durumdan söz edilemez. Bu anlamda Türkiye'de belediyelerin 2000'li yıllardan sonra imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında STK'ların yönlendirici olduğu belirlenmiştir. Hatta STK'ların çoğunlukla Türkiye'nin Avrupa ülkeleri ile imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmalarında yönlendirici görevi üstlendikleri saptanmıştır. Özellikle Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde bulunan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının oluşturduğu veya Türkiye'deki birçok ilde oluşturulan STK'lar ve derneklerin kardeş şehir anlaşmalarında köprü vazifesi kurdukları görülmüştür. Örneğin, Çanakkale'de faaliyet gösteren Human 17 Sivil Toplum Kuruluşu Çanakkale Belediyesi ile İtalya'nın Pomezia Belediyesi arasında 2005 yılında imzalanan kardeş şehir anlaşmasında önemli bir rol oynamıştır. Aynı şekilde İstanbul Beykoz Belediyesi ile Almanya'nın Mulheim An der Ruhr Belediyesi'nin 2014 yılında; Van Büyükşehir Belediyesi ile Almanya'nın Karlsruhe Belediyesi'nin 2019 yılında imzaladıkları kardeş şehir anlaşmaları Almanya'da ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kurmuş olduğu sivil toplum kuruluşları aracılığıyla gerçekleşmiştir.

5. Veri ve Yöntem

Araştırma Evreni ve Örneklem

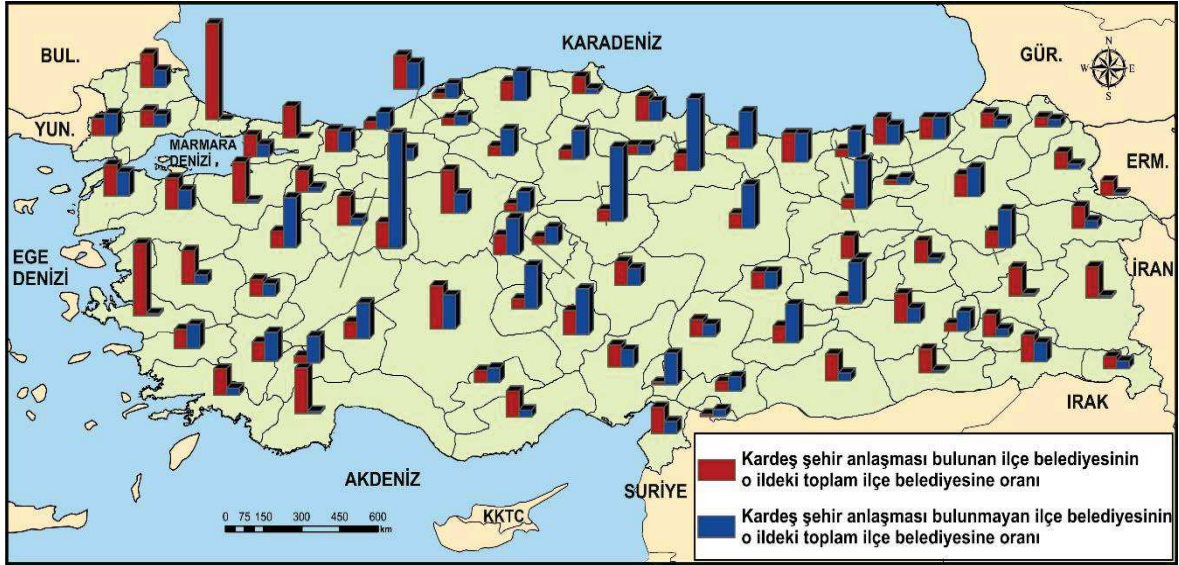
Tezin araştırma evrenini 2018 yılı itibariyle Türkiye’de halihazırda bulunan 1398 (Büyükşehir, İl, Büyükşehir İlçe, İlçe ve Belde) belediye oluşturmaktadır. Çalışma için belirli sayıda örneklem seçilmemesinin sebebi, sayıları farklı olmakla birlikte Türkiye’deki illerin tamamında kardeş şehir anlaşması yapmış belediyelerin bulunmasıdır. Çünkü kardeş şehir seçimlerinde etkili olan faktörler bölgeden bölgeye, ilden ile, hatta bir ilin ilçelerine göre değişmektedir. Bu nedenle tezin Türkiye ölçeğinde yapılması uygun görülmüştür.

Tezde nicel ve nitel veri toplama yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel veri toplama yöntemlerinden anket, nitel veri toplama yöntemlerinden ise yarı yapılandırılmış görüşme (mülakat) yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırma için hazırlanan anketlerin, kardeş şehre sahip olan belediyeler ve kardeş şehre sahip olmayan belediyeler olarak iki farklı formda uygulanması planlanmıştır. Bu belediyeleri belirleme aşamasında İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 1992-2016 yılları arasını kapsayan uluslararası kardeş kent istatistikleri kullanılmıştır. Bu istatistikler kullanılarak kardeş şehre sahip olan ve kardeş şehre sahip olmayan belediyeler belirlenmiş, daha sonra bu belediyeler ile iletişime (e-posta ve telefon) geçilmiştir. Böylelikle kardeş şehre sahip olan belediyeler ve kardeş şehre sahip olmayan belediyeler güncel olarak tespit edilmiştir.

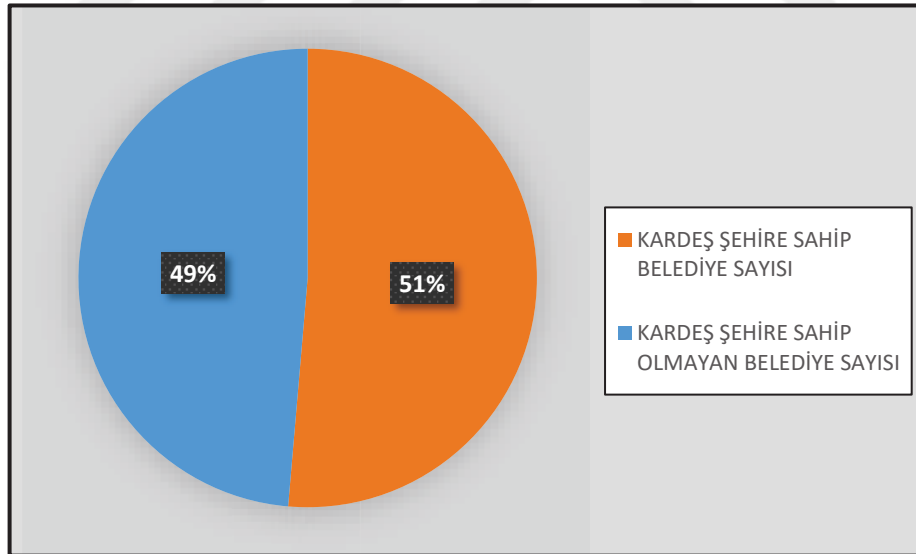
Elde edilen veriler neticesinde Türkiye’deki 594 ilçenin kardeş şehir anlaşması imzaladığı, 379 ilçenin ise kardeş şehir anlaşması imzalamadığı belirlenmiştir (Şekil 1). Kardeş şehir sayılarının mevcut durumu belediye ölçeğinde (büyükşehir, il, büyükşehir ilçe, ilçe ve belde) değerlendirildiğinde ise 710 belediyenin kardeş şehir anlaşması imzaladığı, 688 belediyenin ise kardeş şehir anlaşması imzalamadığı saptanmıştır (Şekil 2).

Şekil 1. Türkiye’de kardeş şehir anlaşması bulunan/bulunmayan ilçe belediyelerinin, illerdeki toplam ilçe belediyelerine göre oransal dağılımı (%)

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Şekil 2. Türkiye’de kardeş şehre sahip olan/olmayan belediyelerin oransal dağılımı (%) (Büyükşehir, İl, Büyükşehir İlçe, İlçe ve Belde).

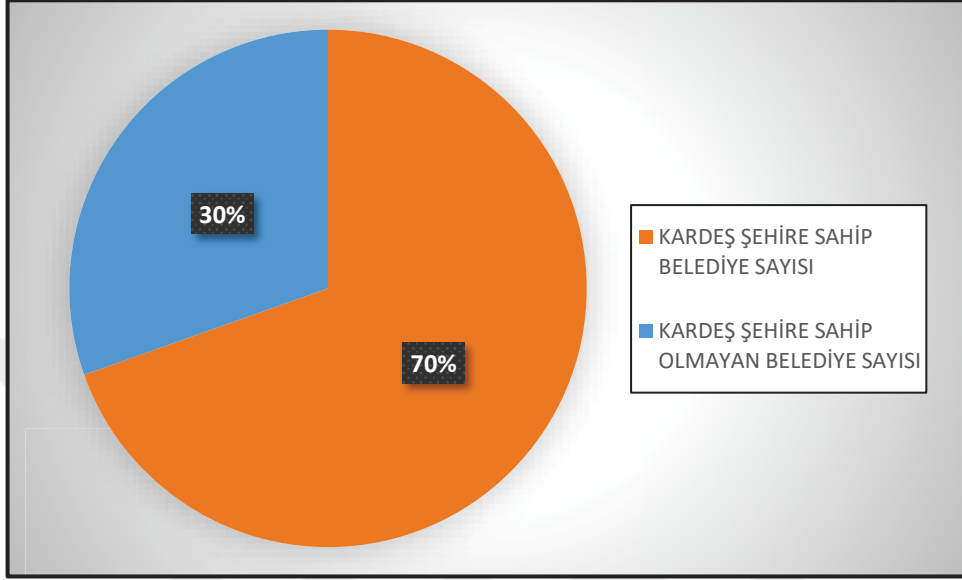

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği 2018.

Kardeş şehir anlaşmalarının belediye statülerine göre dağılışları değerlendirildiğinde, büyükşehir niteliğinde olan illere bağlı belediyelerin %70’nin kardeş şehre sahip olduğu, %30’unun ise kardeş şehre sahip olmadığı görülmektedir (Şekil 3). İl belediyelerinin kardeş şehir durumları incelendiğinde ise büyükşehir niteliğinde olan illere göre tersi bir durum söz konusudur. Nitekim il belediyelerine bağlı belediyelerin %40’nın

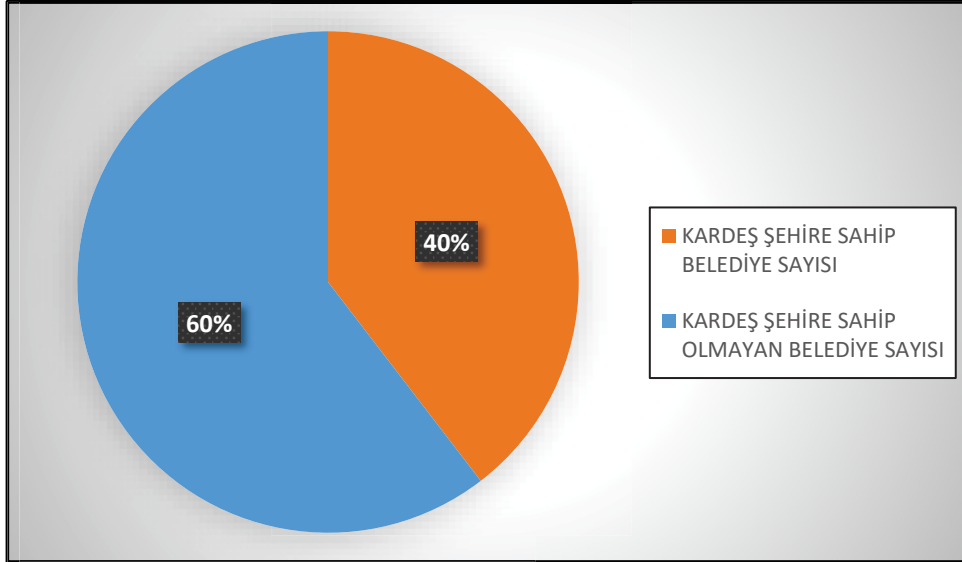
kardeş şehir anlaşmasının bulunduğu, %60'nın ise kardeş şehir anlaşmasının bulunmadığı belirlenmiştir (Şekil 4).

Şekil 3. Büyükşehir niteliğinde bulunan illere bağlı kardeş şehre sahip olan/olmayan belediye sayısı.

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Şekil 4. İl belediyesi niteliğinde bulunan illere bağlı kardeş şehre sahip olan/olmayan belediye sayısı

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Çalışmanın nitel yönünün güçlendirilmesinde mülakat yoluyla veri toplanması tercih edilmiştir. Bu amaç kapsamında mülakatların belirli kriterlere göre seçilen 13 belediye ve Türkiye Belediyeler Birliği'ne uygulanması planlanmıştır. Bu kriterler: Belediyenin büyükşehir belediyesi olması, belediyenin kardeş şehir sayısı, belediyenin/ilin yakın

çevresindeki belediyelere/illere göre en iyi temsil gücüne sahip olması, kardeş şehir anlaşmasında etkili olan faktörlerin (ekonomik, tarihi, kültürel, dini, turizm, siyasi, eğitim, sanat, spor, coğrafi yakınlık ve benzerlik) en iyi temsil edildiği belediye olmasıdır.

Örneklem Belediyeler

Bold karakterli yazım ile belirtilen iller mülakat örnekleme için alınan illerdir. Aynı zamanda bu illerin tercih edilme nedenleri de belirtilmiştir. Bu illerde bulunan belediyelerden imkânlar dahilinde öncelikle büyükşehir belediyeleri veya il belediyeleri ile, daha sonraki süreçte ise ilçelere bağlı belediyeler ile mülakatların yapılması planlanmıştır. Diğer iller ise örneklem olarak alınan illerin yakın çevrelerinde bulunan ve örnekleme dahil edilmeyen illerdir. Bunun yanında bu illerin örneklem olarak tercih edilmeme sebepleri de belirtilmiştir.

İstanbul (Büyükşehir olması, bölge temsiliyeti, kardeş şehir sayısının fazla olması)- **Bursa** (Anket uygulaması ile birlikte yapılması planlanmıştır) - **Çanakkale** (Anket uygulaması ile birlikte yapılması planlanmıştır) - **Edirne** (İl belediyesi olması, kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi yakınlık gibi etkenlerin etkili olması) - Balıkesir (Çanakkale ve Bursa'nın örneklem alınması) - Kocaeli (İstanbul ve Bursa'nın örneklem alınması) - Sakarya (İstanbul ve Bursa'nın örneklem alınması)

İzmir (Büyükşehir olması, bölge temsiliyeti, kardeş şehir sayısının fazla olması) - Manisa (Eldeki imkânlar, İzmir ilinin örneklem alınması) - Aydın (Eldeki imkânlar, İzmir ilinin örneklem alınması) - Muğla (Eldeki imkânlar, İzmir ilinin örneklem alınması)

Antalya (Büyükşehir olması, kardeş şehir sayısının fazla olması, kardeş şehir anlaşmalarında turizm unsurunun etkili olması) – **Adana** (Büyükşehir olması, bölge temsiliyeti, kardeş şehir sayısının fazla olması, kardeş şehir anlaşmalarında tarihi ve kültürel etkilerin olması) – Mersin (Eldeki imkânlar, Antalya ve Adana ilinin örneklem alınması) – Denizli (Eldeki imkânlar, Antalya ve Adana ilinin örneklem alınması) – Isparta (Eldeki imkânlar, Antalya ve Adana ilinin örneklem alınması) - Hatay (Eldeki imkânlar, Antalya ve Adana ilinin örneklem alınması)

Mardin (Büyükşehir olması, kardeş şehir anlaşmalarında tarihi, özellikle kültürel ve coğrafi yakınlık gibi etkenlerin etkili olması) – Gaziantep (Eldeki imkânlar, Mardin'in örneklem olarak alınması) - Ş.Urfa (Eldeki imkânlar, Mardin'in örneklem olarak alınması) - Diyarbakır (Eldeki imkânlar, Mardin'in örneklem olarak alınması)

Ankara (Büyükşehir olması, bölge temsiliyeti, başkent olması, kardeş şehir sayısının fazla olması) – **Konya** (Büyükşehir olması, kardeş şehir sayısının fazla olması, kardeş şehir anlaşmalarında dini faktörün etkisi) - Eskişehir (Eldeki imkânlar, Ankara ve Konya'nın örneklem olarak alınması)

Nevşehir - (İl belediyesi olması, belediyenin/ilin çevresine göre en iyi temsil gücüne sahip olması, kardeş şehir anlaşmalarında turizm unsurunun etkili olması) - Kayseri (Eldeki imkânlar, Nevşehir'in örneklem olarak alınması) – Sivas (Eldeki imkânlar, Nevşehir'in örneklem olarak alınması) - Malatya (Eldeki imkânlar, Nevşehir'in örneklem olarak alınması)

Erzurum (Büyükşehir olması, belediyenin/ilin çevresine göre en iyi temsil gücüne sahip olması, kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi yakınlık gibi etkenlerin etkili olması) -Van (Eldeki imkânlar, Erzurum'un örneklem olarak alınması)

Trabzon (Büyükşehir olması, kardeş şehir sayısının fazla olması, belediyenin/ilin çevresine göre en iyi temsil gücüne sahip olması, kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi yakınlık gibi etkenlerin etkili olması) – Samsun (Eldeki imkânlar, Erzurum'un örneklem olarak alınması) – Giresun (Eldeki imkânlar, Erzurum'un örneklem olarak alınması) – Ordu (Eldeki imkânlar, Erzurum'un örneklem olarak alınması).

Belediye Birlikleri:

Türkiye Belediyeler Birliği (**Ankara**)

Mülakatlar için örneklem olarak alınan belediyeler dışında anket uygulamalarının yapıldığı belediyelere de mülakat örnekleri e-posta yolu ile gönderilmiştir.

Veri ve Veri Toplama Teknikleri

Çalışmada anket yoluyla iki türlü veri elde edilmiştir. Bunlar kardeş şehir anlaşması bulunan belediyelerden elde edilen veriler ve kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerden elde edilen verilerdir.

Kardeş şehir anlaşması bulunan belediyelere uygulanan anket üç aşamadan oluşmaktadır. Anketin ilk aşaması belediyelerin tanımlayıcı bilgileri, kardeş şehir teklifi alınıp alınmaması ile ilgili bilgilerin elde edilmesi ve kardeş şehir anlaşmasında etkili olan faktörlerin belirlenmesi ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. İkinci aşamada belediyelerin kardeş şehir ilişkileri konusunda diğer belediyeler ile ilgili tercihleri ve ziyaretlerini

kapsayan sorular, üçüncü aşamada ise belediyelerin kardeş şehir ilişkileri konusundaki tutumları, motivasyonları, etkinlikleri ve diğer belediyeler ile hangi alanlarda ne tür etkileşim yaşadıkları gibi sorular yer almıştır.

Türkiye’de belediyelerin güncel olarak tam bir kardeş şehir listesi (ulusal ve uluslararası) bulunmamaktadır. Belediyelerin uluslararası ölçekli imzaladıkları bazı kardeş şehir anlaşmalarını İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Müdürlüğü’nün 1992-2016 yıllarını kapsayan yurt dışı kardeş kent istatistiklerinden öğrenebilmekteyiz. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda bu istatistiklerde bazı tutarsızlıkların olduğu belirlenmiştir. Ulusal kardeş şehir istatistikleri konusunda ise herhangi bir kurumun yayınlamış olduğu bir veri mevcut değildir. Bu nedenle hazırlanan anketlerde belediyelerin kardeş şehir anlaşması kurduğu ülkelerin/illerin isimleri ve protokol tarihleri ile ilgili bir soru da yer almıştır. Böylece belediyelerden alınan yanıtlar Türkiye’nin güncel kardeş şehir listesinin oluşturulmasında önemli bir veriyi oluşturmaktadır.

Kardeş şehir anlaşmasına sahip olmayan belediyeler için hazırlanan anketler, öncelikle belediyelerin günümüze değin kardeş şehir anlaşması yapmama sebeplerinin belirlenmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketlerde yer alan diğer sorular ise belediyelerin kardeş şehir anlaşması istemleri ile ilgili fikirlerin elde edilmesine yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu sayede kardeş şehre sahip olmayan belediye anketleri Türkiye’deki belediyelerin gelecekteki kardeş şehir potansiyelleri ile ilgili tahminlerin yapılmasına olanak sağlamıştır.

Hazırlanan anket formlarının belediyelere uygulanması farklı şekillerde olmuştur. Örneklem belediyelere anketler yüz yüze görüşme şeklinde uygulanırken, diğer belediyelere (kardeş şehre sahip olan/olmayan) anketler posta ve e-posta yolu ile gönderilmiştir. Toplamda 1398 belediyeden 383 belediyeye (240 kardeş şehre sahip olan belediye – 143 kardeş şehre sahip olmayan belediye) anketler 2017-2018 yılları arasında uygulanmıştır (Şekil 5). Bu 383 belediye aynı zamanda çalışmanın örneklemi de oluşturmuştur. Bunun yanında anket yapılan kardeş şehre sahip 240 belediyenin 1593 kardeş şehir anlaşması imzaladığı, bu sayının ise belediyelerin toplam imzaladıkları kardeş şehir anlaşma sayısına (kardeş şehre sahip 710 belediye toplamda 3042 kardeş şehir anlaşması imzalamıştır) göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 1).

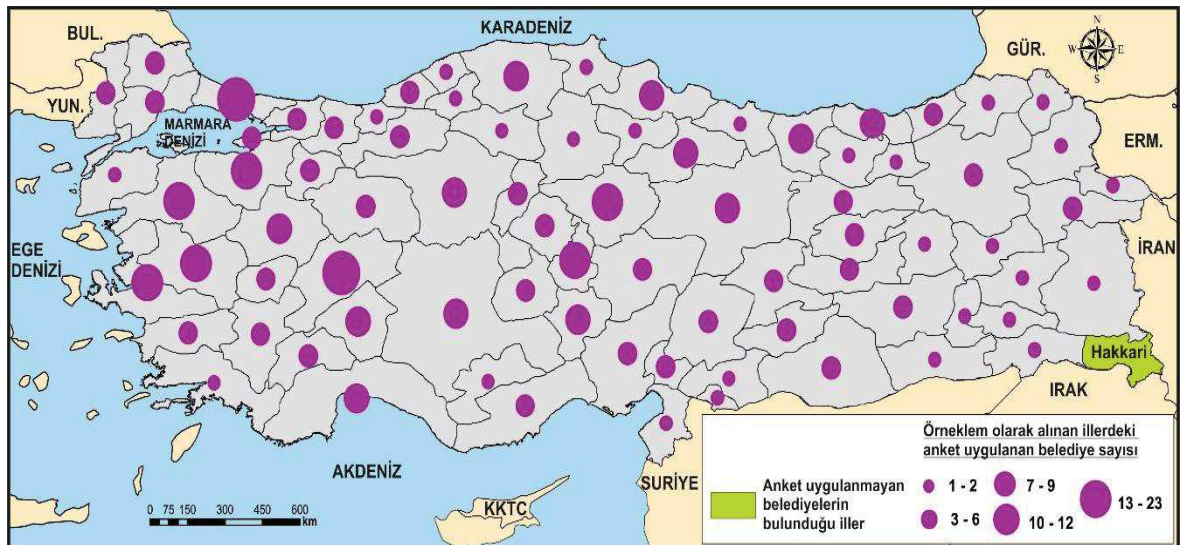
Tablo 1. Toplam belediye sayısına göre örneklem belediyelerin dağılışı ve kardeş şehir sayıları

	Belediye sayısı	Belediye Niteliği	Belediye sayısı	Kardeş şehir sayısı		Kardeş şehir sayısı	Belediye Niteliği	Belediye sayısı	Kardeş şehir sayısı	
Kardeş şehire sahip belediye sayısı	710	Büyükşehir bel	29	3042	Kardeş şehire sahip ve anket yapılan belediye sayısı	240	Büyükşehir bel	16	1593	
		İl belediyesi	47				İl belediyesi	16		
		Büyükşehir ilçe bel	347				Büyükşehir ilçe bel	122		
		İlçe belediyesi	196				İlçe belediyesi	63		
		Belde belediyesi	91		Kardeş şehire sahip ancak anket yapılmayan belediye sayısı	470	Belde belediyesi	23	1449	
							Büyükşehir bel	14		
Kardeş şehire sahip olmayan belediye sayısı	688	Büyükşehir bel	1	0	Kardeş şehire sahip olmayan ancak anket yapılan belediye sayısı	143	İl belediyesi	35		1449
		İl belediyesi	4				Büyükşehir ilçe bel	223		
		Büyükşehir ilçe bel	172				İlçe belediyesi	132		
		İlçe belediyesi	204				Belde belediyesi	66		
		Belde belediyesi	307		Kardeş şehire sahip olmayan ve anket yapılmayan belediye sayısı	545	Büyükşehir bel	0	0	
							İl belediyesi	1		
							Büyükşehir ilçe bel	37		
							İlçe belediyesi	37		
							Belde belediyesi	68	0	
		Büyükşehir bel	1							
		İl belediyesi	3							
		Büyükşehir ilçe bel	132							
							İlçe belediyesi	168	0	
							Belde belediyesi	241		

Açıklama: Tabloda toplam belediye sayısına (1398) göre anket yapılan belediye sayısı (383) ve kardeş şehir sayılarının dağılışı (kardeş şehre sahip olan ve anket yapılan/yapılmayan belediye sayısı) gösterilmiştir.

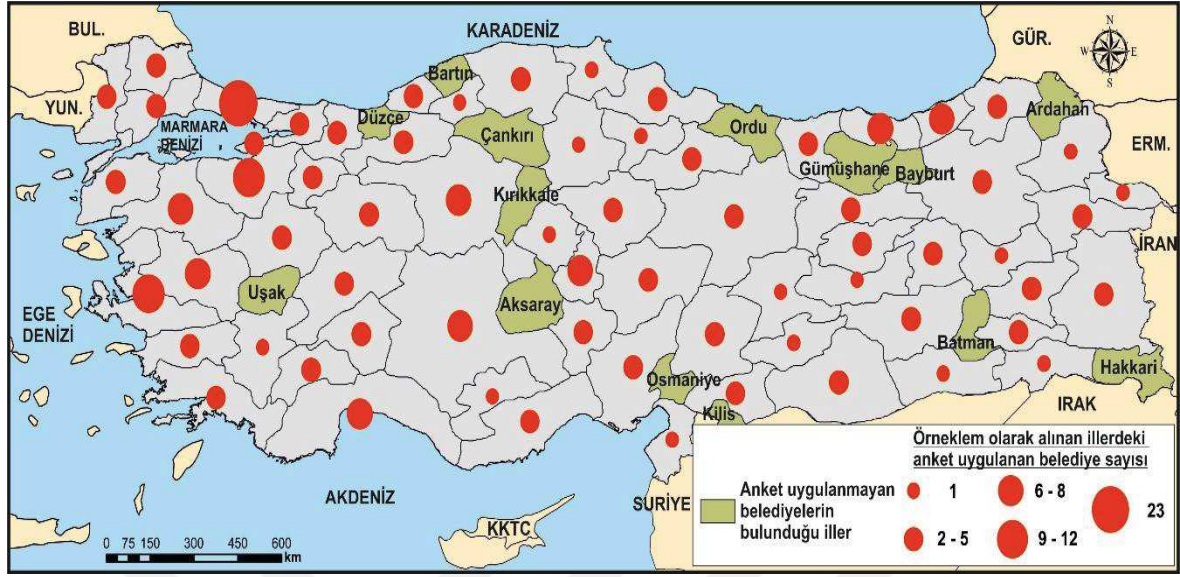
Ayrıca kardeş şehre sahip olan ve anket uygulanan 240 belediyenin 67 ilde dağılışı gösterdiği belirlenirken (Şekil 6), kardeş şehre sahip olmayan ve anket uygulanan 143 belediyenin 53 ilde dağılışı gösterdiği tespit edilmiştir (Şekil 7).

Şekil 5. Anket uygulanan 383 belediyenin dağılışı gösterdiği iller

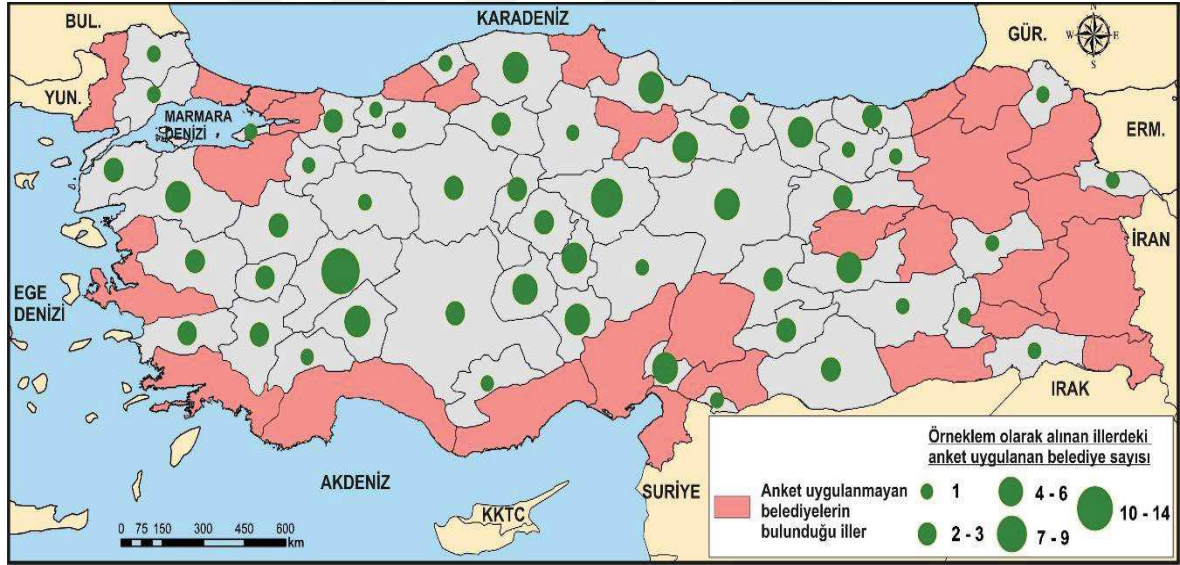

Açıklama: Anket gönderilen 1398 belediyeden yanıt alınan 383 belediye (240-kardeş şehre sahip olan/143-kardeş şehre sahip olmayan) aynı zamanda örneklemini oluşturmaktadır.

Şekil 6. Anket yapılan 240 belediyenin (kardeş şehre sahip olan) dağılışı gösterdiği iller

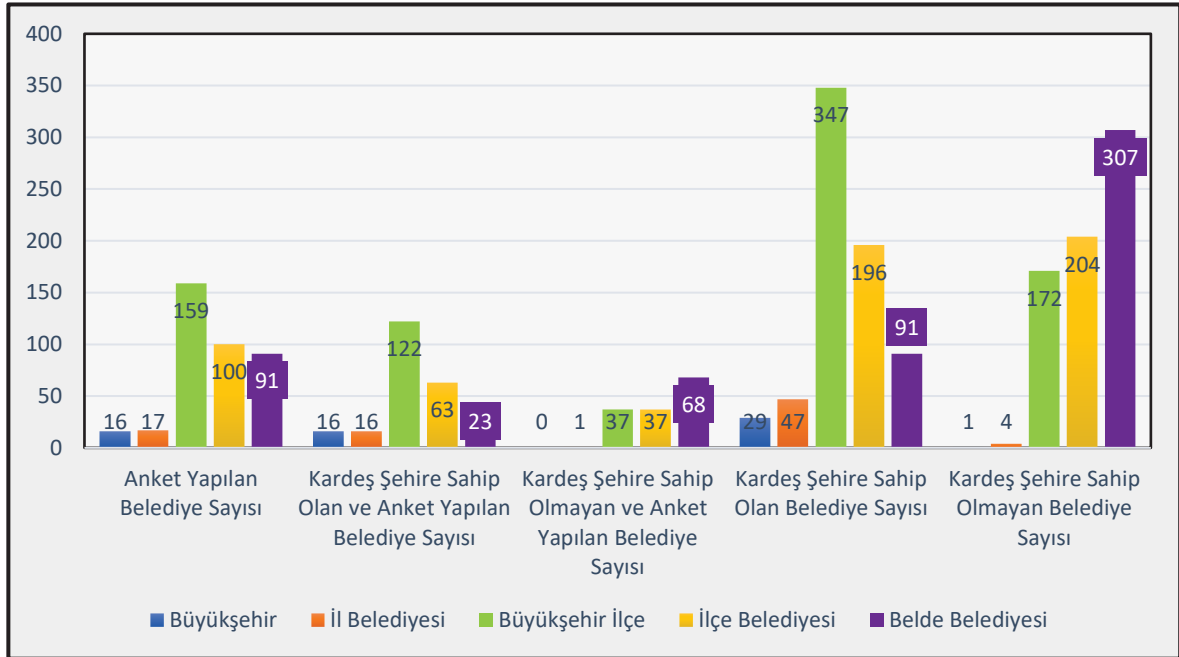

Şekil 7. Anket yapılan 143 belediyenin (kardeş şehre sahip olmayan) dağılışı gösterdiği iller

Çalışmada örneklemini oluşturan 383 belediyenin (240 kardeş şehre sahip olan belediye – 143 kardeş şehre sahip olmayan belediye) statülerine göre dağılımları değerlendirildiğinde (Şekil 8); 30 büyükşehir belediyesinin 16'sına (tamamı kardeş şehre sahip olan belediye); 51 il belediyesinin 17'sine (16'sı kardeş şehre sahip olan belediye, 1'i kardeş şehre sahip olmayan belediye); 519 büyükşehir ilçe belediyesinin 159'una (122 kardeş şehre sahip olan belediye, 37 kardeş şehre sahip olmayan belediye); 400 ilçe belediyesinin 100'üne (63 kardeş şehre sahip olan belediye, 37 kardeş şehre sahip olmayan belediye) ve 398 belde belediyesinin 91'ine (23 kardeş şehre sahip olan belediye, 68 kardeş şehre sahip olmayan belediye) anket uygulanmıştır.

Şekil 8. Anket uygulanan belediyelerin idari statülerine göre dağılışları ve uygulanan anket sayıları

Açıklama: Grafikte toplam anket uygulanan belediye sayısı, kardeş şehre sahip olan ve kardeş şehre sahip olmayan belediye sayısı, kardeş şehre sahip olan ve anket uygulanan- kardeş şehre sahip olmayan ve anket uygulanan belediye sayıları gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında örneklem olarak alınan 13 belediyeye mülakat uygulaması planlanmış, 8 belediyeden geri dönüş sağlanmıştır. Bunun yanında anket gönderilen belediyelere de mülakat uygulaması planlanmış, sadece 19 belediyeden cevap alınmıştır. Sonuç olarak toplamda mülakat uygulanan belediye sayısı 27 olmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Mülakat uygulanan belediyeler.

ÖRNEKLEM OLARAK ALINAN BELEDİYESLER			
SAYI	İL ADI	BELEDİYE	MÜLAKAT DURUMU
1	Adana	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
2	Ankara	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
3	Antalya	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
4	Bursa	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
5	Çanakkale	Çanakkale Belediyesi	Geri Dönüş Olmadı
6	Edirne	Edirne Belediyesi	Geri Dönüş Olmadı
7	Erzurum	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
8	İstanbul	Büyükşehir Belediye	Geri Dönüş Olmadı
9	Trabzon	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
10	İzmir	Büyükşehir Belediye	Yapıldı
11	Konya	Büyükşehir Belediye	Olumsuz yanıt verildi
12	Mardin	Büyükşehir Belediye	Olumsuz yanıt verildi
13	Nevşehir	Nevşehir Belediyesi	Geri Dönüş Olmadı
14	Ankara	Türkiye Belediyeler Birliği	Yapıldı
ANKET UYGULAMASI İLE BİRLİKTE MÜLAKAT YAPILAN/GÖNDERİLEN BELEDİYESLER			
SAYI	İL ADI	BELEDİYE	MÜLAKAT DURUMU
1	Adana	Aladağ Belediyesi	e-posta
2	Adana	Karaisalı Belediyesi	e-posta
3	Artvin	Kemalpaşa Belediyesi	e-posta
4	Aydın	Efeler Belediyesi	e-posta
5	Bitlis	Bitlis Belediyesi	e-posta
6	Bursa	İnegöl Belediyesi	e-posta
7	Bursa	Nilüfer	yüz yüze
8	Diyarbakır	Kayapınar Belediyesi	e-posta
9	Edirne	Meriç Belediyesi	e-posta
10	Giresun	Şebinkarahisar Belediyesi	e-posta
11	Isparta	Yalvaç Belediyesi	e-posta
12	İstanbul	Kadıköy Belediyesi	e-posta
13	İstanbul	Maltepe Belediyesi	e-posta
14	İzmir	Selçuk	yüz yüze
15	Kayseri	Develi Belediyesi	e-posta
16	Muş	Muş Belediyesi	e-posta
17	Sakarya	Büyükşehir Belediyesi	e-posta
18	Trabzon	Of Belediyesi	e-posta
19	Tunceli	Çemişgezek Belediyesi	e-posta

Açıklama: Tabloda mülakat örneklemini olarak belirlenen 13 belediyeden olumlu/olumsuz geri dönüş alınan belediyeler ve anket uygulaması ile gönderilen mülakatlardan geri dönüş sağlanan belediyeler gösterilmiştir. Ayrıca tabloda mülakatların ne şekilde uygulandığı da belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında yurtdışında belirlenen bazı belediyelere de anket uygulanması planlanmıştır (Tablo 3). Bu amaç kapsamında İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde hazırlanan anketler öncelikle posta aracılığı ile yollanmış, yanıt alınamayan belediyelere anketler e-posta yolu ile tekrardan gönderilmiştir. Anket gönderilen 22 ülkedeki 154 belediyeden sadece 8 ülkedeki 10 belediye ankete yanıt vermiştir (Tablo 4).

Tablo 3. İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinde hazırlanan anketlerin gönderildiği belediyelerin bulunduğu ülkeler ve gönderilen anket sayıları

ÜLKE	SAYI	ÜLKE	SAYI
ABD	31	Rusya	24
İngiltere	3	Tataristan	3
Avustralya	3	Azerbaycan	6
Yunanistan	9	Bulgaristan	9
Macaristan	3	Almanya	14
Hollanda	4	KKTC	4
İtalya	5	Gürcistan	3
Polonya	3	Kazakistan	4
Avusturya	3	Kırgızistan	2
Belçika	2	Moldova	3
Macaristan	3	Belarus	4
Ukrayna	9	TOPLAM	154

Tablo 4. Yurtdışına gönderilen anketlerden geri dönüş alınan ülkeler ve belediyeler

ALMANCA		RUSÇA	
ÜLKE	BELEDİYE	ÜLKE	BELEDİYE
Avusturya	Linz	Moldova	Gagavuz
Macaristan	Budapeşte	Gürcistan	Tiflis
Almanya	Nürnberg	Rusya (Tataristan)	Kazan
Almanya	Frankfurt	Ukrayna	Kherson
İNGİLİZCE		-	-
ÜLKE	BELEDİYE	-	-
ABD	Morgan Hill	-	-
ABD	Schamburg Bell	-	-

Çalışmada bazı belediyeler anket ve mülakatlara cevap vermemişler veya olumsuz yanıt vermişlerdir. Örneklem olarak alınan belediyelerden Konya Büyükşehir Belediyesi kardeş şehir ilişkilerinin çok fazla dillendirilmesini istemedikleri için; Mardin Büyükşehir Belediyesi kayyum atanan belediye oldukları için anket ve mülakata cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Çanakkale Belediyesi, Edirne Belediyesi ve Nevşehir Belediyesi de defalarca iletişime geçilmesine rağmen

mülakata yanıt vermemişlerdir. Anketlere yanıt vermeyen diğer belediyeler ise birtakım sebepler belirtmişlerdir.

Bu sebeplere bakıldığında:

1. Belediyelerin anketlere yanıt vermek istememeleri,
2. Belediye personelinin yoğun olması,
3. Anketi dolduracak nitelikte personelin olmaması,
4. Kayyum belediyeleri olduğu için anketin doldurulmaması,
5. Belediye başkanının anketi doldurmaya sıcak bakmaması gibi gerekçeler belirtilmiştir.

Türkiye’de ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu illerin yurtiçi göç istatistikleri 2018 yılı TÜİK verilerinden elde edilmiştir; Türkiye’deki belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşması imzaladıkları ülkelerde ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bulundukları ülkeler ve nüfus istatistikleri konusunda ise 2018 yılı Dışişleri Bakanlığı verileri (Basın İlan Kurumu, 2019) kullanılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada anketlerden elde edilen veriler 3 farklı şekilde sunulmuştur. İlk olarak anket çıktıları Excel programında çeşitli tablo ve grafikler yardımı ile gösterilmiş, ikinci olarak bazı veriler SPSS programında belirlenen istatistiksel analizler ile test edilmiş ve üçüncü olarak ta elde edilen verilerden çeşitli tematik haritalar oluşturulmuştur.

Anketlerde yer alan soruların büyük bir bölümü tablo ve grafikler (sütun, pasta, saçılım) yardımı ile sunulmuştur. Özellikle kardeş şehir ilişkilerinde etkili olan faktörlerin ortaya konulmasında ve belediyelerin hangi alanlarda karşılıklı etkileşim/işbirliği içinde bulunduklarının gösteriminde oluşturulan grafikler önemli sonuçlar vermiştir.

Araştırmada istatistiksel analiz yöntemlerinden Classification Tree (Sınıflandırma Ağacı) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile belediyelerin kardeş şehir sahipe olup olmamalarının üzerinde etkili olan/önde gelen faktörlerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Aynı zamanda bu analiz yöntemi ile “Belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları imzalamalarında idari statüleri etkili olmaktadır.” hipotezinin test edilmesi de sağlanmıştır.

Sınıflandırma ağacı, parametrik olmayan bağımlı değişken üzerindeki farklılıkların maksimize edilmesi amacıyla veri setinin sıralı bir şekilde bölünmesi ile elde edilen grafiksel bir yöntemdir (Dormen, 2003; Lewis, 2000: 5). Temel amacı, bağımlı değişkene göre ana veri matrisini (bağımsız değişkenler matrisi) homojen alt gruplara ayırmaktır. Alt grupların oluşturulmasında veri dallanan bir ağaç şeklinde hiyerarşik bir düzende sunulur. Ağaç şekil içindeki ara düğümlerde en iyi ayırımı yapmış olan bağımlı değişkenleri göstermektedir. Bu düğümlerin dallarında ayırıcı bağımlı değişkenlerin kritik değeri verilir (Özkan, 2012: 1). Bu yöntem hem bağımsız değişkenler arasındaki yüksek seviyeli interaksiyonları da dikkate alarak bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin araştırılmasına, hem de bağımlı değişkenin tahmin edilmesinde etkili olan bağımsız değişkenlerin belirlenmesine ve deney ünitelerinin sınıflandırılmasına imkân vermektedir (Çamdeviren ve ark. 2005: 20). Bunun yanında diğer bir avantajı ise birden fazla kategorik değişkenin analiz edilmesine imkân sağlamasıdır. Ayrıca kullandığı güçlü algoritma sayesinde sadece bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin yapısını araştırmanın yanında, dikkate alınan bağımsız değişkenlerin birbirleri ile olan etkileşimlerini de (interaksiyonlar) ortaya koyabilmektedir (Mendes ve Akkartal, 2009: 618).

Sınıflandırma ağacının uygulanması konusunda örnekleme oluşturan 383 belediyeden (240 kardeş şehre sahip olan belediye – 143 kardeş şehre sahip olmayan belediye) elde edilen veriler kullanılmıştır. Uygulanan analizde bağımlı değişken belediyelerin kardeş şehir anlaşmasına sahip olup olmamalarıdır ve Var/Yok şeklinde kategorize edilmiştir. Bağımlı değişkenin tahmin edilmesinde kullanılan bağımsız değişkenler ise hem kardeş şehre sahip olan, hem de kardeş şehre sahip olmayan belediye anketlerinde bulunan ortak sorulardan ve verilerden oluşmaktadır. Bu anlamda uygulanan analizde bağımsız değişkenler belediye niteliği (Büyükşehir, Büyükşehir İlçe, İl, İlçe ve Belde Belediyeleri), belediyenin temsil edildiği siyasi parti (AKP, CHP, MHP, HDP vb.), belediye başkanının başkanlık yaptığı dönem sayısı (1 dönem, 2 dönem vb.), belediyenin kardeş şehir tercihi (yurtiçi, yurtdışı, her ikisi de) ve kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan (yurtdışı ve yurtiçi) faktörler gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

Araştırmada anket sonuçlarından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tematik haritalar önemli olmuştur. Bu anlamda haritaların oluşturulmasında ArcGIS ve Corel Draw çizim programlarından yararlanılmıştır. Oluşturulan haritalar ile, Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir sayılarının (toplam, ulusal, uluslararası), belediyelerin imzalamış oldukları

kardeş şehir anlaşmalarının (ulusal-uluslararası) mekânsal ve dönemsel dağılışılarının ortaya konulması sağlanmıştır.

Haritaların oluşturulması sırasında ülkelerin bulunduğu kıtaların ve bölgelerin belirlenmesinde bazı kaynaklardan yararlanılmıştır. Balkan ülkelerinin belirlenmesinde Özey (2012b) ve Yürük vd. (2005); Avrupa kıtasının belirlenmesinde Özey (2012b), Atalay (2001) ve Bradshaw vd. (2007); Asya ve Okyanusya kıtasının belirlenmesinde Özey (2012a), Blij ve Muller (2010) ve Bradshaw vd. (2007); Afrika kıtasının belirlenmesinde Bradshaw vd. (2007); Amerika kıtasının belirlenmesinde ise Blij ve Muller (2010)'den yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BELEDİYELER VE BELEDİYE ORTAKLIKLARI

1.1 Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Belediyelerin Tarihsel Gelişimi

Belediye⁵ kelimesi köken olarak Arapçada memleket, kasaba ve şehir anlamlarında kullanılan “belde” kelimesinden (bazı kaynaklara göre beled şeklinde ifade edilmektedir) türemiştir (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 34). 5393 sayılı kanuna göre belediye; belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğinin oluşturduğu demokratik kuruluş olarak tanımlanmıştır. Aynı kanuna göre “nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir, il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur”, şeklinde bir ibare de yer almaktadır.

Türkiye’de belediye hizmetlerinin temelleri Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerinde atılmıştır. Bu dönemde tam anlamıyla bir belediye örgütlenmesine rastlanmamasına rağmen, vatandaşların günlük yaşamına ilişkin ortak temel ihtiyaçları yerel unsurlar (vakıflar, esnaf, lonca, vatandaşlar) tarafından karşılanmıştır (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 24). Ancak yerel halk, yerel hizmetlerden sorumlu kişi ve kurumların belirlenmesinde herhangi bir etkiye sahip olmamıştır. Yerel işler vatandaşlarca seçilen temsilciler yerine merkezi yönetim temsilcileri tarafından bizzat veya onların gözetimi altında geleneksel kurumlar tarafından icra edilmiştir (Şengül, 2014: 25).

Osmanlı Devleti’nde modern anlamda belediye teşkilatının kurulması Tanzimat Dönemi sonrasında olmuştur. 16 Ağustos 1854 yılında “İstanbul Şehremaneti” adı verilen ilk belediye kurulmuştur. Belediyenin başına da atama ile Şehremini adında bir yönetici getirilmiştir (Parlak ve Ökmen, 2016: 269). Tanzimat Dönemi sonrasında belediye teşkilatının kurulmasının nedeni; bayındırlık ve kentlerin fiziki ve idari hayatını vatandaşlar yardımıyla düzenlenip kalkındırılması olmuştur. Bu anlamda belediye yönetiminin kurulmasını toplumsal bir talep veya yerel ölçekte demokratik bir yapılanma olarak değil, temel bir ihtiyaç olarak görmek gerekir. Diğer yandan belediye kurulmasında, özellikle liman kentlerine ticaret için gelen yabancıların temel ihtiyaçlarını karşılayacakları fiziksel

⁵ Belediye: İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti (TDK, 2019).

altyapıyı hazırlama ve Osmanlı yöneticilerinin Avrupa’da gördükleri kentsel yaşamı ülkeye getirme idealleri belirleyici olmuştur (Ortaylı, 1985: 112).

1857 yılında ise İstanbul’da yabancıların yoğun olarak yaşadığı bölge olan Galata ve Beyoğlu semtlerinde Paris örneğinden yola çıkılarak Altıncı Daire Belediye’si kurulmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 5). Altıncı Dairenin temel görevleri yol ve sokakların yapım ve bakımı, kanalizasyon ve içme suyu hatlarının yapımı ve bakımı, ulaşım imkânlarının kolaylaştırılmasına yönelik işlerin yapımı gibi temel kentsel hizmetler olmuştur (Eryılmaz, 1992: 206).

Osmanlı Devleti’nde 1877 yılından önce kurulan belediyeler İstanbul’da kurulmuştur. 1877 yılında çıkarılan Vilayet Belediye Kanunu ile her kent ve kasabada bir belediye meclisi kurulması öngörülmüştür (Ökmen ve Parlak, 2009: 133). Ortaylı (1985) yapmış olduğu çalışmada, bu çıkan yasayı günümüz belediyelerinin görevleri ile karşılaştırma yaparak açıklamıştır. Vilayet Belediye Kanunu ile belediyelere: beldenin imar işlerini düzenlemek; yol, kaldırım, lağım gibi tesislerin yapımı, bakımını yapmak; su ihtiyacını sağlamak; kamulaştırma yapmak; belediye mallarını yönetmek; aydınlatma ve temizlik hizmetlerini yapmak; ekmek fiyatını belirlemek; mezbaha yaptırmak; pazar yeri kurmak; itfaiye kurmak, sağır dilsiz okulu ve sanayi okulları açma gibi görevler belediyelere verilmiştir (Ortaylı, 1985: 171). Bu dönemde belediye hizmetleri vatandaşların günlük işlerini kolaylaştırmak, kentlerin altyapı ve üstyapı ihtiyaçlarını gidermek üzerine kurulmuştur.

Osmanlı döneminde belediyecilik alanında yapılan çalışmalar ve edinilen tecrübeler yeni kurulan Türkiye Devleti’ne aktarılmıştır. Nitekim 1930 yılında kabul edilen ve 2004 yılına kadar uygulamada kalan 1580 sayılı Belediye Kanunu Türkiye Cumhuriyeti’nin belediyecilik alanındaki ilk kanunu olmuştur. 1580 sayılı Kanun ile köy dışındaki nüfusu 2000’i aşan bütün yerleşim birimleri ile kaza ve vilayet merkezlerinde belediye teşkilatı kurulmuştur. Kanunun birinci maddesinde ise belediyenin görevi olarak “Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir” şeklinde bir ibare yer almıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 3; T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 33). 1580 sayılı kanun tek parti döneminde kabul edilmiştir. Belediye yönetimi konusunda Ankara ve İstanbul’a özel statü tanınmıştır. Bu şehirlerin belediye başkanlığı ve valilik görevleri birleştirilmiş ve merkezi yönetimin inisiyatifini belirleyici hale getirilmiştir. Mevcut düzenlemeyle merkezi yönetim,

Ankara ve İstanbul'un yönetiminde hakim pozisyona sahip olmuştur. Diğer belediyelerin yönetiminde merkezi yönetimin sıkı kontrolüne dayanan bir yapı benimsenmişti. Belediye meclisleri seçimle işbaşına gelmekte ve kendi içlerinde belediye başkanını seçmekteydiler. Yapılan seçim, merkezi yönetimin onayıyla geçerli hale geliyordu. İl belediye başkanlarının atanması İçişleri Bakanı'nın önerisi üzerine Cumhurbaşkanınca yapılırken, diğer belediye başkanlığı seçimleri vali tarafından onaylanmaktaydı (Şengül, 2014: 74).

1930 sonrasında ise hem belediye yönetimlerini güçlendirmek hem de çağdaşlaşma projesinde kendilerine verilen görevleri yerine getirmelerinde destek sağlamak amacıyla 1933 tarihli 2290 sayılı Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile belediyelere kent planı hazırlama zorunluluğu getirilmiştir. Bununla birlikte 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu belediyelere yeni görevler vermiş ve sorumluluk alanlarını genişletmiştir. 1593 sayılı kanun şehir, kasaba ve köylerdeki sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinin belediyeler tarafından yürütülmesi hükmüne bağlanmıştır (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 33).

1961 Anayasası sonrasında belediye kanununda bazı temel değişiklikler yapılmıştır. Özellikle 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı kanunla, belediye başkanlarının belediye meclisi içinden seçilmelerine yönelik uygulamaya son verilmiş ve belediye başkanlarının doğrudan yerel halk tarafından seçilmesi yönteminin benimsenmesi en önemli değişiklik olmuştur (Ökmen ve Parlak, 2009: 147; Keleş, 2009: 149). Yapılan diğer bir değişiklik ise belediye başkanlarının göreve başlamaları için vali ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasına dair uygulamanın sona erdirilmesidir. 1973 yılı sonrasında ise belediyelerde yerel katılım projelerinin düşünce bazında ortaya konulmaya başlandığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden bu dönem, katılımcı belediyecilik, toplumcu belediyecilik, yeni belediyecilik olarak adlandırılmıştır (Öner, 2006: 23). Bu dönemde belediyecilik alanında yaşanan gelişmeler kardeş şehir hareketinin Türkiye'de ilk defa görülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Nitekim İzmir'e bağlı Bergama Belediyesi ile Almanya'nın Böblingen Belediyesi arasında 1964'te, aynı şekilde İzmir'e bağlı Selçuk Belediyesi ile Avusturya'nın Lienz Belediyesi arasında 1973'te, İstanbul Belediyesinin Brezilya'nın Rio de Janeiro Belediyesi ile 1965'te, Japonya'nın Şimonoseki Belediyesi ile 1972'de, Pakistan'ın Lahor Belediyesi ile 1975'te, Ankara Belediyesinin Kore Cumhuriyeti'nin Seul Belediyesi ile 1971'de, Bursa Belediyesinin Almanya'nın Darmstad Belediyesi ile 1971'de, Bosna Hersek'in Saray Bosna Belediyesi ile 1972'de, Yalova

Belediyesinin Almanya'nın Bonn-Bad Godesberg Belediyesi ile 1969'da ve Kütahya Belediyesi'nin Macaristan'ın Pecs Belediyesi ile 1975'te imzalamış olduğu kardeş şehir anlaşmaları bu dönemde değişen belediyeçilik anlayışının ilk yansımaları olmuştur.

Türkiye'de belediyeçilik alanında yapılan en köklü değişikliklerden biri 1984 tarihli 3030 sayılı kanun olmuştur. Bu kanun ile normal belediye yapılarına ek olarak bir de “Büyükşehir Belediyesi ve Büyükşehir İlçe Belediyeleri” eklenmiştir. Bu dönemde İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir olan ilk belediyelerdir. 1986-1988 yılları arasında yeni beş büyükşehir belediyesi daha kurulmuştur. 1986 yılında 3306 sayılı kanun ile Adana, 1987 yılında 3391 sayılı kanun ile Bursa, 3398 sayılı kanun ile Gaziantep ve 3399 sayılı kanun ile Konya, 1988 yılında ise 3508 sayılı kanun ile Kayseri büyükşehir statüsü kazanmıştır (Çapar ve Demir, 2017: 47). 1984 yılında çıkarılan “Büyükşehir Belediye Yasası” sonrasında kardeş şehir anlaşmalarında büyük bir sıçrama yaşanmıştır. Nitekim Türkiye'de belediyeler 1985-1991 yılları arasında 29 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır. Özellikle büyükşehir belediyesi statüsü kazanan belediyeler açısından kardeş şehir edinme bir prestij konusu olarak görülmüş ve bu konuda da bir rekabet sergilenmiştir. Ekonomik ve sosyal açıdan güçlü olan bu belediyeler aynı zamanda kardeş şehir ilişkilerinde öncü bir rol üstlenmişlerdir. Bu anlamda 1984-1991 dönemleri arasında büyükşehir statüsü kazanan İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa ve Kayseri illerinin bu dönemde kardeş şehir ilişkileri kurmasında bu illerin büyükşehir belediyesi olması etkili olmuştur. 1993 yılına gelindiğinde ise Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, Kocaeli ve Samsun olmak üzere yedi büyükşehir belediyesi daha kurulmuştur. 2004 yılında büyükşehir belediyeleri sistemini kuran 1984 tarihli ve 3030 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve yerine 10/7/2004 tarihinden itibaren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu getirilmiştir (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 24; Keleş, 2009: 135; T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 3).

1990'lı yıllar Türkiye'de belediyeçilik anlayışında farklı bir dönemi temsil etmiştir. Bu dönemin ana aktörü ise Refah Partisi'dir. 1994 seçimlerinde büyük bir başarı kazanan ve başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere birçok belediyeyi kazanan partinin başarısının arka planında, İslami anlayışa dayanan bir sosyal dayanışma örgütü sisteminin olduğu düşünülmektedir. Dar gelirli bölgelerde büyük destek kazanan partinin özellikle kadın üyelerinin seçim öncesi yaptıkları ev ziyaretleri, ilaç, erzak ve giyecek yardımları dikkat çekmiştir. Seçim sonrası dönemde ise bu anlayış devam etmiş, partili belediyeler ramazan çadırları kurma, erzak, kömür, okul gereçleri ve ilaç dağıtım gibi faaliyetlerine

devam etmişlerdir (Erder ve İncioğlu, 2008: 13-14). Refah Partisi öncülüğünde başlatılan bu yeni belediyeçilik anlayışı sosyal yardımlaşma, dayanışma gibi olguların belediyelerin görevleri içerisine dahil etmiş olsa da arka planda belediyelerin oy toplama süreçlerine dönüşmüştür. Nitekim günümüzde de özellikle seçim öncesinde birçok belediyenin bu gibi yardımlar yaptığı bilinmektedir.

1990'lı yıllarda belediyeçilik alanında yaşanan önemli gelişmelerden biri “yönetişim” kavramının gündeme gelmesi olmuştur. Bu anlamda 1992 Rio Konferansı’nda Yerel Gündem 21 “küresel ortaklık” konusu gündeme getirilmiş ve geleneksel yönetim anlayışı, yerini çok aktörlü yönetim olarak yönetişime bırakmıştır. Bu yeni anlayış çerçevesinde hükümetler, yerel yönetimler, iş çevresi, işçiler, işçi sendikaları, hükümet dışı kuruluşlar, bilim insanları, kadınlar, çocuklar, gençler ve yerli halk ortaklar olarak görülmeye başlanmıştır. Aynı zamanda sorunların çözümünde ve kararların alınmasında toplumun tüm kesimlerinin sorumluluk alması gerektiği de vurgulanmıştır. Yerel Gündem 21 sürecinde Kadın Meclisi, Gençlik Meclisi, Kent Konseyi, Engelliler Meclisi ve Çocuk Meclisi gibi katılımcı platformlar oluşturulmuştur (DPT, 2007:2; Çukurçayır vd., 2010: 540).

Yerel Gündem 21’in Türkiye’de tanınması ise büyük ölçüde, 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen BM Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı “Kent Zirvesi” sayesinde olmuştur (Ökmen ve Görmez, 2009: 113). Bu konferans gündemi aynı zamanda belediyelerin stratejik planlarının geliştirilmesinde de önemli rol oynamıştır. Yerel Gündem 21’in Türkiye’de ilk etkisi ise büyükşehir statüsünde bulunan bazı illerin (Bursa, Antalya, İzmir ve İzmit Büyükşehir Belediyeleri) kent konseylerinin kurulmasına öncülük etmeleri olmuştur. Belediyeler kent konseyleri aracılığıyla, katılımcıların karşılıklı etkileşim içinde, birbirlerinden öğrenerek, kendini geliştirmesi ve yenilemesini olanaklı kılan bir ortam sağlamayı amaçlamaktadırlar. Aynı zamanda yerel yönetimler ve kamu kuruluşlarınca oluşturulan yönetişim anlayışının konseyin karar ve çıktılarına uygun olarak kent yönetimine yansması gerektiği de vurgulanmıştır (Emrealp, 2005: 75; Torlak ve Önez, 2005: 649- 674).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 programı katılımcı belediyeçilik kavramının güçlenmesini sağlamıştır. Bu anlamda belediyeler sadece alt yapı, üst yapı, çevre düzenlemesi, katı atık ve su yönetimi konularında değil, aynı zamanda huzur evi, spor alanları, park alanları yapımı, sosyal ve kültürel tesisler gibi toplumun sosyal ihtiyaçlarının da karşılanması konusunda önemli roller üstlenmişlerdir. Bu dönemde belediyeler kent

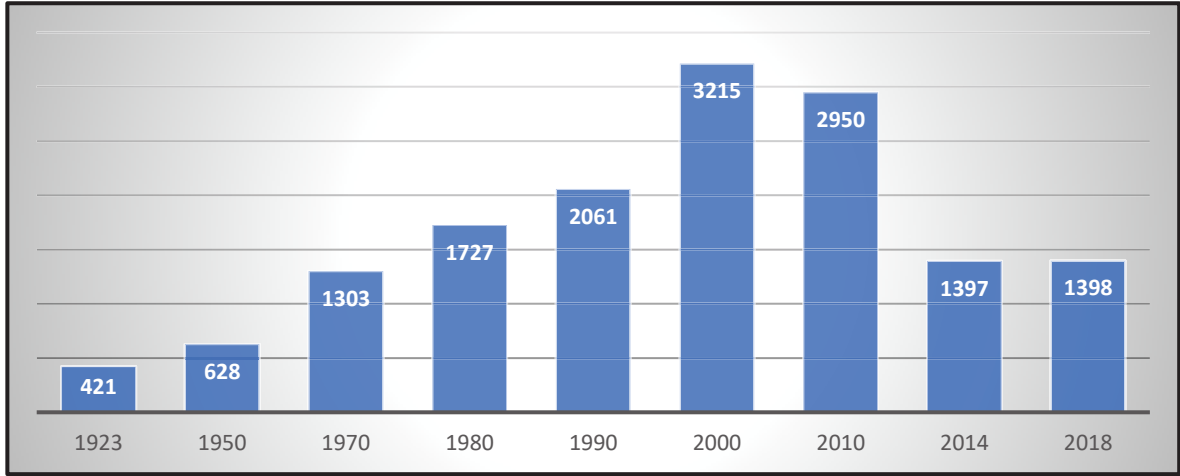
yönetimlerinde STK'ların katılımını da önemsemişlerdir. Tüm bu süreçler Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir ilişkilerinin geliştirilmesi hususunda da etkili olmuştur.

Belediyecilik alanında yaşanan önemli bir değişim 2000'li yıllarda AKP hükümetleri döneminde olmuştur. Özellikle AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte yerel yönetimler alanında bir dizi reformlar yapılmıştır. Bu dönemde yapılan reformlar belediyecilik alanında yaşanan gelişmeler ve kurumsallaşma açısından ayrı bir önem taşımaktadır (Şahinoğlu, 2017: 53-54). Nitekim bu reformlar çerçevesinde 1930 yılında kabul edilen ve 2005 yılına kadar yürürlükte bulunan 1580 sayılı belediye kanunu 3.07.2005 tarihinde değiştirilmiş ve yerine "5393 sayılı Belediye Kanunu" getirilmiştir (Ökmen ve Elma, 2013: 33). Aynı şekilde bu reformlar içerisinde yer alan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu 10/7/2004 tarihinden itibaren uygulamaya konulmuştur. Devam eden süreçte 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı kanun ile de 16 olan Büyükşehir Belediyesine 13 Büyükşehir Belediyesi daha eklenmiş ve bu sayı 29'a yükselmiştir. 2014 yılına gelindiğinde ise Büyükşehir uygulaması 30 kente yayılmıştır.

Yukarıda sözü edilen reformlar çerçevesinde belediyecilik alanında yaşanan gelişim ve değişen anlayış, özellikle büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin öne çıktığı bir şekilde uygulamaların yaygınlaşmasına neden olmuştur. Bu noktada, ilgili belediyelerin kendilerine özgü anlayışlarından ve uygulamalarından kaynaklanan hizmetler, zamanla tüm belediyeler için uyulması gereken veya öyle görülen standartlara dönüşmüştür (Ersöz, 2011: 144).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 2014 yılına kadar çok sayıda belediye kurulmuştur. 1923 yılında 421 olan belediye sayısı 2000 yılında 3215'e ulaşmıştır (Şekil 1.1). Ancak küçük belediyeler hiçbir zaman yeterli mali kaynaklara ve vasıflı personele sahip olamadığından bu yerlerde belediye hizmetleri zayıf kalmıştır. Trend daha sonra tersine dönmüş ve belediyeler için etkinlik kriteri öne çıkmıştır. Belediyelerin nüfus bakımından bir ölçeğe kavuşturulması amacıyla, 2008 yılında kasaba belediyeleri, il veya ilçe belediyeleriyle birleştirilmiştir. 2014 yılı itibari ile büyükşehir olan illerde, belediye dışındaki yerel yönetimler, il özel idareleri ve köyler kaldırılmıştır. Ayrıca, kasaba belediyelerinin varlığına son verilmek suretiyle belediyecilik alanında köklü düzenlemeler yapılmıştır (TBB, 2015: 13). 2018 yılı itibariyle Türkiye'de 1398 belediye bulunmaktadır (Şekil 1.2).

Şekil 1.1. Tarihsel Süreçte Belediye Sayısı (1923-2018).

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2015: 13.

Şekil 1.2. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre illerin toplam belediye sayıları (Büyükşehir/İl/ Büyükşehir İlçe/ İlçe/ Belde).

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Belediye sayılarında yaşanan bu değişimler kardeş şehir ilişkilerinde de etkili olmuştur. Özellikle büyükşehirlerde kaldırılan ve il belediyelerinde bulunan bazı ilçe belediyelerine bağlanan belde belediyelerinin daha önceden yapmış oldukları kardeş şehir anlaşmalarının sonlandığı görülmüştür. Devam ettirilmeye çalışılan kardeş şehirlerin ise sağlıklı bir şekilde sürdürülemediği görülmüştür.

1.2. Belediyelerin Görev ve Yetkileri

Belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzalamaları dahil birçok görev ve yetkileri bulunmaktadır. Bu görev ve yetkiler 3 Temmuz 2005 yılında kabul edilen 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belirlenmiştir. Kardeş şehir anlaşmaları da belediyelerin bu görev ve sorumlulukları yerine getirmede destekleyici bir yapıda olabilmektedir. Bunun yanında gerekli hallerde belediyelere verilen görev ve sorumluklar yasal düzenlemelerle genişletilip, daraltılabilmektedir. Belediyelerin görevleri ise Belediye kanununun 14. Maddesinde ortaya konmuştur.

14. Maddeye göre belediyelerin; “İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları sosyal hizmet ve yardım; nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir. Her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir” gibi görevleri vardır. Günümüzde kardeş şehir uygulamalarının işlevsel etkileri düşünüldüğünde, kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri geliştirme, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı sağlama, eğitim ve spor yatırımları gibi konularda katkılar sağladığı görülmektedir.

Belediye kanununun 15. Maddesinde ise belediyelerin yetkileri belirtilmiştir. 15. Maddeye göre belediyelerin; “Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak, Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak,

kanunlarda belirtilen cezaları vermek, Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek, Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak, Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletletmek; kaynak sularını işletmek veya işletletmek, Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işletletmek, Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak, Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek, Borç almak, bağış kabul etmek, toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işletletmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek, Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek, Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek, Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek, Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek, Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak, Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletletmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik

düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek, Belediye mücavir alan sınırları içerisinde 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu, 26/9/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve ilgili diğer mevzuata göre kuruluş izni verilen alanda tesis edilecek elektronik haberleşme istasyonlarına kent ve yapı estetiği ile elektronik haberleşme hizmetinin gerekleri dikkate alınarak ücret karşılığında yer seçim belgesi vermek, Belediye sınırları içerisinde, yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni hangi idare tarafından verilmiş olursa olsun, hizmete sunulacak olan asansörlerin tescilini yapmak, ilgili teknik mevzuat çerçevesinde yıllık periyodik kontrollerini yapmak ya da yetkilendirilmiş muayene kuruluşları aracılığıyla yaptırmak, gerekli hâllerde asansörleri hizmet dışı bırakmak” gibi yetkileri vardır.

Bunun dışında Belediye organının en önemli unsuru olarak görülen Belediye Meclisi’nin kardeş şehir ilişkilerini içeren önemli bir görevi vardır. Bu konu 5393 sayılı Belediye kanunun 18. Maddesinin “p” bendinde şu şekilde belirtilmiştir:

Belediye Meclisi’nin “Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığı’nın izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptıрма, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek” gibi görevi vardır.

Belediyelerin yukarıda belirtilen görevleri, yetkileri ve hizmetleri yerine getirmesi yerel toplumun birçok ihtiyacının giderilmesinde önemlidir. Bu görev, yetki ve hizmetlerin niteliklerinin geliştirilmesinde ise ulusal ve uluslararası ölçeklerde kurulan kardeş şehir ilişkileri önemli destekler sağlamaktadır. Bu konuya örnek olarak “Yerel Yönetimler – Doğu (LOGO – EAST) Türkiye Programı” çerçevesinde Hollanda’nın 8 belediyesi ile Türkiye’nin 9 belediyesi arasında kurulan kardeş-şehir ilişkisi gösterilebilir. Hollanda ve Türkiye belediyeleri arasında gerçekleştirilen kardeş şehir ilişkileri ile farklı alanları içeren 11 proje yürütülmüştür. Bu projelerden bazı örnekler vermek gerekirse; Katı atık yönetimi konusunda; Denizli Büyükşehir Belediyesi ile Almelo Belediyesi arasında yürütülen proje kapsamında Denizli Atık Yönetimi Konsepti oluşturulmuş ve metan gazının değerlendirilmesi ile ilgili fizibilite çalışması yapılmıştır. Emirdağ Belediyesi ile Haarlem Belediyesi’nin yürüttüğü projenin sonucunda, “Entegre Katı Atık Yönetimi Planı” geliştirilmiş, pilot okullarda çocuklara ve pilot mahallelerde kadınlara yönelik katı atık

eğitim programı uygulanmıştır. Sosyal hizmet sunumu alanında; Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile Nijmegen Belediyesi arasında yürütülen proje ile “Engelliler Rehabilitasyon ve Korunaklı İş Merkezi İş Planı” hazırlanmıştır. Tarihi yapıları koruma alanında; Bergama Belediyesi ile Alkmaar Belediyesi arasında yürütülen projenin sonucunda, Bergama’daki “Tescilli Yapı Sahipleri İçin Bilgilendirme Kılavuzu” hazırlanmış, tescilli bina sahiplerine yönelik bilgilendirme toplantıları yapılmış ve Bergama Belediyesi Rölöve ve Restorasyon Bürosu’nun kapasitesi geliştirilmiştir. Ulusça büyük üzüntü yaşadığımız ve kayıplar verdiğimiz 1999 Marmara Depremi sonrasında Gölcük Belediyesi ile Rotterdam Belediyesi arasında kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. Deprem sonrası imzalanan bu anlaşma aynı zamanda Gölcük Belediyesi ile Rotterdam Belediyesi arasında birçok konuda karşılıklı etkileşimi içinde barındıran bir sürece dönüşmüştür. Nitekim Gölcük Belediyesi’nde coğrafi bilgi sistemlerinin geliştirilmesine yönelik hazırlanan proje bu sürecin etkisine önemli bir örnektir. Proje sonunda, belediye personeli coğrafi bilgi sistemleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmuş ve duyarlılık kazanmıştır. Ayrıca uluslararası proje yürütme kapasitesi geliştirilmiştir (TBB, 2012: 10-11).

1.3. Belediye Türleri

1.3.1. Büyükşehir Belediyeleri

Büyükşehir belediyesi; 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu’na göre Büyükşehir Belediyesi, “sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişiliği” şeklinde tanımlanmıştır.

Bir yerleşim alanında büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için gerekli olan şartlar şunlardır:

- O yerleşim alanının il merkezi olması,
- En az üç ilçe veya üç ilk kademe belediyesini kapsamaması,
- Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre 750.000’den fazla olması ve kanuni bir düzenleme olması gereklidir.

- Bu şartların sonrasında ise Büyükşehir statüsüne geçecek olan yerleşim alanının “fizikî yerleşim durumlarının” ve “ekonomik gelişmişlik düzeylerinin” de değerlendirilmesi gerekmektedir (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 38).

1980 askeri müdahalesi sonrası askeri hükümetler 34 sayılı kararname ve 1981 tarihinde yasal düzenlemelerle 2561 sayılı kanun ile Büyükşehir çevresindeki küçük belediyelerin ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilerek Büyükşehirlerle birleştirilmesini sağlamıştır. 1981 yılında Ankara İstanbul ve İzmir illerinde büyük şehir belediye sistemine geçilmiş ama büyük şehir belediyesi sistemi 25 Mart 1984 tarihli 195 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında KHK” ile yeni bir sürece girmiştir. İlgili KHK 9 Temmuz 1984 Tarihinde yürürlüğe giren 3030 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun” ile yürürlükten kaldırılmış ve yeni hükümler getirilmiştir (Ökmen ve Elma, 2013: 41). Büyükşehir belediye sistemikleri 1986, 1987, 1988 ve 1992 yıllarında kabul edilen kanun ve kanun hükmündeki kararnamelerle Adana, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Samsun, Diyarbakır, Erzurum, İzmit, Eskişehir, Mersin ve Antalya kentlerini içine alacak biçimde genişletilmiştir. 2000 yılında, Sakarya (Adapazarı) gibi merkezlere yaygınlaştırılmıştır (Keleş, 2009: 313). 2012 yılında 6360 sayılı kanunla Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illeri olmak üzere 13 yeni büyükşehir belediyesi kurulmuş, 6360 sayılı kanunda 2013 yılında yapılan değişiklikle Ordu ili büyükşehir belediyesi statüsüne kavuşmuştur (Şengül, 2014: 118). 2013 yılında Ordu ilinin de büyükşehir olması ile birlikte günümüzde Türkiye’de büyükşehir belediye sayısı 30’a yükselmiştir (Tablo 1.1).

Tablo 1.1. 2018 yılı verilerine göre büyükşehir belediye statüsünde bulunan iller

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ			
Adana	Kayseri	Erzurum	Ordu
Ankara	Kocaeli	Eskişehir	Sakarya
Antalya	Konya	Gaziantep	Samsun
Aydın	Malatya	Hatay	Şanlıurfa
Balıkesir	Manisa	İstanbul	Tekirdağ
Bursa	Mardin	İzmir	Trabzon
Denizli	Mersin	Kahramanmaraş	Van
Diyarbakır	Muğla		
TOPLAM		30	

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Büyükşehir belediyeleri sahip oldukları büyüklük, ekonomik güç ve gelişmişlikleri ile diğer belediyelerden daha farklı konumdadırlar. Bu durum kardeş şehir anlaşmalarında da belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Nitekim büyükşehir belediyelerinin sahip oldukları kardeş şehir sayısı diğer belediyelere göre çok daha fazladır.

1.3.2. İl Belediyeleri

İl Belediyesi; Yasal düzenlemelerde açıkça tanımlanmamış olmakla birlikte uygulamada büyükşehir belediyeleri dışında kalan illerin merkezlerindeki belediyeler il belediyesi olarak adlandırılmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 3). 2018 yılı itibari ile Türkiye’de 51 il belediyesi bulunmaktadır (Tablo 1.2).

Tablo 1.2. 2018 yılı verilerine göre il belediyesi statüsünde bulunan iller

İL BELEDİYELERİ			
Adıyaman	Bolu	Isparta	Osmaniye
Afyon	Burdur	Kars	Rize
Ağrı	Çanakkale	Karabük	Siirt
Aksaray	Çankırı	Karaman	Sinop
Amasya	Çorum	Kastamonu	Sivas
Ardahan	Düzce	Kırıkkale	Şırnak
Artvin	Edirne	Kırklareli	Tokat
Bartın	Elazığ	Kırşehir	Tunceli
Batman	Erzincan	Kilis	Uşak
Bayburt	Giresun	Kütahya	Yalova
Bilecik	Gümüşhane	Muş	Yozgat
Bingöl	Hakkari	Nevşehir	Zonguldak
Bitlis	Iğdır	Niğde	
TOPLAM		51	

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

1.3.3. Büyükşehir İlçe Belediyeleri

Büyükşehir ilçe belediyesi; Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini ifade etmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 4). 2018 yılı itibari ile Türkiye’deki 30 Büyükşehir belediyesinin 549 ilçe belediyesi bulunmaktadır (Tablo 1.3).

Tablo 1.3. 2018 yılı verilerine göre büyükşehir belediyelerine bağlı ilçe belediye sayısı.

İL ADI	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN İLÇE BELEDİYESİ SAYISI	İL ADI	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN İLÇE BELEDİYESİ SAYISI
Adana	16	Kayseri	17
Ankara	26	Kocaeli	13
Antalya	20	Konya	32
Aydın	18	Malatya	14
Balıkesir	21	Manisa	18
Bursa	18	Mardin	11
Denizli	20	Mersin	14
Diyarbakır	18	Muğla	14
Erzurum	21	Ordu	20
Eskişehir	15	Sakarya	17
Gaziantep	10	Samsun	18
Hatay	16	Şanlıurfa	14
İstanbul	40	Tekirdağ	12
İzmir	31	Trabzon	19
Kahramanmaraş	12	Van	14
TOPLAM			549

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

1.3.4. İlçe Belediyeleri

İlçe Belediyesi; Yasal düzenlemelerde açıkça tanımlanmamış olmakla birlikte uygulamada büyükşehir belediyeleri dışında kalan illerdeki ilçe merkez belediyeleri ilçe belediyeleri olarak adlandırılmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 3). 2018 yılı itibari ile Türkiye'deki 51 il belediyesinin 450 ilçe belediyesi bulunmaktadır (Tablo 1.4).

Tablo 1.4. 2018 yılı verilerine göre il belediyelerine bağlı ilçe belediye sayısı

İL ADI	İL BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN İLÇE BELEDİYESİ SAYISI	İL ADI	İL BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN İLÇE BELEDİYESİ SAYISI
Adıyaman	9	Isparta	13
Afyon	18	Kars	8
Ağrı	8	Karabük	6
Aksaray	7	Karaman	6
Amasya	7	Kastamonu	20
Ardahan	6	Kırıkkale	9
Artvin	8	Kırklareli	8
Bartın	4	Kırşehir	7
Batman	6	Kilis	4
Bayburt	3	Kütahya	13
Bilecik	8	Muş	6
Bingöl	8	Nevşehir	8
Bitlis	7	Niğde	6
Bolu	9	Osmaniye	7
Burdur	11	Rize	12
Çanakkale	12	Siirt	7
Çankırı	12	Sinop	9
Çorum	14	Sivas	17
Düzce	8	Şırnak	7
Edirne	9	Tokat	12
Elazığ	11	Tunceli	8
Erzincan	9	Uşak	6
Giresun	16	Yalova	6
Gümüşhane	6	Yozgat	14
Hakkari	4	Zonguldak	7
Iğdır	4		
TOPLAM		450	

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

1.3.5. Belde Belediyeleri

Belde belediyesi; 5393 sayılı Kanuna göre belde, belediyesi bulunan yerleşim yeri olarak tanımlanmakla birlikte uygulamada büyükşehir, il ve ilçe belediyeleri dışındaki belediyelere belde belediyesi denilmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 4). 2018 yılı itibari ile Türkiye’de 51 İl belediyesinin 398 belde belediyesi bulunmaktadır (Tablo 1.5).

Tablo 1.5. 2018 yılı verilerine göre il belediyelerine bağlı belde belediye sayısı

İL ADI	İL BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN BELDE BELEDİYESİ SAYISI	İL ADI	İL BELEDİYELERİNE BAĞLI BULUNAN BELDE BELEDİYESİ SAYISI
Adıyaman	14	Isparta	9
Afyon	41	Kars	1
Ağrı	4	Karabük	1
Aksaray	15	Karaman	5
Amasya	1	Kastamonu	0
Ardahan	1	Kırıkkale	2
Artvin	1	Kırklareli	13
Bartın	4	Kırşehir	3
Batman	5	Kilis	0
Bayburt	2	Kütahya	14
Bilecik	3	Muş	17
Bingöl	3	Nevşehir	15
Bitlis	6	Niğde	23
Bolu	3	Osmaniye	7
Burdur	3	Rize	6
Çanakkale	11	Siirt	5
Çankırı	3	Sinop	0
Çorum	2	Sivas	7
Düzce	2	Şırnak	12
Edirne	7	Tokat	25
Elazığ	9	Tunceli	1
Erzincan	15	Uşak	6
Giresun	8	Yalova	8
Gümüşhane	8	Yozgat	22
Hakkari	4	Zonguldak	18
Iğdır	3	-	-
TOPLAM		398	

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği, 2018.

Ayrıca 442 sayılı kanunun 1 maddesinde nüfusu 2000'den aşağı olsa bile belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezlerine “kasaba” denileceği ve bu yerleşimlerin Belediye Kanunu'na tabi olacağı hükmü yer almaktadır. Günümüzde kasaba kelimesi belde olarak kullanılmakta ve 5393 sayılı Kanun'a göre belediyesi bulunan yerleşim alanlarının tümüne belde denilmektedir (T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009: 34).

1.4. Belediye Ortaklıkları

Ortaklık; “bir işe ortak olma” veya “iki veya daha fazla kişinin sermaye, emek, bilgi ve becerilerini ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmeleri” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Ortaklık sadece kişiler arasında kurulmaz aynı zamanda iki şirket arasında veya belediye gibi iki resmi kurum ve kuruluş arasında da kurulabilmektedir. Belediye Ortaklıkları ise, seçecekleri alanlarda beraber çalışmalar yürütmek üzere ister aynı ülke sınırlarındaki diğer belediyelerle, ister farklı ülkelerden iki veya daha fazla sayıda belediye arasında yapılan uzun vadeli resmi bir anlaşmadır (TBB, 2012: 6; Özcan, 2006: 6).

Ortaklığın özünde; ilişkinin konusu ve süresi, ortakların rollerinin açık ve belirgin olması, genellikle her iki taraf için de ileriye götürücü, sürekliliğe sahip ilişkileri içeren bir olgu vardır. Belediye ortaklıkları ise kentsel hizmet kalitesinin ve çeşitliliğinin artırılması yönündeki taleplerin karşılanması; ekonomik, kültürel, tarihi ve çevresel anlamda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik ortak akıl, fayda ve sinerjinin oluşturulması; ortak faaliyet alanlarının belirlenmesi ve birçok konuda yapısal çözümlerin ortaya konulması gibi konuları kapsamaktadır (Özcan, 2006: 6-7).

Bunun yanında zaman zaman belediyeler önemli ölçüde finansman, donanım ve uzman personel gerektiren hizmetlerin sunumunda tek başlarına yeterlilik gösteremeyebilirler. Bu anlamda belediyeler, bu tür hizmetleri doğrudan kendisinin yürütmesi yerine, başka bir belediye ya da kurum ve kuruluşlarla anlaşarak satın alabilmekte, yaptırabilmekte ya da ortaklaşa gerçekleştirebilmektedirler. Bu ortaklıklar ya da işbirlikler yakın coğrafyalardan uzak coğrafyalara kadar geniş bir yelpazede olabilmekte ve ortaklıkların bir hizmetin üretimi ya da ortak bir hizmetin sunumu için organizasyon ile gerçekleştiği söylenebilmektedir (Acartürk, 2001: 51).

Yerel yönetim unsurlarının temel yapı taşlarından biri olan belediyeler, üstlenmiş oldukları görevler, yerel hizmetler ve sınırları içerisindeki problemlere çözüm getirme noktasında belediye ortaklıkları kavramına önem vermektedirler. Belediye ortaklıklarının ulusal ve uluslararası alandaki en önemli unsuru ise kardeş şehir anlaşmalarıdır. Kardeş şehir uygulamalarının doğru anlaşılması için öncelikle belediye ortaklıklarının amaçlarının ve belediyeler açısından öneminin ortaya konulması gerekmektedir.

1.5. Belediye Ortaklıklarının Amaçları, İşlevleri ve Temel Prensipleri

Günümüzde sosyal belediyecilik anlayışının gelişimi, belediyelerin sosyal, kültürel, çevresel, yapısal ve idari anlamlarda çok daha işlevsel hareket etmesine neden olmaktadır. Belediyelerin bu konulardaki hizmet ve ihtiyaçları karşılamasında ise belediye ortaklıkları önemli bir işleve sahiptir.

Öncelikle belediyeler kurmuş oldukları ortaklıklar ile en genel ve ortak amaç olan kamu yararının sağlanmasını hedeflemektedirler. Bunun yanında idari ve mali açıdan güçlü, sürdürülebilir bir yapı oluşturmayı, kentsel hizmet kalitesini ve çeşitlenmesini sağlamayı ve güçlü yapıların etkisi ile ortak faaliyetlerin oluşmasını amaçlamaktadırlar. Bu noktada, belediyeler arasında kurulan ortaklıklar, mevcut yapıları esas alarak onların güçlendirilmesi yolu ile belli faaliyet konularına yönelik idari ve mali yapının reorganizasyonu anlamını da taşımaktadır. Diğer taraftan belediyeler, kentlere özellikle içme suyu sağlanması, katı atık yönetimi, vb. alt yapı hizmetlerinin sağlanması, yörenin sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasını konu alan turizm potansiyelinin geliştirilerek yeni iş ve istihdam alanlarının yaratılması, ortak coğrafyadaki çevresel kirliliklere karşı ortak mücadele amaçları çerçevesinde belediye ortaklıkları kurabilmektedirler (Özcan, 2006: 7-8).

Bu çerçevede belediyeler arasında kurulan ortaklıklar belediyelere bazı konularda yararlar sağlamaktadır. Bu yararlar;

- Belediyelerin kurumsal olarak yapılarının güçlenmesi,
- Kurulan ortaklıklarla insan kaynakları yönetimi konusunda destekler sağlanması ve çalışanların mesleki gelişimlerine katkı verilmesi,
- Belediyelerin ekonomik olarak gelişimlerine katkı sağlanması (TBB, 2012: 6) şeklindedir.

Belediyeler arasında kurulan ortaklıklar yukarıda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi dışında birçok işleve sahiptir. Özellikle mevcut mali ve idari yapının zenginleştirilmesinde, çok daha etkinleştirilmesinde, bilgi ve deneyimlerin paylaşımında, kıt kaynakların etkin kullanımında, katkı ve katılımlara açık yapısıyla finansman ve insan gücü kaynağı yaratma yeteneğinin geliştirilmesine katkı sağlanması gibi işlevlere sahiptir. Bu açıdan bakıldığında güçlü idari yapılar oluşturulması yoluyla, belediyelerin görev ve yetki alanlarının genişletilerek bu alanlarda ortaklaşa sürdürülebilir eylemlerin ortaya konmasına da olanak vermektedir (Özcan, 2006: 9). Bunun yanında belediye ortaklıkları, belediyelerin aynı ya da farklı ülkelerdeki belediyeler ile çeşitli konularda etkileşimler yaşamasına ve

politika alışverişinde bulunmasına da imkan sağlamaktadır. Özellikle farklı ülke belediyeleri arasında ortaklıklar sonucunda, uygulayıcı belediyelerin uluslararası anlamda yerel politika transferleri gerçekleştirdiği düşünülmektedir (Öktem vd., 2016: 50).

Belediyeler arasında kurulan ortaklıklarda başarı sağlanması önemli bir konudur. Ancak kimi zaman bu konuda olumsuzluklar da yaşanabilmektedir. Bu nedenle belediyeler arasında kurulan ortaklıkların sağlıklı, sürdürülebilir ve güçlü olması için bazı temel prensiplere ve ilkelere ihtiyaç vardır. Bu anlamda belediyelerin kurmuş oldukları ortaklıklarda yerine getirmesi gereken birtakım prensipler mevcuttur. Bu prensipler şu şekildedir:

a. Ortaklık konusunun belirlenmesi

Belediyelerin ortaklık konusunu belirlemeleri aynı zamanda proje ortaya konulmasını da kapsamaktadır. Ortaya konulan proje, hangi konularda destekler sağlanacağı, hangi konularda sorunların giderileceği ve hangi konularda karşılıklı etkileşimlerin yaşanacağını gibi konuları içermektedir. Belediye ortaklıklarının bu aşaması kardeş şehir anlaşmaları için önemlidir. Özellikle belediyeler hangi konularda nasıl bir kardeş şehir ilişkisi kuracaklarını, anlaşma imzalanacak ülkenin/ilin neye göre seçileceğini ve ne tür projeler geliştirileceği gibi konuları bu aşamada belirlemektedirler.

b. Ortak bir amaca dönük hareket edilmesi

Belediyelerin kurmuş oldukları ortaklıklar sonucunda belirlenen hedeflere, projelere ve plana sadık kalmaları gerekmektedir. Ortaklık tek taraflı veya bir tarafın çıkarına olacak şekilde sürdürülmemelidir. Nitekim kardeş şehir uygulamalarında yaşanan sıkıntıların başında işbirliği süreçlerinin tek taraflı yürütülmesi gelmektedir. Öyle ki çoğu belediye özellikle ekonomik anlamda karşı belediyelerden beklenti içinde olmaktadır. Bu durum birçok kardeş şehir anlaşmasında çeşitli problemlerin yaşanmasının temel sebebidir.

c. Ortaklar arasında eşitlik

Ortaklık ister birden fazla belediye ile; ister kamu kuruluşları ile; ister üniversite, mahalle muhtarlığı, özel bir firma veya sivil toplum kuruluşları ile kurulmuş olsun, o ortaklık ilişkisi içinde tüm taraflar ortaklığın sürdürülmesi konusunda eşit görev ve sorumluluklara sahiptir (Özcan, 2006: 10).

d. Tarafların açık, şeffaf ve sorumluluklarının bilincinde olması

Belediyeler ortaklık konusunda ortaya koydukları projelerde, faaliyetlerde ve görevlerde açık, samimi ve her konuya cevap verebilir şekilde olmalıdırlar. Belirlenen projelerde veya faaliyetlerde belediyeler sorumluluk bilinci ile hareket etmeli ve verilen görevleri yerine getirmelidirler.

e. Proje yönetiminin kurallarının açıkça belirlenmiş olması

Projeyle ilgili görevlendirmeler ve bu görevlendirmelerden sorumlu yönetim kadrosu çok iyi belirlenmelidir. Projede gerçekleştirilecek hususlar çerçevesinde yapılacak harcamalar dengeye oturtulmalı, her birim harcama kalemi özenle oluşturulmalıdır. Projenin uzun vade ya da kısa vadede çözüm üreteceği dikkate alınmalı, getirdiği çözümler nispeten de olsa ortaya konmalıdır. Proje sonuçları gerçekleri tüm şeffaflığıyla yansıtmalı, uygulama süreleri belirlenen dilimlerde işlenmelidir (Aktulun, 2015: 38).

1.6. Belediye Ortaklık Türleri

1.6.1. Belediye Birlikleri

Türkiye’de Belediye Birlikleri’nin kuruluşu ve statüsü 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri kanunu adı altında belirtilmiştir. 2005 yılında kurulan bu kanun ile Mahalli İdare Birliklerinin hukukî statüsünü, kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektedir. Bunun yanında Mahalli İdare Birlikleri: hukukî statüsünü, kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektedir.

Birlik tüzüğünde şu hususlar yer almaktadır:

- a) Birliğin adı ve amacı.
- b) Birlik üyesi mahallî idarelerin adları.
- c) Birliğin merkezi.
- d) Birliğin görev süresi, sona ermesi ve tasfiyesi.
- e) Birliğe devredilen görev ve hizmetler.
- f) Birlik meclisinin ve birlik encümeninin toplantı dönemleri.
- g) Birlik üyesi mahallî idarelerin her birinin birlik meclisinde kaç üye ile temsil edileceği ve seçilen üyelerin görev süresi ve birlik encümeni üye sayısı.

- h) Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları ve bu payların tespit yöntemi.
- i) Birliğin gelirleri, giderleri, bütçe ve çalışma programlarına ilişkin hususlar.
- j) Birlik üyesi mahallî idarelerin ve bu idarelerin hizmet alanında yaşayanların birlik hizmetlerinden yararlanma usûlleri.
- k) Tüzük değişikliğinin nasıl yapılacağı.

Mahallî idare birlikleri, tüzükte birliğe devredilmesi öngörülen mahallî müşterek nitelikli hizmetlere ilişkin olarak üye mahallî idarelerin hak ve yetkilerine sahiptir.

Belediye birlikleri kardeş şehir ilişkilerinin kurulması konusunda genellikle yol gösterici konumdadırlar. Örneğin Türkiye Belediyeler Birliği kardeş şehir anlaşmaları konusunda destek isteyen belediyelere bazı önerilerde ve bilgilendirmelerde bulunmaktadır. Aynı şekilde belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzalayabilecekleri ülkeleri/ illeri tavsiye etmektedirler. Bunun dışında bölgesel olarak oluşturulan belediye birliklerinin de (Marmara Belediyeler Birliği, Ege Belediyeler Birliği, Akdeniz Belediyeler Birliği vb.) kendisine bağlı bulunan belediyelere çeşitli konularda destekleri bulunmaktadır.

1.6.2. Belediye Şirketleri

Belediyelerin ortaklık türlerinden olan belediye şirketleri ile ilgili 5393 sayılı Belediye kanunun 70. Maddesinde “Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usûllere göre şirket kurabilir.” şeklinde bir ibare yer almaktadır.

Diğer taraftan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nda ise Belediye Şirketleri açısından büyükşehirlere daha fazla imkânlar tanınmıştır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye kanunun 26. Maddesinde Belediye Şirketleri ile ilgili, “Büyükşehir belediyesinin kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabileceği belirtilmiştir. Ayrıca genel sekreter ile belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatını haiz personel bu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabileceklerdir. Bunun yanında Büyükşehir belediyesi, mülkiyeti veya tasarrufundaki hafriyat sahalarını, toplu ulaşım hizmetlerini, sosyal tesisler, büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının %50’sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin %50’sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilmektedir” şeklinde hükümler yer almaktadır.

1.6.3. Proje Ortaklığı

Belediyeler toplumun ve yerel halkın ihtiyaçlarının (alt yapı ve çevre düzenlemesi, park ve yeşil alanları oluşturma, kültürel ve sosyal tesis yapımı vb.) giderilmesinde birtakım görev ve sorumluluklar üstlenmektedirler. Bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinde ise proje ortaklıkları önemli rol oynamaktadır. Bu duruma, Büyükçekmece Belediyesi'nin internet sitesinde yayınladığı faaliyet raporunda, proje ortaklığı ile ilgili Türkiye Belediyeler Birliği'nin İsveç Yerel ve Bölgesel Yönetimler Birliği ile geliştirdiği Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSENET) iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Geliştirilen bu projeye İsveç'ten 5, Türkiye'den ise aralarında Büyükçekmece Belediyesi'nin de yer aldığı 22 belediye gerek kardeş şehir anlaşması imzalayarak, gerek 6 farklı alanda ortaklık ve iletişim ağı kurarak destek vermiştir. 4 yıllık proje kapsamında, Büyükçekmece Belediyesi İsveç'in Stockholm kenti ile "Çevre Koruma ve Teknik Altyapı" konusunda çalışmalar gerçekleştirmiştir. 2007 yılında proje faaliyetlerini içeren eylem planı hazırlanmış ve belediyeler arası ortaklık ağları kurulmuştur. 2008 yılında "Çevre Koruma ve Teknik Altyapı" modülü başlığında "Ambalaj Atıklarının Kaynağında Ayrı Toplanması için Kamu Bilincinin Geliştirilmesi" ve "Stratejik Katı Atık Yönetim Planı Hazırlanması" konularında ortak bir çalışma başlatılmıştır. Proje grubu, İstanbul ve İsveç'te düzenlenen toplantılarda ambalaj atıkları, geri kazanım ve katı atık yönetimi konularında teknik incelemelerde bulunmuş, çevresel iletişim konusunda temel bir eğitim almıştır. 2009 yılında proje grubu, İstanbul ve İsveç'te düzenlenen toplantılarda ambalaj atıkları, geri kazanım, tehlikeli atıklar, piller, araba lastikleri, hurda araçlar, elektronik atıklar, cam atıklar, inşaat ve yıkıntı atıkları ile biyogaz konularında çalışmalar yaparak teknik incelemelerde bulunmuştur. Ayrıca her belediye için ayrı ayrı hazırlanacak olan "Stratejik Katı Atık Yönetim Planı" çalışmalarına devam edilmiştir.

Yukarıdaki örnekten de görüldüğü gibi proje ortaklıkları belediyeler arasında bilgi alışverişi, teknik destek sağlanması ve daha birçok konuda karşılıklı etkileşimlerin yaşanması açısından önemlidir.

1.6.4. Hizmet Ortaklıkları

Belediyelerin kurduğu diğer bir ortaklık türü hizmet ortaklıklarıdır. 5393 sayılı Belediye kanununda belediyeler, meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

- a) Mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli veya bedelsiz üstlenebilir veya bu kuruluşlar ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir ve bu amaçla gerekli kaynak aktarımında bulunabilir. Bu takdirde iş, işin yapımını üstlenen kuruluşun tâbi olduğu mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.
- b) Mahallî idareler ile merkezî idareye ait aslî görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla gerekli aynî ihtiyaçları karşılayabilir, geçici olarak araç ve personel temin edebilir.
- c) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 7/6/2005 tarihli ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir. Diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için o mahallin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerekir.
- d) Kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmi beş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir. Bu taşınmazlar aynı kuruluşlara kiraya da verilebilir. Bu taşınmazların, tahsis amacı dışında kullanılması hâlinde, tahsis işlemi iptal edilir. Tahsis süresi sonunda, aynı esaslara göre yeniden tahsis mümkündür.

1.6.5. Karar Ortaklıkları (Kent Konseyleri)

Günümüzde yerel demokrasinin geliştirilmesinde “çok aktörlü kurumlar” ve “katılımcı” anlayış ekseninde “kent konseyleri” önemli oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent konseyleri, Birleşmiş Milletler’in 1992 Rio Yeryüzü Zirvesi’nde gündeme gelmiş olup ve Yerel Gündem 21 ismiyle uygulamaya geçirilmiştir (Önder ve Güler, 2016: 883). Kent konseyleri “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir “ortaklık” yapısı olarak şekillenmiştir. Belediyelerin öncülüğünde, yerel “paydaşları” bir araya getirerek tüm kenti kucaklayan bir “ortak akıl” oluşturulmasını sağlayan bu benzersiz ortaklık modeli, aynı zamanda Kadın ve Gençlik Meclisleri, Engelliler, Çocuklar ve Yaşlılar için platformlar, Mahalle ölçeğinde katılım ve Çalışma grupları başta olmak üzere, diğer katılımcı yapılar ve süreçler için de çok elverişli bir şemsiye işlevini görmektedir (Emrealp, 2010: 9).

5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesinde Kent konseyinin, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalıştığı belirtilmiştir.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

1.6.6. Kardeş Şehir Uygulamaları

Belediyelerin en önemli ortaklık yöntemlerinden biri de kardeş şehir uygulamalarıdır. Kardeş şehir kavramı, Türkiye Belediyeler Birliğine göre; iki belediyenin sorunlarını beraberce çözümlemek ve zaman içinde daha yakın ve dostane ilişkiler geliştirmek için ortaklaşa hareket etmek üzere bir araya gelerek kurdukları ilişki (TBB, 2012: 7) olarak adlandırılırken, Kalkınma Bakanlığı'na göre coğrafi olarak uzakta olan yerleşim yerlerinin, kültürel ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla oluşturdukları birliktelik (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 51) şeklinde tanımlanmaktadır. Özcan'a (2006: 7) göre kardeş şehir kavramı, kentler arasında genellikle yazılı kurallara bağlı kalmaksızın oluşturulan bir dayanışma türü, Oktay'a (2014) göre ise kardeş şehir; coğrafi olarak birbirinden uzak konumdaki iki şehrin, uluslararası düzeyde kültürel, ekonomik, hizmet sunumu ve benzeri konularda ortak faaliyetler yürütmek üzere dostane ilişkiler kurmasını ifade eden bir kavramdır (Oktay, 2014: 13). O'Toole'de (2001: 403) kardeş şehirleri, farklı ülkelerdeki yerel yönetim alanları ya da iki şehir arasındaki resmi bir ilişkiyi belirtmek için kullanılan bir isim şeklinde nitelendirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYE ORTAKLIK TÜRÜ OLARAK KARDEŞ ŞEHİR UYGULAMALARI

2.1. Kardeş Şehir Uygulamalarının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Kardeş şehir anlaşmaları İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ise birçok şehir arasında kardeş şehir anlaşmalarına benzer türden etkileşimler yaşanmıştır. 836 yılında Alman şehri Paderborn ile Fransız şehri Le Mans arasında (Ogawa, 2012: 11; Roldan, 2017: 2), 1710 yılında Kuzey Carolina ile İsviçre'nin Bern şehirleri arasında (Cross, 2010: 105), aynı şekilde 1930 yılında Avusturya'nın Klagenfurt şehri ile Almanya'nın Wiesbaden şehri arasında (Maja Brkusanin ve Sophie Ellwood, 2011: 11) yaşanan etkileşimler önemli örnekleri teşkil etmektedir. Ancak bu gibi etkileşimler bugünkü kardeş şehir anlaşmaları şeklinde olmamıştır.

Günümüzde belediyeler arasında görülen kardeş şehir anlaşmalarının ilk örnekleri İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Avrupa'da literatürde "Town Twinning" (Oktay, 2014: 13; Clarke, 2011: 2; Llyod, 2010: 32) şeklinde ifade edilen kardeş şehir olgusu, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği yıkımın ortadan kaldırılması, barış ortamının sağlanması ve toplumlar arasında kültürel ilişkileri geliştirmeyi hedefleyen süreçlerde önemli roller üstlenmiştir (Zelinsky, 1991: 5-6). Bu anlamda Almanya'nın Ludwigsburg ve Fransa'nın Montbeliard şehirleri arasında 1950 yılında imzalanan kardeş şehir anlaşması (O'Toole, 2001: 403) önemli bir örneği teşkil etmektedir (ALDA, 2013: 3). Bu anlaşma aynı zamanda Avrupa kıtasında gerçekleştirilen ilk kardeş şehir anlaşmasını temsil eder.

Fransa ve Almanya'nın öncülüğünde başlatılan kardeş şehir hareketi, 1951 yılında kurulan Avrupa Belediyeler Konseyi'nin (The Council of European Municipalities and Regions -CEMR) etkisi ile kısa sürede Batı Avrupa'nın geri kalan ülkelerine yayılmıştır. Bunun yanında kardeş şehir anlaşmaları AB'nin özellikle Güney ve Doğu Avrupa ülkelerine doğru genişleme süreçlerinde, demokrasi restorasyonu ve entegrasyonu konusunda önemli bir araç olarak kullanılmıştır (Clarke, 2011: 5).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk olarak Avrupa'da görülen kardeş şehir olgusu daha sonraki süreçte ABD'de belediyelerin gündeminde yer almıştır. ABD'de Avrupa'dan

daha geç başlayan kardeş şehir hareketi literatürde “Sister City” (Oktay, 2014: 13; Clarke, 2011: 2; Llyod, 2010: 32) olarak adlandırılmış ve Avrupa’dan biraz daha farklı bir gelişim göstermiştir. Avrupa’da kardeş şehir hareketi temelde toplumlar arasında barış sağlama aracı olarak kullanılırken, ABD’de kardeş şehir hareketi çoğunlukla kültürler arası etkileşim aracı olarak kullanılmıştır. (Zelinsky, 1991: 7).

ABD için kardeş şehir anlaşmalarının ilk olarak 1956 yılında kurulan “Sister Cities International” organizasyonu ile başladığı söylenebilir (TBB, 2012: 3; Cross, 2010: 105; Zelinsky, 1991: 7-8; Kinnicutt, 2014: 4; Ogawa, 2012: 13; Bell-Souder ve Bredel, 2005: 4-5; Ramasary ve Cremer, 1998: 449). 1956 yılında ABD başkanı Eisenhower kardeş şehir anlaşmalarının kültürler arasındaki anlayışı ve çatışmaları azaltabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda Eisenhower kardeş şehir anlaşmalarını “vatandaş diplomasisi” olarak tanımlamıştır (Kinnicutt, 2014: 4). ABD’nin uluslararası meseleler üzerindeki savaş sonrası etkisi gerçekte halklar, topluluklar, insanlar arası değişimler ve dünya barışı ideali etrafında kurulu bir şekilde gelişmiştir (Cross, 2010: 105). Nitekim bu durum St. Paul, Minnesota (ABD) ve Nagazaki (Japonya) şehirleri arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmasında açıkça görülmektedir. 7 Aralık 1955 yılında kurulan bu kardeş şehir ilişkisi, iki ülke arasındaki düşmanlığı başlatan Pearl Harbor’a düzenlenen saldırının yıl dönümünde imzalanmıştır. Aynı zamanda bu anlaşma bir ABD şehri ile bir Asya ülkesi olan Japonya arasındaki ilk kardeş şehir ortaklığı olma özelliğini de taşımaktadır (SCI, 2006: 9).

1960 ve 1970’li yıllarda kardeş şehir anlaşmaları soğuk savaş döneminde blok ülkeleri arasında ilişkileri geliştirmek amacıyla olduğu kadar, bloklar arası anlaşmalar yoluyla da diplomasi aracı olarak kullanılmıştır. Soğuk savaş döneminin en yoğun yaşandığı bu yıllarda Batı Bloku ülke belediyeleri ile Doğu Bloku ülke belediyeleri arasında kültürel ilişkilerin sürdürülmesine kardeş şehir anlaşmaları katkı sağlamıştır. Bunun yanında bu dönemde uluslararası kardeş şehir anlaşmalarının ana rolü, yeni kardeş şehir ilişkilerinin oluşturulmasına ortam sağlamak ve mevcut kardeş şehir anlaşmalarında var olan sorunların çözümüne yardımcı olacak yeni fikirlerin ortaya konulması olmuştur (Bell-Souder ve Bredel, 2005: 4-5; TBB, 2012: 7).

1980’li yıllara kadar kardeş şehir anlaşmaları Birinci Dünya’daki (gelişmiş ülkeler) topluluklar arasında gerçekleşmiştir. Aynı zamanda bu dönem kardeş şehir anlaşmaları genellikle karşılıklılık temeline dayanmış ve eşit yerler arasındaki ilişkilerin gerçekleştirilmesi şeklinde olmuştur. 1980 sonrasında ise kardeş şehir anlaşmalarında

merkez-çevre kavramının etkisi görülmeye başlanmıştır. Özellikle gelişmiş ülke belediyelerinin dünyadaki daha az varlıklı bölgelere, yani üçüncü dünya ülkelerine doğru yönelimleri artmıştır. Nitekim 1980'lerden sonra Asya, Doğu Asya ve Güney Amerika ile kardeş şehir ilişkilerinin arttığı görülmüştür. Bu durum kardeş şehir hareketinde önemli bir kesimin hedeflerini ve çalışma yöntemlerini tekrar gözden geçirmeye başlamasına neden olmuştur. Daha spesifik olarak birçok topluluk, büyük vakıflar, ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından yönetilen resmi gelişim programlarına ilişkin şüphecilik ve hayal kırıklığı yüzünden yeni bir yön aramaya başlamışlardır. Birleşmiş Kentler Örgütü, Birleşmiş Milletlerin ilgili bir kararı kabul etmeye başladığı bu dönemde Avrupa ve Üçüncü Dünya toplulukları arasındaki “işbirliği-eşleştirme programlarını” aktif olarak desteklemiştir. Bu dönemdeki kardeş şehir anlaşmalarının odak noktası üçüncü dünya ülkelerinde kamu güvenliği, tarım, sağlık, şehir planlaması, mesleki ve özel eğitim gibi konular olmuştur (Zelinsky, 1991: 8; Kussendrager, 1988: 92-100).

1980'li yılların sonları ve 1990'lı yılların başından itibaren hem AB projelerinin hız kazanması hem de Demirperde bloğunun yıkılması sonucu kardeş şehir anlaşmalarında Batı Avrupa ile bütünleşme sürecine girilmiştir. Nitekim bu dönemin en önemli özelliği, Avrupa şehirleri arasındaki artan kardeş şehir ilişkileri olmuştur. Üstelik bu kez dostluk ilişkisi, kültürel yakınlaşma ve yeniden tanışma boyutuna da genişletilmiştir (Özden ve Gündüz, 2017: 13). Bu dönemde Güney Avrupa'daki artan kardeş şehir anlaşmalarının yanı sıra, SSCB'nin dağılması sonrası Doğu Avrupa'daki kardeş şehirlerin sayısında da büyük bir artış görülmüştür. 1990'lar Avrupa'da yakın ilişkiler dönemini oluşturmuş ve kardeş şehir hareketinin sosyo-ekonomik ve politik yönünü ortaya koymuştur. Diğer taraftan kardeş şehir hareketindeki artış eğilimi neoliberal politikaların etkisi ve artan kentsel ağ faaliyetleriyle de açıklanabilmektedir (Baycan-Levent, 2010: 1196).

2000'li yıllardan sonra küreselleşmenin etkisi ile dünyada hızla gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri kardeş şehir ilişkilerinde genişlemeye ve artışa neden olmuştur. Özellikle bu dönemde kardeş şehir anlaşmaları gerek Avrupa ülkeleri arasında, gerek Dünya'daki topluluklar arasında halkları birbirine yakınlaştıran, diğerinin gündelik yaşamı hakkında bilgi sahibi olma olanağı sunan ve önyargıları kıran bir araç olarak işlev görmüştür (TBB, 2012: 7). Birleşmiş Milletler de sürdürülebilir kalkınma programı çerçevesinde kardeş şehir anlaşmalarında ayrı bir önem vermiştir. Aynı zamanda bu dönem, ABD şehirlerinin politik amaçlı kurulan kardeş şehir ilişkilerini yansıtan bir dönemi temsil

etmektedir. Nitekim bu dönem Amerikan şehirlerinin kardeş şehir ilişkileri ağına bakıldığında, Avrasya (Eski SSCB ülkeleri) ve Ortadoğu (İslami ülkeler) ülkeleri ile yakın ilişkiler kurulduğu görülmektedir. Bu amaçla “Islamic Peace and Friendship Initiative, Youth Exchange and Study Program” gibi projeler, sosyal sorumluluk faaliyetleri (tekerlekli sandalye maratonu, engelliler için basketbol turnuvaları vb.), kültür sanat faaliyetleri (yarışmalar, değişim programları vb.) ve küresel sorunlara duyarlılık projeleri (Hidden Hunger Initiative, Sister Cities Network for Sustainable Development, UN Millenium Goals City-to-City Challenge Pilot Program vb.) gibi projelere ağırlık verilmiştir. Bu projelerle Ermenistan, Irak, Kazakistan, Lübnan, Mali ve Türkiye gibi ülkelerle kardeş şehir anlaşmaları imzalanmıştır (SCI, 2006: 191).

Amerikan kardeş şehir programı SCI’nın 2017 yılı verilerine göre ABD bölgesel ölçekte, en çok kardeş şehir anlaşmasını Avrupa ülkeleri (652) ile kurmuştur. Avrupa’dan sonra ise Asya kıtası (640), Kuzey Amerika kıtası (392), Sahra Altı Afrika ülkeleri (133), Ortadoğu-Kuzey Afrika ülkeleri (87) ve Avustralya kıtası (31) gelmektedir. Türkiye bu istatistiklerde Asya kıtası ülkeleri içerisinde yer almaktadır (SCI, 2018: 12-13).

CEMR’in verdiği bilgilere göre ise, 2018 yılı verilerine göre Avrupa kıtası genelinde yaklaşık olarak 17000 kardeş şehir anlaşması imzalandığı belirtilmiştir. Kardeş şehir ortaklıkları Avrupa’da özellikle su yönetimi, ekonomik kalkınma veya sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi gibi konularda belirli projeler geliştirilmesine yöneliktir. Ayrıca Avrupa’da kardeş şehir ilişkilerinin gelişimi vatandaşların ve belediyelerin uzmanlık ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlamıştır. Diğer taraftan kardeş şehir anlaşmaları Avrupa’da bir “Avrupalı” kimliği yaratma konusunda destekleyici rol oynamaktadır (CEMR, 2018).

2.2. Kardeş Şehir Uygulamalarının Amaç ve İşlevleri

İki belediye teşkilatı arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının en temel amacı ülkeler veya şehirler arasında dostluk ilişkisi geliştirmektir. Bunun yanında belediyeler imzaladıkları kardeş şehir anlaşmaları ile birçok hizmeti geliştirmeyi de amaçlarlar. Özellikle belediyeler kentsel hizmet kalitesini geliştirmede, sosyal kültürel hizmetlerin geliştirilmesinde, ekonomik kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, trafik/ulaşım ve alt yapı hizmetlerinin geliştirilmesinde kardeş şehir ortaklıklarından yararlanmaktadırlar. Özcan’a (2006) göre ise belediyeler kurdukları bu tür ilişkilerle; farklı kültürlerin birbirini tanımalarının sağlanması, turizm ilişkilerinin geliştirilmesi, ticari ilişkilerin kurulması ve güçlendirilmesi, bilgi ve teknoloji transferinin sağlanması, belli başlıklarda toplanan

konulardaki bilgi ve deneyimin paylaşılması gibi yararlar sağlayabilmektedirler (Özcan, 2006: 21).

Belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında daha işlevsel amaçları hedeflemeleri, kurulan bağları daha kalıcı ve sürdürülebilir kılacaktır. Bu bağlamda kentin ekonomik kalkınmasına katkı sağlamak, belediye yönetimi ve hizmet sunumu kalitesini geliştirmek, karşılıklı bilgi alış-verişinde bulunmak (know-how aktarımı), sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, sosyal gelişme ve daha çok çeşitli hedefler kardeş şehir anlaşması imzalama amaçlarındandır. Ancak en doğrusu önce belediyenin bir öz değerlendirme yaparak iyi, kuvvetli olduğu alanları, gelişme ihtiyacı olan zayıf olduğu yanları belirlemek ve bunlardan hangilerinin ortaklığa konu etmek istenildiğine karar vermek olacaktır. Bu gerçekleştirildiğinde kardeş şehirlerde aranan vasıflar da daha kolay tarif edilebilecektir (TBB, 2012: 9).

Küresel ekonominin etkinliğinin artmasıyla belediyelerin, ya da daha geniş anlamda şehirlerin bunun içinde yer alabilmesi, küresel rekabette geri düşmemeleri için de bir ağıın parçası haline gelmeleri artık zorunludur. Belediyeler, hizmetlerinin daha iyi ve çağdaş bir şekilde yerine getirmek için birbirleriyle bilgi ve beceri alışverişinde bulunmanın ötesinde kalkınma yolundaki adımlarını da ortaklıklarda pekiştirmek zorundadırlar. Nitekim kardeş şehir anlaşmaları çerçevesinde belediyeler, çalışanlarına başka belediyelerdeki meslektaşları ile bir araya gelme, deneyimlerini paylaşabilme, diğerinin bilgisinden yararlanma olanağı sunabilmektedir. Bu personel gelişimi, işbaşı eğitimin önemli ayaklarından birini oluşturmakta, belediyelerin nitelikli insan kaynağı alanında yaşadığı sıkıntıya kısmi bir cevap sunmaktadır. Dahası, nitelikli iş gücünün aradığı özellikleri sunabilen bir belediyenin rekabetçi iş gücü piyasasında daha iyi bir yeri olabilecektir (Özden ve Gündüz, 2017: 13).

2.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Süreçler

Günümüzde kardeş şehir anlaşmalarında yaşanan sorunların başında kardeş şehir ilişkilerinin kısa süreli olması veya işlevsiz kalması gelmektedir. Bu nedenle belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları kurmadan önce bazı konulara dikkat etmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda kardeş şehir anlaşmasının imzalanması aşamalı bir süreç gerektirir. Bu süreçler şu şekildedir:

2.3.1. Amaçların Belirlenmesi

Kardeş şehir anlaşmaları imzalanmadan önce belediyelerin hangi amaç kapsamında kardeş şehir ilişkisi kurmalarını belirlemeleri gerekmektedir. Amacı belirlenmiş kardeş şehir anlaşmaları uzun süreli ve işlevsel açıdan verimli olmaktadır. Bu amaçlar kimi zaman, belediyeler arasında dostluk, kardeşlik ve barış ortamının sağlanması, kimi zaman belediyelerin birbirlerinden bilgi, tecrübe ve teknolojik anlamda faydalanmaları, kimi zaman ise belediyeler veya yerleşmeler arasında ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim vb. alanlarda ilişkilerin geliştirilmesiyle toplumlar arasında bağların güçlendirilmesi gibi birçok faktörü içermektedir. Fakat günümüzde birçok belediyenin kardeş şehir ilişkilerini genellikle geçici temelde kurduğunu ve kardeş şehir anlaşmalarının sürdürülebilir bir yapıda olmadığını görmekteyiz. Nitekim imzalanan kardeş şehir anlaşmaları:

- Ekonomik ziyaretler,
- Diplomatik ziyaretler,
- Turist trafiğindeki artışlar,
- Dışişleri veya İçişleri Bakanlıklarının zaman zaman sunduğu tavsiyeler,
- Belediye başkanının iyi kişisel ilişkileri ve liderliği,
- Yurt dışında yaşayan Türk toplumunun girişimleri,
- Okul değişim programı, gibi küçük başlangıç faaliyetleri gibi daha kısa erimli ve geçici amaçlarla başlatılmaktadır (TBB, 2012: 9).

Kimi kardeş şehir ilişkilerinde sembolik birliktelikler ve bu yolla, örneğin, kentin tanınırlığının artırılması hedeflenebilir. Avrupa’da en uzun isimli belde olan bir İngiliz (Galler) Belediyesi “Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwlantysiliogogoch” ile en kısa isimli Hollanda’nın “Ee” Belediyesi’nin imzaladığı kardeş şehir anlaşması buna örnek verilebilir. Bu kurulan kardeşlik ilişkisinde belediyeler arasında derin bir ilişki olmamasına rağmen, iki belediye de muhtemelen diğeri ile birlikte anılmanın yarattığı zıtlık sayesinde tanınırlıklarının artabileceğini düşünmüşlerdir (TBB, 2012: 9). Bazı durumlarda da isim benzerliklerinin kardeş şehir anlaşması için yeterli olduğu da görülmektedir (Tablo 2.1) Örneğin Bolu’nun Mengen Belediyesi ile Almanya’nın Mengen Belediyesi, Edirne’nin Havsa Belediyesi ile Samsun’un Havza belediyesi ve Denizli’nin Tavas ilçesi ile Kayseri’nin Talas ilçesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmasında isim benzerliği ön plana çıkmaktadır.

Tablo 2.1. Türkiye’de benzer isimde bulunan belediyeler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları (ulusal)

Benzer isimde bulunan yerler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları (ulusal)					
No	İL	Belediye	Kardeş Şehir	İL	Protokol Tarihi
1	Denizli	Tavas	Talas	Kayseri	2016
2	Edirne	Havza	Havsa	Samsun	2016
3	Kayseri	Talas	Tavas	Denizli	2016
4	Nevşehir	Ortahisar	Ortahisar	Trabzon	2015
5	Samsun	Havsa	Havza	Edirne	2016
6	Trabzon	Ortahisar	Ortahisar	Nevşehir	2015

Geçmişte kültürel ve tarihi bağların mevcut olduğu toplumlar arasında da isim benzerliğinin kardeş şehir anlaşmaları üzerinde etkisi olabilmektedir. Bu durum özellikle Türkiye belediyelerinin Balkan ülke belediyeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında görülebilmektedir (Tablo 2.2). Aydın Yenipazar Belediyesi’nin Sırbistan Yenipazar Belediyesi ile; Bursa Gemlik Belediyesi’nin Bosna Hersek Nea Kios (Yeni Gemlik) Belediyesi ile; İstanbul Tuzla Belediyesi’nin Bosna-Hersek Tuzla Belediyesi ile; İzmir Menemen Belediyesi’nin Yunanistan Yeni Menemeni Belediyesi ile; Kayseri Talas Belediyesi’nin Kırgızistan’ın Talas Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında isim benzerliği de etkili olmuştur.

Tablo 2.2. Türkiye’de belediyelerin benzer isimde bulunan yurtdışı belediyeler ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmaları

Benzer isimde bulunan yerler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları (uluslararası)					
No	İL	Belediye	Kardeş Şehir	Ülke	Protokol Tarihi
1	Aydın	Yenipazar	Yenipazar	Sırbistan	2014
2	Bolu	Mengen	Mengen	Almanya	2007
3	Bursa	Gemlik	Nea Kios(Yeni Gemlik)	Yunanistan	2015
4	Denizli	Tavas	Talas	Kırgızistan	2016
5	Eskişehir	İnönü	İnönü	KKTC	-
6	İstanbul	Tuzla	Tuzla	Bosna-Hersek	2007
7	İzmir	Foça	Foça	Bosna-Hersek	-
8	İzmir	Menemen	Yeni Menemeni	Yunanistan	-
9	Talas	Kayseri	Talas	Kırgızistan	-

Diğer taraftan belediye olarak daha geçici amaçlarla kardeş şehir ilişkisi kurulmak isteniyorsa önemli olan bunun farkında olmaktır. Kurulmak istenen ilişkinin amacı, süre ve kapsamıyla tarif edilebiliyorsa ve o ilişkiye gereğinden fazla anlam yüklenmiyorsa sorun yoktur. Ama belediye olarak kardeş şehir anlaşmasından beklenti ve yüklenen anlam o

ilişkide belirlenecek, eşleşilecek ortağın seçimini kökten etkileyecektir. Kardeş şehir anlaşması imzalamada amacı belirleme işini geniş bir çerçevede ele almak yararlı olacaktır. Belediye meclis üyeleri gibi kent konseyi üyeleri de, kendi görgü, bilgi ve deneyimleriyle ve daha da önemlisi kendi tanışıklık ve bağlantılarıyla sürecin devamında aktif katkı sağlayabilirler (TBB, 2012: 9-10).

2.3.2. Ortakların Belirlenmesi

Kardeş şehir bağlantısı için amaç belirlendikten sonra kardeş şehir anlaşması yapılacak belediye belirlenir. İyi bir kardeş şehir anlaşmasının başarısı doğru ortaklığın kurulmasından geçmektedir. Bu doğru ortaklığın sağlanmasında ise öncelikle belirlenen kriterler ve hedefler çerçevesinde hareket edilmesidir. Belirlenen hedefler çerçevesinde kurulacak ortaklık uzun süreli ve işlevli bir kardeş şehir ortaklığının kurulmasına olanak sağlar.

Kardeş şehir anlaşması ile gerçekleştirmek istediğiniz amacınıza uygun ortak için kendinize sorup yanıtlamanız gereken bazı sorular vardır. Aradığınız ortak belediye, kentsel bir bölge içinde mi kırsal bir bölge içinde mi yer almalı; nüfusu ne kadar olmalı; ekonomik yapısı, sosyal yapısı, nüfus yapısı ve diğer özellikleri nasıl olmalı? Hangi ülkeden belediyelerle ortaklık kurmak amaçlarımıza daha uygundur? Bu ve benzeri sorularla olası kardeş şehrin profilini çıkartmanızda fayda vardır. Bu soruları ve yanıtlarını aklınıza geldiği gibi kurabilir ve sonunda bir kardeş şehir profiline ulaşabilirsiniz: “Şu amaçla(r)la kuracağımız kardeş şehir ilişkisine uygun ortak kent şu ülkeden/ülkelerden birinden, şu büyüklükte, şu sektörlerde ileri gitmiş ama bizimle şu alanlarda bir arada hareket etmeyi isteyecek, birlikte şu bakımlardan fayda sağlayacağımız bir belediye olmalıdır” gibi bir cümleyi kurabilmelisiniz. Ya da olası ortağınızın profilini daha analitik bir yöntemle oluşturabilirsiniz. Bu yöntem, ortaklıktan beklentileri belediyenizdeki tüm tarafların katılımına açmanızı, ilgililerin düşünce ve tercihlerini daha kolay ifade etmelerini sağlayacaktır. Özellikle, imzalanacak kardeş şehir anlaşması iki belediye (kent yönetimi) arası ilişki yerine kentin bütün belirleyici unsurları arasında (örneğin eğitim, ticaret, sanayi, çevre, vb.) geliştirilecek çok boyutlu bir ilişkiler demeti olarak görülüyorsa, kardeş şehir anlaşması imzalanacak belediyenin özelliklerinin sorgulandığı bir liste hazırlanıp ilgili kişilerin doldurması sağlanabilir. Aynı zamanda bu liste kent konseylerinin gündemlerine de getirilebilir (TBB, 2012: 10).

Özcan'a (2006), göre ise kardeş şehir anlaşması imzalanmasında birtakım yöntemler mevcuttur. Öncelikle Türkiye'deki belediyeler yurtdışı ile bağlantılı hemşehrilerin vasıtasıyla kardeş şehir anlaşması imzalamaktadırlar. Bu noktada karşıdaki kentin uygun olup olmadığına çok ta bakılmaksızın vatandaş girişimi ile elde edilmiş bu fırsat değerlendirilmektedir. Bir başka yaygın yöntem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yoğun yaşadığı bölgelerde kurulan derneklerin düzenledikleri dayanışma gecelerinde kurulan ilişkiler olmaktadır. Belediye yararına yapılan bu etkinliklere çoğunlukla belediye yönetimi ve belediye başkanı da katılım sağlamaktadır. Temelde amaç bu dayanışma gecelerinin verimini arttırmak olsa da, yurtdışında bulunan kentin belediyesi ile ilişki kurulur, flamalar ve hediyeler takdim edilir ve sonuç olarak ta kardeş şehir anlaşması imzalanabilmektedir. Diğer bir yöntem ise Dışişleri Bakanlığı'nın uluslararası ölçekte ülke önerisinde bulunması veya İçişleri Bakanlığı'nın ulusal ölçekte şehir önerisi şeklinde gerçekleşmektedir (Özcan, 2006: 43).

2.3.3. Sürecin Sonuçlanması ve Beklentiler

Kardeş şehir anlaşması için amaç belirlendikten ve doğru ortak bulunduktan sonra sürecin sonuçlanma aşamasına gelinmektedir. Bu aşamada öncelikle bir kardeş şehir protokolü hazırlamak gerekmektedir. Hazırlanan protokol belediyeler arasında karşılıklı belirlenen hükümler çerçevesinde oluşturulur. Bu bağlamda hazırlanan protokollerde maddeler standart hükümlerden oluşmamaktadır. Ayrıca kardeş şehir anlaşmasının basit bir iyi niyet belgesi olmaması, işlevsel yarar sağlaması için protokolde anlaşmanın kapsamını tanımlayacak bilgilere yer verilmelidir. Daha sonrasında ise Belediye Meclisinden karar alınır ve bu karar imzalanacak kardeş şehir protokolü ve eşleşilen belediye hakkında bilgi ile birlikte onay için İçişleri Bakanlığı'na bildirilir. Bununla birlikte bakanlığa hitaben yazılan yazıda söz konusu kardeş şehir anlaşmasından beklenen yararlardan söz edilir (Özden ve Gündüz, 2017: 30). Diğer taraftan kardeş şehir protokolü belediye meclisinde kabul edilmiş ve İçişleri Bakanlığı'nca onaylanmış bir belge olmakla birlikte yasal bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu yüzden kardeşlik ilişkisi tarafların birbirine gönüllülük esasında verdiği bir söz olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim anlaşmayı imzalayan taraflar hiçbir yaptırımla karşılaşmaksızın bu sözlerinden vazgeçebilirler (Özden ve Gündüz, 2017: 34).

Bu tür ilişkilerin kurulmasından beklenen fayda genelde; farklı kültürlerin birbirini tanımalarının sağlanması, turizm ilişkilerinin geliştirilmesi, ticari ilişkilerin kurulması ve

güçlendirilmesi, bilgi ve teknoloji transferinin sağlanması, belli başlıklarda toplanan konulardaki bilgi ve deneyimin paylaşılması ve benzerleri biçiminde planlanabilir (Özcan, 2006: 21).

2.4. Kardeş Şehir Uygulamalarının Belediyelere Katkıları

Kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasının birçok işlevi bulunmaktadır. En temel işlevi şehirler arasında iyi ilişkiler kurulmasını sağlamaktır. Kardeş şehir ilişkileri etkin olarak yürütüldüğünde önemli fırsatlar ve yararlar sunmaktadır. Oktay (2016), bu işbirliklerinin çok yönlü işlevlerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Sosyal ve Kültürel İşbirlikleri,

Kültürel ve etnik yapı olarak birbirinden farklılık gösteren iki şehir halkı arasında iletişimin ve işbirliğinin geliştirilmesi, kardeş şehir anlaşmalarının uzun süreli ve daha etkin yürütülebilmesi için stratejik öneme sahiptir. Kardeş şehir anlaşmalarında en kolay biçimde gelişme sağlanabilecek alan sosyal ve kültürel ilişkilerdir. Nitekim birçok kardeş şehir ilişkisinin sosyal ve kültürel alanlarında işbirliği şeklinde yapıldığı görülmektedir.

2. Yerel Hizmetler Konusunda Teknik Bilgi ve Tecrübe Paylaşımı,

Kardeş şehir iş birliği, yerel hizmetlerin sunumu ile ilgili olarak teknik bilgi ve tecrübelerin karşılıklı olarak paylaşılmasına imkân verir. Kentsel altyapı, hizmet teknolojileri, kurumsal kapasite geliştirme uygulamaları, yeşil alan düzenlemeleri, şehir planlaması ve konut çözümleri, trafik ve otopark çözümleri gibi çok değişik konularda belediyelerin gelişme göstermeleri ve hizmet kalitelerini arttırmaları noktasında önemli fırsatlar sunmaktadır.

3. Ekonomik İşbirliği,

Kardeş şehir anlaşmaları çerçevesinde ekonomik işbirlikler de kurulabilmektedir. Şehirlerin ölçeği ve ekonomik potansiyeline göre bu ilişkinin boyutları da değişebilmektedir. Kardeş şehir anlaşmaları ile iki şehir arasındaki ticari ortaklıkların kurulması, ticaret hacminin karşılıklı olarak arttırılması, sanayi alanında yatırımların yapılması ve ortak ekonomik girişimler/yatırımlar gibi ekonomik işbirlikleri geliştirilmektedir.

4. Tarihsel Çevrenin Korunması,

Şehirlerin sahip olduğu tarihi çevrenin korunması, restorasyon yapılması ya da geliştirilmesi gibi konularda belediyeler arasında işbirliği çalışmaları yapılabilmektedir. Bu

kapsamda eser restorasyonu, koruma konusunda bilgi ve tecrübe paylaşımı, eski eserlerle ilgili laboratuvar imkânlarından yararlanılması, iyi uygulama örneklerinin paylaşılması, tarihi çevrede kentsel tasarım uygulaması yapılması, ortak arkeolojik kazılar gerçekleştirilmesi, üniversiteler ile birlikte tarihi çevrenin ele alındığı sempozyum vb. toplantılar düzenlenmesi gibi faaliyetler yürütülebilmektedir.

5. Doğal Çevrenin Korunması,

Şehirlerde ve yakın bölgelerdeki doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi sürdürülebilirlik yaklaşımının ön koşulu durumundadır. Doğal çevreyi tehdit eden ve kirlilik oluşturan etkenlerin ortadan kaldırılması ya da etkilerinin azaltılması konusunda belediyeler birçok proje yürütmektedir.

6. Diplomasi ve Lobicilik,

Uluslararası ilişkiler, günümüzde sadece hükümetler düzeyindeki ilişkilerden ibaret değildir. Sivil toplum kuruluşları, özel sektör, yerel yönetimler ve diğer organizasyonlar da uluslararası ilişkilerde önemli rol üstlenmektedir.

7. Avrupa Birliği Fonlarından Yararlanma.

Avrupa Birliği bünyesinde her yıl birbirinden bağımsız 500'e yakın fon programı yürütülmektedir. Bu fonlardan 300 kadarından Türkiye yararlanabilmektedir. Bu fonlarda yerel yönetimler arası ortaklıklar ön şart durumundadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARININ DÖNEMSEL VE MEKÂNSAL DAĞILIŞ ÖZELLİKLERİ

3.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Dönemsel Dağılış Özellikleri

3.1.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1964-1984 Arası Dönem (İlk Kardeş Şehirler)

Türkiye’de ilk kardeş şehir anlaşmaları, İkinci Dünya Savaşı sonucunun etkileriyle şekillenmiştir. Marshall Yardımları (1948-1951), Kore Savaşı (1950), Türkiye’nin NATO’ya girişi (1951-1952) ve bu tarihlerden itibaren ABD’nin Türkiye’ye askeri yardımlarının başlaması ABD ile Türkiye arasında yakınlaşma sürecinin başlamasına yol açmıştır. Aynı zamanda 1950’li yıllar Soğuk Savaş döneminin etkisinin güç kazanmaya başladığı, ABD’yi Türkiye’de tanıtan yoğun bir propaganda dönemini de temsil etmektedir. Nitekim yakın ilişkilerin kurulduğu bu dönemde Torrance Belediyesi (ABD) ile Konya Belediyesi arasında kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. Ancak 1958 yılında imzalanan bu kardeş şehir anlaşmasının etkisi istenildiği şekilde olmamıştır. Kısa süreli gerçekleşen bu kardeş şehir ilişkisi günümüze değin ulaşma başarısı gösterememiştir. Diğer taraftan Türkiye’nin bu ilk kardeş şehir anlaşması o dönemde Türkiye’nin politik bir misyonunu ve tercihini yansıtmaktadır.

1960’ların başından itibaren Türkiye’nin Avrupa ülkeleri ile ilişkilerinin gelişmesi, dünya savaşının sonucunda ortaya çıkan işgücü talebi ile büyük ölçüde bağlantılı olmuştur. Bilindiği gibi, 30 Ekim 1961 tarihinde, Almanya’nın Bonn kentinde Türkiye ile Almanya arasında “İşgücü Alımı Anlaşması” imzalanmış; Kasım 1961’de ilk Türkiyeli işçi grubu Düsseldorf’a ulaşarak Türkiye’den Avrupa’nın çeşitli ülkelerine 20 yıl boyunca sürecek işgücü göçünün temellerini atmışlardı (İŞKUR, 2011: 44; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2014 :16). Hiç kuşkusuz bu süreç Avrupa ülkeleri ile Türkiye arasında güçlü ekonomik, politik ve kültürel bağların kurulmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye’de kardeş şehir bağlantılarının istikameti de 1960’lı yıllardan başlayarak Avrupa ülkelerine doğru yoğunlaşmıştır. 1964 yılında Bergama Belediyesi (İzmir) ile Böblingen Belediyesi (Almanya) arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması Türkiye’nin Avrupa’daki ilk kardeş şehir anlaşmasıdır ve bu anlaşma günümüzde de sürdürülmektedir.

1964 tarihinde imzalanan bu anlaşmadan günümüze Türkiye’de belirli süreçlere ve gelişmelere bağlı olarak kardeş şehir bağlantılarında dönemsel özellikler oluşmuştur. Bu süreç ve gelişmeler aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarının niteliğinde ve niceliğinde de belirleyici rol oynamıştır. Türkiye’nin kardeş şehir anlaşmalarındaki ilk dönemi temsil eden 1964-1984 arası dönemde kardeş şehir anlaşmalarının en belirgin özelliği, Türkiye’de belediyelerin ilk defa kardeş şehir süreçlerine katılmaları olmuştur. Ancak bu dönem ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşması imzalanmamıştır. Kardeş şehir bağlantılarının tamamı uluslararası ölçekli imzalanan anlaşmalardan oluşmaktadır. İlk kardeş şehir dönemi 1964 yılında Bergama Belediyesi ile Böblingen Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmasından, 1984 yılında kabul edilen ve uygulamaya konulan büyükşehir yasasına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönem kardeş şehir anlaşmalarının çoğunlukla dönemin siyasi yapısına ve dış politikaya göre şekillendiği görülmektedir.

Bu dönem kardeş şehir bağlantılarının genel özelliklerini daha iyi değerlendirebilmek için öncelikle dönemin siyasi yapısına ve gelişmelerine bakmak gerekir. Türkiye’de 1965 yılında yapılan genel seçimleri Süleyman Demirel liderliğindeki AP partisi (%53) kazanmış ve tek başına 8 sene boyunca iktidarda kalmıştır. AP dönemi sonrasında 1973 yılında yapılan genel seçimlerde CHP (Bülent Ecevit) ile MSP (Necmettin Erbakan) koalisyon kurarak Bülent Ecevit başkanlığındaki karma hükümet işbaşına getirilmiştir. Bu koalisyon hükümetinin en dikkat çekici noktası devleti kuran ve laikliği savunan CHP’nin MSP gibi İslam’ı ön planda tutan bir parti ile iktidar ortaklığı yapması olmuştur. 1977 yılında yapılan genel seçimlerde CHP %41.4, AP ise %36.9 oy oranına sahip olmuştur. Ancak 1977 seçimlerinden 1980 darbesine kadar Türkiye’de istikrarsız bir politika dönemi yaşanmış ve kısa süreli hükümetler kurulmuştur. Ayrıca bu dönem Türkiye içinde bazı siyasi karışıklıkların (1 Mayıs 1977 Taksim olayları ve 1978 Kahramanmaraş olayları) sıkça yaşandığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır (Akşin vd., 2011: 250, 271, 276). Sağ-sol çatışmalarının arttığı ve ekonomik bunalımın en üst seviyede olduğu bu çalkantılı dönem 1980 Askeri Darbesi ile yerini farklı bir döneme bırakmıştır. Nitekim 1980 askeri darbesi sonrası özellikle sol siyasete darbe vurulmuş ve uzun yıllar Türkiye’de sağ partilerin hâkim olduğu bir süreç başlamıştır (Atılğan vd., 2016:795)

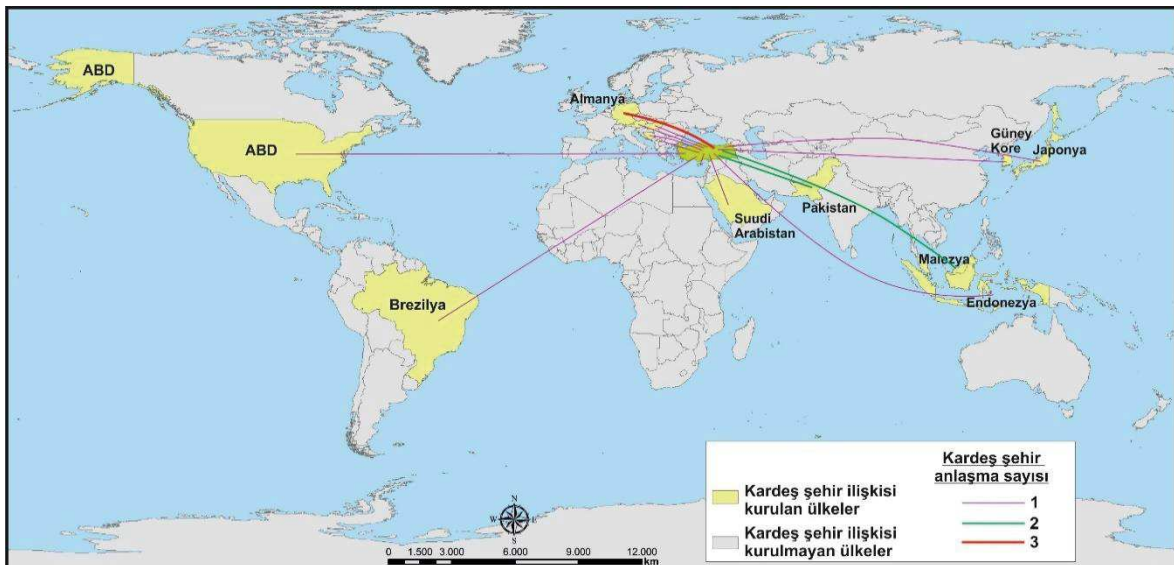
1964-1984 dönemi arasında Türkiye’nin dış siyaseti incelendiğinde dönemin siyasi konjonktürüne göre politikaların tercih edildiği görülmektedir. Özellikle darbe hükümeti dönemine kadar Türkiye’nin dış politikasında bazı değişimler yaşanmıştır. Nitekim 1950’li yıllar ve 1960’lı yıllar boyunca ABD ile sürdürülen yakın ilişkiler yaşanan bazı süreçler

(1963 Johnson mektubu ve 1974 Kıbrıs Harekâtı sonrası ambargo uygulanması) sonucunda değişime uğramıştır. Türkiye yaşanan bu süreçler sonucunda SSCB, Bloksuz ülkeler ve Ortadoğu ülkeleri ile daha yakın ilişkiler kurmuştur. Bu dönemde Türkiye'nin Ortadoğu bölgesine yönelmesinde ise 1973 petrol krizi etkili olmuştur. Yaşanan bu petrol krizi sonrası Türkiye, öncelikle artan ham petrol fiyatlarına karşı kredili petrol alımı uygulamasında bulunmuş ve Ortadoğu ülkeleri ile ilişkileri geliştirmiştir. Hatta bu süreçte Türkiye, petrol faturasını karşılamak için Ortadoğu ülkelerine ihracatı arttırma çabası içine girmiştir. Bilhassa gıda maddeleri ve tüketim maddeleri ihracatını arttırmak için Türkiye Ortadoğu pazarına açılmıştır (Akşin vd., 2011: 281,285; Armaoğlu, 2017: 751-752, 754).

Türkiye'nin darbe dönemi dış politikası tekrardan ABD ile ilişkilerin geliştirme sürecinin yaşandığı bir dönemi temsil etmektedir. Öyle ki Türkiye bu dönemde tekrardan ABD'nin başı çektiği Batı Bloğuna yakınlaşma eğiliminde olmuştur. Bu dönemin diğer bir özelliği ise Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkileri daha da geliştirmiş olmasıdır. Hatta bu konuda somut adımlar atılmış ve 25-27 Ocak 1981'de Taif'te yapılan İslam Zirvesi'ne Türkiye ilk defa başbakan seviyesinde Bülend Ulusu ile katılmıştır. Diğer taraftan bu dönem Türkiye'nin Uzakdoğu ülkeleri ile de yakın temaslarda bulunduğu bir dönemi de yansıtmaktadır (Atılğan vd., 2016:850; Tanör vd., 2011:109; Armaoğlu, 2017: 753).

İlk kardeş şehir döneminin niceliksel ve niteliksel özelliklerine bakıldığında, Türkiye'de 8 farklı ilde dağılış gösteren belediyelerin Afrika ve Okyanusya kıtaları hariç toplamda 18 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenmiştir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Türkiye'de belediyelerin 1964-1984 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılış gösterdiği ülkeler.

Bu dönem kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin dağılışı gösterdiği illerin çoğunlukla büyük iller olduğu görülmektedir (Tablo 3.1). Nitekim bu büyük illerde (İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa) bulunan belediyelerin kardeş şehir sayıları da diğer illerde bulunan belediyelere göre daha fazladır. Diğer taraftan Almanya (3), Pakistan (2) ve Malezya (2) bu dönemde belediyelerin en fazla kardeş şehir anlaşması imzaladıkları ülkelerdir.

Tablo 3.1. Türkiye’de 1964-1984 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu iller ve kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkeler

Kardeş Şehir Sayısı	Belediye Adı	İl Adı	Kardeş Şehir Adı	Ülke Adı	Protokol Tarihi
1	Adana Bel.	Adana	Piriştine	Kosova	1979
3	Ankara Bel.	Ankara	Seul	G. Kore	1971
			İslamabad	Pakistan	1982
	Büyükşehir Bel.		Kuala Lumpur	Malezya	1984
3	Bursa Bel.	Bursa	Darmstad	Almanya	1971
			Saray Bosna	Bosna-Hersek	1972
			Tiffin	ABD	1983
5	İstanbul Bel.	İstanbul	Rio De Janeiro	Brezilya	1965
			Şimoneski	Japonya	1972
			Lahor	Pakistan	1975
			Johor Bahru	Malezya	1983
	Büyükşehir Bel.		Cidde	Suudi Arabistan	1984
1	Büyükşehir Bel.	İzmir	Gazi Mağusa	KKTC	1984
1	Bergama		Böblingen	Almanya	1964
1	Selçuk		Lienz	Avusturya	1973
1	K.Maraş Bel.	K.Maraş	Aceh	Endonezya	1981
1	Kütahya Bel.	Kütahya	Pecs	Macaristan	1975
1	Yalova Bel.	Yalova	Bonn-Bad Godesberg	Almanya	1969

Türkiye’de 1964-1984 yılları arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında politik etkenler oldukça belirleyici olmuştur. Özellikle bu dönem Türkiye’nin dış politikadaki yönelimleri kardeş şehir anlaşmalarında kendini fazlasıyla göstermiştir. Nitekim 1960-80 arası dönemde işçi göçleri faktörü Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri ile; 1980 yılı sonrası Darbe Dönemi politikalarının etkisi ise İslam Dünyası ülkeleri (Endonezya, Pakistan, Malezya) ve ABD ile kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasında etkisini göstermiştir. Hatta ABD ile 1983 yılında imzalanan ilk kardeş şehir anlaşması da darbe döneminde gerçekleşmiştir.

3.1.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1985-1991 Arası Dönem (Büyükşehir Yasasının Çıkışı ve Küreselleşmenin İlk Etkileri)

Türkiye’de Darbe Hükümeti 1983 yılında yapılan genel seçimler sonucu son bulmuştur. Nitekim bu seçimlerde ANAP %45.15 oy almış ve birinci parti olarak 8 yıl iktidarda kalmıştır. Ayrıca genel seçimlerden hemen sonra 25 Mart 1983’de gerçekleştirilen yerel seçimleri de ANAP (%45) birinci parti olarak tamamlamıştır. ANAP politika olarak neoliberal ekonomi sisteminin getirdiği serbest ekonomiyi benimsemiş ve bu anlamda adımlar atmıştır. 1984 yılında çıkarılan Büyükşehir Yasası da ANAP hükümeti döneminde gerçekleştirilmiştir (Atılğan vd., 2016:795; Tanör vd., 2011:67). ANAP hükümetinin diğer önemli icraatlarından biri de KKTC’nin resmi olarak devlet olduğunun ilan edilmesi olmuştur (Armaoğlu, 2017: 851).

1983’te iktidara gelen ANAP, ilk yıllarında toplumda büyük bir oy oranına sahip olsa da zaman içinde oylarını kaybetmeye başlamıştır. Nitekim 1983 yılında %45.15 oy alan ANAP, önce 29 Kasım 1987 genel seçimlerde oy oranını %36.31 düşürmüş, daha sonrasında ise 26 Mart 1989 yılında yapılan yerel seçimlerde oy oranı %22’lere kadar düşmüştür. Bu seçimlerde en büyük sürprizi ise %28 oy alan SHP yapmıştır. SHP hem birinci parti olmuş hem de Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyükşehirlerin belediye başkanlıklarını kazanmıştır. 1989 seçimlerinde DYP (%26) ikinci, ANAP (%22) üçüncü parti olmuştur. Diğer taraftan 1990’lı yıllara yaklaşırken ANAP’ın neoliberal politikaları gittikçe çözülmeye başlamış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Atılğan vd., 2016:806; Tanör vd., 2011:81).

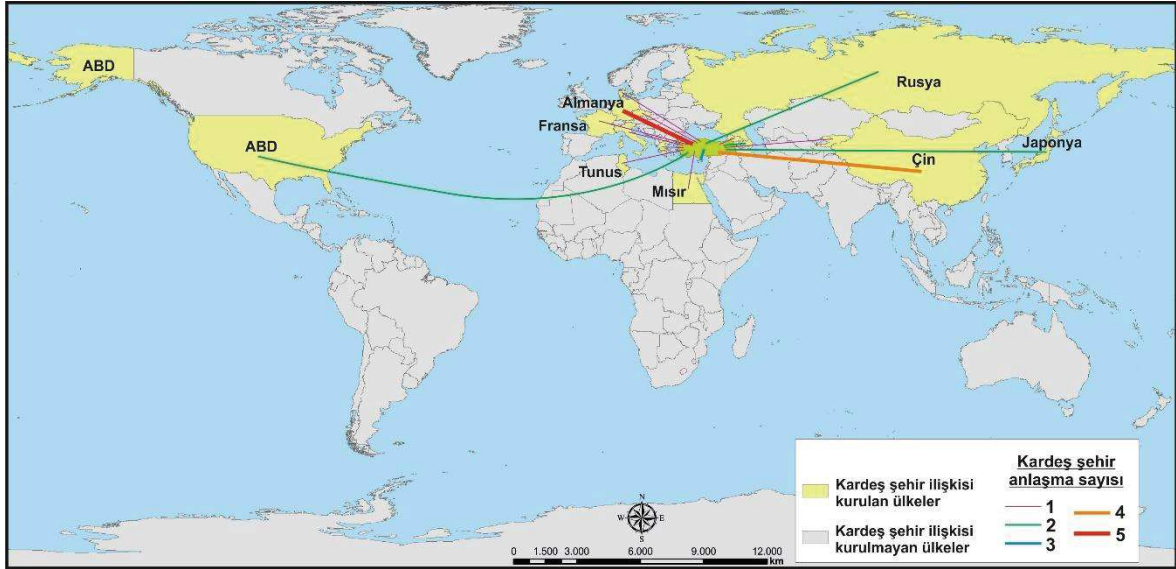
1983 ANAP hükümeti döneminde Türkiye’nin dış politikası çok yönlü bir seyir izlemiştir. Türkiye bu dönemde ABD ile yakın ilişkileri devam ettirmiştir, aynı zamanda Avrupa ülkeleri ile de yakın temaslarda bulunmuştur. Nitekim Türkiye’nin AB üyelik girişimleri de bu dönemden itibaren başlamıştır. Her ne kadar 1980 darbesi sonrasında AB üyelik süreci sekteye uğramış olsa da, 1987 yılında Türkiye tarihinde ilk defa AB’ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. ANAP hükümetinin neoliberal ekonomi politikasının yansımaları ise Asya ve Ortadoğu ülkeleri ile geliştirilen ilişkilerde izlenmiştir. 1985 yılında İran ile doğal gaz boru hattı anlaşması, Katar ve Mısır ile yapılan ticaret anlaşmaları, Uzakdoğu ülkelere ve Rusya’ya yapılan ziyaretler bu dönemde Türkiye’nin sermaye kredisi, enerji kaynağı ve yatırım ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik atmış olduğu adımları oluşturmaktadır (Atılğan vd., 2016: 851-853, 858; Armaoğlu, 2017: 860-861).

Türkiye ANAP iktidarı döneminde dış politika olumlu gelişmelerin yanı sıra komşu ülkelerle bazı sorunlar yaşamıştır. Bu dönemde Yunanistan ile Kıbrıs sorunu çözülmemiş, hatta Türkiye ile Yunanistan arasında Ege adalarından dolayı kıta sahanlığı konusu gündeme gelmiştir. 1989 yılında Bulgaristan'da yaşayan Türk vatandaşlarına yapılan baskılar sonucu Türkiye'ye büyük miktarda göçmenin gelmesine neden olmuştur. Yaşanan bu durum Türkiye ile Bulgaristan arasında ilişkilerin gerilmesi ile sonuçlanmıştır. Diğer sıkıntı yaşanan durum ise Körfez savaşı sonrasında yaşanmıştır. Türkiye bu savaşta Kuveyt'i desteklemiş, hatta NATO'nun Irak'a karşı yapmış olduğu operasyonlarda kendi hava üslerini açmıştır. Bu durum Türkiye ile Irak arasında gerilime neden olmuştur. Ayrıca bu savaşın sonucunda Irak'tan Türkiye'ye çok sayıda göçmen gelmiştir. Bu dönemde diğer bir sorun yaşanan ülke ise Suriye'dir. Özellikle Suriye'nin PKK militanları için yerleşim yeri olması ve PKK liderinin bu ülkede barınması Suriye ile ilişkilerin gergin devam etmesinde önemli rol oynamıştır (Tanör vd., 2011:113).

1984-1991 yılları arası dönem, Türkiye'de küreselleşme süreci etkisinde neoliberal politikaların gelişim gösterdiği ve siyasi ilişkilerin kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olduğu süreci yansıtmaktadır. Türkiye'nin siyasi yapısında önemli değişimlerin yaşandığı bu dönemde birçok büyük il (1984-İstanbul, Ankara, İzmir; 1986-Adana; 1987-Bursa, Gaziantep, Konya; 1988-Kayseri) büyükşehir belediye statüsü kazanmıştır. Büyükşehir statüsü kazanan bu iller aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarının büyük çoğuna da imza atmışlardır.

Bu dönem Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir dağılışlarına bakıldığında, Avrupa ve Asya kıtası ülkeleri ile daha yoğun kardeş şehir ilişkilerinin kurulduğu görülmektedir (Şekil 3.2).

Şekil 3.2. Türkiye’de belediyelerin 1985-1991 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkeler.

Kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkelerin dağılışına bakıldığında, Almanya (5), Çin (4) ve KKCT (3) en çok tercih edilen ülkelerdir. Almanya ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının dördünü ANAP belediyeleri, birini SHP belediyeleri; Çin ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının üçünü SHP belediyeleri, birini DYP belediyeleri imzalamıştır. Ayrıca bu dönemde Rusya (1990-1991) ile imzalanan iki kardeş şehir anlaşmasını da gene SHP belediyeleri gerçekleştirmiştir. SHP belediyeleri tarafından imzalanan bu kardeş şehir anlaşmalarında politik etkilerin yansımaları açıkça görülmektedir. Özellikle o dönem komünizmin temsilcisi konumundaki Rusya ve Çin ile kardeş şehir anlaşmalarının sol görüşü benimseyen SHP tarafından imzalanmış olması bu görüşü desteklemektedir.

Bu dönem ANAP hükümetinin gerçekleştirdiği önemli icraatlarından biri ise Yunanistan ile ilk kardeş şehir anlaşmasının imzalanmasıdır (1988). Bu anlaşma 1974 Kıbrıs Savaşı sonrasında iki ülke arasında süren gerginliğin yumuşatılması ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi hedefine paralel olarak atılan adımlardan biri olmuştur. Ancak Türkiye Yunanistan’a karşı uyguladığı siyasi ilişkileri yumuşatma stratejisini diğer komşu ülkelere karşı uygulamamıştır. Nitekim Türkiye’nin bu dönemde siyasi ilişkilerinin gergin olduğu Bulgaristan, Irak ve Suriye ile kardeş şehir anlaşması imzalamadığı belirlenmiştir.

Kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin dağılışına bakıldığında, bu dönem içerisinde büyükşehir belediyesi statüsü kazanmış illerin (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Kayseri) 28 kardeş şehir anlaşmasından 20’sini yaptıkları tespit edilmiştir.

(Tablo 3.2). Bu tespit aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarında büyükşehir yasasının etkili olduğunu da göstermektedir.

Tablo 3.2. Türkiye’de 1984-1991 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu iller.

Belediye Adı	İl Adı	Kardeş Şehir Sayısı	Belediye Adı	İl Adı	Kardeş Şehir Sayısı
Büyükşehir Belediye	Adana	1	Büyükşehir Belediye	Erzurum	2
Büyükşehir Belediye	Ankara	3	Giresun Belediyesi	Giresun	1
Finike	Antalya	1	Kütahya Belediyesi	Kütahya	1
Büyükşehir Belediye	Bursa	3	Tavşanlı		1
Büyükşehir Belediye	İstanbul	4	Büyükşehir Belediye	Trabzon	2
Büyükşehir Belediye	İzmir	5	Yalova Belediyesi	Yalova	1
Bergama		1	TOPLAM	5	8
Torbalı		1	-	-	-
Develi	Kayseri	1	-	-	-
TOPLAM	7	20	-	-	-

Diğer taraftan Türkiye’de belediyeler ilk defa bu dönemde ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşması girişiminde bulunmuşlardır. 1986 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi ile Denizli Belediyesi arasında ve 1988 yılında Tokat Belediyesi ile Denizli Belediyesi arasında kardeş şehir anlaşmaları imzalanmıştır. Ayrıca bu anlaşmaların tamamı ANAP belediyeleri tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.1.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 1992-2002 Arası Dönem (SSCB’nin

Dağılışı Sonrasındaki Süreçler)

Türkiye’de 20 Ekim 1991 seçimleri koalisyon hükümetlerinin başlangıcı ve Türkiye’de istikrarsız politikaların yaşanmaya başladığı dönemi tanımlamaktadır. Bu seçimler sonucunda DYP ve SHP koalisyon hükümeti kurulmuş, 8 yıllık ANAP dönemi bitmiştir. Bu dönem ayrıca Türkiye’de İslami muhafazakarlığın (RP) ve bölgesel solun (HEP) siyaset sahnesinde kendini gösterdiği dönemi yansıtmaktadır (Atılğan vd., 2016:811; Tanör vd., 2011:91).

Türkiye’de 1980 Darbesi ile birlikte İslami muhafazakarlık yükselişe geçmiştir. Özellikle 1980-1986 yılları arasında imam hatipli öğrenci sayılarında artış yaşanmış ancak, bu durum siyasi seçimlere çok fazla yansımamıştır. İslami düşüncenin siyasi sahneye çıkması ise 1991 seçimlerinde olmuştur. Bu dönemde Erbakan liderliğindeki RP İslamcı kesim içerisinde büyük bir heyecan yaratmıştır. (Atılğan vd., 2016:819). Nitekim Siyasal

İslam'ın kısa sürede artan gücü 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde kendisini göstermiştir. RP bu seçimlerde hem ikinci parti olmuş hem de daha önce SHP'de olan Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyeleri'ni almıştır. RP'nin bu yükselişi 24 Aralık 1995 genel seçimlerinde daha da belirginleşmiş ve almış olduğu %21,4 oy oranı ile diğer partileri geride bırakmıştır. Bu seçimlerde RP'den sonra en yüksek oy oranına sahip iki partinin (ANAP-%19,6 ve DYP-%19,2) koalisyon kurma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanınca, 28 Haziran 1996 yılında RP ile DYP koalisyon hükümeti kurmuşlardır (Atılğan vd., 2016:824-825; Tanör vd., 2011:167-168). 1997 yılında ise bu koalisyon hükümeti dağılmıştır.

RP ile DYP hükümetinden sonra ANASOL-D (ANAP, DSP, DTP) koalisyonu kurulmuş (1997) ancak bu koalisyon hükümeti de uzun ömürlü olmamıştır. 11 Ocak 1999'da ANASOL-D yerine DSP, DYP ve ANAP'ta oluşan yeni hükümet göreve başlamıştır. Yeni kurulan bu hükümette sadece üç ay görev yapabilmiş ve 18 Nisan 1999 genel seçimleri sonrasında DSP, MHP ve ANAP'tan oluşan 3'lü koalisyon hükümeti kurulmuştur (Atılğan vd., 2016:838-840). 1999 Gölcük depremi ve 2001 krizi sonrası iyice bunalan bu koalisyon hükümeti de 2002 Kasım ayında yerini tek başına iktidar olan AKP ye bırakmıştır.

Türkiye'nin koalisyonlar hükümetleri döneminde yürüttüğü dış politika süreçleri çok yönlü olmuştur. Öncelikle Türkiye 1991 yılında SSCB'nin dağılma süreci ile birlikte Türk Dünyası ve Balkan ülkeleri ile yakın ilişkiler kurma girişimlerinde bulunmuştur. Nitekim Türkiye SSCB dağıldıktan sonra bağımsızlıklarını ilan eden bu ülkeleri tanıyan ilk devlettir. Bu dönem Türkiye'nin stratejisinde ortak dil, tarih ve kültürel bağlar vurgusu ön plana çıkmıştır. Özellikle Türk Cumhuriyetleri içinde Türkiye bir model ve lider ülke konumunda olmuştur (Deşilmek, 2015: 3-5; Aydın, 2004: 367; Güntay, 2016: 245).

Türkiye'nin bu dönem SSCB'den ayrılan ülkelere yönelik dış politikada benimsediği 3 temel strateji olmuştur. İlk olarak ikili ilişkiler bağlamında mali, ticari ve kültürel nitelikteki politikalar izlenmiştir. İkinci strateji, Türkiye'nin bu ülkelere yönelik politikalarını ve projelerini yönlendirecek ve birbirleriyle uyumlaştıracak TİKA (Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı-1992) ve TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi-1993) gibi kurumların oluşturulması. Üçüncü olarak devletin dışında özel sektör kuruluşlarının ve girişimcilerin bu ülkelere yatırım yapmaları konusunda teşvik edilmesi planlanmıştır. Bu süreçler sonucunda Türkiye 1992 yılında PTT aracılığı ile Orta Asya ve Kafkas ülkelerine doğrudan ulaşım, haberleşme bağlantılarının sağlanabilmesi ve televizyon yayınlarının gerçekleştirilebilmesi için uydu, yer istasyonları ve iletişim ağları kurmuştur.

Bunun yanında aynı yıl içerisinde bölge başkentleri ile İstanbul ve Ankara arasında karşılıklı uçak seferleri başlatılmıştır (Büyükkakıncı, 2004: 16-17). Hatta her yıl Cumhurbaşkanları seviyesinde periyodik zirveler gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında TV yayınları, öğrenci değişim programları, Latin alfabesini bu cumhuriyetlerin kabul etmesi, Türkiye'nin bu ülkelerin telekomünikasyonlarını modernize etmelerine yardımı, Türk müteahhitlerin buralarda aldığı işler ve açılan Türk kolejleri bu ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesinde etkin rol oynamıştır. İlerleyen dönemlerde ise Türkiye'nin iç politikada yaşadığı istikrarsız süreçler, kısa süreli kurulan koalisyon hükümetleri, dışişleri bakanlarının sık sık değişmesi, iç huzurun terörizm ve laik-antilaik gibi konularla bozulması gibi süreçler Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerini geliştirememesine neden olmuştur (Bal, 2006: 406).

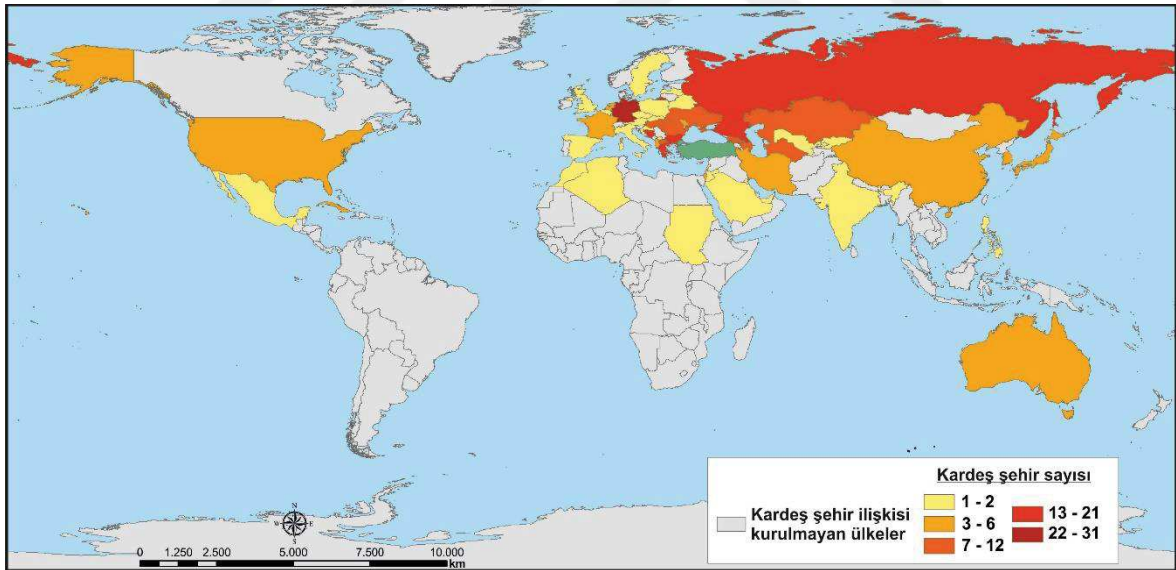
Türkiye'nin bu dönem dış politikada yönelim gösterdiği diğer bir konu AB üyeliği sürecidir. 1996 yılında AB ile imzalanan gümrük birliği anlaşması bu anlamda atılan önemli adımlardan biridir. Özellikle bu anlaşma Türkiye'nin AB'ye üyeliği açısından çok önemli bir sürecin başlangıcı olmuştur (Armaoğlu, 2017: 860-861; (Atılğan vd., 2016:861). Nitekim Aralık 1999'da Helsinki'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısında Türkiye'nin AB üyeliği konusunda önemli kararlar alınmış ve Türkiye'de ilk reformlar dönemi başlamıştır (Atılğan vd., 2016:861). Hatta 1999-2002 DSP, MHP ve ANAP koalisyon hükümetinin bu süreçte en çok önem verdikleri konu da AB uyum çerçevesinde gerekli reformları çıkarmak olmuştur.

Türkiye'nin koalisyon hükümetleri döneminde dış politikada yönelim gösterdiği diğer bir bölge Ortadoğu olmuştur. Özellikle RP hükümetinin siyasi açıdan etkin olduğu bu süreçte Mısır, Libya, İran gibi ülkelerle yakın ilişkiler kurulmuş ve çeşitli ziyaretler yapılmıştır. Hatta 22 Ekim 1996'da G7 örneğinden yola çıkarak başlangıçta adı M-8 olan ancak daha sonra D-8 olarak değiştirilen Müslüman ülkeleri birliği kurulmuştur. Bu birlik Türkiye, İran, Bangladeş, Mısır, Endonezya, Malezya, Pakistan ve Nijerya gibi ülkelere oluşmaktadır. Yine D-8'in ilk zirvesi 4 Ocak 1997'de İstanbul'da yapılmıştır (Tanör vd., 2011:171). Ancak RP hükümetinin özellikle 28 Şubat süreci sonrasında etkinliğinin azalması ile, Türkiye tekrardan AB ile yakınlaşma politikalarına daha çok ağırlık vermeye başlamıştır (Atılğan vd., 2016:833-834).

Türkiye'nin koalisyon hükümetleri dönemindeki ve 1991 yılında SSCB'nin dağılmasından sonra izlediği dış politika yönelimleri, kardeş şehir anlaşmalarında da izlenmektedir. Bu dönemde Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir bağlantıları daha çok Avrupa ülkeleri, SSCB'den ayrılan ülkeler (Kafkasya ve Türk Cumhuriyetleri), Balkanlar

ve Ortadoğu ülkelerindeki belediyeler olmuştur (Şekil 3.3). Türkiye'nin AB ile 1996 yılından itibaren geliştirdiği ilişkilerin yansımaları bu tarihten itibaren kardeş şehir anlaşmalarında da görülmüştür. Nitekim Türkiye'deki belediyelerin 1991-1995 yılları arasında AB üyesi ülkelere (Almanya-10, Fransa-1) bağlı belediyeler ile 11 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, 1996-2002 arasında AB üyesi ülkelere (Almanya-21, Hollanda-4, Fransa-3, İtalya-1, İsveç-1, Avusturya-1) bağlı belediyeler ile 31 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları tespit edilmiştir. Tabi ki bu dönem Almanya ile kurulan kardeş şehir ilişkileri tamamıyla AB üyeliği sürecini yansıtmamaktadır. Avrupa ülkeleri arasında Almanya, aynı zamanda Türkiye'den gerçekleşen işçi göçlerinin merkezi konumundadır. Yaşanan bu yoğun göç hareketleri Almanya ile Türkiye arasında kültürel bağların oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Türkiye'de belediyelerin 1990'lı yıllardan itibaren artan kardeş şehir ilişkilerinde Almanya'nın önemli bir yer tutması şüphesiz kaçınılmaz bir durumdur.

Şekil 3.3. Türkiye'de belediyelerin 1992-2002 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkeler.

Kardeş şehir anlaşmalarında 1991-2002 dönemini kuşkusuz SSCB'nin dağılma süreçleri ve sonrasında yaşanan gelişmeleri temsil etmektedir. Bu gelişmeler Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir bağlantılarının daha çok SSCB'den ayrılan ülkelere ve Balkan coğrafyasına yönelmesinde görülmektedir. Özellikle 1991 yılına kadar kardeş şehir anlaşması imzalanmayan birçok ülke ile SSCB'nin dağılmasından sonraki 5 yıllık süreçte (1992-1996) yoğun kardeş şehir ilişkilerinin kurulduğu belirlenmiştir (Tablo 3.3).

Türkiye'deki belediyelerin bu dönemde birçok ülke belediyesi ile kardeş şehir ilişkileri kurdukları belirlenirken, SSCB'den ayrılan ülkelerden Türkmenistan (9) ve Gürcistan (8) bu süreçte en fazla kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı ülkelerdir. Bunun yanında Türkiye'nin kültürel ve tarihsel bağlarının bulunduğu Balkan coğrafyası ile ilişkilerinin de 1990'lı yıllardan sonra hızla arttığı tespit edilmiştir. Nitekim bu dönemde SSCB'nin dağılma süreci Türkiye'nin Balkan coğrafyasına yönelmesine ve kardeş şehir anlaşmaları imzalanması açısından önemli fırsatların oluşmasını sağlamıştır. Türkiye'nin bu dönemde yoğun ilişkiler kurduğu Bosna-Hersek (6), Makedonya (4) ve Bulgaristan (4) Balkan coğrafyasında en fazla kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu ülkelerdir.

Tablo 3.3. Türkiye'deki belediyelerin SSCB'nin dağılmasından sonraki 5 yıllık süreçte (1992-1996) kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu ülkeler

SSCB'den Ayrılan Ülkeler	Kardeş Şehir Anlaşma Sayısı	Balkan Ülkeleri	Kardeş Şehir Anlaşma Sayısı
Türkmenistan	9	Bosna-Hersek	7
Gürcistan	8	Bulgaristan	4
Azerbaycan	4	Makedonya	4
Ukrayna	4	Arnavutluk	2
Kazakistan	4	Yunanistan	2
Kırgızistan	2	Hırvatistan	1
Özbekistan	2	-	-
Moldova	1	-	-

Açıklama: Tabloda SSCB'den ayrılan ülkelerle birlikte Balkan ülkeleri de gösterilmiştir. Çünkü Türkiye 1991 yılından sonra SSCB'den ayrılan ülkelerin yanı sıra Balkan ülkeleri ile de yoğun kardeş şehir bağlantıları kurmuştur.

Bu dönemde Türkiye'nin özellikle RP'nin dış politikadaki yönelimleri sonucu Ortadoğu ülkeleri ile yakın ilişkiler kurduğu bilinmektedir. Ancak RP belediyeleri Ortadoğu ülkeleri ile çok fazla kardeş şehir ilişkisi kurmayı tercih etmemişlerdir. Nitekim 1996 yılında sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ürdün ve BAE ile birer kardeş şehir anlaşması imzalamıştır. Diğer taraftan bu dönem RP belediyelerinin daha çok Balkan ülkeleri (Bosna-Hersek-4, Arnavutlu-2, Bulgaristan-1) ve Türk Cumhuriyetleriyle (KKTC-2, Türkmenistan-2, Kırgızistan-1, Tataristan-1) kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenmiştir.

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi 1992-2002 döneminde de belediyeler daha çok uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını tercih etmişlerdir. Diğer taraftan bu dönemde sadece 12 belediye ulusal ölçekli kardeş şehir ilişkisi kurma girişiminde bulunmuştur (Tablo

3.4). Özellikle bu dönem en fazla ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmasını İstanbul Bahçelievler Belediyesi (5) imzalamıştır. İmzalanan kardeş şehir anlaşmalarının büyük kısmını ise ANAP belediyeleri (7) gerçekleştirmiştir. Bunun yanında aynı ideolojik görüşü paylaşan partiler arasında kardeş şehir ilişkilerinin kurulduğu belirlenirken, farklı ideolojik görüşe sahip belediyeler arasında da kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı saptanmıştır. Özellikle farklı ideolojideki partileri temsil eden belediyeler arasında kurulan bu ilişkiler, kardeş şehir uygulamalarının temel amaçlarından biri olan karşıt kültürleri tanıma ve toplumsal bütünleştirmeyi sağlama hedefleri ile uyumaktadır.

Tablo 3.4. 1992-2002 yılları arasında Türkiye’de partilere göre belediyelerin imzalamış oldukları ulusal kardeş şehir anlaşmaları

Parti	Kardeş Şehir (İlçe)	Kardeş Şehir (İL)	Parti	Kardeş Şehir (İlçe)	Kardeş Şehir (İL)	Protokol Tarihi
DYP	Büyükşehir Bel	ERZURUM	SHP	Büyükşehir Bel	İZMİR	1992
ANAP	İscehisar	AFYON	DYP	Espiye	GİRESUN	1995
ANAP	Kemer	ANTALYA	ANAP	Orhangazi	BURSA	2001
ANAP	Bahçelievler	İSTANBUL	ANAP	Köse	GÜMÜŞHANE	2000
ANAP			ANAP	Yeşilyurt	MALATYA	1998
ANAP			CHP	Ortaca	MUĞLA	2000
ANAP			CHP	Ürgüp	NEVŞEHİR	2002
ANAP			ANAP	Maçka	TRABZON	1994

3.1.4. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 2003-2009 Arası Dönem (AKP’nin İlk

Dönemi ve AB’ye Uyum Süreçleri)

3 Kasım 2002 seçimleri Türkiye’de uzun yıllar ülke siyasetine yön vermiş partilerin (ANAP, DYP, DSP) sistemin dışında kalmalarına, bu seçimlerin galibi AKP’nin (%34,3) ise ülkeyi tek başına kurduğu hükümetlerle yönettiği bir dönemin başlangıcına sahne olmuştur. Ayrıca AKP ile birlikte CHP, MHP ve BDP (Bağımsızlar ve DTP) uzun yıllar ülke siyasetinde yer almışlardır. Özellikle CHP her seçimde ikinci parti olarak ana muhalefet partisi görevini üstlenmiştir. 2002 seçimlerinden sonra yapılan yerel seçimlerde (2004) AKP başarısını sürdürmüş, almış olduğu %40,18 oy oranı ile büyükşehirlerin birçoğu dahil, 3193 belediyeden 1750’sini kazanmıştır. AKP yükselen bu başarısını 2007 genel seçimlerinde daha da belirginleştirmiş, aldığı %46,5 oy oranı ile bir kez daha tek başına iktidar olmuştur. 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde ise AKP, 2903 belediyeden 1442’sini kazanmıştır.

2002 seçimleri sonrasında Türkiye’de geçmiş dönemlerde yaşanan koalisyon hükümetleri ve istikrarsız dış politika süreçleri son bulmuş, karşılıklı işbirliği, kazançlar ve

çıkarlar temelinde ilişkileri geliştirme yönünde politikalar üretilmiştir. Bu dönem dış politikada çok yönlülük/diplomatik atılımlar başlığı altında Türkiye, yönünü öncelikle batı dünyasına çevirmiştir. Özellikle AKP'nin ilk dönemini kapsayan 2003-2009 dönemi AB uyum çerçevesinde çeşitli yasaların çıkarılması şeklinde geçmiştir. Ayrıca bu dönemde Türk Cumhuriyetleri, Ortadoğu, Afrika, Balkanlar ve Kafkaslar gibi coğrafyalarla da ilişkiler geliştirilmeye çalışılmış ve bu bölge toplumlarıyla ilişkilerin normalleşmesi üzerine atılımlar yapılmıştır (Sunar, 2013: 451-452; Deşilmek, 2015: 6).

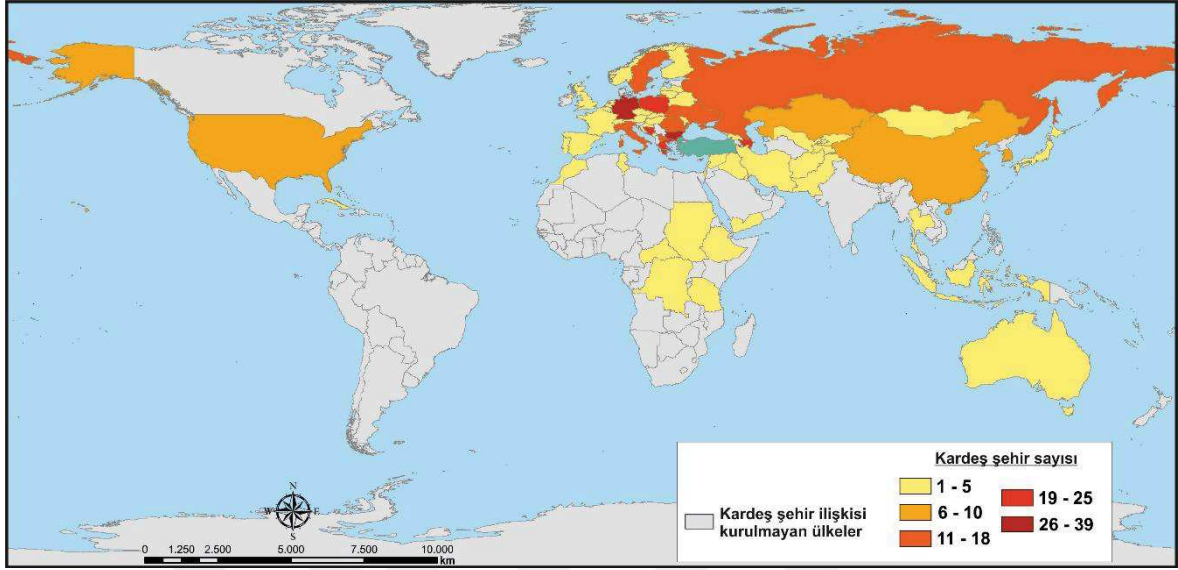
AKP hükümetinin ilk yılları iki yönlü politika üzerine kurulmuştur. İlk olarak Türkiye bu dönemde AB ile daha yakın ilişkiler kurma girişiminde olmuştur. İslamcı- Milli Görüşçü kökenleri olan AKP için, AB'ye üyelik yolundaki adımlarda ısrarcı olmak, batı tipi demokratik liberal modeli kucakladığını göstermiş, içeride ve dışarıda ekonomik, sosyal, politik vb. birçok alandaki yönetim süreçlerinde AB ile ilişkilerini gözeterak hareket etmiştir. Özellikle 2003-2006 arası dönemde Türkiye genel anlamda AB ile uyumlu bir dış politika izlemiştir. Bu anlamda Kıbrıs sorunu, Yunanistan ile geliştirilmeye çalışılan ilişkiler, Irak Savaşı, komşuluk politikaları ve uluslararası örgütlere dönük politikalarda AB etkisi ve ağırlığı olduğu görülmüştür (Gözen, 2006: 15; Battır, 2017: 90; Kaygusuz, 2010: 418).

Türkiye bu dönemde hem iç politika hem de dış politika alanında barışın önemi vurgulanmış “komşularla sıfır sorun” anlayışıyla ilişkilerin geliştirilmesine önem vermiştir. 2000 yılından öncesi dönemde Türkiye hemen hemen bütün komşularıyla birtakım problemler yaşamıştır. Örneğin, Yunanistan'la Kuzey Kıbrıs ve kıta sahanlığı sorunu, Suriye ile sınır (Hatay) ve su sorunu, Bulgaristan'la soydaşlara yapılan muamelelerle ilgili sorunlar, Ermenistan'la 1915 olayları ile ilgili sorunlar, İran'la rejim sorunları ve Irak'la PKK'nın kampları gibi birçok sorun yaşanmıştır. AKP hükümeti ile birlikte Türkiye komşularıyla yakın ilişkiler kurma dönemine girmiştir. Bu dönemde söz konusu bölgelerde yer alan devletlerle mevcut ya da olası iletişim engellerinin ortadan kaldırılmasına ve ilişkilerin olumsuzdan olumluya döndürülmesine yönelik uygulamaların öncelikli strateji olarak belirlendiği söylenebilir. Bu anlamda bölgede yaşanan Arap Baharı krizi ve Suriye iç savaşına kadar Türkiye, komşularıyla sorunlu konuların çözümüne ve ilişkilerin olumlu yönde geliştirilmesine yönelik adımlar atmış, politik ve ekonomik pek çok stratejik işbirliği girişimlerini hayata geçirmiştir (Battır, 2017: 99; Güder ve Mercan, 2012:64; Güntay, 2016: 245-246).

Türkiye’de 2000’li yıllar belediyelerin kardeş şehir ilişkileri açısından da en büyük değişimin yaşandığı dönem olmuştur. Özellikle AKP dönemi ile birlikte belediyeçilik anlayışında bazı değişimler yaşanmış, küreselleşme ile biçimlenen neoliberal yaklaşımlar doğrultusunda bir yerel yönetim anlayışı oluşturulmuş ve buna yönelik yeniden bir yapılanma içine girilmiştir (Müezzinoğlu, 2004: 24). Ayrıca bu dönemde iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi ve yaygınlaşması Türkiye’nin dünya ile bütünleşme sürecine önemli katkılar sağlamıştır. AKP hükümetinin belediyeçilik alanında yapılan reformlar sonucunda kardeş şehir uygulamalarının 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası’na dahil edilmesi; Türkiye Belediyeler Birliği’nin kardeş şehir uygulamalarını desteklemesi gibi etkenler kardeş şehir anlaşmalarının artışında önemli roller oynamıştır. Nitekim 2002 yılına kadar Türkiye’de belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 315 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, 2003-2018 döneminde belediyelerin anlaşma tarihleri bilinen 1191 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenmiştir.

Kardeş şehirler perspektifinden değerlendirecek olursak, AKP hükümetinin ilk dönemi, AB ile ilişkilerin parlak döneminin temsil edildiği 2003-2009 yılları arasındır. Bu dönemde kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler önceki dönemlere kıyasla daha fazla Avrupa ülkelerine yönelmişlerdir (Türkiye’deki belediyeler 1964-2002 yılları arasında Avrupa ülkeleri ile 170 kardeş şehir anlaşması imzalarken, 2003-2009 yılları arasında 255 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır). Bunun yanı sıra bu dönem AB hedefleriyle bağlantılı olarak Balkan ülkeleri ile yakınlaşma yüksek bir düzeye çıkmış ve çok sayıda kardeş şehir ilişkisi kurulmuştur. (Şekil 3.4). Nitekim bu dönem Türkiye’deki belediyeler Dünya’nın çeşitli bölgelerindeki ülkelerle imzaladıkları 405 kardeş şehir anlaşmasının 255’ni Avrupa (133) ve Balkan ülkeleri (122) ile gerçekleştirmişlerdir.

Şekil 3.4. Türkiye’de belediyelerin 2003-2009 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkeler.

Her dönemde olduğu gibi Almanya (30) Avrupa kıtasında; Balkan ülkeleri arasında da Bulgaristan (34), Bosna-Hersek (24) ve Yunanistan (20) en çok kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkeler olmuştur (Tablo 3.5). Bu dönem kurulan kardeş şehir ilişkilerinde AB uyum süreçlerinin etkisi olduğu kadar, kültürel ve tarihi bağların da önemli bir etkisi vardır. Özellikle Almanya’daki belediyeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında Almanya’ya belirli dönemlerde yapılan işçi göçlerinin; Balkan ülke belediyeleri ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında ise geçmişten günümüze Türkiye’ye gerçekleşen Balkan göçlerinin oluşturduğu bağların (kültürel ve tarihsel) etkisi mevcuttur.

Tablo 3.5. Türkiye’deki belediyelerin 2003-2009 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladıkları Avrupa ve Balkan ülkeleri

Avrupa Ülkeleri	Kardeş Şehir Anlaşma Sayısı	Avrupa Ülkeleri	Kardeş Şehir Anlaşma Sayısı	Balkan Ülkeleri	Kardeş Şehir Anlaşma Sayısı
Almanya	30	Hollanda	3	Bulgaristan	34
Polonya	19	Fransa	3	Bosna-Hersek	24
İsveç	16	Macaristan	3	Yunanistan	20
İtalya	15	Belarus	3	Makedonya	15
Ukrayna	14	Litvanya	2	Romanya	14
İspanya	5	Norveç	2	Kosova	13
Belçika	4	Slovakya	2	Hırvatistan	1
Moldova	4	Çek Cumh.	2	Karadağ	1

Açıklama: Bu dönemde Avrupa ülkelerinden Avusturya, İngiltere, İsviçre, Portekiz, Finlandiya ve Letonya sadece 1 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır.

Diğer taraftan Almanya'dan sonra en fazla kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı Polonya (19) ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinin bu kadar yüksek oluşunda ise farklı bir durum söz konusudur. Türkiye'deki belediyelerin Polonya ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşma tarihleri incelendiğinde, anlaşmaların büyük kısmının (11) 2008 yılında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Ayrıca anlaşma imzalayan belediyeler arasında Antalya belediyeleri (7) niceliksel açıdan dikkat çekici konumdadır. Nitekim daha önceki yıllara göre 2008 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Polonyalı turist sayısında büyük bir artış yaşandığı tespit edilmiştir (Tablo 3.6). Tespit edilen bu bulgular Türkiye'deki belediyelerin Polonya belediyeleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında “turizm ilişkileri/işbirliği” etkeninin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.6. 2005-2009 yılları arasında Türkiye'yi ziyaret eden toplam Polonyalı ziyaretçi sayısı

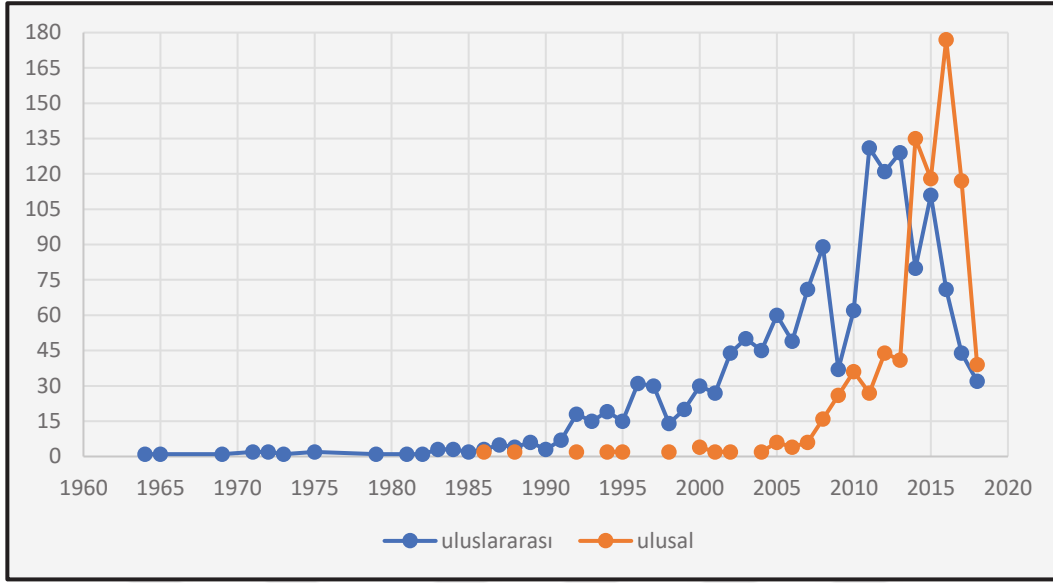
Yıllar	Ziyaretçi Sayıları
2005	181.021
2006	190.770
2007	276.783
2008	397.682
2009	419.475

Kaynak: TÜİK, 2020

Avrupa ve Balkanlar dışında bu dönemde dış politikanın bir diğer yansıması da Türk Cumhuriyetleri ile devam ettirilen ve geliştirilmeye çalışılan kardeş şehir ilişkileridir. Özellikle KKTC (27) ve Azerbaycan (24) başta olmak üzere çok sayıda Türk Cumhuriyeti ile kardeş şehir anlaşmaları imzalanmıştır. Türkiye'nin bu dönemde yürüttüğü “komşularla sıfır sorun” politikasının yansımaları ise sadece Suriye (5) ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında izlenmektedir. Ayrıca bu dönemde Sahraaltı Afrika ve Doğu ve Güneydoğu Asya ülkeleri ile kardeş şehir ilişkilerinin geliştirilmeye çalışıldığı da görülmektedir. Fakat bu dönemde Güney Amerika ülkeleri ile hiç kardeş şehir anlaşması imzalanmamış, daha çok ABD ve Orta Amerika ülkesi olan Küba ile kardeş şehir anlaşmaları imzalamıştır.

Türkiye'de bu dönem kardeş şehir anlaşmalarında gözlenen en önemli değişim ulusal kardeş şehirlerindeki artıştır. Özellikle 2002 AKP hükümetleri dönemi ile birlikte ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında sıçrama yaşanmıştır. 1984-2002 yılları arasında belediyelerin ulusal ölçekli 16 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, 2003-2009 yılları arasında bu sayı 60'a yükselmiştir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Türkiye’de belediyelerin yıllara göre kardeş şehir sayıları (1964-2018)

2002 sonrası ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında yaşanan artışta bazı uygulamaların ve düşüncelerin etkisi olmuştur. Öncelikle AKP’nin belediyecilik alanındaki geliştirdiği uygulamalardan biri olan “kardeş belediye” uygulaması bu artışta önemli rol oynamıştır. Bu uygulama ile aynı parti belediyeleri arasında “bilgi birikimi, tecrübe paylaşımı, proje konularında yardımcı olma”, bir yandan “hizmet alanında bilgi ve birikim paylaşımı” sağlamış, bir yandan da “sosyal alanda tecrübe paylaşımı ve iki yöre arasında yakınlaşmayı artıracak sosyal kardeşlik projesi” oluşturmayı amaçlamışlardır (Arpacı, 2013: 897).

AKP’nin belediyecilik alanında geliştirdiği bu uygulama zamanla diğer belediyelerin de (CHP) kendi aralarında uygulama alanı bulmasına neden olmuştur. Kuşkusuz bu uygulama, toplumsal bütünlüğü gözetken bir anlayış yerine, aynı parti belediyeleri arasında ilişkiler kurulmasını hedeflemiştir. Bu yaklaşımın, kardeş şehir uygulamalarının temel hedefleri olarak kabul gören farklı kültürlerin birbirini daha iyi tanınması, toplumsal bütünleştirme hedefleri ile çeliştiği; belediyeler arasında dışlayıcı ve kutuplaştırıcı bir etki oluşturacağı açıktır. Nitekim bu dönem kurulan ulusal ölçekli kardeş şehir ilişkilerinin büyük bir kısmının aynı ideolojik görüşü paylaşan belediyeler arasında yapılmış olması (Tablo 3.7), bu konuda ortaya konulan görüşü destekler niteliktedir.

Tablo 3.7. Belediyelerin 2003-2009 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler

Kardeş Şehir Anlaşması İmzalayan Belediyelerin Seçimlerde Temsil Ettikleri Siyasi Partiler		Kardeş Şehir Sayısı
AKP	AKP	38
CHP	CHP	13
AKP	CHP	1
AKP	MHP	2
AKP	SP	1
AKP	DP	1
CHP	MHP	2
CHP	ANAP	1

Ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarının artışında etkili olan diğer bir unsur merkez-çevre yaklaşımı olmuştur. 2002 AKP hükümetleri dönemi ile birlikte Türkiye’de siyasi yapı merkezden çevreye yayılan bir sürece dönüşmüştür. Özellikle AKP’nin uzun yıllar tek başına iktidar olmasının altında da güçlü bir çevrenin varlığı olduğu görülmektedir. Kardeş şehir anlaşmaları perspektifinde AKP’nin merkez-çevre yaklaşımı ele alındığında, birçok nitelik bakımından güçlü olan belediyelerin (Türkiye’nin batısında bulunan ve büyükşehir, büyükşehir ilçe niteliğinde bulunan belediyeler) kardeş şehir anlaşma tercihlerinin büyük kısmının küçük ölçekli (Türkiye’nin doğusunda bulunan il ve ilçe belediyeleri) belediyeler olduğu belirlenmiştir (Tablo 3.8).

Tablo 3.8. 2003-2009 dönemi AKP belediyeleri arasında imzalanan ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları

Anlaşma İmzalanan Belediye	İL	Anlaşma İmzalanan Belediye	İL
Büyükşehir Belediye	BURSA	Amasya Belediyesi	AMASYA
Büyükşehir Belediye	DENİZLİ	Amasya Belediyesi	AMASYA
Büyükşehir Belediye	KOCAELİ	Ardahan Belediyesi	ARDAHAN
Darıca	KOCAELİ	Ardahan Belediyesi	ARDAHAN
Keçiören	ANKARA	Güneysu	RİZE
Üsküdar	İSTANBUL	Göynük	BOLU
Tuzla	İSTANBUL	Yayladere	BİNGÖL
Üsküdar	İSTANBUL	Kemah	ERZİNCAN
Bahçelievler	İSTANBUL	Kahta	ADIYAMAN
Büyükşehir Belediye	BALIKESİR	Siirt Belediyesi	SİİRT
Buca	İZMİR	Muradiye	VAN
Buca	İZMİR	Yeşilli	MARDİN

Açıklama: Tabloda AKP belediyeleri arasında imzalanan anlaşmaların hepsi gösterilmemiştir. Sadece “merkez-çevre” yaklaşımının etkisinin olduğu değerlendirilen anlaşmalar yer almıştır.

3.1.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında 2010-2018 Arası Dönem (Dış Politikada Yeni Açılımlar, Afrika-Asya Ülkelerine Yönelim)

Türkiye’de 2002 yılından beri iktidar partisi konumundaki AKP’nin yükselişi devam etmiş ve 2011 seçimlerinde (%49,8) en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Ancak bu dönem Türkiye sınırları içerisinde ve dışında yaşanan bir takım olumsuzluklar AKP’nin bazı politikalarında değişikliklere sebep olmuştur. Nitekim dış politikada yürütülen komşularla sıfır sorun politikası, Ortadoğu ülkelerinde (Mısır, Suriye, Libya) yaşanan karışıklıklar (Arap Baharı) nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmış, Türkiye sınırları içinde ise 2013 yılında yaşanan Gezi olayları AKP’yi zor duruma düşürmüştür. Tüm bu olumsuz süreçlere rağmen 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde AKP ülke genelinde %43 oy alarak İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirleri ve daha birçok belediyeyi korumuştur (Atılğan vd., 2016:959).

Türkiye dış politikada AKP’nin ilk döneminde batı merkezli olmak üzere komşularla sıfır sorun söylemi üzerinden politika üretmiştir. AKP’nin ikinci iktidar dönemi ile birlikte dış politikada yaşanan değişimin Türkiye’yi eksen kaymasına varan bir noktaya taşıdığı ve Türkiye’nin yüzünü Batı’dan çevirerek Doğu’ya döndüğü şeklinde yorumlanmıştır. Bu yorumların yapılmasında ise AB ile ilişkilerin yavaşlaması hatta belli bir noktaya kadar durdurulması ve 2009 yılında yaşanan “One Minute” krizi sonrası İsrail ile ilişkilerin belirgin bir biçimde olumsuz seyir izlemesinden kaynaklanmıştır (Kaya, 2015: 89-90; Zeren vd., 2017: 1883).

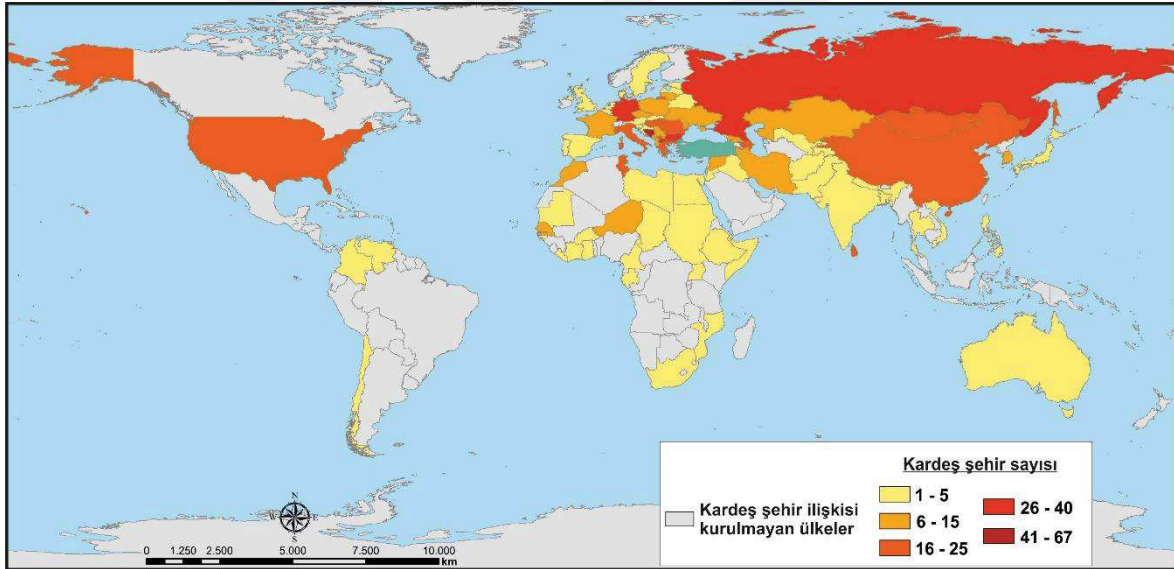
Türkiye’nin Avrupa ile sürdürmüş olduğu ilişkileri azalttığı bu dönemde Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Asya ülkeleri Türkiye’nin yeni bağlantılar kurduğu ve siyasi/ekonomik ilişkileri geliştirmeye çalıştığı bölgeleri temsil etmektedir (Usul, 2016: 39). Hatta Türkiye bu dönemde ABD ve Batı’nın ötesinde, Rusya’yı, Kafkasya’yı, Orta Asya’yı, Ortadoğu’yu ve Afrika’yı daha da yakından tanımak istemiştir. Bu gelişmeler, Türk dış politikasında farklı ilişkiler aramasından ziyade, Türkiye’nin Ankara merkezli bölgesel olarak çeşitlendirilmiş bir politika takip etmeye başladığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir deyişle Türkiye üç kıtayı kapsayan dış politika hinterlandını aktif olarak değerlendirmeye başlamıştır (Güntay, 2016: 246).

Davos krizi süreci ile başlayan bu dönemde, diğer bir kırılma Arap Baharı ve Suriye krizinin etkileri ile olmuştur. 2012 yılından sonra bölgede ortaya çıkan değişim dalgası, Türkiye için aynı zamanda büyük fırsatlar üretmiştir. Bunun yanında Ortadoğu’da ve Kuzey Afrika’daki birçok ülkede değişim sürecinin sancılı olması, Türkiye’nin bölge politikası için

farklı zorlukları beraberinde getirmiştir (Usul, 2016: 40). Diğer taraftan Türkiye'nin bu dönemde iç karışıklıklar çıkan Suriye, Libya, Mısır vb. ülkeler ile ilişkileri yavaşlama sürecine girerken, özellikle Sahraaltı Afrika ve Asya ülkeleri ile yakın ilişkiler kurmaya başlamıştır.

Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları açısından 2010-2018 dönemi önceki dönemlere göre Asya ve Afrika kıtasındaki ülkeler ile daha yakın ilişkilerin kurulduğu süreci temsil etmektedir (Şekil 3.6). Nitekim 2010 yılına kadar Türkiye'deki belediyelerin Afrika kıtası ülkeleri ile 20 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, 2010-2018 yılları arasında bu sayısının 74'e çıktığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Türkiye'deki belediyeler 2010 yılına kadar Asya kıtası ülkeleri ile 239 kardeş şehir ilişkisi kurmuşlar, 2010-2018 yılları arasında ise 259 kardeş şehir bağlantısı sağlamışlardır.

Şekil 3.6. Türkiye'de belediyelerin 2010-2018 yılları arasında kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkeler.

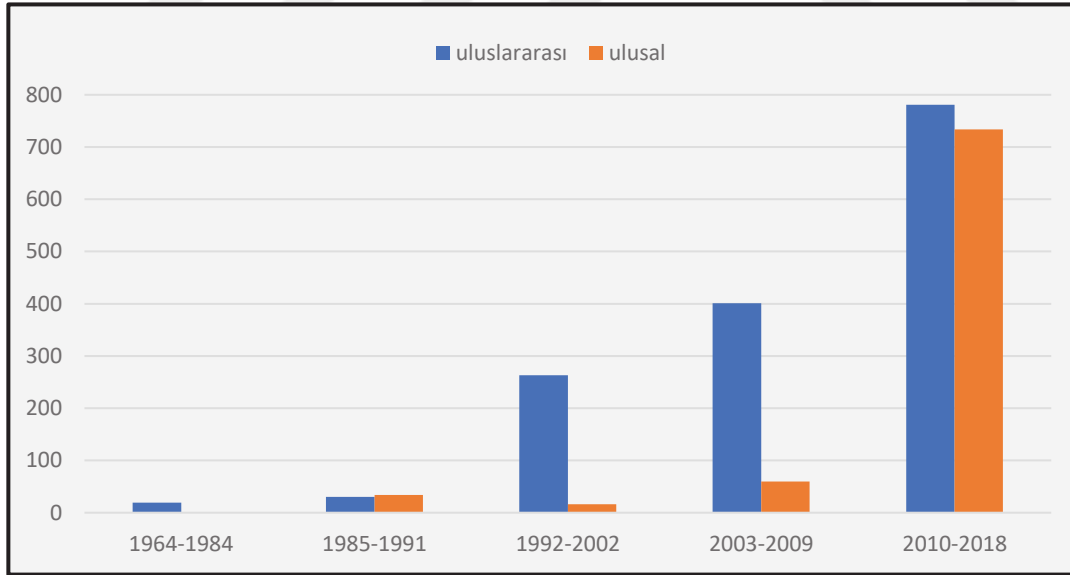

Bu dönemde belediyeler Afrika kıtasında Tunus (17), Nijer (11) ve Fas (10) olmak üzere kıta geneline yayılan, ama özellikle yoğun bir şekilde Kuzey Afrika ve Sahraaltı Afrika ülkeleri ile kardeş şehir bağlantıları sağlamışlar; Asya kıtasında ise Rusya (26), Çin (25) ve Güney Kore (9) başta olmak üzere kıtanın geneline yayılan kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı belirlenmiştir. Türkiye'nin bu dönem Afrika ve Asya ülkeleri yoğun kardeş şehir bağlantıları kurmasının altında ise çoğunlukla ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirme etkenlerinin olduğu görülmektedir.

Türkiye kısmen de olsa 2010 yılından itibaren Avrupa'dan uzaklaşma eğiliminde olan politikaları tercih etmiştir. Ancak bu politik süreçlerin kardeş şehir anlaşmalarına yansıdığı söylenemez. Türkiye'deki belediyelerin bu dönemde de yoğun bir şekilde gelişmiş Avrupa ülkelerinden kardeş şehir ilişkisi kurma isteklerinin olduğunu görüyoruz. Nitekim bu dönemde Avrupa kıtası ülkeleri arasında Almanya (34) ve İtalya (22); Balkan ülkelerinden ise Bosna-Hersek (67), Makedonya (44) ve Bulgaristan (40) en çok kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca bu dönemde KKTC (50) ve ABD (20) ile çok sayıda kardeş şehir ilişkisi kurulmuştur. Bu dönemde kurulan bu kardeş şehir ilişkilerinde tarihsel, kültürel ve dini bağlar; teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve siyasi ilişkileri geliştirme etkenleri etkili olan faktörler olarak dikkati çekmektedir.

Türkiye'de belediyeler 2000'li yıllardan uluslararası kardeş şehir bağlantılarının yanı sıra ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarına da önem vermeye başlamışlardır. Özellikle 2002 AKP döneminden sonra ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşma sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Ancak ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarındaki en büyük sıçrama 2010-2018 döneminde gerçekleşmiştir (Şekil 3.7).

Şekil 3.7. Belediyelerin dönemsel kardeş şehir sayıları ve değişimleri (ulusal-uluslararası)

2010 yılına kadar Türkiye'de belediyelerin ulusal ölçekli 80 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken, 2010 sonrası bu sayısının 734 olduğu saptanmıştır. Kuşkusuz bu süreçte kardeş şehir uygulamalarının 5393 sayısı belediye kanununa (2005) dahil edilmesi, kardeş belediye uygulamalarının yaygınlaşması ve en önemlisi belediyelerin kardeş şehir

anlaşmaları ile diğer belediyelere ekonomik destek sağlayarak siyasi açıdan fayda gözetme düşünceleri etkili olmuştur.

Bu dönemde ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını imzalayan belediyelerin büyük kısmını AKP ve CHP belediyeleri oluşturmaktadır. MHP ve HDP belediyelerinin ise çok fazla kardeş şehir anlaşmaları imzalamayı tercih etmedikleri görülmektedir. Bunun yanında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının çoğunun aynı ideolojiyi paylaşan belediyeler arasında gerçekleşmiş olması, Türkiye’de oluşan kutuplaşma ortamının belirgin bir şekilde arttığını ortaya koymaktır (Tablo 3.9).

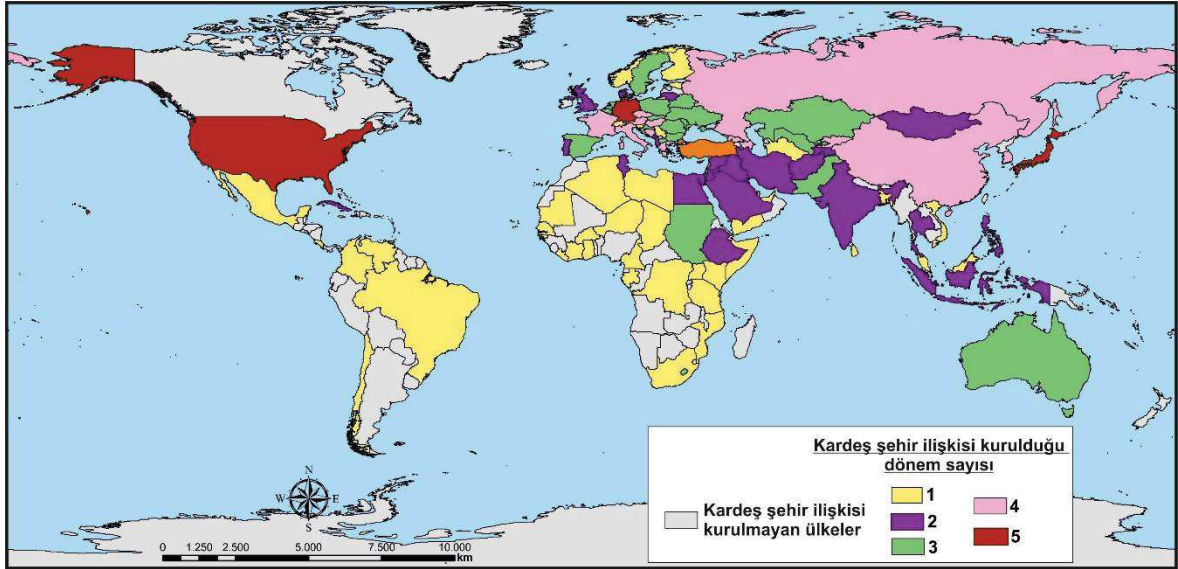
Tablo 3.9. Belediyelerin 2010-2018 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler

Belediyelerin Seçimlerde Temsil Ettikleri Siyasi Partiler		Kardeş Şehir Sayısı	Belediyelerin Seçimlerde Temsil Ettikleri Siyasi Partiler		Kardeş Şehir Sayısı
AKP	AKP	317	MHP	MHP	11
AKP	CHP	15	MHP	AKP	12
AKP	MHP	12	MHP	CHP	3
AKP	HDP	3	HDP	HDP	2
AKP	HDP (Kayyum)	31	HDP	AKP	3
CHP	CHP	225	HDP	CHP	7
CHP	AKP	15	HDP	DSP	1
CHP	MHP	3	-	-	-
CHP	HDP	7	-	-	-

Türkiye’de belediyeler 1964 yılından 2018 yılına kadar birçok ülkeden belediye ile kardeş şehir ilişkisi kurmuşlardır. Türkiye’nin iç ve dış politika dinamiklerine göre belediyelerin dönemsel olarak bazı ülkelere yönelimleri söz konusu olmuştur. Yukarıda beş dönem halinde sunulan kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler kimi zaman bir ülke ile sadece bir dönemde kardeş şehir bağlantıları sağlarken, kimi zaman da bazı ülkeler ile her dönem kardeş şehir bağlantıları kurmuşlardır (Şekil 3.8).

Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarındaki dönemsel yönelimlerine bakıldığında ABD, Rusya ve Avrupa ülkelerinin Türkiye’de belediyeler açısından neredeyse her dönem tercih edildiğini göstermektedir. Özellikle bulunduğu konum itibarıyla stratejik bir öneme sahip Türkiye için iç ve dış politika dinamiklerinin etkisi her dönem kardeş şehir anlaşmalarında da kendini hissettirmiştir.

Şekil 3.8. Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladıkları dönemsel tekrar sayılarına göre kardeş şehir bağlantısı kurulan ülkeler.

Açıklama: Haritada dönemler 1964-1984, 1985-1991, 1992-2002, 2003-2009 ve 2010-2018 yıllarını kapsamakta ve 5 dönemden oluşmaktadır. Bir ülke ile bu 5 dönemden herhangi birinde kardeş şehir anlaşması imzalanmış ise 1 dönem kardeş şehir bağlantısının kurulduğu; eğer bir ülke ile 5 dönemde de kardeş şehir anlaşması imzalanmış ise 5 dönemde de kardeş şehir bağlantısının kurulduğu belirtilmiştir.

Belediyelerin beş dönemde de kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkelere bakıldığında ABD, Almanya, Japonya ve KKTC her dönem kardeş şehir bağlantısı kurulan ülkeler olarak dikkat çekmektedir. ABD ile öteden beri kurulan siyasi ilişkiler; Almanya ile hemşehri bağları neticesinde oluşan tarihi ve kültürel bağlar; KKTC ile aynı şekilde geçmişten günümüze süregelen tarihi ve kültürel bağlar; Japonya ile ekonomik işbirliği ve teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı gibi konular bu ülkeler ile kardeş şehir bağlantılarının kurulmasında önemli rol oynamıştır.

Türkiye’de belediyelerin sadece bir dönem kardeş şehir bağlantısı kurduğu ülkelerin dağılışlarına bakıldığında ise çoğunlukla Güney Amerika ve Afrika kıtası ülkelerinin bu konuda önde gelen bölgeleri oluşturduğu görülmektedir. Bu kıtalardaki ülkeler ile siyasi ilişkilerin çok az kurulması, coğrafi mesafe bakımından uzak olmaları ve geçmişten gelen veya günümüzde göçlerle oluşan tarihsel ve kültürel bağların bulunmaması kardeş şehir bağlantılarının zayıf olmasında etkili olmuştur.

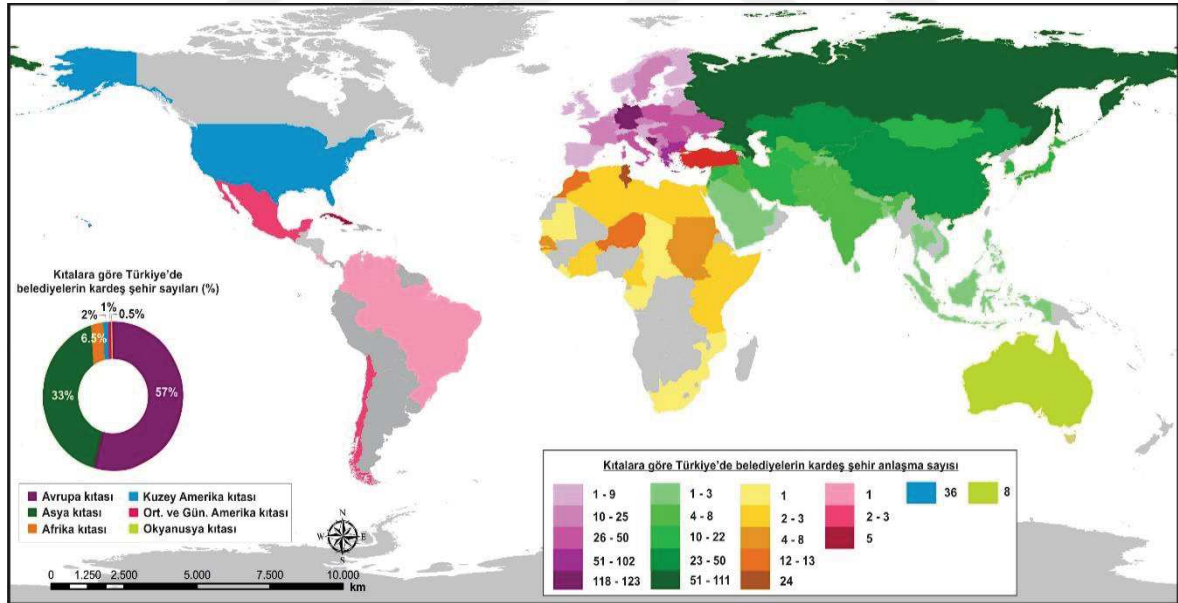
Genel olarak ilk kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı 1964 yılından 2018 yılına kadar Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında dönemsel açıdan bazı yönelimlerin olduğu ve kardeş şehir sayılarının sürekli arttığı görülmektedir. Özellikle

Türkiye'nin iç ve dış politika süreçlerinin, siyasi otorite yapısının ve Dünya'da meydana gelen birtakım gelişmelerin kardeş şehir anlaşmalarında etkisi açıkça izlenmektedir. Ayrıca belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında çok çeşitli faktörlerin etkisi izlenirken, ulusal kardeş şehir anlaşmalarında politik faktörlerin etkisi daha güçlüdür.

3.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Mekânsal Dağılış Özellikleri

Türkiye'nin uluslararası ölçekteki kardeş şehir bağlantılarının mekânsal dağılış özelliklerinin belirlenmesi, kardeş şehir ilişki ağlarının ortaya konulmasını ve bir değerlendirme yapabilmeyi olanaklı kılmaktadır. Bu bağlamda ilk kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı 1964 yılından günümüze Türkiye'deki belediyelerin, neredeyse Dünya'daki bütün kıtalar ile kardeş şehir ilişkisi kurduğu; bazı kıtalarla kurulan bağlantıların ise daha yoğun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 3.9). Gerek bulunduğu coğrafi konum gerek bazı niteliksel özellikler, bu süreçte Türkiye'nin kardeş şehir bağlantılarında belirleyici olmuştur.

Şekil 3.9. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin ve ülkelerin kıtalara göre dağılışları (1964-2018).

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibari ile Avrupa ve Asya kıtalarının birleşme noktasındadır. Bulunduğu bu konum Türkiye'nin kardeş şehir anlaşmalarında da izlenmektedir. Nitekim Türkiye'de belediyelerin en fazla kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu ülkeler Avrupa (%57) ve Asya (%33) kıtasında yer almaktadır (Tablo 3.10). Aynı zamanda belediyelerin en fazla kardeş şehir bağlantısı kurduğu ilk 7 ülke de bu iki kıtada dağılış göstermektedir (Tablo 3.11). Coğrafi mesafenin arttığı ve ilişkilerin

nispeten zayıf kaldığı ülkelerin bulunduğu kıtalar ise kardeş şehir anlaşmaları açısından daha az tercih edilmektedir.

Tablo 3.10. Kıtalarla göre kardeş şehir anlaşma sayısı (1964-2018)

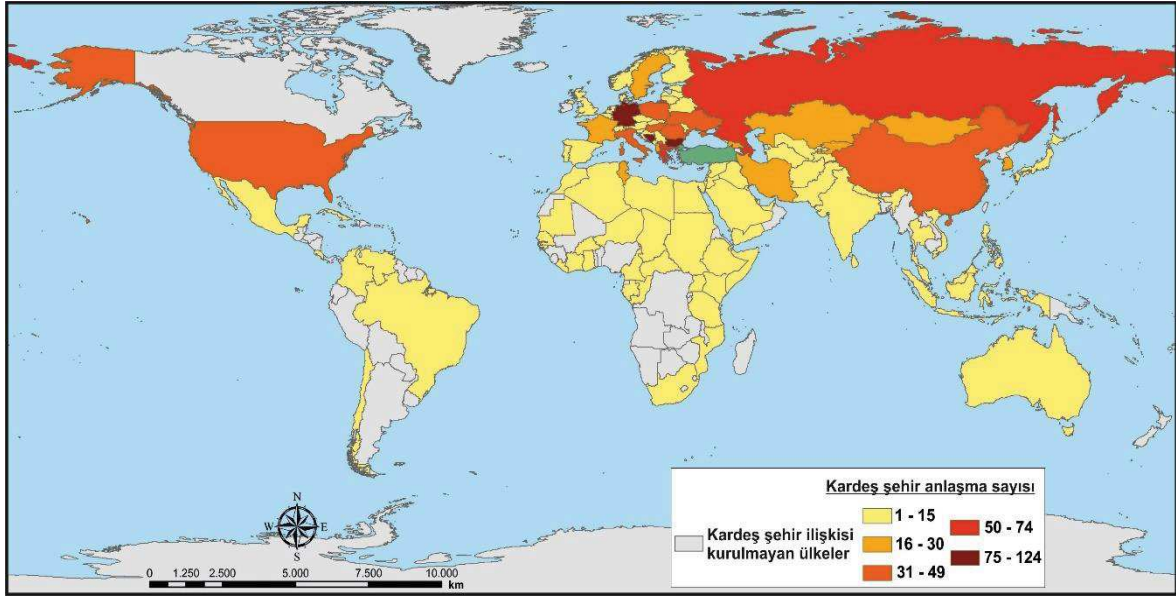
KITA	ANLAŞMA SAYISI
AVRUPA	936
ASYA	548
AFRİKA	105
K.AMERİKA	36
GÜNEY AMERİKA	16
AVUSTRALYA	8
TOPLAM	1649

Tablo 3.11. En fazla kardeş şehir bağlantısı kurulan ilk 7 ülke

ÜLKELER	ANLAŞMA SAYISI
ALMANYA	123
BOSNA-HERSEK	118
KKTC	111
BULGARİSTAN	102
MAKEDONYA	75
AZERBAYCAN	58
KOSOVA	49

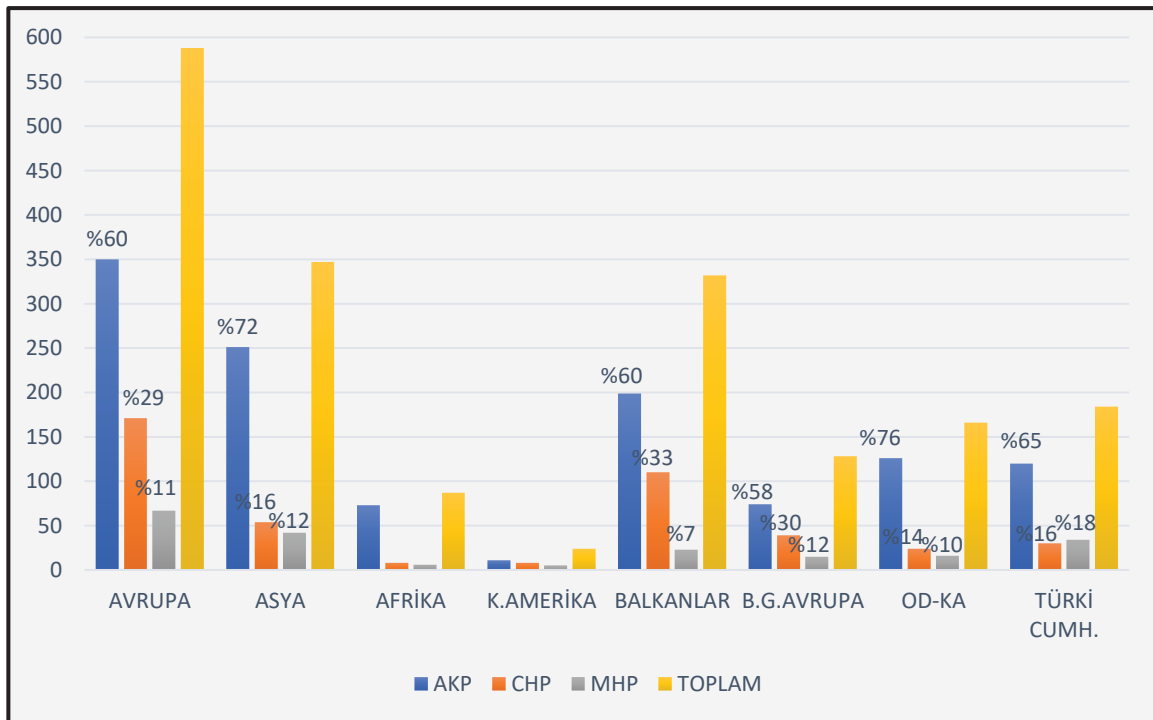
Türkiye’de belediyelerin kıtaların alt bölgelerindeki ülkeler ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında bazı yönelimler söz konusudur. Özellikle aynı (kuzey) yarım kürede yer alan ülkelerin kardeş şehir tercihlerinde ilk sırada yer aldıkları ve bazı ülkeler dışında (ABD, Çin, Güney Kore) coğrafi mesafe arttıkça kardeş şehir ilişkilerinin zayıfladığı belirlenebilmektedir (Şekil 3.10). Bu bağlamda Avrupa kıtası ülkeleri ilk tercih edilen bölgedir. Batı Avrupa ve Balkan coğrafyası kardeş şehir anlaşmalarının niceliksel özellikleri bakımından Türkiye’deki belediyeler için önde gelen bölgeleri oluşturmaktadır. Diğer bir yoğun kardeş şehir anlaşmalarının yapıldığı kıta olan Asya kıtasında ise, Türk Cumhuriyetlerinin bulunduğu ve yakın coğrafyada yer alan ülkelerin (Rusya, KKTC, Azerbaycan) yer aldığı bölgeler kardeş şehir tercihlerinde önde gelmektedir. Diğer bölgelerde yer alan ülkeler ise nispeten daha az kardeş şehir bağlantılarının sağlandığı coğrafyaları oluşturmaktadır.

Şekil 3.10. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılışı gösterdiği ülkeler (1964-2018).

Dünya'daki bazı kıta ve bölgeler ile kurulan kardeş şehir bağlantıları partiler ölçeğinde değerlendirildiğinde, AKP belediyelerinin oransal açıdan Asya kıtası ülkeleri ile daha fazla kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları görülmektedir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Belediyelerin temsil edildiği siyasi partilere göre kardeş şehir bağlantısı kurulan kıtalar ve bölgeler (2004-2018).

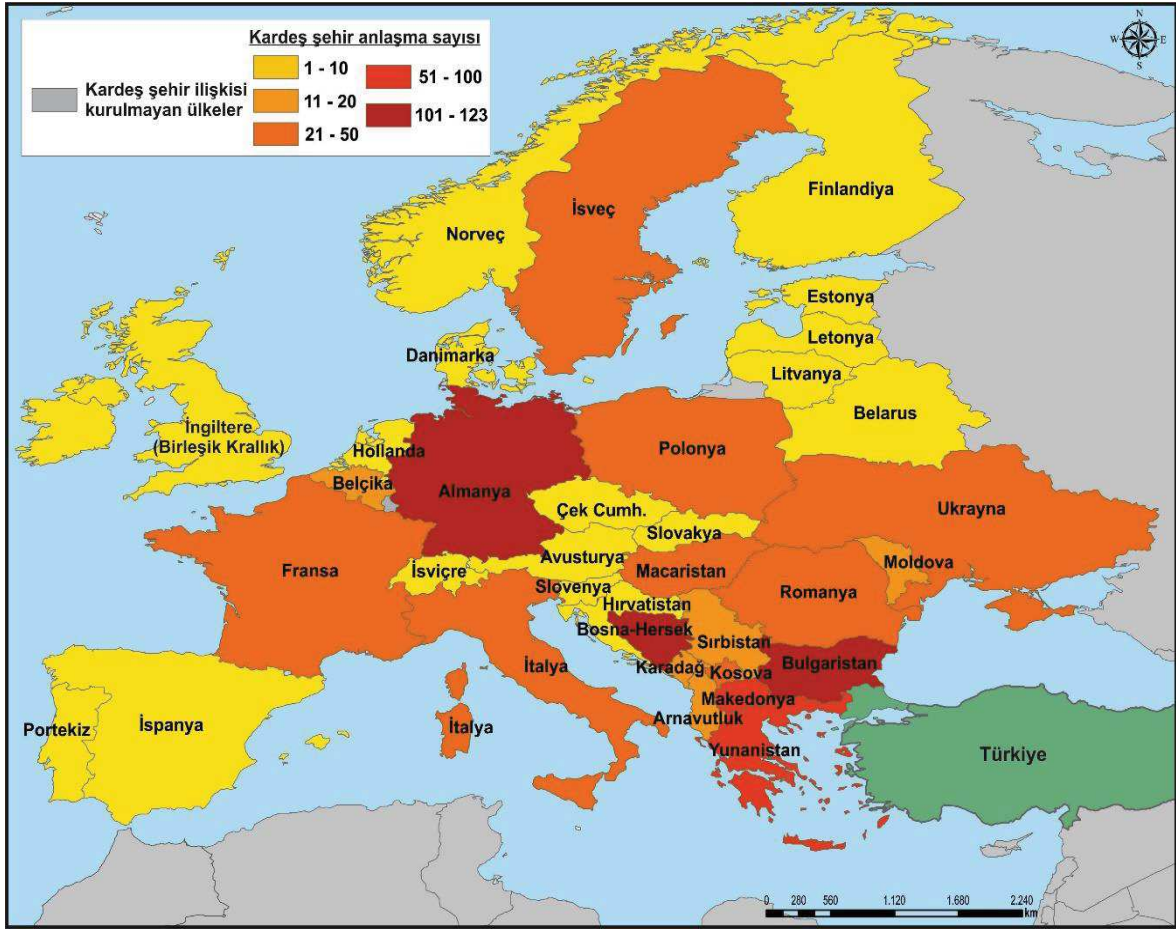
Ayrıca Türk Cumhuriyetleri ve OD-KA (Ortadoğu-Kuzey Afrika) ülkeleri; Avrupa kıtasında da Balkanlar yoğun kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu diğer bölgelerdir. Bu bağlamda AKP'nin özellikle son dönem dış politika yönelimleri (Asya ve Afrika kıtası) kardeş şehir bağlantılarını da belirlemiştir. Konu CHP belediyeleri açısından değerlendirildiğinde, kardeş şehir anlaşmalarında önceliğin Avrupa ülkeleri olduğu görülmektedir. AKP belediyelerinin aksine CHP belediyeleri Asya kıtası ülkeleri; Türk Cumhuriyetleri ve OD-KA ülkeleri ile daha az kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır. CHP belediyelerinin bu anlamda kardeş şehir anlaşmalarında daha çok Batı ülke belediyelerini tercih ettikleri görülmektedir. MHP belediyeleri açısından ise parti ideolojisinin kardeş şehir anlaşmalarına yansıdığı söylenebilir. Nitekim belediyeler oransal olarak en fazla Türk Cumhuriyetleri ile kardeş şehir bağlantısı kurmuşlardır.

3.2.1. Avrupa Kıtası Kardeş Şehir Dağılım Özellikleri

Türkiye'de belediyelerin en yoğun kardeş şehir bağlantılarını Avrupa kıtası ile kurdukları bilinmektedir. Tabi ki bu bağlantılar kıtanın geneli ile aynı ölçüde olmamaktadır. Bu anlamda en fazla bağlantı sağlanan ülkelerin bulunduğu bölgeler Batı Avrupa ve Balkan coğrafyaları olurken, bağlantıların en az kurulduğu ülkeler Kuzey Avrupa, Güney Avrupa ve Orta Avrupa bölgeleri olmaktadır (Şekil 3.12).

Aslında Türkiye'de belediyelerin Avrupa ülkeleri arasında kardeş şehir tercihlerinde Batı Avrupa ve Balkan ülkeleri her dönem ilk sırada olmuştur. Belediyelerin bazı istisnai ülkeler (İtalya, İsveç, Polonya, Macaristan gibi) haricinde Güney Avrupa, Orta Avrupa ve Kuzey Avrupa ülkelerini daha az tercih etmelerinde ise bazı faktörlerin etkisi mevcuttur. Öncelikle bu bölgelerdeki ülkeler ile Türkiye arasında güçlü tarihsel ve kültürel bağlar mevcut değildir. Aynı zamanda Türkiye'den belirli dönemlerde gerçekleşen göçlerle bu ülkelerde belirli bir nüfus varlığı da oluşmamıştır. Özellikle siyasi ilişkilerin çok az gelişim gösterdiği Kuzey Avrupa ülkelerinde bu durum daha da belirgindir.

Şekil 3.12. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılışı gösterdiği Avrupa ülkeleri (1964-2018).

3.2.1.1. Balkan Ülkeleri Kardeş Şehir Dağılışı Özellikleri

Türkiye’de belediyelerin Avrupa kıtasında en yoğun kardeş şehir bağlantısı kurdukları bölgelerin başında Balkan coğrafyası gelmektedir. Kardeş şehir bağlantılarının bölge içinde yoğunlukları ise farklılık göstermektedir. Öncelikle Balkan Ülkeleri ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde belirleyici etken kültürel ve tarihsel bağlardır. Bunun yanında Türkiye’ye coğrafi mesafe açısından yakın olan ülkeler (Bulgaristan, Makedonya, Yunanistan), belediyelerin kardeş şehir tercihlerinde ilk sırada yer alırken, coğrafi mesafenin uzak olduğu ülkeler (Slovenya, Hırvatistan) daha az tercih edilmektedir. Balkan ülkeleri arasında ise Bosna-Hersek (118) ve Bulgaristan (102) en fazla kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkedir (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılışı gösterdiği Balkan ülkeleri (1964-2018).

Bilindiği gibi Balkan ülkeleri ile kardeş şehir anlaşmalarının çok olmasında bu bölge ile geçmişten günümüze oluşan tarihsel ve kültürel bağların önemli bir etkisi vardır. Tarihin belirli dönemlerinde Osmanlı Devleti yönetiminde kalan Balkan ülkeleri, Türk nüfusun iskân edildiği ve zamanla arttığı bir coğrafi çevredir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda toprak kaybetmesine yol açan savaşların etkisiyle Balkanlardan Anadolu'ya yönelen büyük nüfus göçleri meydana gelmiştir. Bu göç hareketlerinden ilki 93 Harbi (1877-1878) olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir. Bu dönem Balkanlar ülkelerinden gerçekleşen göçlerin daha çok Edirne, İstanbul, Çanakkale ve İzmir gibi şehirlere gerçekleştiği görülmektedir (Nureddin, 2011: 85). İkinci büyük göç dalgası ise Balkan Savaşları (1912-1913) sonrasında yaşanmıştır. Bu dönemde Balkanlar'dan (Makedonya, Bulgaristan ve Yunanistan) Anadolu'nun çeşitli illerine göçler yapılmıştır (Halaçoğlu, 1995: 25; Nureddin, 2011: 99 Yıldırım, 2012: 82). Osmanlı Devleti sonrasında yaşanan göçler ise Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında 1924 yılında imzalanan Lozan Anlaşması neticesinde yaşanmıştır. Bu anlaşma neticesinde Türkiye ve Yunanistan arasında Türk nüfus ile Rum

nüfusun mübadelesi gerçekleşmiştir. Bu süreçte Yunanistan'ın çeşitli şehirlerinden Türkiye'ye gelen göçmenler daha çok Edirne, Balıkesir, Bursa, Tekirdağ, İstanbul, İzmir ve Kırklareli gibi Balkanlara coğrafi olarak yakın olan illere yerleştirilmiştir (Arı, 2003: 113; Eren, 1993: 296). Türkiye'ye Balkanlardan yönelen diğer büyük göç dalgaları ise 1950-1951 ve 1989 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'nin çeşitli illerine gerçekleşmiştir (Şimşir, 1986: 212-213; Çolak, 2013: 113; Çavuş, 1985: 126; Dişbudak, 2004: 84-93).

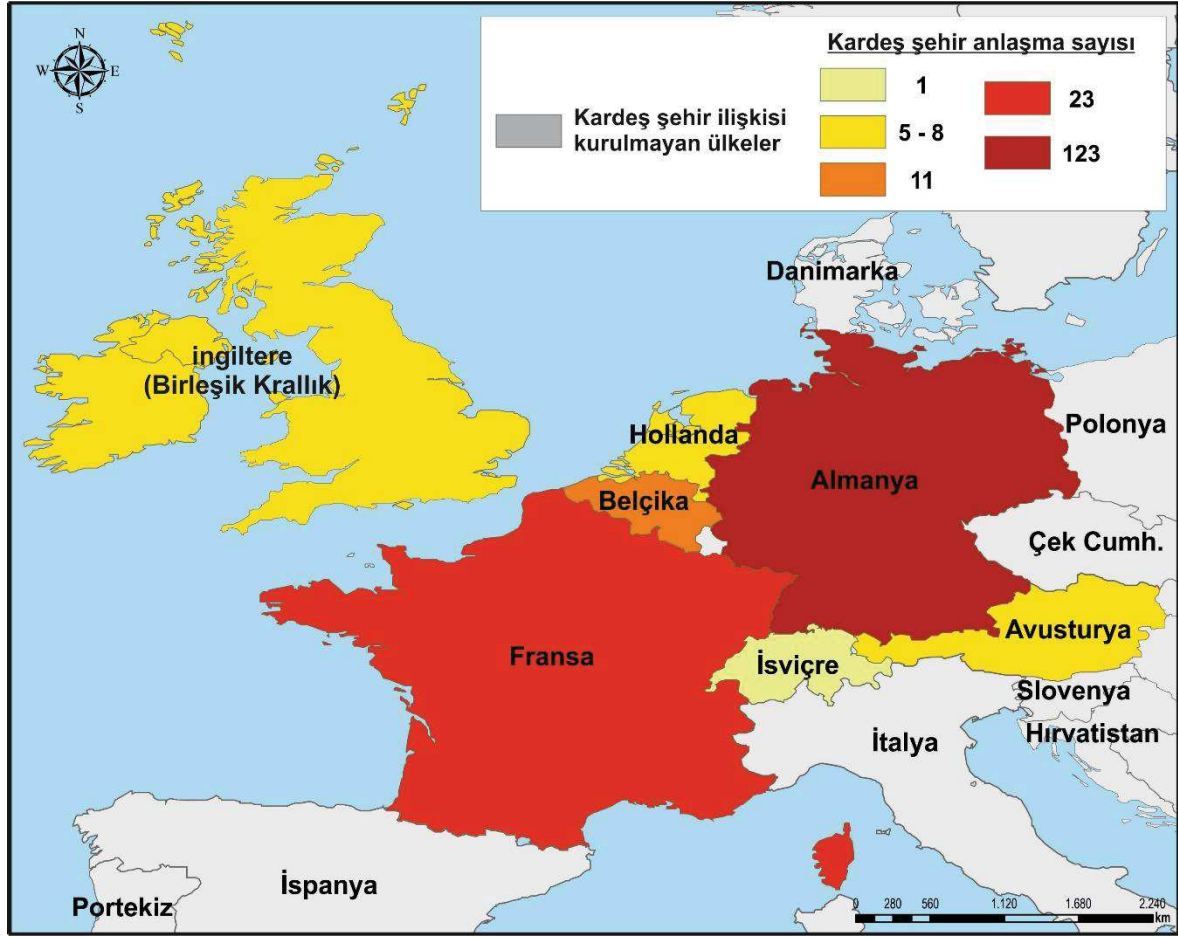
Balkanlardan yaşanan bu göçlerin Türkiye'deki büyükşehir niteliğindeki illere (Bursa, İstanbul, İzmir vb.) ve Türkiye'nin batısında ve kuzey batısında bulunan illere (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale) doğru yönelmiş olması kardeş şehir anlaşmalarına da yansımıştır. Nitekim Türkiye ve Balkan ülkelerindeki aynı ismi taşıyan yerleşmelerin belediyeleri arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri bu göçmen nüfusun kültürel izlerini yansıtmaları açısından dikkat çekicidir. Aydın Yenipazar Belediyesi'nin Sırbistan Yenipazar Belediyesi ile; Bursa Gemlik Belediyesi'nin Bosna Hersek Nea Kios (Yeni Gemlik) Belediyesi ile; İstanbul Tuzla Belediyesi'nin Bosna-Hersek Tuzla Belediyesi ile; İzmir Menemen Belediyesi'nin Yunanistan Yeni Menemeni Belediyesi ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde bu tarihsel göçlerin ve nüfus değişiminin önemli rolü bulunmaktadır.

Burada şunu tespit etmek mümkündür. Türkiye'nin tarihsel geçmişi, göç hareketleri günümüzde başka ülkelerle yeni bağlara ve etkileşime yardımcı olmaktadır. Bu süreçte kardeş şehirler oldukça önemli bir araç olarak işlevseldir. Bir zamanlar kökleri başka ülkelerin topraklarında bulunan insanlar, zaman ilerledikçe, birkaç kuşak sonra atalarının izini sürmek, yaşadıkları yerleri görmek, hatıraları yerinde yaşamak vb. amaçlarla karşılıklı ziyaretlerini artırmaktadır. Bu süreçte oluşan hoşgörü ortamı her iki ülkede karşılık bulmakta ve kültürel ilişkileri geliştirmektedir. Bu tür özelliklere sahip yerleşmeler arasında, bu göçler çevresinde faaliyet gösteren kültürel topluluklar, cemiyetler (communities) ve STK'lar da genellikle kardeş şehir anlaşmalarının hazırlanması ve başlatılmasına aracılık etmektedir. Balkan ülkeleri ile imzalanan kardeş şehir anlaşmaları bu çerçevede kültürel ve tarihsel bağların izlendiği en önemli bölgeyi oluşturmaktadır (Bay ve Çalışkan, 2019: 933).

3.2.1.2. Batı Avrupa Ülkeleri Kardeş Şehir Dağılım Özellikleri

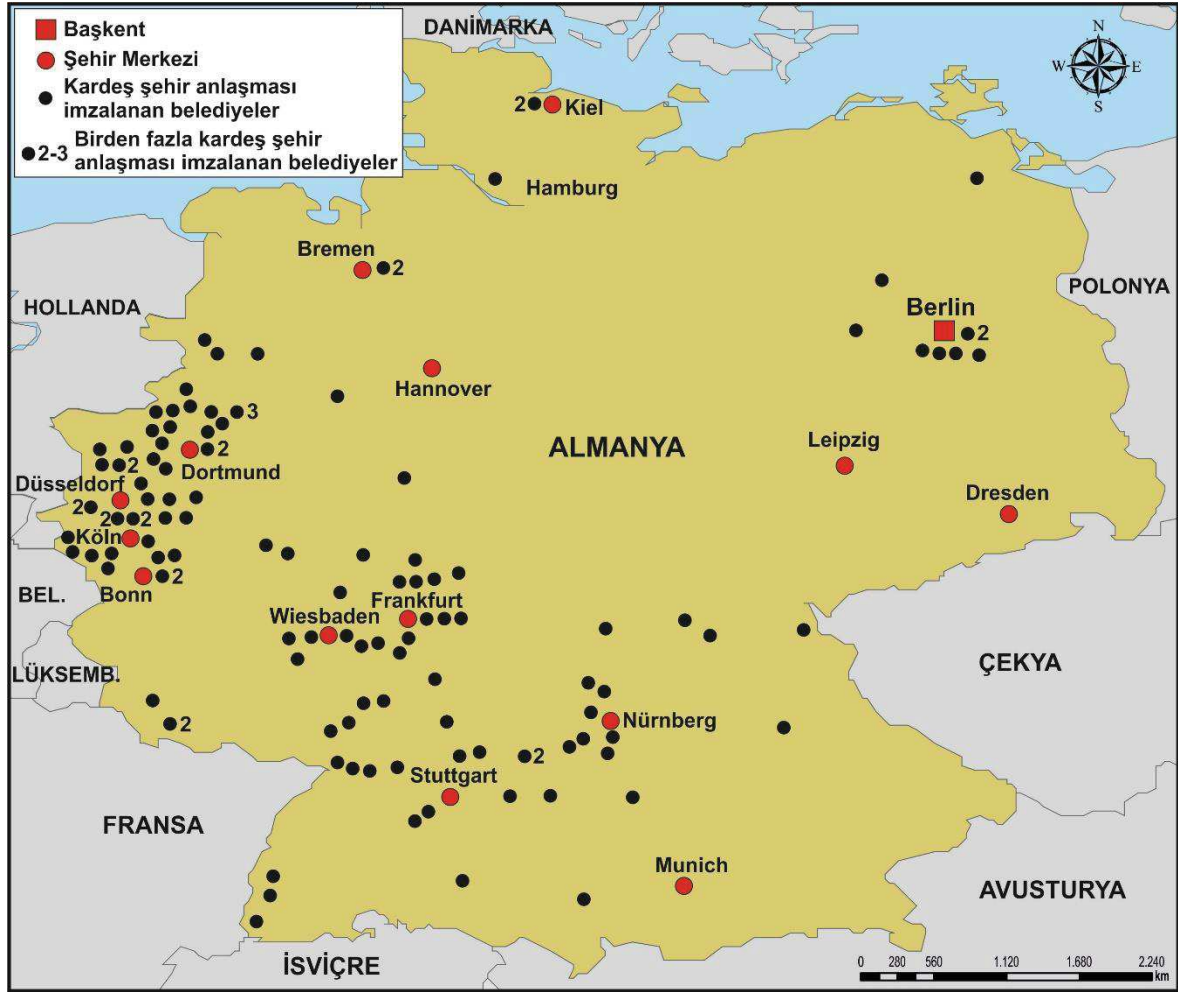
Balkan ülkelerinden sonra Türkiye'de belediyelerin Avrupa kıtasında en fazla kardeş şehir ilişkisi kurduğu bölge Batı Avrupa ülkeleridir (Şekil 3.14).

Şekil 3.14. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılış gösterdiği Batı Avrupa Ülkeleri (1964-2018).

Balkan ülkeleri dışında özellikle Batı Avrupa ülkeleri ile yoğun kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında ise Türkiye'deki belediyelerin Avrupa ülkelerindeki belediyelerden bilgi, teknoloji ve deneyim paylaşımı konusunda destek talepleri; Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile Türkiye arasında kültürel bağların sürdürülmesi ve AB üyeliği konusundaki girişimler kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasında belirleyici etkenler olmuştur. Almanya, imzalanan 123 kardeş şehir anlaşması ile en fazla kardeş şehir ilişkisi kurulan Batı Avrupa ülkesidir (Şekil 3.15). Hatta Almanya sadece Batı Avrupa özelinde değil, Türkiye'nin Dünya ülkeleri arasında da en fazla kardeş şehir anlaşması imzaladığı ülkedir.

Şekil 3.15. Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladığı Almanya belediyelerinin dağılışı ve kardeş şehir sayıları (1964-2018).

Bilindiği üzere Almanya, yaklaşık 2 milyon Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı ile Türkiye'den yurtdışına göç eden nüfusun en fazla olduğu ülkedir. Bu durum aynı zamanda Türkiye ile imzalanan kardeş şehir bağlantılarının da yüksek olmasında etkili olmuştur. Bunun yanında Türkiye'deki belediyelerin Almanya'daki belediyeler ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarının dağılışında bu işçi göçlerinin oluşturduğu mekânsal dağılışı özellikleri belirgindir. Nitekim anlaşma imzalanan Almanya'daki belediyelerin dağılışı gösterdiği şehirler ve bölgeler dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları nüfusunun yoğun olduğu sanayi bölgelerinin kardeş şehir bağlantılarında öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda Almanya ile kurulan kardeş şehir bağlantıları rastgele kurulmuş ortaklıklar değildir. Nihayetinde Almaya ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında bu büyük nüfus varlığı, Almanya ile Türkiye arasında kültürel ilişkiler kurulmasında oldukça önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca Almanya ile Türkiye arasında kardeş şehir ilişkilerinin

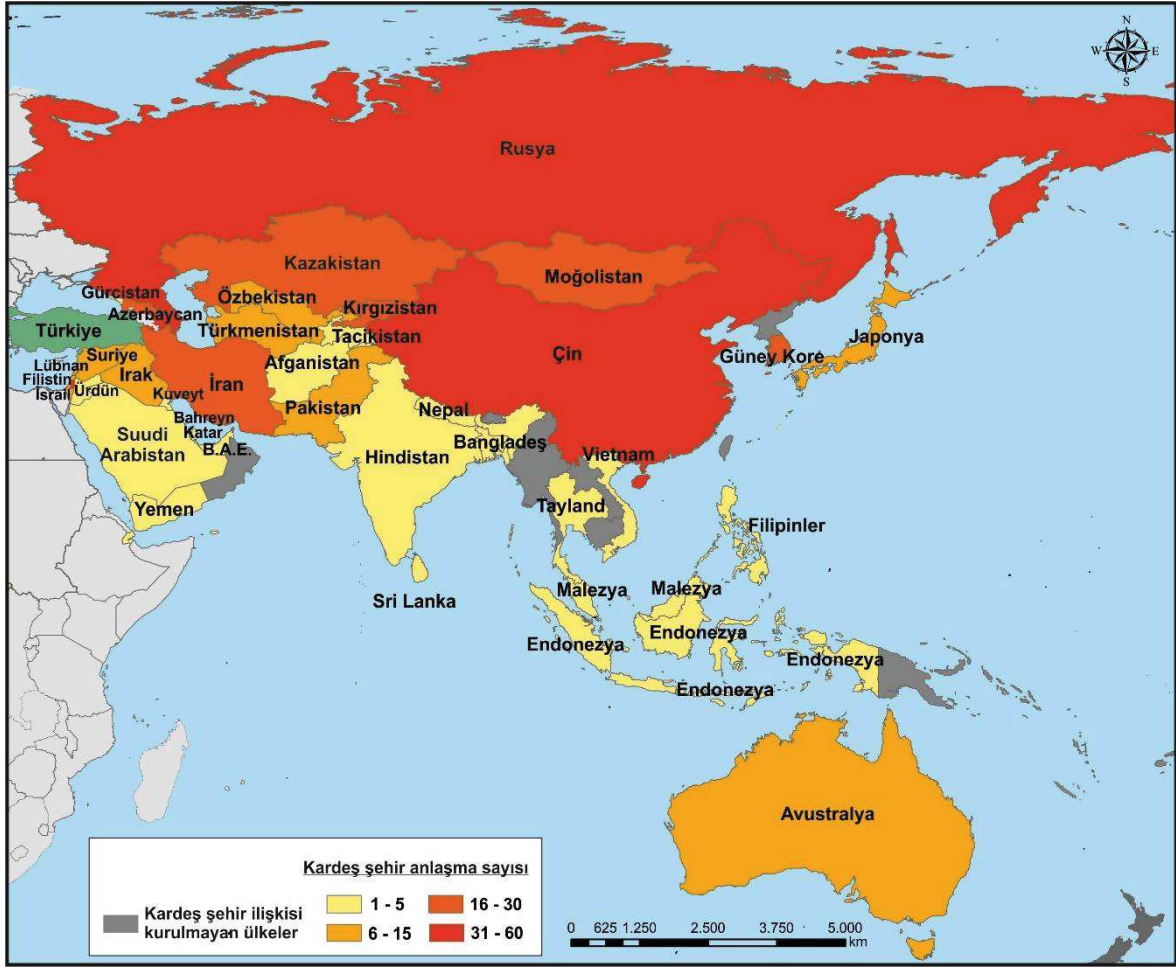
kurulmasında, Türkiye ya da Almanya'daki vatandaşların kişisel bazı girişimlerinin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının, Almanya'da faaliyet gösteren Türk Derneklerinin aracılıkları da etkili olmuştur.

Almanya dışında Fransa (23) ve Belçika (11) kardeş şehir anlaşmalarında niceliksel olarak dikkat çeken diğer Avrupa ülkeleridir. Günümüzde Fransa'da 700.000 ve Belçika'da da 240.000 Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı ikamet etmektedir. Ancak bu ülkeler ile kurulan kardeş şehir ilişkileri Almanya ile olduğu kadar çok değildir. Bunun yanında Türkiye'deki belediyelerin Batı Avrupa ülkeleri ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarına nüfus etkeni her zaman belirleyici bir faktör değildir. Örneğin, Hollanda (500.000) ve İngiltere'de (400.000) Belçika'dan daha fazla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ikamet etmesine rağmen, bu nüfus büyüklüğünün kardeş şehir anlaşmalarına etkisi güçlü olmamıştır.

3.2.2. Asya ve Okyanusya Kıtası Kardeş Şehir Dağılım Özellikleri

Türkiye'de belediyelerin Avrupa kıtası ülkelerinden sonra en fazla kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belediyeler Asya kıtasında yer almaktadır (Şekil 3.16). Asya kıtası ülkeleri ile kurulan kardeş şehir bağlantıları üç faktöre göre şekillenmektedir. Tarihsel ve kültürel bağlar ve coğrafi mesafe yakınlığı faktörleri Türk Cumhuriyetleri ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde; politik ve ekonomik etkenler ise Rusya ve Çin ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında belirleyicidir. Türk Cumhuriyetleri arasında KKTC (111) ve Azerbaycan (58) en fazla kardeş şehir anlaşmaları imzalanan ülkelerdir. Güçlü tarihsel ve kültürel bağların bulunduğu bu ülkeler aynı zamanda Türkiye'nin yakın komşu ülkeleri konumundadır. Diğer taraftan Türkiye'de belediyelerin tarihsel ve kültürel bağlar açısından köklü geçmişe sahip olunan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri (Kırgızistan-29, Kazakistan-26, Türkmenistan-10, Özbekistan-8, Tacikistan-2) ile az sayıda kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları görülmektedir. Oysa Türkiye'deki belediyeler aynı bağların bulunduğu Balkan ülkeleri ile daha fazla kardeş şehir anlaşmaları imzalamışlardır. Bu iki bölge ile farklı seviyelerde kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasında, Türkiye'de yoğun Balkan göçmen nüfusunun bulunması, coğrafi mesafenin Balkan ülkeleri ile daha yakın olması ve Türkiye'nin Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerinin belirli dönemlerde güçlü olmasına rağmen, uzun dönemde zayıf kalması gibi etkiler belirleyici olmuştur.

Şekil 3.16. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılışı gösterdiği Asya ve Okyanusya kıtası ülkeleri (1964-2018).

Türkiye'deki belediyelerin Asya kıtası ülkeleri ile kurdukları kardeş şehir bağlantılarında etkili olan diğer bir faktör ekonomik ve politik etkenlerdir. Nitekim bölgede konumu itibariyle stratejik bir öneme sahip olan Türkiye, Asya kıtasının iki büyük devleti (Rusya-61 ve Çin-40) ile bu perspektifte kardeş şehir bağlantıları kurmuştur. Özellikle ekonomik/ticari ilişkilerin geliştirilmesi, yatırımların artırılması ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesi hedefleri Türkiye'deki belediyeleri bu ülkelere yönlendirmiştir. Bunun yanında Rusya ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının fazla olmasında farklı bir durumun daha etkisi söz konusudur. Şöyle ki Türkiye'deki belediyeler kardeş şehir ilişkilerinin tamamını Rusya ile kurmamışlar, anlaşmaların bir kısmını Rusya Federasyonu'na bağlı Özerk Cumhuriyetler (Tataristan-18, Dağıstan-4, Adige Cumh.-4, Başkurdistan-2, Çuvaş Cumh.-1) ile imzalamışlardır. Bu bağlamda Rusya ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında sadece ekonomik ve politik etkenler değil, aynı zamanda kültürel ve tarihsel bağlar da etkili olmuştur.

Asya kıtasında yoğun kardeş şehir bağlantısı kurulan ülkelerden biri de Filistin (33)'dir. Filistin ile anlaşma imzalayan belediyelerin ve protokol tarihlerinin dikkat çekici bir durumu vardır. Öncelikle anlaşmaların büyük bir kısmı 2010-2018 yılları arasında gerçekleşmiş olup, anlaşma imzalayan belediyelerin 29'u AKP belediyeleridir. Özellikle 2009 yılında İsrail ile yaşanan "one minute" krizi sonrasında Türkiye'deki belediyelerin Filistin ile kardeş şehir olma konusuna daha ağırlık verdikleri görülmektedir. Bu bağlamda yapılan anlaşmalarda iki ülke arasında var olan tarihsel ve kültürel bağlar belirleyici olsa da, aslında bu anlaşmaların temelinde politik etkilerin olduğu aşikardır. Nitekim Türkiye'deki belediyeler bugüne değin İsrail ile 6 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır. İmzalanan bu anlaşmaların 5'i 2010 öncesinde gerçekleşmiş olup, AKP belediyeleri İsrail ile hiç kardeş bağlantısı kurmamışlardır. Kardeş şehir bağlantısı kuran belediyeler CHP (2), DYP (2), ANAP ve MHP belediyeleridir.

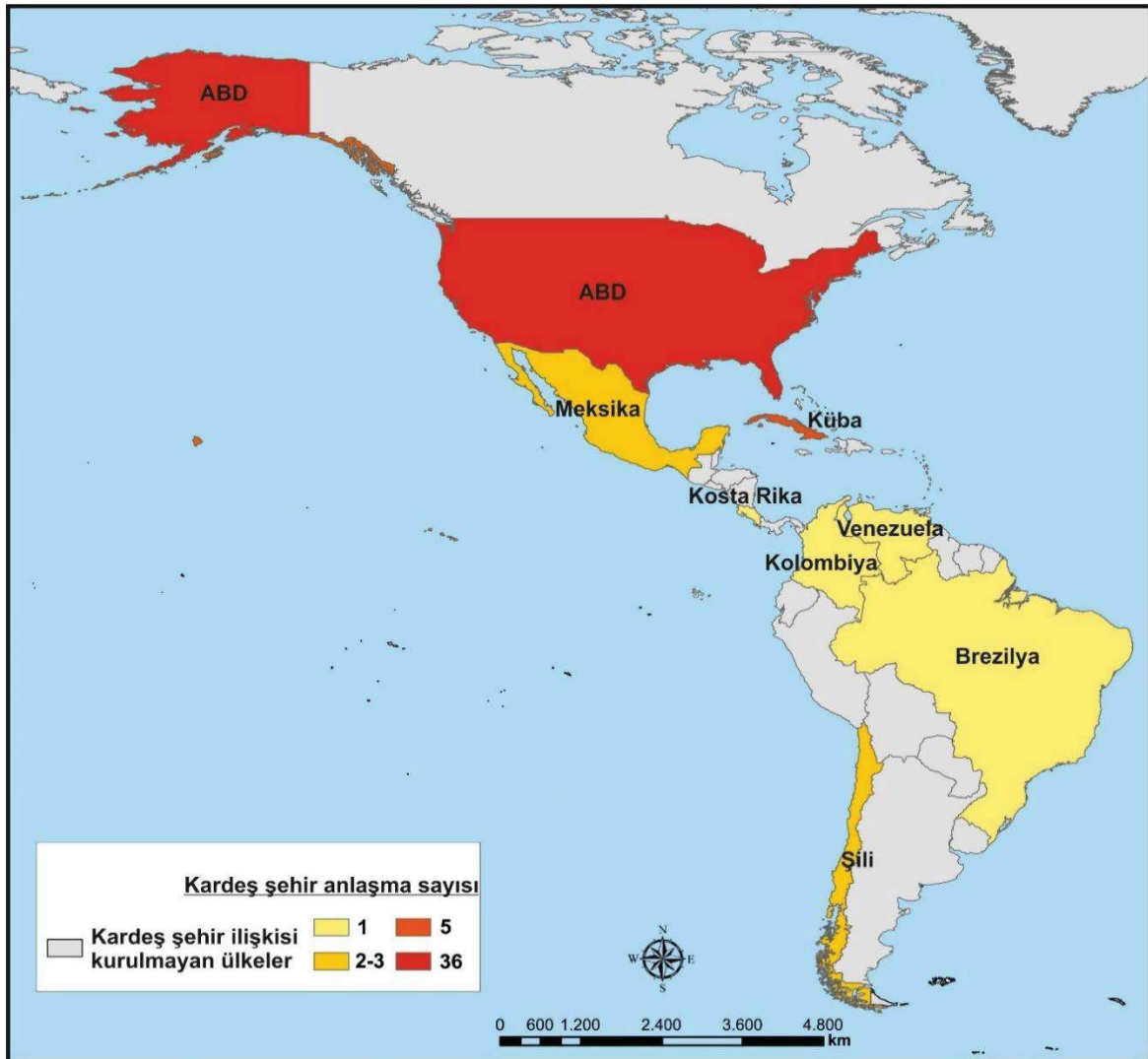
Türkiye'de belediyelerin en az kardeş şehir bağlantısı kurdukları kıta Okyanusya kıtasıdır. Özellikle coğrafi mesafenin uzak olması belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları için bu kıtadaki ülkeleri daha az tercih etmelerine neden olmaktadır. Bunun yanında az sayıda kurulan kardeş şehir bağlantılarının tamamı Avustralya (8) ile sağlanmıştır. Bu anlaşmaların bir kısmında ise farklı bir durum mevcuttur. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de savaşan askerlerin arasında Anzaklar olarak bilinen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerler de vardır. Savaş sonrası dönemde bu ülkeler ile Türkiye arasında kültürel ve tarihsel bağlar oluşmuştur. Hatta 25 Nisan Anzak günü olarak anılmakta ve bu ülkelerden birçok insan Çanakkale'yi ziyaret etmektedir. Nitekim bu süreçte Çanakkale Belediyeleri ile Avustralya arasında 3 kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır. Diğer taraftan Avustralya'nın aksine Yeni Zelanda ile şimdiye kadar hiç kardeş şehir ilişkisi kurulmadığı da tespit edilmiştir. Halbuki Yeni Zelanda askerleri de tıpkı Avustralya gibi Çanakkale Savaşları'nda yer almış bir ülkedir. Ancak bugüne değin Türkiye'deki belediyeler bu ülke ile kardeş şehir bağlantıları kurmayı tercih etmemişlerdir.

3.2.3. Amerika Kıtası Kardeş Şehir Dağılışı Özellikleri

Türkiye'de belediyeler Okyanusya kıtası ülkelerinden sonra en az kardeş şehir bağlantısını Kuzey ve Güney Amerika kıtası ülkeleri ile kurmuşlardır (Şekil 3.17). Coğrafi mesafenin uzak oluşu, güçlü tarihsel ve kültürel bağların bulunmayışı ve ekonomik ilişkilerin yeterince geliştirilememesi gibi faktörler bu ülkeler ile ilişkilerin zayıf kalmasında etkili olmuştur. Bu kıtalardaki ülkeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici

olan faktör ise politik etkenlerdir. Nitekim Türkiye’deki belediyeler bu kıtalardaki ülkeler ile toplamda 50 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır. Kuşkusuz ABD (36), en fazla kardeş şehir bağlantısı kurulan ülke olarak öne çıkmaktadır. Özellikle ABD ile Türkiye’nin neredeyse her dönem siyasi ilişkilerde bulunması belediyelerin kardeş şehir tercihlerinde de önemli rol oynamaktadır.

Şekil 3.17. Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerin dağılışı gösterdiği Kuzey Amerika ve Güney Amerika kıtası ülkeleri (1964-2018).

Bunun yanı sıra Küba imzalanan 5 kardeş şehir anlaşması ile dikkat çeken bir ülke olmaktadır. Bugüne değin Küba ile kardeş şehir ilişkisi kuran belediyeler incelendiğinde, 1 anlaşma dışında Türkiye’de sol partileri (DSP, CHP, SHP) temsil eden belediyeler olduğu görülmektedir (Tablo 3.12). Bu durum, Türkiye ile Küba arasında kurulan kardeş şehir ilişkilerinde siyasi ilişkiler faktörünün rolünü açıkça göstermektedir. Ancak Küba’nın coğrafi mesafe açısından uzak olması ve belediyelerin anlaşma imzaladıkları Küba

belediyeleri ile iletişim (yabancı dil) problemleri yaşamaları gibi nedenler, günümüzde kardeş şehir ilişkilerinin aktif olarak sürdürülmesine engel olmaktadır.

Tablo 3.12. Küba belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler ve protokol tarihleri.

İL	Belediye Adı	Ülke	Protokol Tarihi	Belediyenin Temsil Ettiği Siyasi Parti
Ankara	Büyükşehir Belediye	Küba	1993	SHP
	Çankaya		2003	CHP
Bursa	Nilüfer		2007	CHP
Eskişehir	Tepebaşı		2002	DSP
İzmir	Büyükşehir Belediye		1995	DYP

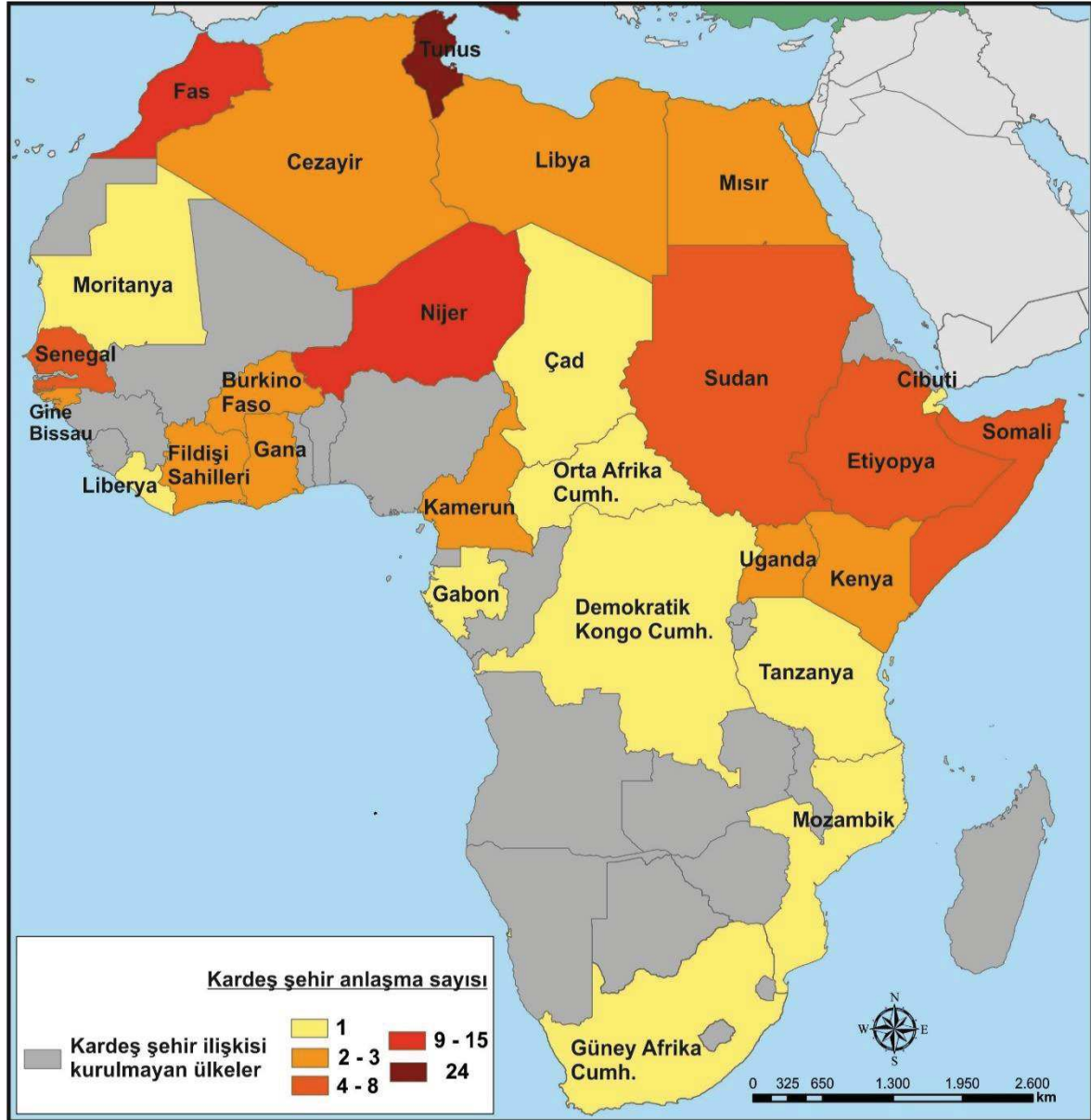
3.2.4. Afrika Kıtası Kardeş Şehir Dağılım Özellikleri

Türkiye’de belediyelerin Afrika kıtasındaki kardeş şehir ilişkilerine bakıldığında, özellikle son yıllarda Afrika kıtası ülkelerine yönelimin arttığı görülmektedir. Afrika ülkeleri ile bağlantılarda, Türkiye’nin dış politikaları oldukça yönlendirici bir role sahiptir. Nitekim son yıllarda Dışişleri Bakanlığı’nın belediyelere Afrika kıtası ülkeleri ile daha çok kardeş şehir anlaşması imzalanması konusunda tavsiyeler verdiği anlaşılmaktadır. Bu tavsiyeler sonucunda Türkiye’deki belediyelerin yoğun olarak Kuzey Afrika ve Sahraaltı Afrika ülkeleri ile kardeş şehir ilişkisi kurduğu; Güney Afrika’da ise Güney Afrika Cumhuriyeti dışında ülkelerle kardeş şehir ilişkisinin kurulmadığı belirlenmiştir (Şekil 3.18). Ayrıca Türkiye’deki belediyeler Kuzey Afrika’da Tunus (24) ve Fas (13) ile; Sahraaltı Afrika’da Nijer (12) başta olmak üzere Sudan (7), Etiyopya (4) Somali (4) ve Senegal (8) ile çok sayıda kardeş şehir ilişkisi kurmuştur. Diğer taraftan Afrika kıtası ülkeleri ile imzalanan 55 kardeş şehir anlaşmasının 46’sını AKP belediyeleri, 4’ünü CHP beledileri ve 5’ini MHP belediyeleri gerçekleştirmiştir. Özellikle Dışişleri Bakanlığı’nın tavsiye kararlarının çoğunlukla iktidar partisi (AKP) belediyeleri tarafına yapılması böyle bir sonucu ortaya koymuştur.

Türkiye’de belediyelerin Afrika kıtası ile kurmuş olduğu kardeş şehir ilişkilerinde etkili olan faktörler bölgesel olarak farklılık göstermektedir. Öncelikle Kuzey Afrika ülkeleri ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında Osmanlı Devleti Dönemi’nde oluşan ve günümüzde de izleri görülen tarihsel ve kültürel bağlar; Sahraaltı Afrika ülkeleri ile

imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında ise Türkiye'nin dış politika yönelimlerinin ve ekonomik girişimlerin/yatırımların artırılması gibi faktörler belirleyici olmuştur.

Şekil 3.18. Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir ilişkisi kurduğu Afrika kıtası ülkeleri (1964-2018).

3.2.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Ulusal Dağılım Özellikleri

Türkiye’de ilk ulusal kardeş şehir anlaşması 1986 yılında (Bursa Büyükşehir Belediyesi-Denizli Belediyesi) imzalanmıştır. Fakat 1986’dan 2000’li yıllara kadar anlaşmaların sayısı çok fazla artmamıştır. Ulusal kardeş şehir anlaşmaları 2002 AKP hükümetleri dönemi ile birlikte gelişim göstermiş, asıl büyük sıçramayı ise 2010 yılından sonra yapmıştır. Ulusal kardeş şehir anlaşmalarının bu artışında; AKP dönemi ile birlikte

yerel yönetim ilişkilerinde batıdan doğuya doğru yönelimin (merkez-çevre yaklaşımı) artması, bu durumun ulusal kardeş şehir anlaşmalarını tetiklemesi ve belediyeler tarafından "kardeş belediyeler" projesinin hayata geçirilmesi ve kardeş şehir uygulamalarının 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Yasası'na dahil edilmesi gibi süreçler belirleyici olmuştur.

Türkiye'nin ulusal kardeş şehir bağlantılarında birtakım niceliksel ve niteliksel özellikler mevcuttur. İlk olarak ulusal kardeş şehir bağlantılarının yönü genel olarak Türkiye'nin batısından doğusuna doğru şekillenmektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi büyükşehir belediyelerinin kardeş şehir tercihleri Türkiye'nin doğusundaki illerin belediyeleri olmaktadır. Aynı zamanda belediyelerin bu yönelimleri merkez-çevre yaklaşımı ile de açıklanabilmektedir.

İkinci olarak Türkiye'de belediyeler bilgi birikimi, tecrübe paylaşımı, proje konularında yardımcı olma ve iki yöre arasında yakınlaşmanın sağlanması hususunda kardeş belediye uygulamalarını hayata geçirmişlerdir. Bu uygulama ile ulusal kardeş şehir sayıları artmıştır ancak, anlaşmaların aynı ideolojiye sahip belediyeler arasında gerçekleştirilen bir forma dönüşmesine de neden olmuştur. Nitekim ulusal kardeş şehir anlaşmalarının büyük bir kısmı aynı ideolojiye sahip partiler arasında gerçekleşmiştir (Tablo 3.13). Bu durum belediyelerde ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı bir sürece yol açabileceği gibi aynı zamanda ulusal kardeş şehir anlaşmalarının temelinde politik etkilerin belirleyici olduğunu da ortaya koymaktadır.

Tablo 3.13. Belediyelerin 2004-2018 yılları arasında imzaladıkları ulusal ölçekli kardeş şehir sayıları ve seçimlerde temsil ettikleri siyasi partiler

Kardeş Şehir Anlaşması İmzalayan Belediyelerin Temsil Edildiği Siyasi Partiler		Kardeş Şehir Sayısı
AKP	AKP	355
AKP	CHP	13
AKP	MHP	13
AKP	HDP	2
AKP	HDP (KAYYUM)	31
CHP	CHP	234
CHP	MHP	5
CHP	HDP	2
MHP	MHP	11

Açıklama: Tabloda sadece dört parti (AKP-CHP-MHP- HDP) belediyeleri dikkate alınmıştır.

Üçüncü olarak kayyum atanan belediyeler ile kardeş şehir anlaşması yapılması konusunda İçişleri Bakanlığı'nın yönlendirmeleri mevcuttur. Bu yönlendirmeler de dikkat çekici nokta ise anlaşma imzalayan belediyelerin tamamının AKP belediyeleri olmasıdır (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. Kayyum atanan belediyeler ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler

İL	Belediye (AKP)	Belediye (KAYYUM)	İL	Protokol Tarihi	Kayyum Atama Tarihi
ANKARA	Keçiören	Bulanık	MUŞ	2017	2016
	Mamak	Çaldıran	VAN	2017	2017
	Pursaklar	Bozovo	ŞANLIURFA	2017	2017
BOLU	Bolu Belediyesi	Bitlis Belediyesi	BİTLİS	2016	2016
		Hizan		2016	2016
		Mutki		2016	2016
ERZİNCAN	Erzincan Belediyesi	Derik	MARDİN	2017	2016
ERZURUM	Yakutiye	Tutak	AĞRI	2017	2017
GAZİANTEP	Şehitkamil	Bismil	DİYARBAKIR	2017	2017
HATAY	Payas	Derik	MARDİN	2016	2016
İSTANUL	Büyükşehir Belediye	Sur	DİYARBAKIR	2016	2016
		Cizre	ŞIRNAK	2016	2016
		İdil		2016	2016
		Silopi		2016	2016
	Başakşehir	Malazgirt	MUŞ	2016	2016
	Bayrampaşa	Güroymak	BİTLİS	2017	2017
	Beykoz	Mazıdağı	MARDİN	2016	2016
	Küçükçekmece	Kulp	DİYARBAKIR	2017	2017
	Beyoğlu	Muradiye	VAN	2017	2017
	Tuzla	Özalp		2016	2016
		Saray		2017	2017
K.MARAŞ	Büyükşehir Belediye	Ağrı Belediyesi	AĞRI	2017	2017
	Dulkadiroğlu	Başkale	VAN	2017	2017
	Onikişubat	Ömerli	MARDİN	2017	2017
KARAMAN	Karaman Belediyesi	Viranşehir	Ş.URFA	2017	2017
KOCAELİ	İzmit	Diyadin	AĞRI	2016	2016
MALATYA	Büyükşehir Belediye	Bahçesaray	VAN	2017	2017
MUŞ	Muş Belediyesi	Bitlis Belediyesi	BİTLİS	2016	2016
SAMSUN	Büyükşehir Belediye	Bitlis Belediyesi	BİTLİS	2016	2016
		Şırnak Belediyesi	ŞIRNAK	2018	2016
		Tunceli Belediyesi	TUNCELİ	2016	2016

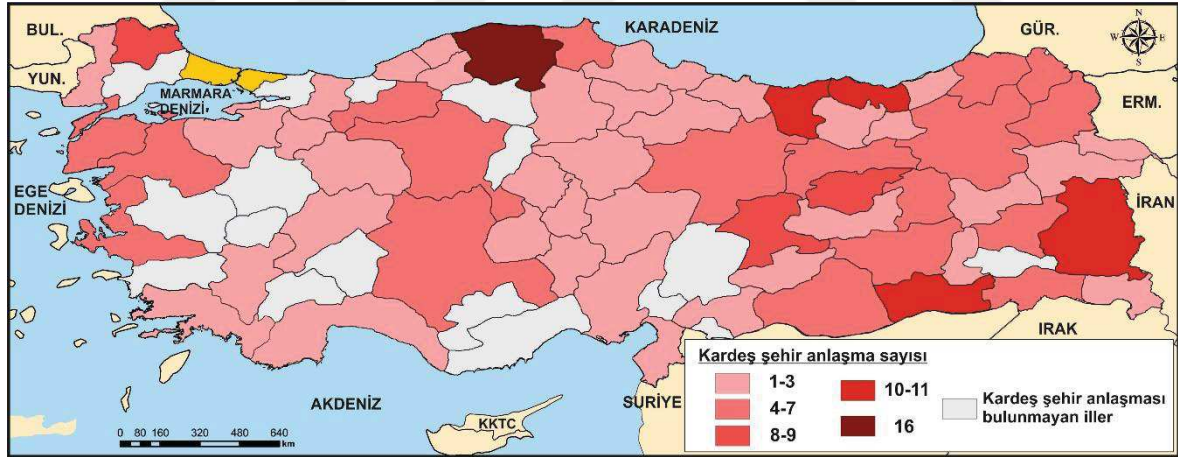
Özellikle kayyum belediyeleri ile kurulan kardeş şehir bağlantılarının tamamen politik etkiler çerçevesinde şekillendiğini söyleyebiliriz. Diğer taraftan seçimler sonucu belediyeleri temsil etme hakkı kazanan belediyelere kayyum atanması toplumun bir

kesiminde olumsuz bir ortam oluşturabilmektedir. Ancak kayyum atanan belediyeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmaları hem bu olumsuz ortamı ortadan kaldırma konusunda hem de bu bölgelerde belediye hizmetlerinin sürdürülmesi hususunda önemli katkılar sağlamaktadır.

Türkiye'nin ulusal kardeş şehir bağlantıları yukarıda belirtilen süreçler ve gelişimler çerçevesinde bazı mekânsal dağılış örnekleri sunmaktadır. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Trabzon gibi büyükşehirler kurdukları kardeş şehir bağlantıları ile bu mekânsal dağılış üzerinde belirleyici olmaktadır. Diğer taraftan Van, Bitlis, Diyarbakır, Muş, Mardin, Samsun, Rize ve Giresun gibi illerdeki belediyeler de hem imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmaları neticesinde hem de kardeş şehir bağlantısı kurulmayan illerin bulunduğu bölgelerin dağılış özellikleri bakımından bazı önemli ipuçları sağlamaktadır.

Türkiye'de ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşmasına sahip olan iller arasında kuşkusuz en önemli il **İstanbul**'dur. İstanbul 267 kardeş şehir bağlantısı (ulusal) ile Türkiye'nin en fazla kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin bulunduğu ildir. (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. İstanbul belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

İstanbul belediyelerinin kardeş şehir ilişki ağları batı doğu yönünde gelişim göstermiştir. Nitekim imzalanan anlaşmaların büyük kısmı Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki illere bağlı belediyeler ile gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Kastamonu (16), Giresun (12), Trabzon (11), Mardin (11) ve Van (11) İstanbul belediyeleri tarafından en çok kardeş şehir anlaşmasının yapıldığı belediyelerin bulunduğu illerdir.

Kardeş şehir ilişkilerinde öne çıkan bu bölgeler ve iller aynı zamanda İstanbul'un aldığı iç göçlerin bir yansıması şeklindedir. Özellikle İstanbul'a Karadeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin illerinden çok sayıda göçler gerçekleşmektedir. Gerçekleşen bu göçler sonucu İstanbul ile göç alınan iller arasında nüfus özellikleri itibariyle kültürel bir bağ (hemşehri bağı) oluşmaktadır. Belediyeler de bu kültürel bağları dikkate alarak kardeş şehir anlaşması imzalamaktadırlar. Nitekim İstanbul belediyelerinin yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu belediyelerin bulunduğu iller, aynı zamanda İstanbul nüfusu içerisinde de en fazla göçmen nüfusa sahip olan illerdir (Tablo 3.15). Bu bağlamda İstanbul belediyeleri için kardeş şehir anlaşmalarındaki belirleyici faktör kültürel bağlardır.

Tablo 3.15. İstanbul belediyelerinin en yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu 5 belediyenin bulunduğu il ve bu illerden alınan göç oranları

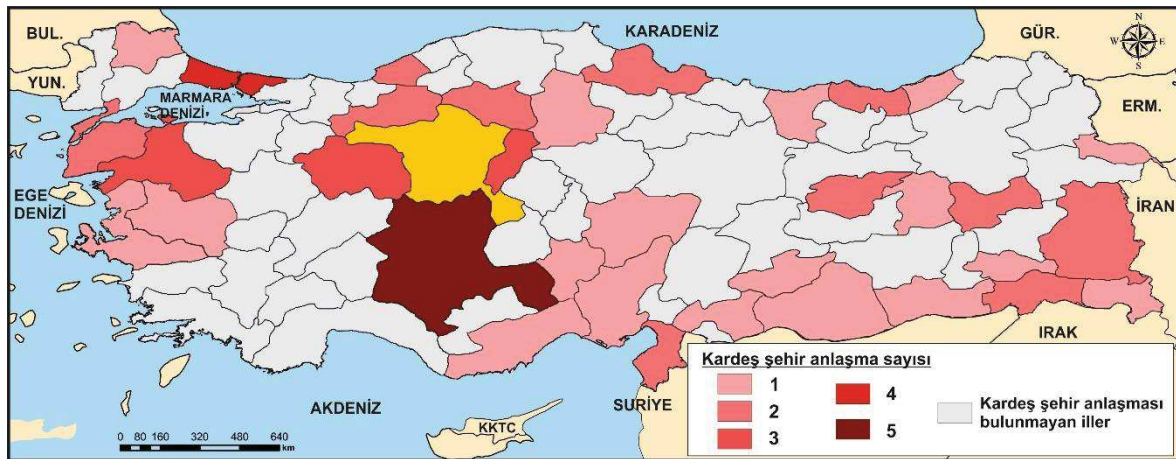
Anlaşma İmzalanan İl	Anlaşma Sayısı	Göç Alınan İller	Göç Oranı (%)
Kastamonu	16	Giresun	%24.70
Giresun	12	Kastamonu	%21.05
Trabzon	11	Trabzon	%15.87
Mardin	11	Mardin	%8.83
Van	11	Van	%6.21
Toplam	61	Toplam	%76.66

Günümüzde İstanbul belediyeleri Türkiye'nin ekonomik, teknoloji, bilgi, deneyim ve personel yeterliliği bakımından orta (il belediyesine bağlı ilçe belediyesi) ve küçük (belde belediyesi) ölçekli belediyelerden daha nitelikli durumdadır. Bu anlamda İstanbul belediyeleri ile kurulan kardeş şehir ilişkileri diğer belediyeler için birçok fırsat yaratmaktadır. Bunun yanı sıra İstanbul belediyeleri bu orta ve küçük ölçekli belediyeler ile kardeş şehir bağlantıları kurarak hem kültürel bağları geliştirme hem de siyasi kazanımlar elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Nitekim İstanbul belediyeleri ile diğer belediyeler arasında oluşan bu ilişki ağı batı doğu (Gelişmiş İstanbul belediyelerinden Türkiye'nin doğusundaki il-ilçe-belde belediyelerine doğru olmaktadır) yönlü ve bir takım kazanımlar sağlama hedefleri üzerine şekillenmiştir. Karşılıklı bu ilişki ağlarının yapısı merkez-çevre yaklaşımı ile açıklanabilmektedir.

Ankara belediyeleri kurmuş oldukları 58 kardeş şehir bağlantısı ile İstanbul belediyelerinden sonra en çok ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşması yapan belediyelerin bulunduğu ildir (Şekil 3.20). Ankara belediyelerinin kurmuş oldukları kardeş şehir ilişkilerine bakıldığında İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu belediyeleri yoğun

kardeş şehir ilişkileri kurulan yerlerdir. Sayısal anlamda ise kurulan kardeş şehir ilişkilerinde coğrafi yakınlık faktörünün etkisi açıkça görülmektedir. Nitekim Ankara belediyeleri en çok kardeş şehir ilişkisini Konya (5) belediyeleri ile kurmuştur. İstanbul (4), Balıkesir (3), Eskişehir (3) ve Kırıkkale (3) en çok kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı belediyelerin bulunduğu diğer illeri oluşturmaktadır.

Şekil 3.20. Ankara belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller

Ankara belediyelerinin kardeş şehir ilişkilerinde en dikkat çekici detay yakın çevresindeki illerde bulunan belediyeler ile sayısal anlamda daha fazla kardeş şehir anlaşması imzalamalarıdır. Özellikle İç Anadolu Bölgesi'nin gelişmiş bir kenti olan Ankara, çevre iller açısından adeta bir göç çekim merkezi konumundadır. Gerçekleşen bu göçler Ankara ile yakın çevresindeki iller arasında kültürel bağların (hemşehri bağları) oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Nitekim Ankara belediyelerinin yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu belediyelerin bulunduğu iller, aynı zamanda Ankara nüfusu içerisinde de en fazla göçmen nüfusa sahip olan illerdir (Tablo 3.16).

Tablo 3.16. Ankara belediyelerinin en yoğun kardeş şehir bağlantısı kurduğu 3 belediyenin bulunduğu il ve bu illerden alınan göç oranları

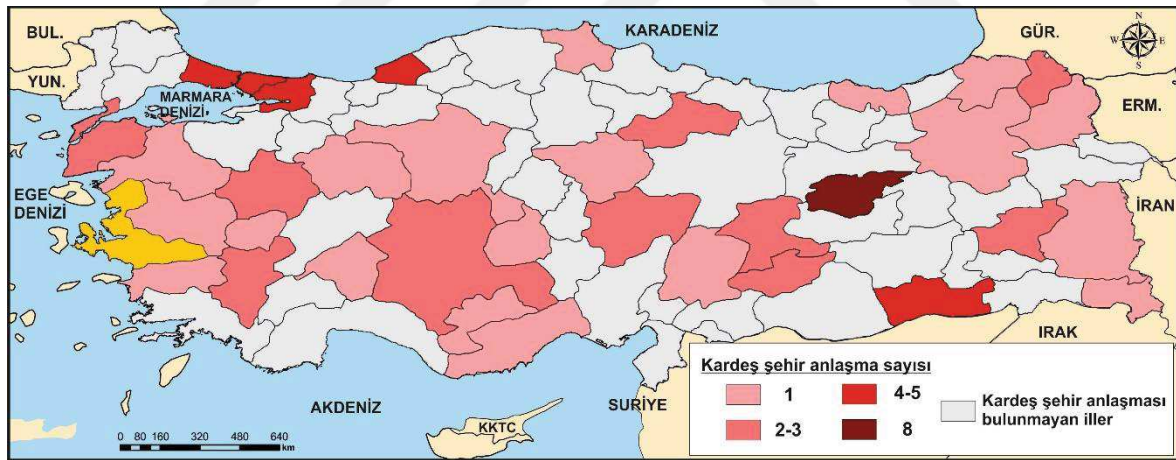
Anlaşma İmzalanan İl	Anlaşma Sayısı	Göç Alınan İller	Göç Oranı (%)
Konya	16	Kırıkkale	%27,76
Eskişehir	12	Eskişehir	%8,66
Kırıkkale	11	Konya	%7,07
Toplam	39	Toplam	%43,49

Ankara'nın bulunduğu konum ve yakın çevresinden aldığı göçler kardeş şehir bağlantılarında da belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda Ankara için kardeş şehir

anlaşmalarında coğrafi mesafe yakınlığı ve kültürel bağlar önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca İstanbul gibi Ankara belediyeleri de birçok açıdan gelişmiş ve ekonomik açıdan güçlü belediyelerdir. Bu noktada Ankara belediyelerinin kardeş şehir bağlantıları merkez çevre (Gelişmiş Ankara belediyelerinden yakın çevre illere veya Türkiye'nin doğusundaki il-ilçe-belde belediyelerine doğru olmaktadır) yönlü olmakla birlikte birlikte, kardeş şehir anlaşmalarında karşılıklı bir takım kazanımlar elde etme hedefleri yer almaktadır.

İzmir belediyelerinin ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları değerlendirildiğinde, büyükşehir belediyeleri ve göç alınan illerdeki belediyelerin daha çok tercih edildiği görülmektedir (Şekil 3.21). Aynı zamanda İzmir belediyelerinin kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi yakınlık faktörünün de etkisi mevcuttur. Nitekim Balıkesir, Manisa, Aydın, Denizli ve Muğla illerindeki belediyeler ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde bu faktör önemli rol oynamaktadır. Diğer taraftan İzmir belediyeleri en çok kardeş şehir anlaşmasını Tunceli (8), Mardin (5), İstanbul (4), Kocaeli (4) ve Zonguldak (4) belediyeleri ile kurmuştur.

Şekil 3.21. İzmir belediyelerinin ulusal ölçekte ulusal kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

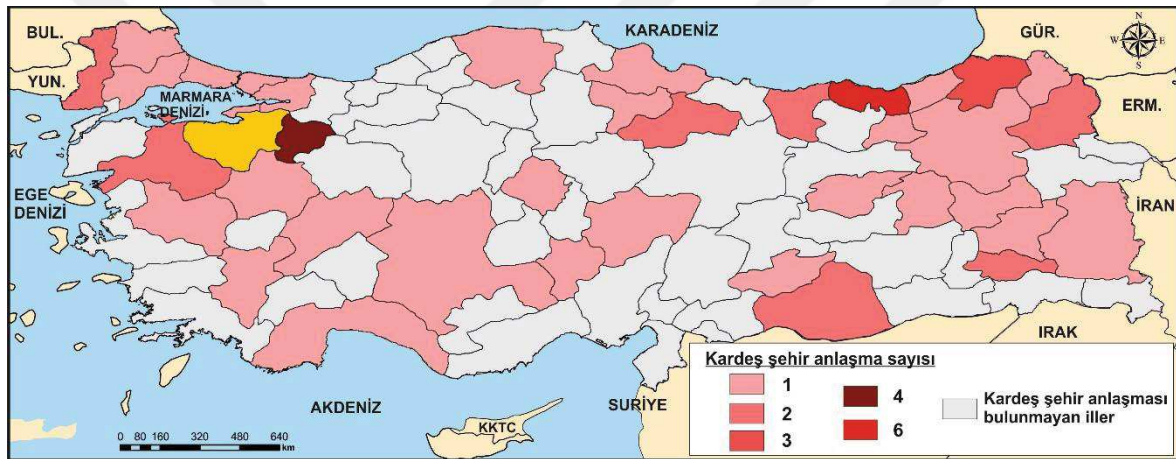
İzmir bulunduğu Ege Bölgesi'nde merkezi bir il konumundadır. Bu nedenle çevresindeki iller için adeta bir göç çekim merkezi olmaktadır. Nitekim İzmir'e coğrafi mesafe bakımından yakın (İzmir'e göç eden toplam nüfus içerisinde Aydın %10,85 - Balıkesir %6,10 - Denizli %5,03 - Manisa %16,20 - Muğla %6,68 oranlarına sahiptir) illerden yoğun göçlerin oluştuğu belirlenmiştir. Yakın çevreden alınan bu göçler aynı zamanda kardeş şehir bağlantılarının kurulmasında önemli bir etki oluşturmaktadır.

İzmir belediyeleri için kardeş şehir bağlantılarında en önemli faktörler coğrafi yakınlık ve kültürel bağlardır. Nitekim yakın çevredeki ve Türkiye'nin doğusundaki illerden

alınan göçler kültürel bağların oluşmasında önemli rol oynamıştır. Diğer taraftan İzmir belediyelerinin kardeş şehir bağlantıları da batı doğu yönlü olmakla birlikte, karşılıklı bir takım kazanımlar elde etme hedefleri üstüne kurulmuştur.

Bursa belediyelerinin ulusal ölçekte kurmuş olduğu kardeş şehir bağlantılarında yakın çevresinde yer alan ve bazı bölgelerde (Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri) bulunan illerin niceliksel anlamda öne çıktığı görülmektedir (Şekil 3.22). Nitekim Bilecik (6), Trabzon (4) ve Artvin (3) illerinde bulunan belediyeler ile sayısal anlamda daha çok kardeş şehir anlaşması imzalandığı görülmektedir.

Şekil 3.22. Bursa belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

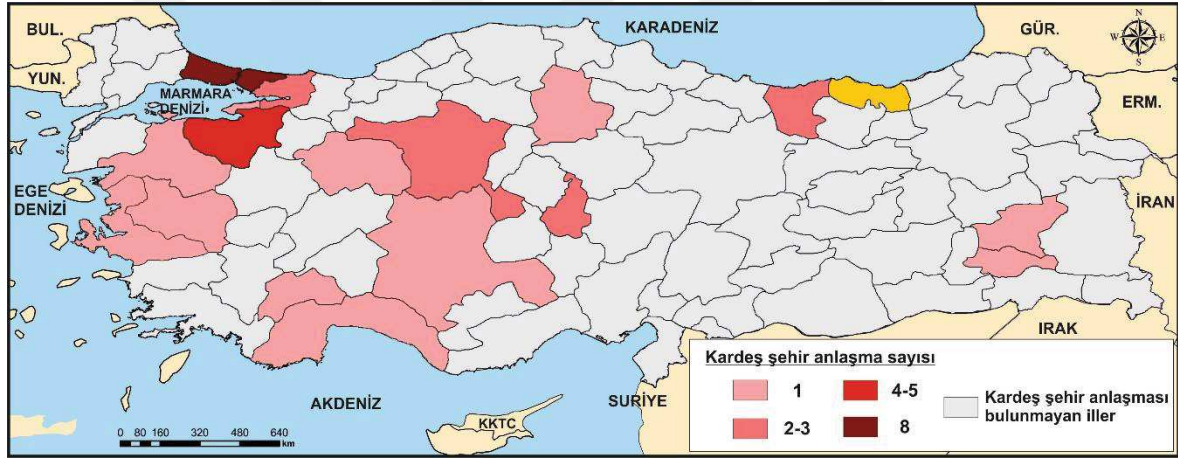
Bursa, Marmara Bölgesi'nde İstanbul'dan sonra en gelişmiş il olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarına da yansımaktadır. Nitekim Bursa belediyelerinin yakın çevresindeki iller (Bilecik, Balıkesir, Kütahya, Yalova ve Kocaeli) ile yoğun kardeş şehir bağlantıları kurduğu görülmektedir. Bu anlaşmalarda coğrafi mesafe faktörünün önemli bir etkisi söz konusudur. Bunun yanında Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesindeki bazı illerden alınan göçler kültürel bağların oluşmasında da etkili olmuştur. Bu bölgelerdeki iller ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında ise kültürel bağlar belirleyici faktördür. Bursa belediyelerinin kardeş şehir bağlantılarının yönü de İstanbul, Ankara ve İzmir illeri gibi batı doğu yönündedir. Ayrıca merkez çevre etkileşimi Bursa belediyelerinin imzalamış olduğu kardeş şehir anlaşmalarında izlenmektedir.

İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa belediyelerinin ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantıları genel olarak batı doğu yönündedir. Bu sayede belediyeler kardeş şehir anlaşması imzaladıkları Karadeniz, İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki

belediyelere teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı sağlamakta ve ekonomik desteklerde bulunabilmektedirler.

Trabzon, yukarıda bahsi geçen iller gibi hem büyükşehir belediyesidir hem de kardeş şehir sayısı fazladır. Ancak bu illerdeki belediyelerin aksine Trabzon, Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler ile daha yoğun kardeş şehir bağlantıları kurmuştur (Şekil 3.23). Özellikle Trabzon'un batıdaki illere çok göç vermesi ve kardeş şehir anlaşmalarında İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi daha gelişmiş belediyelerin tercih edilmesi bu yönelimde etkilidir. Nitekim Trabzon belediyeleri en fazla kardeş şehir anlaşmasını İstanbul (11) ve Bursa (4) illerindeki belediyeler ile imzalamışlardır.

Şekil 3.23. Trabzon belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında bölgesel gelişmişlik düzeylerinin (Türkiye'nin batısında yer alan illerin doğusunda yer alan illerden daha gelişmiş olması), kardeş şehir ilişkilerinin yönü üzerinde önemli etkiye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin doğusunda bulunan illerdeki belediyelerin çoğunlukla Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler ile kardeş şehir anlaşması imzalamayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Türkiye'de yaşanan bu durum aynı zamanda Trabzon belediyeleri için de geçerli olmaktadır. Hatta Trabzon belediyeleri kültürel bağlar açısından benzer özellikler gösterdiği çevre illerdeki belediyeler ile daha az kardeş şehir bağlantıları kurmuştur. Diğer taraftan Trabzon belediyeleri, kültürel benzerliklere sahip olmadığı ve ideolojik görüş bakımından (Karadeniz Türk Milliyetçiliğinin yüksek olduğu bölge - Doğu ve Güneydoğu Anadolu Kürt Milliyetçiliğinin yüksek olduğu bölgeler) farklı özelliklere

sahip olduğu Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu belediyeleriyle daha az kardeş şehir anlaşmaları imzalamışlardır.

Trabzon belediyeleri için kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olan faktörler kültürel bağlar ve politik etkililerdir. Kültürel bağlar etkeni Türkiye'nin batısı ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında; politik etkenler ise Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu belediyeleri ile neredeyse hiç kardeş şehir bağlantısı kurulmamasında etkili olmuştur.

Türkiye'de ulusal ölçekte en fazla kardeş şehir anlaşmasına sahip İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Trabzon gibi büyükşehir belediyeleri dışında Van, Bitlis, Diyarbakır, Muş, Mardin, Samsun, Rize ve Giresun gibi illerdeki belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında da bazı niteliksel ve niceliksel özellikler mevcuttur. Ayrıca bu iller kardeş şehir anlaşmalarında İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin batısında bulunan ve büyükşehir niteliğinde olan illerdeki belediyeleri tercih etmektedirler. Bu tercihlerde etkili olan faktörler ise göç verilen batı illeri ile oluşan kültürel bağlar ve gelişmiş batı illerindeki belediyelerden bazı kazanımlar (teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik destekler) elde etme hedefleridir. Ayrıca Türkiye'nin batısında bulunan bazı illerdeki (İstanbul, Ankara, Kocaeli gibi) belediyeler kayyum atanan belediyeler ile kardeş şehir anlaşmaları imzalamışlardır. Bu anlaşmalarda etkili olan temel faktör ise politik etkenlerdir.

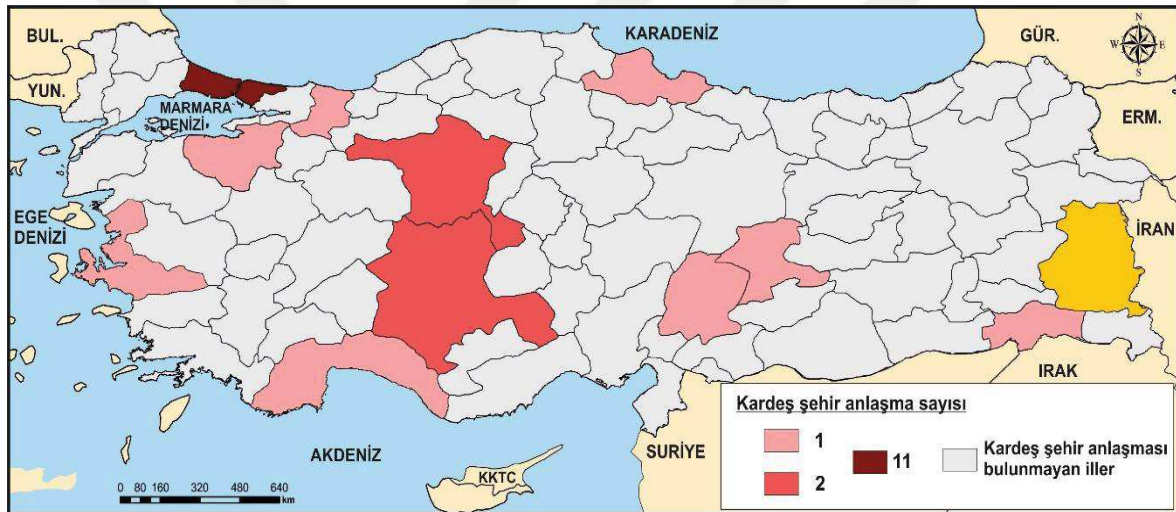
Van belediyelerinin ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarında bazı dikkat çekici detaylar mevcuttur. Öncelikle Van belediyeleri toplamda 23 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır. Bu anlaşmaların 7'sini Van iline bağlı kayyum atanan bazı belediyeler gerçekleştirmiştir (Tablo 3.17). Bu bağlamda Van belediyeleri ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde politik etkenlerin kayda değer bir önemi vardır.

Ayrıca Van belediyelerinin kardeş şehir anlaşmalarında Türkiye'nin batısında bulunan ve büyükşehir belediyesi olan illeri tercih ettikleri görülmektedir (Şekil 3.24). Bu tercihlerde, hem göç edilen illerle oluşan kültürel bağlar hem de gelişmiş batı belediyelerinden elde edilmesi hedeflenen bazı kazanımlar (teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik destekler) etkili olmaktadır. İstanbul imzalanan 11 kardeş şehir anlaşması ile en fazla kardeş şehir ilişkisi kurulan belediyelerin bulunduğu ildir.

Tablo 3.17. Kayyum atanan Van belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler

İL	Belediye	Parti	Parti	Belediye	İL	Protokol Tarihi
VAN	Bahçesaray	HDP(KAYYUM)	AKP	Büyükşehir Bel.	MALATYA	2017
	Başkale	HDP (KAYYUM)	AKP	Dulkadiroğlu	K.MARAŞ	2017
	Çaldıran	HDP (KAYYUM)	AKP	Mamak	ANKARA	2017
	İpekyolu	HDP (KAYYUM)	HDP (KAYYUM)	Uludere	ŞIRNAK	2018
	Özalp	HDP (KAYYUM)	AKP	Tuzla	İSTANBUL	2016
	Saray	HDP (KAYYUM)	AKP	Tuzla		2017
	Muradiye	HDP (KAYYUM)	AKP	Beyoğlu		2017

Şekil 3.24. Van belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

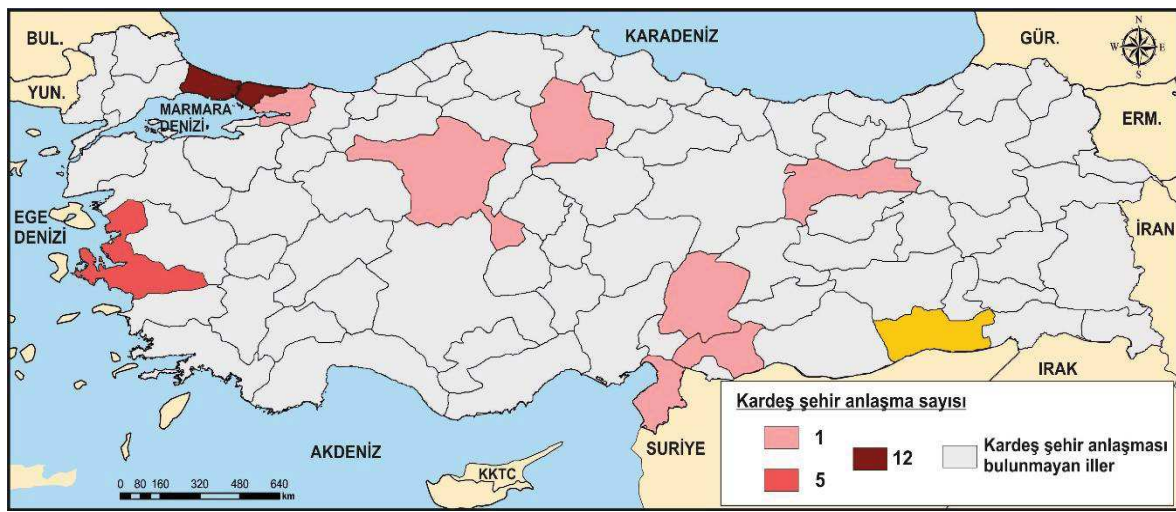
Diğer taraftan Van belediyelerinin Karadeniz Bölgesinde yer alan illerdeki belediyeler ile kardeş şehir anlaşması imzalamayı tercih etmedikleri görülmektedir. Özellikle bu tercih iki bölge arasındaki nüfus yapısının ve belediyelerin ideolojik açıdan farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Karadeniz Bölgesindeki tek kardeş şehir bağlantısı ise Samsun Büyükşehir Belediyesi ile Gevaş Belediyesi (Van) arasında kurulmuştur. Aynı ideolojik görüşe sahip belediyeler (AKP) arasında imzalanan bu kardeş şehir anlaşması, farklı kültürel özelliklere sahip bölgeler arasında politik faktörlerin etkisi ile çeşitli türden etkileşimlerin yaşanabileceğini ortaya koymaktadır.

Mardin belediyelerinin kardeş şehir dağılışı özellikleri incelendiğinde, büyükşehir belediyeleri ile daha yoğun kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu görülmektedir (Şekil 3.25). Bu bağlamda imzalanan anlaşmalarda hem göç edilen illerle (Nitekim en fazla kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı İstanbul'da (12) Mardin doğumlu nüfusun (%8,83) fazla

olduğu belirlenmiştir) oluşan kültürel bağlar hem de gelişmiş batı belediyelerinden elde edilmesi hedeflenen bazı kazanımlar (teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik destekler) etkili olmaktadır.

Ayrıca Mardin belediyelerinin Karadeniz Bölgesi illeri ile kardeş şehir anlaşması imzalamadıkları tespit edilmiştir. Bu durum Mardin belediyelerinin kardeş şehir bağlantılarında etkili olan diğer bir faktörün politik etkenler olduğunu göstermektedir

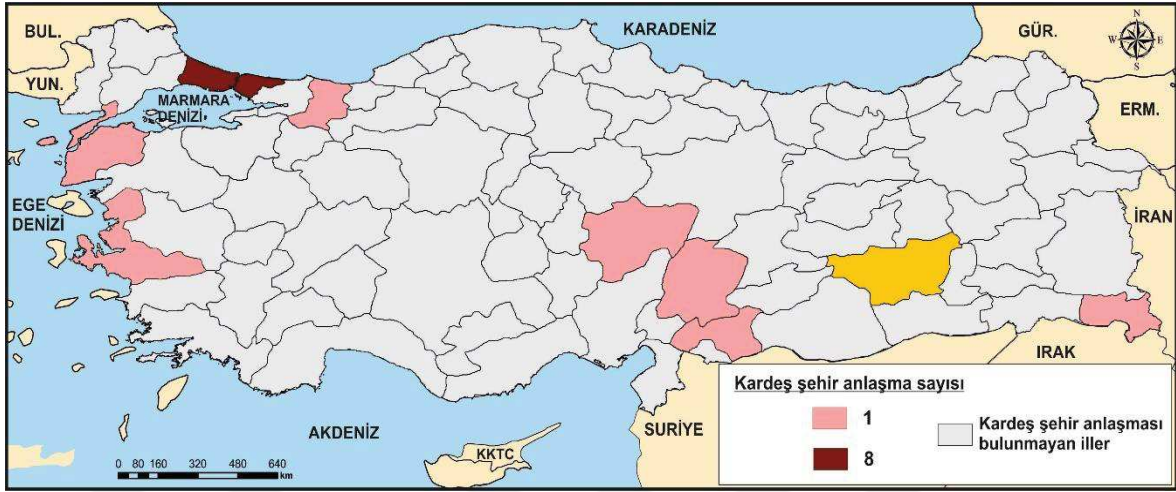
Şekil 3.25. Mardin belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Diyarbakır ve *Muş* belediyelerinin kardeş şehir dağılışı özellikleri değerlendirildiğinde, Mardin ve Van illerinde olduğu gibi kardeş şehir anlaşmalarında öncelikli tercihlerin büyükşehir niteliğinde olan ve Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler olduğu görülmektedir (Şekil 3.26, Şekil 3.27). Bu bağlamda imzalanan anlaşmalarda hem göç edilen illerle oluşan kültürel bağlar hem de gelişmiş batı belediyelerinden elde edilmesi hedeflenen bazı kazanımlar (teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik destekler) etkili olmaktadır.

Diğer taraftan Diyarbakır ve Muş belediyelerinin de Karadeniz Bölgesindeki belediyeler ile kardeş şehir anlaşması yapmayı tercih etmedikleri belirlenmiştir. Bu nedenle siyasi etkenlerin Diyarbakır ve Muş belediyeleri için de dikkate değer bir faktör olduğu görülmektedir.

Şekil 3.26. Diyarbakır belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Şekil 3.27. Muş belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

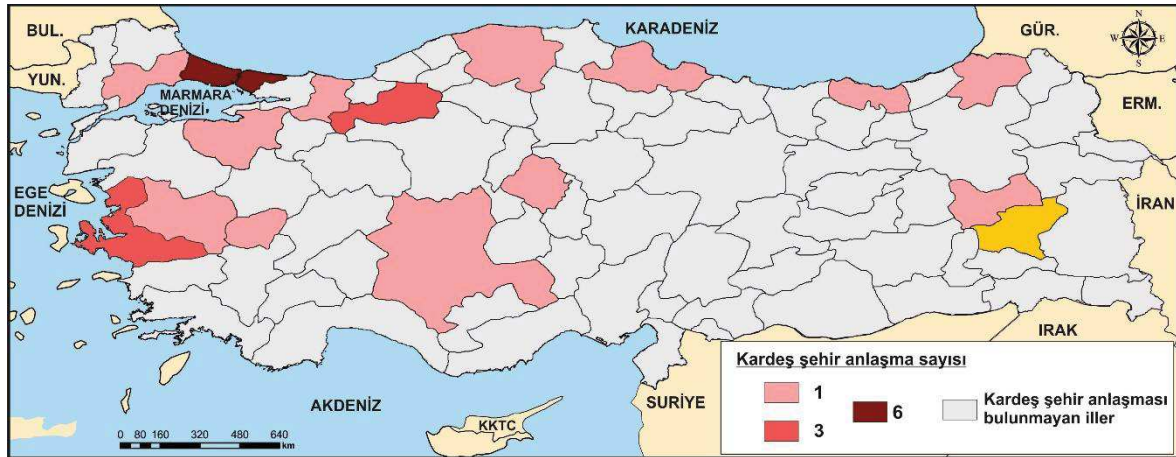

Bitlis belediyelerinin kardeş şehir bağlantıları değerlendirildiğinde, diğer illerden (Mardin, Van, Diyarbakır, Muş) farklı bir durum söz konudur. Özellikle Bitlis belediyelerinin Karadeniz Bölgesi'ndeki illerle de yoğun kardeş şehir ilişkileri kurduğu görülmektedir (Şekil 3.28). Fakat bu anlaşmaların büyük kısmı kayyum atanan belediyeler ile imzalanmıştır. Ayrıca aynı ideolojik görüşü temsil eden partiler (AKP) arasında da kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Bitlis belediyelerinin kardeş şehir tercihlerinde politik etkenler oldukça belirleyici olmuştur (Tablo 3.18).

Bunun yanında Bitlis belediyelerinin de kardeş şehir bağlantılarında öncelikli tercihleri büyükşehir niteliğinde olan ve Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler

olmaktadır. Ancak diğer illerden farklı olarak il belediyeleri ile de çok sayıda (6) kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı tespit edilmiştir. Bu durum Bitlis belediyelerinin bazı kardeş şehir anlaşmalarında aynı statüdeki belediyeleri de tercih ettiklerini göstermektedir.

Şekil 3.28. Bitlis belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Tablo 3.18. Kayyum atanan Bitlis belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler

İL	Belediye	Parti	Parti	Belediye	İL	Protokol Tarihi
BİTLİS	Bitlis Bel	HDP (KAYYUM)	AKP	Büyükşehir Bel	SAMSUN	2016
		HDP (KAYYUM)	AKP	Muş Belediyesi	MUŞ	2016
		HDP (KAYYUM)	AKP	Hopa	ARTVİN	2017
		HDP (KAYYUM)	AKP	Bolu Belediyesi	BOLU	2016
	Adilcevaz	AKP	AKP	Büyükşehir Belediyesi	TRABZON	2016
	Güroymak	HDP (KAYYUM)	AKP	Bayrampaşa	İSTANBUL	2017
	Hizan	HDP (KAYYUM)	AKP	Bolu Belediyesi	BOLU	2016
	Mutki	HDP (KAYYUM)	AKP	Bolu Belediyesi		2016

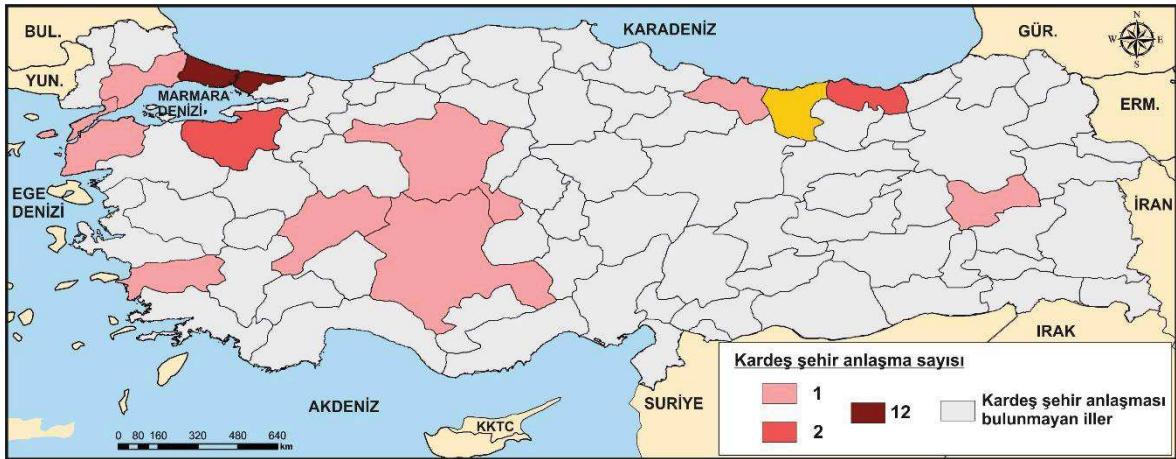
Rize ve **Giresun** belediyelerinin kardeş şehir bağlantıları değerlendirildiğinde, kardeş şehir anlaşmalarında öncelikli tercihlerin büyükşehir niteliğinde olan ve Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler olduğu görülmektedir (Şekil 3.29, Şekil 3.30). Bu bağlamda imzalanan anlaşmalarda hem göç edilen illerle oluşan kültürel bağlar hem de gelişmiş batı belediyelerinden elde edilmesi hedeflenen bazı kazanımlar (teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik destekler) etkili olmaktadır. Bunun yanında Giresun belediyelerinin coğrafi mesafe açısından yakın olunan illerle de (Trabzon ve Ordu) kardeş şehir bağlantıları kurduğu belirlenmiştir.

Diğer taraftan Rize ve Giresun belediyelerinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerdeki belediyeler ile kardeş şehir bağlantısı kurmayı tercih etmedikleri görülmektedir. Özellikle bu tercih iki bölge arasındaki nüfus yapısının ve belediyelerin ideolojik açıdan farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Nitekim Karadeniz Bölgesinde bulunan iller de Mardin, Van, Diyarbakır ve Muş belediyelerinin kardeş şehir tercihlerinde yer almamıştır.

Şekil 3.29. Rize belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

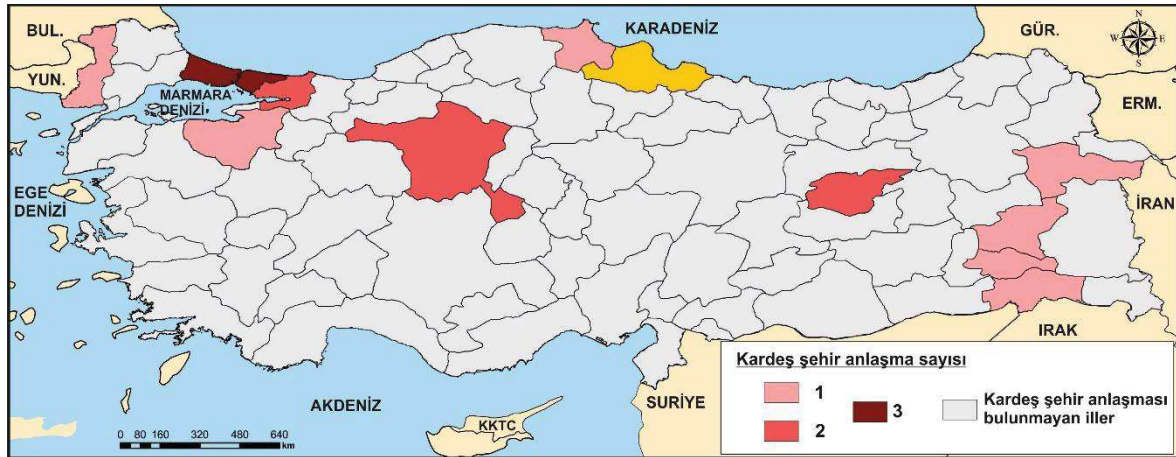
Şekil 3.30. Giresun belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Samsun belediyelerinin kardeş şehir dağılışı özellikleri incelendiğinde, hem Türkiye'nin batısında bulunan belediyeler ile; hem de Türkiye'nin doğrusunda bulunan belediyeler ile kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu görülmektedir (Şekil 3.31). Bununla birlikte Samsun belediyelerinin kardeş şehir anlaşmalarında bazı dikkat çekici detaylar

mevcuttur. Öncelikle anlaşmaların büyük kısmı büyükşehir statüsünde bulunan iller ile imzalanmıştır. Bu anlaşmalarda hem benzer statülerde bulunan belediyelerin tercih edilmesi hem de teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı faktörü etkili olmuştur.

Şekil 3.31. Samsun belediyelerinin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladığı belediyelerin bulunduğu iller.

Samsun belediyelerinin kardeş şehir anlaşmalarında diğer bir dikkat çekici konu Türkiye'nin doğusunda bulunan belediyelerin de kardeş şehir tercihlerinde yer almasıdır. Özellikle bu anlaşmalar kayyum atanan veya aynı ideolojik görüşü temsil eden partiler (AKP-AKP veya CHP-CHP) arasında gerçekleştirilmiştir (Tablo 3.19)

Tablo 3.19. Samsun belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler

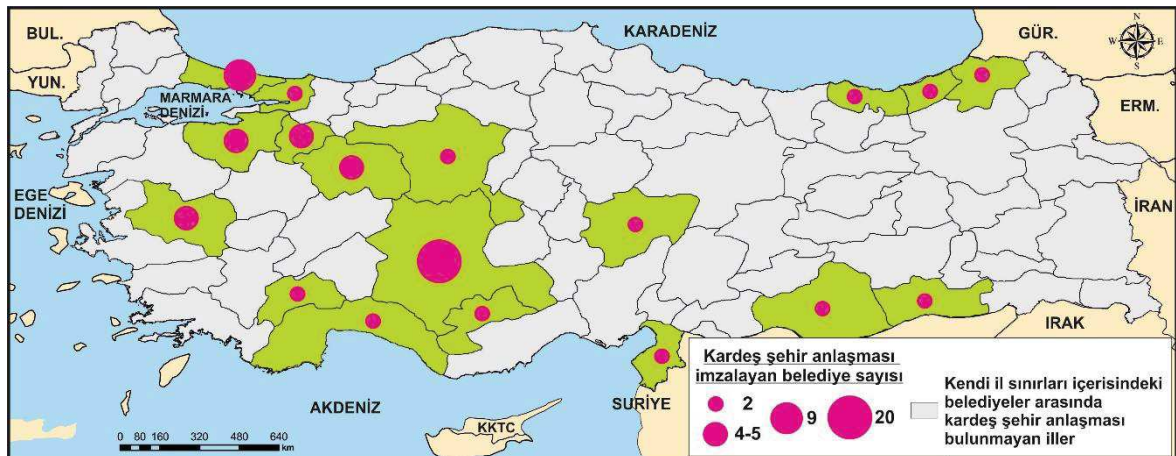
İL	Belediye	Parti	Parti	Belediye	İL	Protokol Tarihi
Samsun	Büyükşehir Bel	AKP	HDP (KAYYUM)	Bitlis Belediyesi	BİTLİS	2016
		AKP	HDP (KAYYUM)	Şırnak Belediyesi	ŞIRNAK	2018
		AKP	HDP (KAYYUM)	Tunceli Belediyesi	TUNCELİ	2016
	19.May	AKP	AKP	Saraydüzü	SİNOP	2016
	Canik	AKP	AKP	Hamur	AĞRI	2016
		AKP	AKP	Şirvan	SİİRT	2016
	Çarşamba	AKP	AKP	Gürsu	BURSA	2010
	Havza	AKP	AKP	Etimesgut	ANKARA	2008
		AKP	CHP	Havsa	EDİRNE	2016
		AKP	AKP	Esenyurt	İSTANBUL	2015
		AKP	AKP	Küçükçekmece	İSTANBUL	2016
		AKP	AKP	Darica	KOCAELİ	2016
		AKP	AKP	Gölcük	KOCAELİ	2018
	İlkadım	AKP	AKP	Pertek	TUNCELİ	2016
	Yakakent	CHP	CHP	Çankaya	ANKARA	2012

Kurulan bu kardeş şehir bağlantılarında belirleyici faktör politik etkenlerdir. Politik etkenlerin bu etkisi farklı kültürel ve nüfus özelliklerine sahip bölgeler arasında yakın bağların kurulmasında önemli bir işleve sahiptir.

Diğer taraftan Samsun Havza Belediyesi ile Edirne Havza Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması farklı iki ideolojik görüşü temsil eden (AKP-CHP) partiler arasında imzalanmıştır. Bu anlaşmada etkili olan faktör ise yerleşim yerlerinin isim benzerliğidir. Bu anlamda kardeş şehir bağlantılarının kurulmasında belirleyici olan isim benzerliği gibi faktörlerin karşıt görüşe sahip gruplar, kültürler veya partiler arasında yakın ilişkilerin kurulmasında etkili olabilmektedir. Türkiye’de belediyelerin ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları çoğunlukla aynı ideolojik görüşe sahip partiler arasında imzalanmakta ve bu durum toplumda ve belediyelerde ayrıştırıcı bir ortamın oluşmasına zemin hazırlayabilecektir. Bu nedenle kardeş şehir anlaşmalarında isim benzerliği gibi faktörlerin kimi zaman politik etkenlerden bile daha belirleyici olması, farklı ideolojik görüşe sahip belediyeler arasında kardeş şehir bağlantılarının kurulmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda kurulan bu kardeş şehir ilişkilerinin toplumda ve belediyelerde tam tersine bütünleştirici bir etki yaratacağı açıktır.

Genelde kardeş şehir anlaşmaları iki belediye arasında uluslararası veya ulusal ölçekte imzalanmaktadır. Kimi durumlarda ise bir ilin kendi bünyesindeki belediyeler arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmalarına rastlanmaktadır. Türkiye’deki belediyeler açısından değerlendirildiğinde 18 ile bağlı belediyelerin kendi ilçe veya belde belediyeleriyle kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları tespit edilmiştir (Şekil 3.32).

Şekil 3.32. Türkiye’de kendi il sınırları içerisindeki belediyeler arasında kardeş şehir anlaşması bulunan iller

En fazla kardeş şehir anlaşmalarını Konya (20) ve İstanbul (9) illerindeki belediyeler imzalamışlardır. Bunun yanında diğer illerdeki belediyelerden farklı olarak İstanbul belediyeleri için farklı bir durum olduğu da tespit edilmiştir. Nitekim İstanbul belediyelerinin birbirleri arasındaki imzaladıkları anlaşmaların tamamı CHP'li belediyeler arasında gerçekleşmiştir (Şekil 3.33). Bu bağlamda CHP belediyeleri, kurdukları bu kardeş şehir bağlantıları ile belediyeler arasında bilgi, teknoloji ve deneyim paylaşımını hedeflemektedirler. Özellikle kardeş şehir anlaşmalarının büyük bir kısmının Adalar Belediyesi ile imzalanmış olması bu tezi doğrular niteliktedir. Çünkü Adalar Belediyesi hem insan kaynağı bakımından hem de bütçe bakımından çoğu belediyeden daha küçük ölçeklidir.

Şekil 3.33. İstanbul il sınırları içerisinde kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler ve temsil ettikleri siyasi partiler

Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarındaki mekânsal dağılışı özelliklerinin genel bir değerlendirmesi yapıldığında, çeşitli şekillerde oluşan kültürel ve tarihi bağların anlaşmalarda belirleyici faktör olduğu görülmektedir. Özellikle uluslararası ölçekli kurulan bağlantıların daha çok yakın coğrafyada bulunan ülkelere yöneldiği; ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarının ise Türkiye’nin batısından doğusuna doğru olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında hem ulusal hem de uluslararası göç süreçleri ve dinamiklerinin kardeş şehir anlaşmalarında bariz bir etkisi mevcuttur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARINDA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

4.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Niceliksel Faktörler

İki belediye teşkilatı arasında imzalanan kardeş şehir anlaşmaları birtakım faktörlere göre şekillenmektedir. Çeşitlilik gösteren bu faktörler kimi zaman belediyelerin idari statülerine göre, kimi zaman temsil ettikleri siyasi partilerin ideolojik görüşlerine göre, kimi zaman da belediyelerin bulunduğu yerleşmelerin fiziki ve beşerî özelliklerine göre değişmektedir. Nitekim Türkiye’de de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında birçok faktörün etkisi mevcuttur. Ancak Türkiye’deki belediyelerin tamamında kardeş şehir anlaşmaları görülmemektedir. Bu bağlamda belediyelerin kurdukları kardeş şehir bağlantılarının yönünde ve niteliğinde etkili olan faktörlerin belirlenmesinden önce, kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyelerin özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu amaç çerçevesinde iki soruya cevap aranmıştır. İlk olarak belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olan faktörlerin önem dereceleri nasıldır? sorusuna cevap aranmış; ikinci olarak ise belediyelerin kardeş şehir anlaşmasına sahip olup olmamalarında etkili olan faktörler nelerdir? sorusuna cevap aranmıştır. Bu noktada anketlerden elde edilen verilerin “Sınıflandırma Ağacı Analizi” yöntemi ile test edilmesi bu soruların cevaplanmasına katkı sağlamıştır. Aynı zamanda bu analiz “Belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları imzalamalarında idari statüleri etkili olmaktadır” hipotezinin doğrulanmasını veya yanlışlanmasını da sağlamıştır.

Sınıflandırma Ağacı Analizi ile ilgili teknik bilgiler ve analizin uygulanmasında tercih edilen faktörler (bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler) tezin veri ve yöntem kısmında yer almaktadır (bakınız s33-34). Bu bölümde sadece analiz çıktılarına ve elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Özellikle büyük ve karmaşık veri setlerinin aynı anda test edilmesi ve çıktılarının grafik halinde sunulmuş olması, bu analiz sonuçlarının yorumlanmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu açıdan uygulanan analiz tezin bu aşamasında önemli ipuçlarının elde edilmesini sağlamıştır.

Sınıflandırma Ağacı Analizinde veriler training (deney veya eğitim) ve test olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Training veri grubu üzerinden analizler uygulanmış olup, test veri grubu üzerinden de uygulanan deneyin başarılı olup olmadığı test edilmiştir.

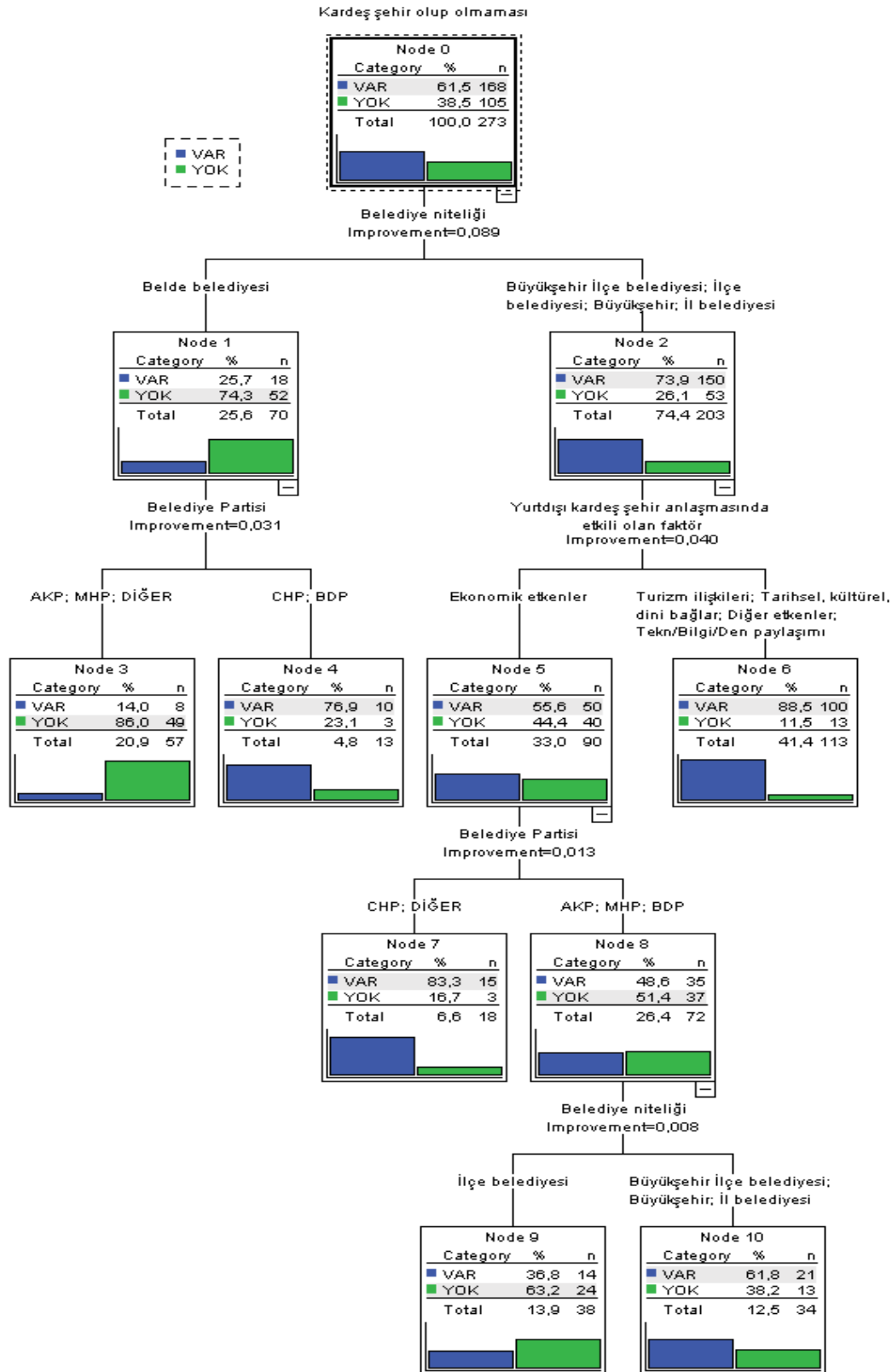
Training veri grubuna bağlı sonuçlar incelendiğinde (Şekil 4.1), Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurmalarında veya kurmamalarında (node 0) en etkili faktörün belediye niteliği/statüsü (%100) olduğu saptanmıştır (Şekil 4.3). Nitekim belde belediyelerinin (node 1) büyük oranda (%73,4) kardeş şehir bağlantısı kurmadığı belirlenirken; büyükşehir, büyükşehir ilçe, ilçe ve il belediyelerinin tam tersi çoğunlukla (%73,9) kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları tespit edilmiştir (node 2).

Kardeş şehir bağlantılarının kurulması veya kurulmaması üzerinde etkili olan ikinci faktör, %44,5’lik oranı ile belediyenin seçimlerde temsil edildiği siyasi partidir (Şekil 4.3). Belde belediyeleri arasında (node 1) AKP ve MHP belediyelerinin (%86) daha az kardeş şehir bağlantısı kurduğu belirlenirken (node 3), CHP ve HDP belediyelerinin (%76,9) büyük kısmının kardeş şehir anlaşması imzaladığı saptanmıştır (node 4). Ayrıca AKP, MHP ve HDP (node 8) ilçe belediyelerinin %63,2’sinin kardeş şehre sahip olmadığı (node 9); büyükşehir, büyükşehir ilçe ve il belediyelerinin ise %61,8’nin kardeş şehir anlaşmaları imzaladığı belirlenmiştir.

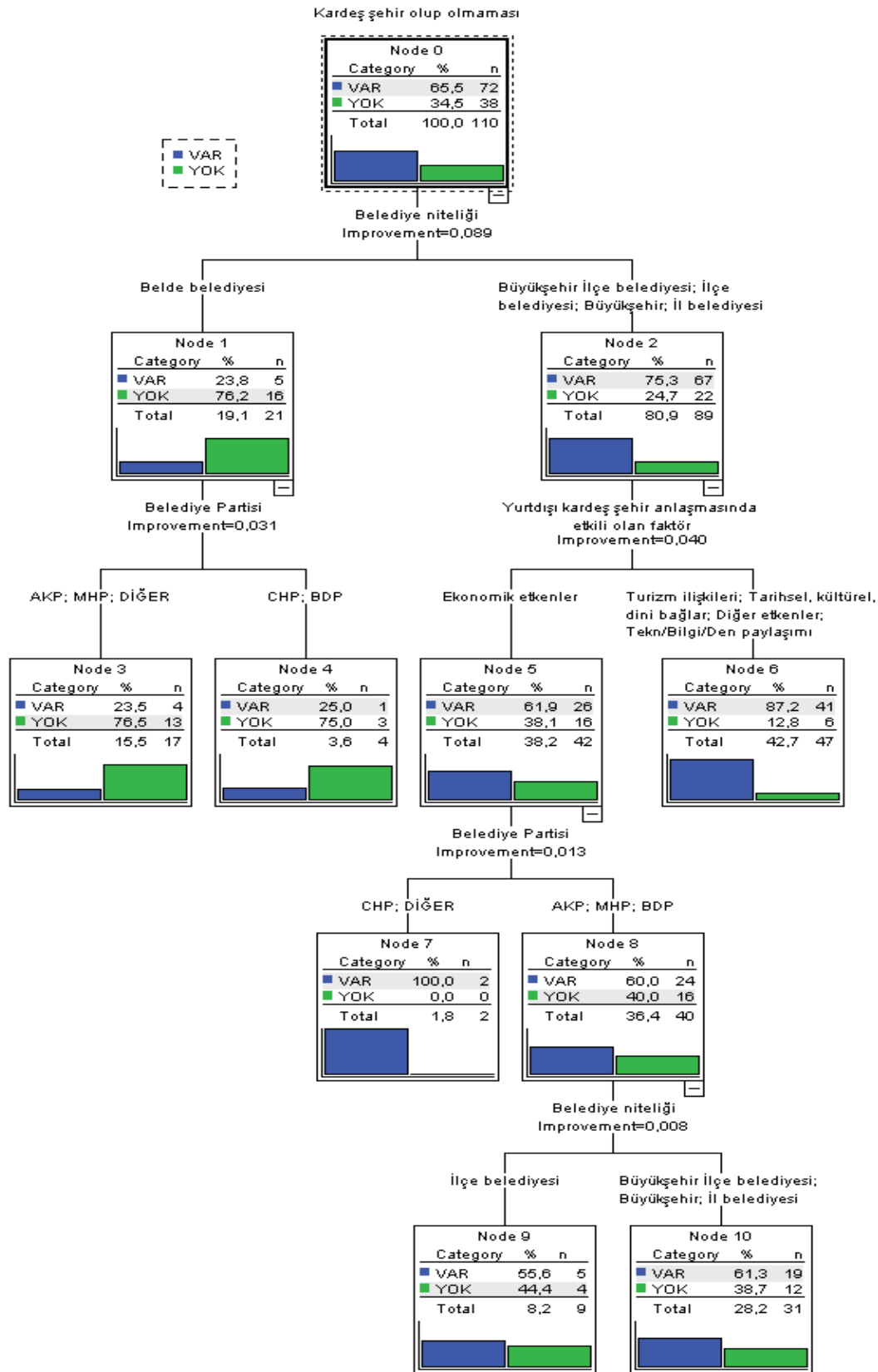
Test veri grubuna bağlı sonuçlar incelendiğinde (Şekil 4.2), belediyelerin kardeş şehir bağlantısı kurup kurmamaları (node 0) üzerinde en etkili faktörün belediye niteliği (%100) olduğu saptanmıştır (Şekil 4.3). Nitekim belde belediyelerinin (node 1) %76,2’sinin kardeş şehir anlaşması imzalamadıkları belirlenirken; büyükşehir, büyükşehir ilçe, ilçe ve il belediyelerinin büyük kısmının (%76,3) kardeş şehre sahip olduğu tespit edilmiştir (node 2).

Belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurmaları ve kurmamaları üzerinde etkili olan ikinci faktör, %44,5’lik oranı ile belediyenin seçimlerde temsil edildiği siyasi partidir (Şekil 4.3). Training veri grubundan farklı olarak test veri grubunda (node 1) AKP ve MHP belde belediyelerinin %76,5’nin kardeş şehir anlaşması imzalamadığı (node 3); CHP ve HDP belediyelerinin ise büyük kısmının (%75) kardeş şehir bağlantısı kurmadıkları belirlenmiştir (node 4). Bunun yanında AKP, MHP ve HDP (node 8) ilçe belediyelerinin %55,6’sının kardeş şehre sahip olduğu (node 9); büyükşehir, büyükşehir ilçe ve il belediyelerinin ise %61,3’ünün kardeş şehir anlaşması imzaladığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.1. Sınıflandırma ağacı training veri grubu grafiği.

Şekil 4.2. Sınıflandırmama ağacı test veri grubu grafiği.

Sınıflandırma Ağacı Analizinin güvenilirliği değerlendirildiğinde, training (Şekil 4.1) ağaç yapısından yararlanılarak yapılacak olan tahminlerdeki doğruluk derecesinin %80,20; test (Şekil 4.2) ağaç yapısından yararlanılarak yapılacak olan tahminlerdeki doğruluk derecesinin ise %72,70 olarak belirlenmiştir (Tablo 4.1, Tablo 4.2). Training ve test veri grupları üzerinden oluşturulan ağaçlar (Şekil 4.1, Şekil 4.2) birlikte değerlendirildiğinde genel olarak bir uyum gösterdikleri, dolayısıyla elde edilen sonuçlar dikkate alınan deneme koşulları için güvenilir ve genellenebilir olarak kabul edilebilir.

Tablo 4.1. Ağaç modelindeki düğümlerin (node) doğru sınıflandırma oranları (%).

Sınıflama				
Gözlenen		Tahmin Edilen		
		VAR	YOK	Tahmin Doğruluğu
Training	VAR	146	22	86,90%
	YOK	32	73	69,50%
	Overall Percentage	65,20%	34,80%	80,20%
Test	VAR	63	9	87,50%
	YOK	21	17	44,70%
	Overall Percentage	76,40%	23,60%	72,70%
Growing Method: CRT				
Dependent Variable: Kardeş şehir olup olmaması				

Tablo 4.2. Ağaç modelindeki düğümlerin hata değerleri ve standart hatası.

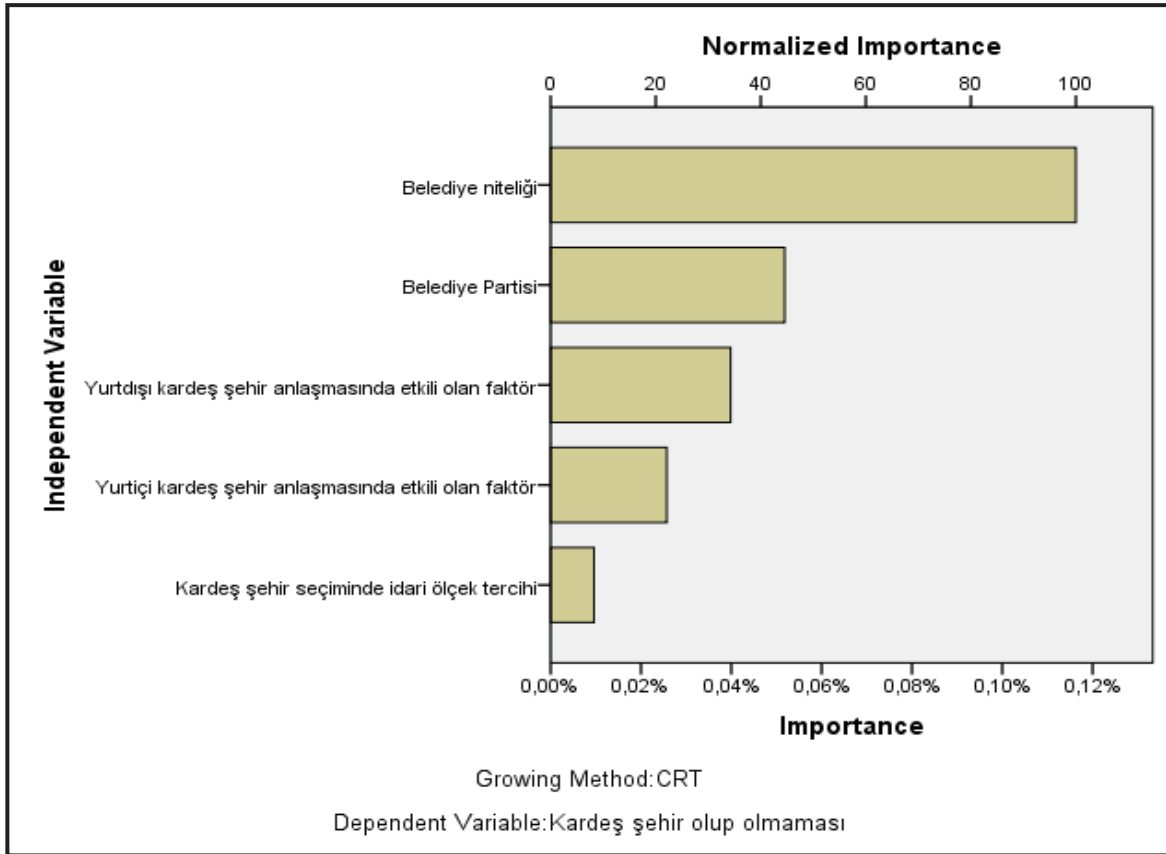
Hata		
Örnek	Tahmin	Standart Hata
Training	,198	,024
Test	,273	,042

Sınıflandırma Ağacı Analizi sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurmalarında veya kurmamalarında en etkili faktörün belediye niteliği olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.3). Nitekim analiz sonuçları büyükşehir, büyükşehir ilçe, ilçe ve il belediyelerinin çoğunlukla kardeş şehir anlaşması imzaladığını, belde belediyelerinin ise büyük kısmının kardeş şehir bağlantısı kurmadığını göstermiştir.

Bu durum üzerinde birçok faktör etkilidir. Belediyelerin sahip olduğu ekonomik imkânlar, nitelikli personel varlığı, kültürel ve sosyal faaliyetlerin desteklenmesi ve teknoloji, bilgi, deneyim açısından gelişmiş olmaları bu faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle büyükşehir belediyeleri bu konularda belde belediyelerine göre daha avantajlı konumdadırlar. Nitekim belde belediyeleri gibi kısıtlı imkanlara sahip küçük belediyelerin kardeş şehir ilişkilerine yeterince önem veremediği, imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında

ise ekonomik temelli beklentilerin olduğu görülmektedir. Bu yüzden de çoğu kardeş şehir ilişkisinin sürdürülemediği veya sonlandırıldığı bilinmektedir. Bunun yanında büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri kardeş şehir ilişkileri gibi faaliyetlerin yürütülmesi konusunda yeterli sayıda personele sahiptirler. Ancak belde belediyelerinde genellikle yeterli sayıda personel bulunmamakta, hatta belediyelerin bu gibi konulardaki birçok işi yazı işleri birimi üzerinden yürütülmektedir. Bu nedenle belde belediyelerinde yeterli sayıda personelin bulunmaması kardeş şehir bağlantılarının kurulmamasında diğer bir önemli etkidir.

Şekil 4.3. Belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurmaları/kurmamaları üzerinde etkili olan faktörlerin önem dereceleri.

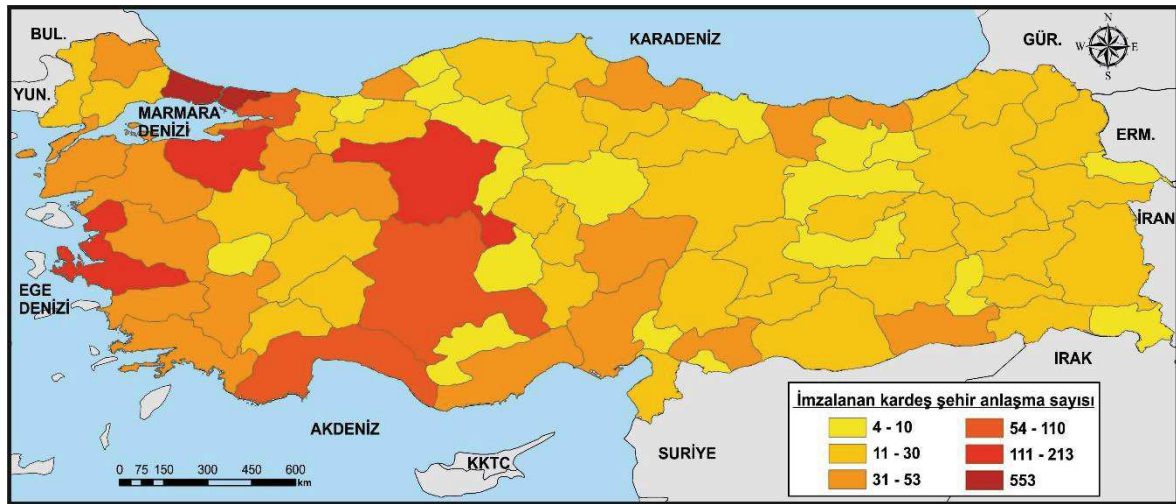

Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin sayısal anlamda daha fazla kardeş şehir anlaşmaları imzaladıkları bilinmektedir. Büyükşehir belediyelerinin birçok özelliği (ekonomik anlamda güçlü olmaları, sosyal ve kültürel ilişkileri fazlasıyla önem vermeleri, belediyelerin teknoloji, bilgi ve deneyim konularında gelişmiş olmaları) bu durum üzerinde etkilidir. Bunun yanında büyükşehir belediyelerinin diğer bir özelliği de nüfus miktarı açısından diğer illere göre daha büyük olmalarıdır. Özellikle yoğun nüfusa sahip büyükşehirlerin, diğer şehirlere göre daha fazla kardeş şehir bağlantısı kurdukları

belirlenmiştir. Bu bağlamda şehirlerin nüfus miktarları ve belediyelerin idari statüleri ile kardeş şehir sayıları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Aynı zamanda ulaşılan bu sonuçlar “Kentlerin (belediyelerin) sosyo-ekonomik statüsü geliştikçe kardeş şehir sayıları artmaktadır” hipotezini de doğrular niteliktedir.

Kardeş şehir bağlantılarında belediye statülerinin önemli bir faktör olduğu, özellikle büyükşehir belediyelerinin daha fazla sayıda kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirtilmişti. Aynı zamanda kardeş şehir bağlantılarında dikkat çekici bir detay da Türkiye’nin batısında bulunan illere bağlı belediyelerin, doğusunda bulunan illere bağlı belediyelerden sayısal anlamda daha fazla kardeş şehir anlaşması imzalamış olmalarıdır (Şekil 4.4). Nitekim İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi büyükşehir statüsündeki illerin ve Türkiye’nin batısında yer alan il belediyelerinin kardeş şehir sayılarının diğer il belediyelerinden daha fazla olduğu da tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç kardeş şehir bağlantılarında belediyelerin niteliksel (büyükşehir veya belde) ve bölgesel (Türkiye’nin batısında veya doğusunda yer alma) ölçekte gelişmişliklerinin önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır.

Şekil 4.4. Belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşma (ulusal-uluslararası) sayılarının haritası (2018)

Araştırma sonucu elde edilen verilere göre Türkiye’de belediyelerin toplamda 3042 kardeş şehir bağlantısı kurdukları belirlenmiştir (Şekil 4.5). İmzalanan 553 kardeş şehir anlaşması (ulusal-uluslararası) ile Türkiye’de en çok kardeş şehir bağlantısını İstanbul belediyeleri kurmuştur. En az kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler ise Aksaray, Bartın, Batman, Ordu ve Kilis illerinde yer alan belediyelerdir. Bu illerdeki belediyelerin tamamı ulusal ve/veya uluslararası ölçekte sadece 4 kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır.

Şekil 4.5. İllere göre belediyelerin toplamda (ulusal ve uluslararası) sahip oldukları kardeş şehir sayıları (2018)

Diğer taraftan Türkiye’deki belediyelerin uluslararası ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarına daha çok önem verdikleri görülmektedir. Bu bağlamda belediyelerin, uluslararası ölçekte 1651 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belirlenirken; ulusal ölçekte 1391 kardeş şehir anlaşması imzaladıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.6). Bunun yanında Aksaray, Artvin, Batman, Bayburt, Bingöl, Muş, Siirt ve Tunceli illerindeki belediyelerin ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzalamadığı, Kilis ve Ordu illerindeki belediyelerin ise ulusal ölçekte kardeş şehir bağlantısı kurmadığı belirlenmiştir.

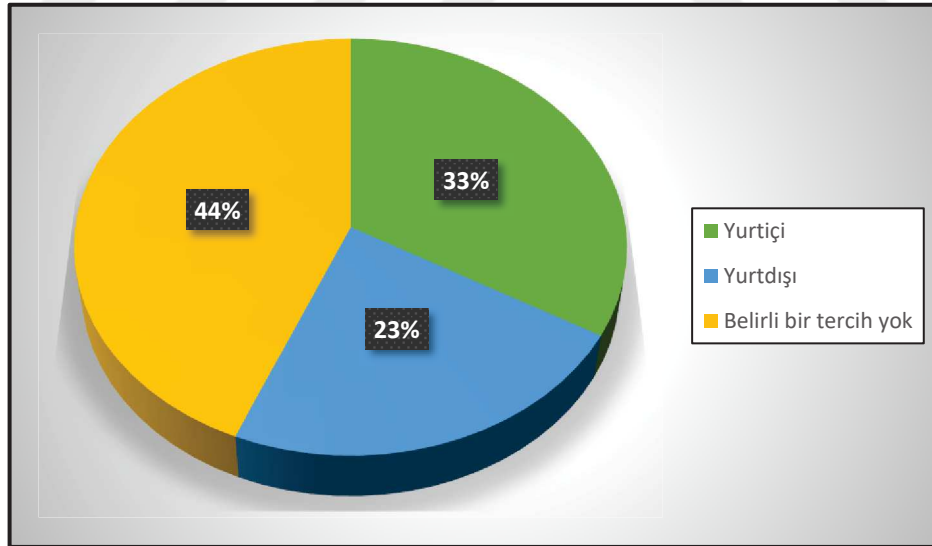
Bu konu ile ilgili anket sonuçlarından ise farklı bulgular elde edilmiştir. Nitekim anket uygulanan belediyelerin %44’ü kardeş şehir anlaşmaları konusunda belirli bir tercihlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını (%23) daha az tercih ettikleri de tespit edilmiştir (Şekil 4.7). Özellikle 2010 yılından itibaren belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarına da fazlasıyla önem vermeleri ve kardeş belediye uygulamalarının yaygınlaşması, bu sonucun elde edilmesinde önemli bir etkidir. Elde edilen bu bulgular aynı zamanda “Türkiye’de kardeş şehir uygulamalarının sadece uluslararası ölçekte imzalanan kardeş şehir anlaşmalarından oluşmaktadır” algısını da ortadan kaldıracabilecektir. Çünkü Türkiye’de kardeş şehirler ile ilgili yapılan çalışmaların neredeyse tamamı uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarından oluşmakta, ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarını ele alan çalışmalar ise tercih edilmemektedir. Bu bağlamda oluşan bu algının ortadan kaldırılması konusunda şüphesiz elde edilen bulgu ve sonuçlar önemlidir. Aynı zamanda elde edilen bu bulgu ve sonuçlar, kardeş şehir uygulamaları ile ilgili önümüzdeki süreçte yapılması

planlanan çalışmalarda araştırmacıların ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını da dikkate almalarını sağlayacaktır.

Şekil 4.6. Belediyelerin ulusal ve/veya uluslararası ölçekte imzaladıkları kardeş şehir anlaşma sayılarının illere göre dağılışı (2018).

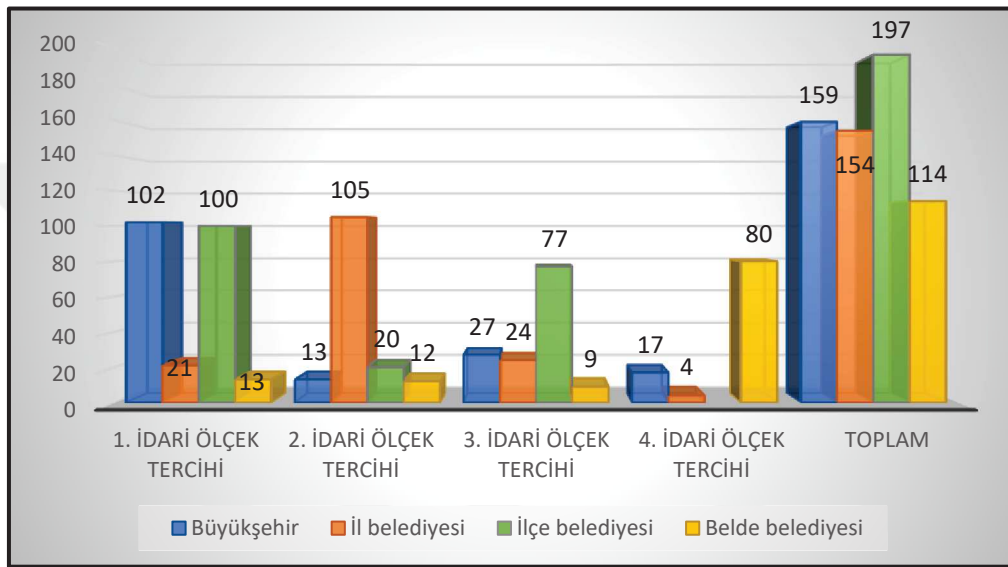
Şekil 4.7. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları öncelikli tercihleri

Kardeş şehir anlaşma süreçlerinde belediyeler bazı kaideleri dikkate almaya çalışırlar. Bu kaidelerden biri de belediyelerin nitelik olarak eşdeğer oldukları veya kendilerinden daha büyük belediyeler ile anlaşma yapmak istemeleridir. Özellikle büyükşehir belediyeleri büyükşehir belediyeleri ile; il ve ilçe belediyeleri ise kendi eşdeğer belediyeler veya büyükşehir belediyeleri ile kardeş şehir bağlantıları kurmayı tercih ederler. Belde belediyelerinde ise durum biraz daha farklıdır. Belde belediyeleri çoğunlukla

kendilerinden daha gelişmiş belediyeler ile kardeş şehir anlaşmaları imzalamayı tercih etmektedirler. Bu durum anket uygulanan belediyelerin yanıtlarında da açıkça görülmektedir. Nitekim belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları idari ölçek tercihlerine bakıldığında, birinci idari ölçek tercihinin büyük oranda büyükşehir ve ilçe belediyeleri olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları idari ölçek tercihleri.

Belediyelerin idari ölçek tercihlerinde büyükşehir belediyelerinin tercih edilmesinde iki önemli faktör etkilidir. Birinci faktör büyükşehir belediyelerinin kendileri gibi eş değer belediyeler ile kardeş şehir anlaşmaları imzalamak istemeleridir. Hatta bu konuda Ankara Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü Mahsun Sun Ankara Büyükşehir Belediyesi olarak sadece başkent statüsünde bulunan şehirlerdeki belediyeleri tercih ettiklerini belirtmiştir. Böylece kardeş şehirlerle kurulan ilişkilerin aynı seviyede yürütüldüğünü dile getirmiştir. İkinci faktör ise özellikle il belediyelerine bağlı ilçe belediyelerinin ve belde belediyelerinin birçok açıdan (Ekonomik, sosyal ve kültürel) destek alabilecekleri büyükşehir belediyelerini tercih etmeleridir. Bu konuda Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yurt içinden kardeş şehir anlaşmalarında idari ölçek tercihinin çok etkili olmadığı, küçük ilçe veya beldelerle kardeş şehir anlaşması yapılabilirdiği dile getirilmiştir. Özellikle büyükşehir olarak küçük ölçekli bu belediyelere ekonomik destek sağlandığı ve teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı yapıldığı beyan edilmiştir.

Diğer taraftan idari ölçek tercihi bazen belediyeler için önemli bir etken olmayabilir. Özellikle belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında birden fazla faktörü dikkate aldığı durumlarda kimi zaman idari ölçek tercihinde eş değer belediyeler tercih edilirken, kimi zaman da daha küçük ölçekli belediyeler tercih edilebilmektedir. Bu konu ile ilgili İstanbul Maltepe Belediyesi'ne uygulanan online mülakata şu şekilde görüş belirtilmiştir:

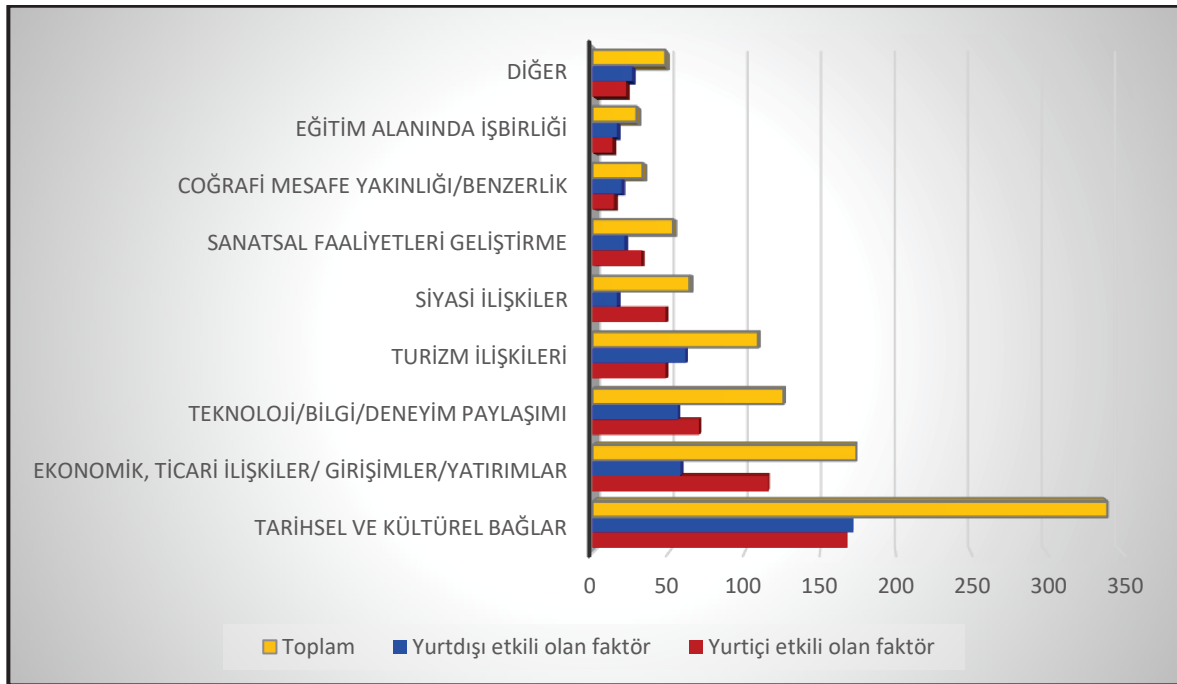
İdari ölçek ile kastedilen nüfus ise bunu dikkate alan kentler olabilir. Ancak bununla ilgili belirlenmiş bir standart yoktur. Örneğin Maltepe gibi nüfusun yoğun olduğu anakentlere bağlı belediyelerde bunu dikkate almak zor olabilir. Maltepe'nin nüfusu yaklaşık yarım milyon civarındadır. Nüfusa denklik esas alınacak olursa karşı taraftaki kentler ya başkent ya da İstanbul gibi dengi anakentler olabilir. Bu yüzden bizim ilçemiz özelinde nüfus, kardeş şehir seçme ve değerlendirmede öncelikli etken değildir. Bu yüzden kurulan ilişkinin türüne göre bir değerlendirme yapmak daha doğru olacaktır. Özellikle kültürel ve sosyal ağırlıklı bir ilişki kurulduğu durumlarda sosyo-ekonomik benzerlik, ortak kültür ve en çok da taraflar arası isteklilik daha öncelikli diyebiliriz. Bu konuda da bir standart aranması şart değildir. Bir kent ile kardeş şehir kurulmak istendiğinde kendi kentinizde yaşayan göçmen nüfusun ağırlıklı olduğu bölge tercih edilebilir. Diğer taraftan başka bir kardeş şehir ilişkisinde ekonomik-sosyal gelişmişlik dikkate alınabilir. O yüzden idari ölçek büyüklüğü ya da tanımlanmış bir standardın mevcut kardeş şehir ilişkilerinde önemli olduğunu düşünmüyoruz.

Genel olarak tezin bu aşamasında kardeş şehir anlaşmalarının niceliksel özellikleri üzerinde etkili olan faktörler ele alınmıştır. Bu bağlamda uygulanan analiz yöntemi sonuçları ve anketlerden elde edilen bulgular, belediyelerin idari statüleri, şehirlerin bulunduğu coğrafi konum ve belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarındaki idari ölçek tercihlerinin, kardeş şehir anlaşma sayıları üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur.

Kardeş şehir anlaşmaları rastgele kurulan ortaklık girişimleri değildir. Belediyeler kardeş şehir bağlantıları kurmadan önce amaçlarını ve anlaşma sonucu elde edilebilecek kazanımları belirlerler. Daha sonrasında ise bu amaç ve kazanımlara göre bazı faktörleri dikkate alırlar. Bu faktörler kardeş şehir ilişkisi kurulacak ülkenin veya ilin seçilme nedeni olarak da nitelendirilebilir. Kardeş şehir bağlantılarının niteliksel özelliklerinin ortaya konulmasında ise, bu faktörlerin analiz edilmesi ve kardeş şehir anlaşmalarındaki etkilerinin değerlendirilmesi gereklidir.

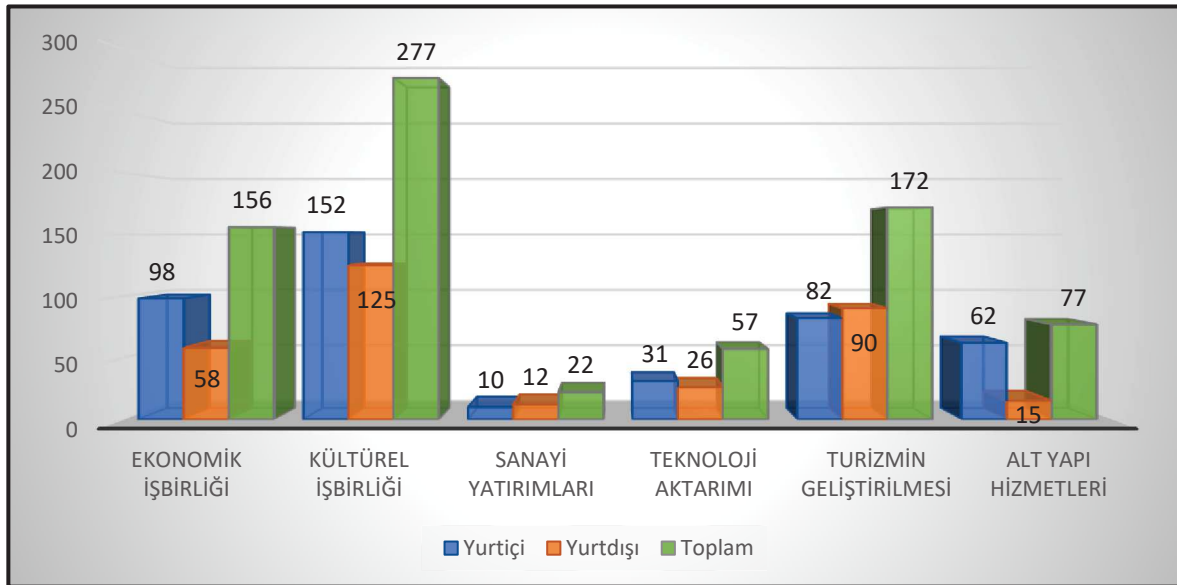
Kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan bu faktörlerin sınıflandırılmasında öncelikle ankette yer alan “kardeş şehir anlaşmasında etkili olan faktörler nelerdir?” sorusundan elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Verilen cevapların çokluğuna ve önem derecelerine göre bu faktörler gruplandırılmış ve kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olabilecek etkenler detaylı bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca bu faktörlerin oluşturulmasında Ekşi’nin (2018), yapmış olduğu çalışmada kullanmış olduğu sınıflamadan da yararlanılmıştır⁶.

Şekil 4.9. Anket uygulanan belediyelere göre kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler.

⁶ Ekşi’nin (2018), yapmış olduğu sınıflama şu şekildedir: Motivasyon bağlamında “siyasi / ideolojik”, “coğrafi”, “tarihsel / kültürel” ve “ekonomik”; faaliyetler bağlamında ise “eğitsel”, “kültür, sanat ve spor”, “sosyal sorumluluk” ve “beledi / enformasyonel” şeklindedir (Ekşi, 2018: 7).

Şekil 4.10. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzalanan diğer belediyeler ile kurdukları etkileşim alanları

4.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ekonomik Etkenler

Günümüz küresel dünyasının en çok gelişim gösterdiği alanlardan biri ekonomik ilişkilerdir. Özellikle uluslararası seviyedeki etkileşimler, ülkeler arasında ekonomik ve ticari yatırımların ve girişimlerin oluşmasına; ulusal seviyedeki etkileşimler ise bölgesel kalkınmanın güçlendirilmesi gibi etkilere sahiptir. Bu bağlamda ulusal veya uluslararası ölçekte imzalanan ekonomik temelli kardeş şehir anlaşmaları hem belediyelere hem de yerel toplumlara çeşitli katkılar sunmaktadır.

Tezin ilk oluşturulma safhasında ekonomik ve ticari ilişkilerin kardeş şehir anlaşmalarında en önemli faktör olduğu değerlendirilmiştir. Hatta bu konuda “Belediyeler kardeş şehir seçiminde ekonomik ve ticari ilişkileri ön planda tutmaktadır.” şeklinde bir hipotez de kurulmuştur. Fakat çalışma kapsamında uygulanan anketlerden elde edilen veriler bu durumun böyle olmadığını ortaya koymuştur. Nitekim anket uygulanan belediyelere göre kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerden ekonomik etkenler (%18), kültürel ve tarihsel etkenlerden (%35) sonra ikinci sırada gelmiştir (Şekil 4.9). Bunun yanı sıra belediyelerin yurtiçi ve yurtdışı kardeş şehir ilişkilerinde diğer belediyeler ile kurdukları etkileşimlerde de, ekonomik işbirliği (%20) etkeni, kültürel işbirliği (%36) ve turizmin geliştirilmesi (%23) etkenlerinden sonra üçüncü önem derecesinde yer almıştır (Şekil 4.10). Anket sonuçları Türkiye’de belediyeler açısından kardeş şehir anlaşmalarında ekonomik etkenlerin büyük oranda belirleyici bir faktör olmadığını ve oluşturulan hipotezin de

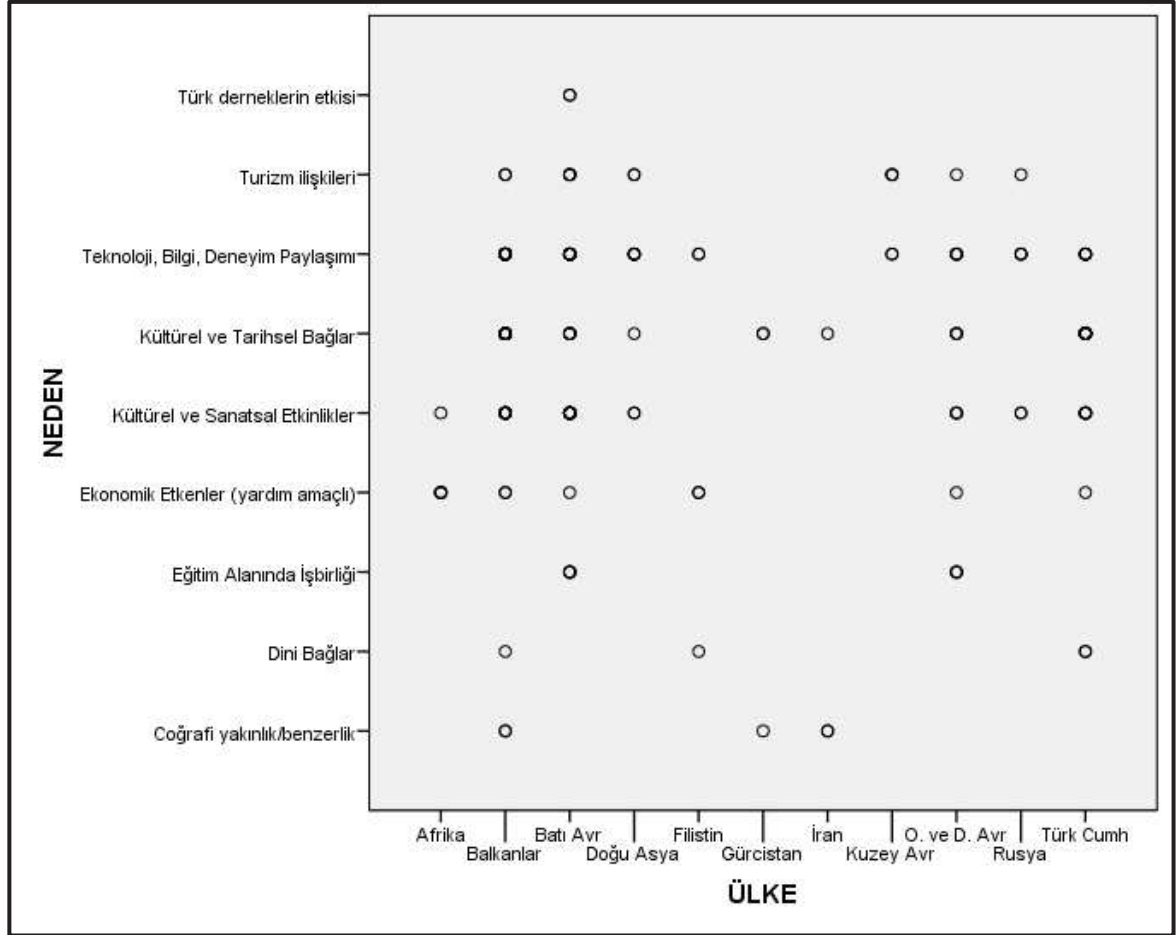
doğrulanmadığını göstermektedir. Baycan-Levent vd.,'in (2010) yaptıkları çalışmada elde ettikleri bulgular ise Türkiye'nin aksine Avrupa'da ekonomik faktörlerin yüksek oranda kardeş şehir anlaşmalarında etkili olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim yaptıkları araştırma bulgularına göre Avrupa'da belediyelerin %91'nin kardeş şehir anlaşmalarını kültürel alışverişin bir parçası olarak gördüklerini, %84'nün ekonomik ilişkiler olarak algıladıklarını ve %57'sinin tarihi sınırların bir uzantısı olarak algıladığını belirtmişlerdir (Baycan-Levent vd., 2010: 1196-1197).

Türkiye'de belediyelerin kurmuş oldukları kardeş şehir bağlantılarında ekonomik etkenler temel belirleyici faktör değildir. Anket uygulanan belediyelerden elde edilen yanıtlar bu yargıyı doğrulamaktadır. Çünkü belediyeler ulusal veya uluslararası ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarında kültürel ve tarihsel bağlara daha çok önem vermektedirler. Ulusal ölçekte Bursa, İstanbul, İzmir ve Ankara gibi büyükşehirlerin Türkiye'nin doğusundaki belediyeler ile imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında; uluslararası ölçekte ise Balkanlar, Batı Avrupa ve Türki Cumhuriyetler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında temel belirleyici faktör kültürel ve tarihi bağlardır. Nitekim bu bağlantılar aynı zamanda belediyelerin en fazla kardeş şehir anlaşması imzaladıkları ülkeler ve illerin dağılışı gösterdiği bölgelerdir.

Diğer taraftan ilçe ve belde belediyelerinin birçoğu kardeş şehir anlaşmalarının kendi belediyelerine ekonomik anlamda fayda sağlayacağını düşünmektedirler. Hatta büyükşehir veya büyükşehir ilçe belediyesi statüsündeki belediyeler ile bu amaç üzerine kardeş şehir bağlantıları kurmayı tasarlamaktadırlar. Ancak bu düşünce belediyeler açısından tek taraflı sürdürülen kardeş şehir bağlantı süreçlerine dönüşmektedir. Bu nedenle çoğu belediye bu anlayışta oluşturulan kardeş şehir anlaşmalarına sıcak bakmamaktadırlar. Bunun yanında ulusal ölçekte kurulan birçok kardeş şehir anlaşması ekonomik faktörler etkisinde kurulmuş olsa da, bu anlaşmalar temelde politik etkenler çerçevesinde kurulmaktadır. Türkiye'de belediyelerin ulusal ölçekli kardeş şehir ilişkilerinde yaşadıkları bu durum aynı zamanda uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir anlaşmalarında da izlenmektedir. Türkiye'nin bazı bölgelerdeki ülkeler (Afrika kıtası ülkeleri, Asya kıtası ülkeleri, Doğu Avrupa ülkeleri vb.) ile kurdukları kardeş şehir bağlantılarında birçok belediye Türkiye'deki belediyelerden ekonomik ölçekli destekler beklemektedirler. Özellikle anket uygulanan belediyeler bu anlamda Afrika kıtası ülkeleri ile kurulan bağlantılarda öncelikli faktörün ekonomik etkenler olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 4.11). Bununla birlikte Türkiye'nin kültürel ve tarihsel

bağlarının bulunmadığı veya siyasi ilişkilerin geliştirilmediği bu ülkeler ile kardeş şehir bağlantıları kurmayı tercih etmedikleri belirlenmiştir.

Şekil 4.11. Anket uygulanan belediye yanıtlarına göre kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler ve tercih edilen bölgeler/ülkeler

Açıklama: Grafikte Filistin, Gürcistan, İran ve Rusya kıtasal alt bölgelerde yer almamış veya bu ülkelerin dahil edildiği yeni bir alt bölge oluşturulmamıştır. Özellikle kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan bazı faktörlerin (coğrafi yakınlık/benzerlik ve dini bağlar gibi) daha net ortaya konulması ve bu ülkelerin grafikte belirtilen kıtasal alt bölgelere dahil edilememesi gibi nedenlerden dolayı böyle bir grupta sistemi tercih edilmiştir.

4.2.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Uluslararası Ölçekli Ekonomik Etkiler

Kardeş şehir bağlantılarında etkili olan ekonomik faktörler çok farklı şekillerde olmakta ve çeşitli süreçleri kapsamaktadır. Günümüzde uluslararası arenada ticaret meselelerinin ve ekonomik gelişme konularının daha da önem kazanmasıyla ülkeler arasında

ticari ilişkilerde ve ekonomik etkileşimlerde kardeş şehir anlaşmaları önemli bir işlev görmektedir.

Dünya’da ekonomik temelli kurulan kardeş şehir bağlantılarının bir çok formu ve fonksiyonu bulunmaktadır. Örneğin İkinci Dünya Savaşı’nın iki düşman ülkesi Japonya ve Filipinler’in 1960’lı yıllarda kurdukları kardeş şehir bağlantılarında, ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirme süreçleri belirleyici etken olmuştur. Doğu Asya’nın ekonomi olarak en güçlü ülkesi Japonya, o dönemde Güneydoğu Asya’nın ekonomi bakımından ikinci en güçlü ülkesi Filipinler ile ticari ilişkileri geliştirme konusunda kardeş şehir bağlantıları kurmuştur (Jose, 2010: 54). Aynı zamanda bu kardeş şehir anlaşması ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi dışında, barış ortamının sağlanması konusunda da katkı sunmuştur.

Ekonomik faktörlerin belirleyici olduğu kardeş şehir bağlantılarının kurulma motivasyonları ve yöntemleri çeşitlilik göstermektedir. Genellikle tercih edilen yöntem kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkeye/şehre veya belediyeye çeşitli araçlar (itfaiye, ambulans, çöp arabası, iş makinesi) hibe edilmesi gibi ekonomik yardımlarda bulunma şeklinde olmaktadır. Dünya’nın çeşitli bölgelerindeki ülkelerde kurulan kardeş şehir bağlantılarında bu tür yardımların ve karşılıklı alış-verişlerin birçok örneği mevcuttur. Örneğin Filipinler’in Cebu şehri, kardeş şehir bağlantısı kurulan Tayvan’ın Koasihung şehrine Sinulog festivali için 300 araçlık bir yardımda bulunmuştur. Bu yardım temelde ekonomik nitelikli bir girişim gibi görünmekle birlikte aynı zamanda iki ülke arasında dostluk ilişkilerinin pekiştirilmesi gibi işlevsel katkılar sağlamaktadır. Aynı şekilde Filipinler’in Tayvan’a yaptığı yardımın bir benzerini Çin’in Xiamen şehri de kardeş şehir anlaşması imzaladığı Filipinler’in Cebu şehrine ağır iş makineleri ve itfaiye aracı hibe ederek yapmıştır. Böylelikle birbirine yakın coğrafi mesafede bulunan üç ülke arasında hem ekonomik temelli ilişkilerin geliştirilmesi hem de dostluk ortamının oluşturulması sağlanmıştır.

Kardeş şehir bağlantılarında belirleyici olan ekonomik faktörlerin bir başka katkısı da kültürel öğelerin toplumdan topluma aktarımıdır. Örneğin Hollanda’nın Haarlemmermeer şehri Cebu şehrine hem çeşitli araçlar (tramvay, ambulans) hibe ederek ekonomik yardımda bulunmuş hem de Cebu şehrinin çiçek endüstrisini desteklemek için çiçek tohumları vermiştir. Cebu şehri de ülkelere sunulan çiçek tohumlarına karşılık Haarlemmermeer şehrine mango tohumları vermiştir (Roldan, 2017: 4). Böylelikle iki ülke

arasında ekonomik ilişkileri geliştirme adımları atılırken, kültürel öğelerin aktarımı da sağlanmıştır.

Kimi zaman ticari ilişkiler ülkelerin kardeş şehir bağlantılarında belirleyici etkiye sahip olabilmektedir. Hatta kardeş şehir tercihlerinin seçilen ülkeler/şehirler açısından bazı kalıplar oluşturduğu da görülmektedir. Bu konuda ABD'nin liman kentlerinin uluslararası ticaretten dolayı iç bölgelerdeki kentlere göre daha fazla sayıda kardeş şehre sahip olması dikkat çekici bir örnek sunmaktadır (Smith, 1990: 186-187). Bunun yanında bazı belediyeler kardeş şehir anlaşmaları için seçilen ülkelerin/şehirlerin ekonomik/ticari ilişkilere göre belirlenmesi gerektiğini de ifade etmektedirler. Bu konu ile ilgili olarak Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin AK Partili Meclis Üyesi Abdullah Özdemir, meclis toplantısında Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin idari ölçek bakımından eşdeğer olmadığı Japonya'nın 21 bin nüfuslu Kushimoto, 286 bin nüfuslu Suriye'nin Lazkiye, ABD'nin 100 bin nüfuslu West Palm Beach ve Şili'nin 280 bin nüfuslu Valparaiso belediyeleri ile kardeş şehir olmasını eleştirmiştir. Bu belediyeler ile kurulan kardeş şehir bağlantılarının Mersin'e herhangi bir ekonomik katkı sağlamadığını da vurgulamıştır. Özdemir, Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin "Akdeniz çanağının Avrupa tarafındaki Valencia, Barcelona, Marsilya, Nice ve Napoli gibi idari ölçek açısından eşdeğer kentlerle kardeş şehir ilişkisi kurmasının ekonomik açıdan kazanımlar sağlayacağını" belirtmiştir. Hatta kardeş şehir anlaşmalarının ticari ilişkilere göre yapılması gerektiğini belirten Özdemir, "yaş meyve ve sebze ihracatı yapılan Rusya, Irak, Almanya, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya, Suudi Arabistan, Hollanda, Moldova, Polonya gibi ülkelere seçilecek kentlerin, kardeş şehir için daha uygun olabileceğini" dile getirmiştir. Benzer şekilde hububat ve bakliyat ihracatı yapılan Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Akdeniz'e kıyısı olan İskenderiye, Alger, Marakeş ve Trablusgarb gibi şehirlerin de kardeş şehir adayı olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir (CHA, 2012).

Mersin Büyükşehir Belediyesi örneğinde olduğu gibi kardeş şehir anlamalarında belediyelerin seçecekleri veya seçtikleri ülkeleri/şehirleri belirlemede bazı kriterlere göre hareket etmeleri önemli bir konudur. Bu sayede kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere veya yöreye önemli katkılar sunacağı göz ardı edilmemelidir. Nitekim Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin kurmuş olduğu kardeş şehir bağlantılarında, kardeş şehir anlaşması için tercih edilen ülkelerin doğru seçilmesinin önemine vurgu yapılmış, hatta bu anlaşmaların belediyeye veya yöreye olan katkısı sorgulanmıştır. Bu sebeplerden dolayı belediyelerin

kardeş şehir seçimlerinde idari ölçek tercihlerini kendileri ile eşdeğer ölçekteki belediyelerden yapmaları ve kardeş şehir bağlantısı kurulacak ülkeyi/şehri doğru belirlemelerinin önemli olduğu ortaya konmuştur.

Türkiye son yıllarda gerek dış politikada yeni açılımlar konusunda gerek ticari ilişkileri geliştirme adımları neticesinde Afrika ülkeleri ile yakın ilişkiler kurma girişimleri içerisinde. Yaşanan bu süreç belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında da izlenmektedir. Türkiye'nin önemli deri üretim merkezlerinden olan Bolu ilinin Gerede ilçesi ile Senegal'in Mbacke Belediyesi arasında imzalanması düşünülen kardeş şehir anlaşması bu dış politika yönelimlerinin bir sonucudur. Nitekim kurulacak bu kardeş şehir bağlantısı ile Gerede'den Senegal'e deri ticaretinin başlayacağı düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili Gerede Belediye Başkanı Mustafa Allar 2014 yılında yapmış olduğu açıklamada "Türkiye'deki büyük baş hayvan derisinin yüzde 40'ının Gerede'de üretildiğini, aynı şekilde Senegal'in de büyükbaş hayvan üretiminde önemli bir ülke olduğunu belirtmiştir. Kurulan bu kardeş şehir bağlantısının hem ham derilerin karşılıklı ihracatını artıracaklarını hem de ham deri fabrikasının kurulmasına ve oradan da Avrupa ülkelerine ihraç edilme gibi imkanlar sağlayacağını dile getirmiştir (Boluekspres, 2014). Dış politika ekseninde kurulan bu gibi kardeş şehir bağlantıları Türkiye'ye ekonomik açıdan önemli katkılar sağlarken, aynı zamanda da Türkiye'nin Dünya'nın birçok bölgesi ile siyasi ilişkilerin geliştirilmesine katkılar sumaktadır.

Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında kültürel ve tarihsel bağlar önde gelen faktördür. Bu bağlamda belediyelerin en fazla kardeş şehir bağlantısı kurduğu ülkeler Balkan ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleridir. Nitekim anket uygulanan belediyelerin verdikleri yanıtlardan, ekonomik faktörlerin etkisinde imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının da bu bölgelerdeki ülkeler ile gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Özellikle Türkiye'deki belediyelerin bu bölgelerdeki ülkelere çoğunlukla ekonomik desteklerde ve çeşitli yardımlarda bulunduğu belirlenmiştir. Yapılan destek ve yardımlar arasında altyapı hizmetleri, kültürel ve sosyal tesis yapımı, çeşitli araçların hibe edilmesi ve çeşitli türde restorasyonların yapılması öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Bursa'nın İnegöl Belediyesi Bosna-Hersek'in Donji Vakuf şehrinin yakınındaki Prisac kasabasında bulunan Osmanlı Şehitlik Mezarlığı'nın restorasyonunu üstlenmiş; Bulgaristan'ın Borino şehrine halı saha ve camii gibi sosyal tesis yapımı; Reşadiye Camii'nin çevre düzenlemesi için hem belediye hem de İnegöl'de yaşayan vatandaşlardan maddi destek sağlanmıştır. İstanbul Beykoz

Belediyesi KKTC'nin İskele Belediyesi'ne bir çocuk parkı yapmış ve peyzaj bitkileri hibe etmiştir. Sancaktepe Belediyesi Bosna-Hersek'e kapalı spor salonu yapımı; Moğolistan'a cadde yapımı ve cami çevre düzenlemesi; Filistin'e şehitler meydanı, sosyal ve kültürel tesis yapımı; Ümraniye Belediyesi de Bosna Hersek'in Fojica şehrine kültür merkezi kazandırılması konusunda destek sağlamıştır. Kocaeli Kartepe Belediyesi Bosna-Hersek'in Bihac şehrinde Hermani İlköğretim okulunda Türkçe sınıfı açmış ve Bihac Şehri'nin devlet hastanesinin yoğun bakım ünitesini yapmıştır. İzmir'in Karşıyaka Belediyesi Makedonya'nın Veles şehrine Karşıyaka parkı yapmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi de kardeş şehir anlaşması çerçevesinde Saraybosna Büyükşehir Belediyesi'ne 20 adet tramvay hediye etmiştir (Milliyet, 2017).

Türkiye'deki belediyelerin kültürel ve tarihi bağlar bulunan bu ülkeler ile kurduğu kardeş şehir bağlantıları sadece ekonomik destek sağlama amaçlı değildir. Kardeş şehir anlaşmaları sonucu Türkiye ile bu bölgedeki ülkeler arasında hem kültürel bağlar devam ettirilmekte hem de Türkiye'nin siyasi olarak bu ülkelere daha çok nüfuz etmesine olanak sağlanmaktadır.

Kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan ekonomik faktörlerin yanı sıra, Turizm ilişkileri de birtakım ilişkilerinin kurulmasına ve gelişmesine olanaklar sağlamaktadır. Özellikle turizm özellikleri ile ön plana çıkan ilçe ve şehirlerin belediyeleri ile diğer benzer özelliklere sahip ülkelerin veya illerin belediyeleri arasında kardeş şehir bağlantıları kurulmaktadır. Bu konuda Smith (1990), ABD kardeş şehir programı (SCP) çerçevesinde kardeş şehir anlaşması imzalanan ülkelere kardeş şehir ziyaretleri yapıldığını belirtmiştir. Hatta bu amaç çerçevesinde 36 saatlik bir konaklama dahil olmak üzere bir turist paketi geliştirildiği ve ziyaretçilerin otellerde konakladığı, çeşitli harcamalarda bulunduğu ve kardeş şehir bağlantıları şerefine inşa edilen simgeleri ziyaret ettiklerini dile getirmiştir (Smith, 1990: 138).

Turizm ilişkileri, Türkiye'de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında en az etkili olan faktörlerden biridir (Şekil 4.09). Ancak Türkiye'deki belediyelerin diğer belediyeler ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında turizmin geliştirilmesi konusu önemli bir etkileşim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.10). Özellikle Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa ülkeleri Türkiye'deki belediyelerin turizm ilişkileri etkeni ile kardeş şehir bağlantısı sağladıkları bölgelerin başında gelmektedir (Şekil 4.11). Bununla birlikte turizm ilişkilerini geliştirme amacıyla kardeş şehir bağlantısı kuran belediyelerin bulunduğu iller aynı zamanda

Türkiye’de turizm konusunda önde gelen illerdir. Nitekim anket uygulanan Antalya belediyeleri Almanya, Litvanya, Belarus ve Polonya ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında; Aydın belediyeleri Almanya, Romanya, Makedonya ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında; Nevşehir belediyeleri de Almanya ve İsveç ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında öncelikli etkenin turizm ilişkilerinin geliştirilmesi olduğunu dile getirmişlerdir (Tablo 4.3). Diğer taraftan Antalya belediyelerinin 2008 yılında Polonya belediyeleri ile imzalamış olduğu kardeş şehir anlaşmaları farklı bir misyona sahiptir. Bu anlamda tatil tercihlerini Fransa, Mısır ve Yunanistan’dan yana kullanan Polonyalıların, Antalya’ya bağlı 9 belediye kurulan kardeş şehir bağlantıları sonrasında tatil tercihlerinde önceliğin Türkiye olduğu görülmüştür (CHA, 2008). Nitekim kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı dönemde Polonya’dan Türkiye’ye yoğun bir turist akışı olmuştur (bakınız s.87). Bu noktada Antalya belediyelerinin Polonya belediyeleri ile imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmaları yöre turizminin geliştirilmesi konusunda somut örneklerinden birini oluşturmaktadır.

Tablo 4.3. Anket uygulanan belediyelerin turizm ilişkilerini geliştirme amacıyla kardeş şehir bağlantısı kurdukları belediyelerin bulunduğu ülkeler.

Anket yapılan belediyenin bulunduğu il	Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyenin bulunduğu ülke	Anket yapılan belediyenin bulunduğu il	Kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyenin bulunduğu ülke
Ankara	Çin	Aydın	Almanya
	Rusya		Romanya
Antalya	Almanya		Makedonya
	Belarus	Nevşehir	Almanya
	Litvanya		İsveç
	Polonya		
İstanbul	G. Kore	-	-

Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarını kullanarak turizm planlaması konusunda politika transferi gerçekleştirdikleri görülmektedir. Örneğin Adana’nın 9 belediyesi (Karataş, Yumurtalık, Pozantı, Karaisalı, İmamoğlu, Aladağ, Feke, Saimbeyli, Tufanbeyli) ile İtalya’daki belediyeler arasında kardeş şehir bağlantısı kurularak, kırsal kalkınma ve kırsal turizm konularında iş birliği protokollerinin yapılması planlanmıştır (Beyaz Gazete, 2018). Bu sayede Adana ilinin kırsal turizm potansiyelinin geliştirilmesi ve turizm planlamasının oluşturulması konusunda gerekli uzmanlaşmanın temin edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

4.2.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Ulusal Ölçekli Ekonomik Etkenler

Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir bağlantılarında etkili olan ekonomik faktörler, kültürel ve tarihi bağların bulunduğu ülkelere ve dış politika yönelimlerine göre şekillenmektedir. Ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında ise ekonomik faktörlerin etkisi daha farklı şekillerde izlenmektedir. Ekonomik ve teknolojik olarak gelişmiş imkânlara sahip belediyelerin (büyükşehir, büyükşehir ilçe, il belediyeleri) kardeş şehir tercihleri, ekonomik ve teknolojik imkanları daha kısıtlı belediyeler (ilçe ve belde belediyeleri) olmaktadır. Bu tercihler genelde ekonomik temelli gibi görünse de, bu anlaşmaların siyasi amaçları da mevcuttur. Çünkü büyük ölçekli belediyeler yapmış oldukları bu destekler ile daha küçük ölçekli belediyeleri siyasi açıdan kendilerine yaklaştırmaya çabası içinde olmaktadır. Diğer taraftan küçük ölçekli belediyeler de ekonomik destek alabilecekleri hatta kendi ifadeleri ile “abilik” yapacak belediyeler ile kardeş şehir bağlantıları kurmayı tercih etmektedirler. Neticede kurulan bu kardeş şehir bağlantıları sonucu kendi belediyelerine veya yörelerine bazı hizmetlerin (araç, makine, teçhizat, altyapı, kültürel ve sosyal tesisler vb.) sunulmasını paylaşma düşüncesindedirler. Karşılıklı gerçekleştirilen bu süreçler tezin kuramsal çerçevesinde bahsedilen merkez-çevre ve faydacılık gibi yaklaşımların/düşüncelerin kardeş şehir anlaşmalarındaki etkisine örnek teşkil etmektedir.

Anket uygulanan belediyelerden elde edilen yanıtlar, ulusal kardeş şehir anlaşmalarındaki ekonomik desteklerin ortaya konulmasında iyi örnekler sunmuştur. Nitekim belediyelerin ekonomik destek ve yardımları arasında toplumun çeşitleri ihtiyaçlarının karşılandığı park ve yeşil alan, kapalı pazar alanları, çay bahçesi, cami, terminal vb. yapıların inşa edilmesi; toplumun sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderildiği tesislerin (okul, kreş, bakımevi, gençlik merkezi, olimpik-yarı olimpik yüzme havuzu vb.) yapımı; cadde, yol yapımı, alt-üst yapı malzeme alımı ve çeşitli araçların (cenaze aracı, iş makinesi, ambulans, itfaiye vb.) hibe edildiği görülmektedir.

Ekonomik destek ve yardımlar konusunda birkaç örnek vermek gerekirse: Yıldırım Belediyesi (Bursa) Pazaryeri Belediyesi’ne (Bilecik) park, cadde ve yol yapımı konusunda hem maddi destekte hem de teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmuştur. Eyüp Belediyesi (İstanbul) Gürpınar ilçesine (Van) Ali Kuşçu Uzay Evi; Kadıköy Belediyesi (İstanbul) Yayladere Belediyesi’ne (Bingöl) Taziye Evi; Ümraniye Belediyesi de (İstanbul)

Altıeylül ilçesine (Balıkesir) kültür merkezi yapımı konusunda destekte bulunmuştur. Adana'nın Çukurova Belediyesi de kardeş şehir anlaşması imzaladığı Kütahya'nın Dumlupınar Belediyesi'ne iş makinesi ve bir takım ihtiyaç malzemesi hibe etmiştir (Hürriyet, 2018). İzmir Karabağlar Belediyesi ise kardeş şehir ilişkisi kurduğu Adıyaman Harmanlı Belediyesi'ne çöp kamyonu hibe etmiştir. Hatta "Harmanlı Belediyesinde daha önce çöplerin traktörle toplandığını" ifade eden belediye yetkilileri bu çöp kamyonu ile artık sorunsuz ve steril ortamda çöp toplaması yapabileceklerini belirtmişlerdir (Egedesonsöz, 2015). Aynı şekilde İstanbul Üsküdar Belediyesi de kardeş şehir anlaşması imzaladığı Van Edremit Belediyesi'ne hem ziyarette bulunmuş hem de 3 adet iş makinesi hibe etmiştir (Şekil 4.12). Kayseri'nin Kocasinan Belediyesi de Balıkesir Gömeç Belediyesi'ne, sahilde deniz dibi temizliği ve çevre düzenlemesi projesi ile ilgili 150 bin TL maddi destekte bulunmuştur (CHA, 2012).

Şekil 4.12. Türkiye'de belediyeler ulusal ölçekte kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belediyelere çoğu zaman ekonomik destek ve yardımlarda (iş makinesi ve araç hibe edilmesi) bulunmaktadır (Üsküdar Belediyesi 2017).

Açıklama: Üsküdar Belediyesi daha önce kardeş şehir anlaşması imzaladığı Van'ın Edremit Belediyesi'ni 2017 yılında ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında 3 adet araç (iş makinesi ve kamyon) hibe edilmiştir. Hibe edilen bu araçlar aynı zamanda çeşitli şekillerde süslenmiş ve ortaya ilginç görüntüler çıkmıştır.

4.3. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Yaşanan Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı

Yirmi Birinci Yüzyıl Dünya’da teknoloji ve bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda kentler ve toplumlar için bilgiye ulaşmak, teknolojiye sahip olmak önemli bir konudur. Özellikle ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arttıkça teknolojiye sahip olma ve bilgiyi kullanma becerileri de gelişmektedir. Gelişmiş ülkelerin bu konudaki avantajları ise onları her zaman rol model olmaya itmektedir. Nitekim bu durum Dünya’da teknoloji ve bilginin sahibi gelişmiş ülkelere, teknoloji ve bilgiyi elde etmeyi amaçlayan gelişmekte veya az gelişmiş ülkelere doğru yönelimin olduğu bir süreç dönüşmektedir. Bu süreç aynı zamanda merkez ve çevre arasında sürekli bir iletişimin kurulmasını da sağlamaktadır.

Günümüzde ülkeler, kentler ve toplumlar arasında gerçekleşen bu teknoloji ve bilgi aktarımının yoğun bir şekilde gerçekleştiği unsurların başında ise belediyeler gelmektedir. Aynı zamanda belediyeler teknoloji ve bilgi paylaşımı yanında deneyim paylaşımı da yapmaktadırlar. Belediyeler teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı ile; alt ve üst yapı sistemlerinin geliştirilmesinde, kültürel ve sosyal hizmetlerin yerine getirilmesinde ve kentlerin yaşadığı sorunlara karşı çözüm üretmede destek almaktadırlar. Bu bağlamda kardeş şehir anlaşmaları belediyelerin teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımlarında işlevsel bir katkı sunmaktadır.

Anket uygulanan belediyeler teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı faktörünü tarihsel ve kültürel bağlar (%35) ve ekonomik, ticari ilişkiler/girişimler (%18) etkenlerinden sonra %13’lük oranı ile 3. sırada belirtmişlerdir (Şekil 4.9). Belediyelerin yurtiçi ve yurtdışı kardeş şehir bağlantılarında diğer belediyeler ile kurulan etkileşimlerde ise teknoloji aktarımı %7 ile düşük bir orana sahiptir (Şekil 4.10). Burada ulaşılan sonuçların aksine Toprak (2003), belediyelerin ulusal kardeş şehir anlaşmalarında, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma etkeninin (%46,4) ilk sırada geldiğini, bilgi ve teknoloji alışverişinin (%39,3) ise ikinci sırada geldiğini belirtmiştir (Toprak, 2003: 172). Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı faktörü güçlü bir etkiye sahip olmasa da, belediyelerin ve toplumların karşılıklı etkileşim ve gelişimlerinde önemli olmaktadır.

Türkiye’de belediyelerin teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı ulusal ve uluslararası ölçekte farklı şekillerde ve bağlantılarda gelişmektedir. Nitekim İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyükşehir belediyeleri Avrupa’daki gelişmiş belediyelerden teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı desteği alan ülke konumunda iken, Balkan ülkeleri ve Türki

Cumhuriyetler ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında teknoloji, ilgi ve deneyim paylaşımı sağlayan ülke konumundadır. Bu durum aynı şekilde Türkiye'nin batısında bulunan ve büyükşehir statüsündeki belediyeler ile Türkiye'nin doğusunda bulunan belediyeler arasındaki kardeş şehir bağlantılarında da belirgindir. Ulusal ve uluslararası ölçekte karşılıklı teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımının sağlandığı bu bağlantılar, merkez-çevre ilişkisini yansıtmakta ve gelişmiş bölgelerden daha az gelişmiş bölgelere göre de bu ilişkinin yönü değişmektedir.

4.3.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Yaşanan Uluslararası Ölçekli Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı

Dünya'da kardeş şehir bağlantıları aracılığıyla teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımının en iyi örneklerini ABD sunmaktadır. ABD belediyeleri Üçüncü Dünya ülkelerine ve geliştirmekte olan ülkelere (Latin Amerika, Afrika ve Yakın ve Uzakdoğu'nun büyük bölümleri) sağlık, eğitim ve belediye hizmetleri alanında teknoloji, bilgi ve tecrübelerini aktarmışlardır (Smith, 1990: 186). ABD belediyelerinin Üçüncü Dünya ülkelerine ve geliştirmekte olan ülkelere yaptıkları bu yardımlar aynı zamanda merkez-çevre etkisini de göstermektedir. Bu sayede ABD politik anlamda çevre veya yarı çevre ülkeler ile daha yakın ilişkiler kurma eğiliminde olmuştur.

Türkiye'de ise teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusunda İstanbul, gerek kentsel dönüşümde, gerek altyapı sistemleri ve gerek diğer kent teknolojilerinde Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmiş; Avrupa'nın bunları nasıl gerçekleştirdiğinden ilham almıştır. Buna örnek olarak Barcelona-İstanbul arasında Kentsel Planlama Çalıştaylarını, Berlin, Paris ve diğer AB metropollerine gerçekleştirilen teknik gezileri sayabiliriz. Bunun yanı sıra İstanbul'un Akıllı Trafik Sistemleri ve İSMEK gibi yetişkin eğitimi, sağlık hizmetleri olmak üzere sayısız sosyal hizmetler alanındaki inovasyonları (yenilikçilik/yenilik) tüm dünyadan birçok şehrin yakın ilgisini cezbetmiştir (TBB, 2012: 19).

Kardeş şehir anlaşmalarında yaşanan teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusu çeşitli şekillerde olabilmektedir. Bu konuda Öktem vd., (2016) yaptıkları çalışmada, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusunu Almanya'nın Gladbeck Belediyesi ile Alanya Belediyesi arasında kurulan kardeş şehir bağlantısı üzerinden ve "Politika Transferi" kavramı çerçevesinde ele almışlardır. Bu kurulan kardeş şehir bağlantısında politika transferi şu şekilde gerçekleşmiştir: "Alanya Belediyesi su arıtma sistemi kurulması konusunda

Gladbeck Belediyesi ile bilgi alışverişinde bulunmuştur. Daha sonrasında Gladbeck Belediyesi'nin önerisi ile uluslararası bir ihaleye çıkılmıştır. Fransızlar, İngilizler, Danimarkalılar ve Almanlar bu ihaleye katılmışlardır. Alman grubunun Alanya ile olan kardeş şehir ilişkisinden doğan dostluk ve işbirliği sayesinde ihaleye giren diğer ülkeler projeye daha ciddi yaklaşarak daha gerçekçi teklifler sunmuştur. Alanya Belediyesi'nin bu proje için tesisi kendi imkânlarıyla yapmaya bütçesi yetmemiştir. Almanların önerdiği uluslararası ihaleye çıkma yöntemini ise Alanya Belediyesi, Alanya'ya yönlendirilen bir politika transferi sayılabileceğini belirtmiştir. Sonuçta ihale Almanya'dan alınan fikirle yapılmış da olsa, gelen tekliflerin değerlendirilmesi sonucunda Fransızlara yaptırılmıştır. Yapılan bu proje dolaylı olarak Alanya'nın çevre düzenleme, ekonomi ve sosyal politikalarına da etki etmiştir. Arıtma sisteminin kurulmasından sonra deniz kıyılarının daha temiz olması sonucunda Alanya ilk kez mavi bayraklı sahile sahip olmuştur" (Öktem vd., 2016: 70). Bu örnekte görüldüğü gibi Türkiye'deki belediyeler, kardeş şehir anlaşmaları neticesinde Avrupa ülkelerinden genellikle teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusunda destek alan taraf olmaktadır.

Anket uygulanan belediyelerin Dünya'nın çeşitli bölgelerindeki ülkeler ile teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımında bulundukları (Şekil 4.11), anlaşma imzalanan bölgelere göre bu ilişkilerin niteliğinin değiştiği görülmektedir. Somut örnekler açısından bakıldığında ise anket uygulanan belediyelerin genel olarak diğer belediyeler ile AB hibe projeleri geliştirme amacıyla teknik bilgi paylaşımı, belediyecilik çalışmalarında bilgi paylaşımları (teknolojik, tarihi eser koruma/restorasyon konuları vb.), park, bahçe ve çevre düzenlemeleri konusunda teknik destek, teknoloji alanında akıllı şehirler başlığı altında ortak girişimlerin yapılması gibi faaliyetler yürütmüşlerdir. Belediyelerin yürüttükleri faaliyet örneklerine bakılacak olursa; Karşıyaka Belediyesi (İzmir) Umea Belediyesi (İsveç) ile enerji verimliliği projesi konusunda bilgi alışverişi yapmıştır; Karasi Belediyesi (Balıkesir), Schwäbisch Hall Belediyesi (Almanya) ile Connective Cities Orta Doğu Hızlı Başlangıç Paketi I hibe programına ortak olarak "Kardeş Şehirler Buluşuyor, Dünya Temiz Çevreye Kavuşuyor" projesi konusunda teknik bilgi ve destek sağlamıştır.

Belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı belediyeler dışında yöreye de önemli kazanımlar sağlamaktadır. Çoğu zaman bu teknoloji, deneyim ve bilgi paylaşımı yöre ekonomisinde önde gelen sektörlerin geliştirilmesinde katkılar sunmaktadır. Bu çerçevede İznik Belediyesi'nin 2017 yılında Çin

Halk Cumhuriyeti'nin Jingdezhen şehri ile imzaladığı kardeş şehir anlaşması hem teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı sunması, hem de kültürel alanda ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemlidir. İmzalanan bu kardeş şehir anlaşmasında her iki yerleşmenin seramik alanında önde gelen yerler olmaları ve karşılıklı teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusu etkili olmuştur (İznikrehber, 2017). Aynı şekilde Rize Belediyesi ile Japonya'nın Kakegawa Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması da teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusu üzerine kurulmuştur. Özellikle Kakegawa şehrinde yeşil çayı toz haline getirip üreten son teknoloji makinelerin, Rize'ye de kazandırılması konusunda bu kardeş şehir anlaşmasının önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (Çınarınsesi, 2015).

4.3.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Yaşanan Ulusal Ölçekli Teknoloji, Bilgi, Deneyim Paylaşımı

Türkiye'de belediyeler uluslararası ölçekte kurdukları kardeş şehir bağlantılarında kimi zaman (bu durum bölgesel olarak değişmektedir) teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunan belediyeler konumunda olurken, kimi zaman da bu konuda destek alan belediye konumunda olmaktadır. Ancak ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında tek taraflı bir destek akışı söz konusudur. Özellikle ulusal ölçekte gelişmiş belediyelerden daha az gelişmiş belediyelere doğru bir yönelim durumu mevcuttur. Bu konu ile ilgili Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin sunmuş olduğu hizmetler örnek teşkil etmektedir. Nitekim Karesi Belediyesi (Balıkesir) ev sahipliğinde "Kardeş Belediyeler İstişare Toplantısı" organize edilmiş ve bu toplantıya Osmangazi Belediye Başkanı (Bursa), Yunus Emre Belediye Başkanı (Manisa), Bozüyük Belediye Başkanı (Bilecik) ve Bayramiç Belediye Başkan Yardımcısı (Çanakkale) ile bu belediyelerin birim müdürleri de katılmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi BUSMEK aracılığı ile kardeş şehirlere bazı teknik ve eğitim alanında (kuaförlük gibi) destekler sağlamıştır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin 2015 yılında Ardahan Belediyesi ile imzaladığı kardeş şehir protokolünde de teknoloji, bilgi, ve deneyim paylaşımı desteğinin önemli bir etken olduğu görülmektedir. Bu konu ile ilgili olarak o dönemin Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Recep Altepe, "Bursa ile Ardahan arasında sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda iş birliğinin gelişmesi, karşılıklı olarak kalkınmanın sağlanması, deneyim ve birikimlerin paylaşılması konusunda adımlar atılacağını belirtmiştir. Ardahan Belediye Başkanı Faruk Köksoy da Bursa'nın şehrsel anlamda gelişiminin kendileri için örnek alındığını özellikle Bursa'da turizmin, tarihi eserlerin ve ekonominin gelişmesi noktasındaki yatırımların

yakından takip edildiğini belirtmiştir. Hatta Bursa’da Ardahan nüfusu kadar Ardahanlı vatandaşın yaşadığını belirten Köksoy, “Bu nüfus Bursa’ya çok ciddi katkı sağlıyor. Bizde Bursa’nın Ardahan’a katkı sağlamasını istiyoruz ve bu sinerjinin doğacağına inanıyoruz” diyerek, Ardahan’a kazandırılacak bir araç terminali için de Bursa’dan destek istediklerini dile getirmiştir (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2015).

Bursa Büyükşehir Belediyesi ile Ardahan Belediyesi arasında kurulan bu kardeş şehir bağlantısı aynı zamanda birçok ipucu sunmaktadır. Öncelikle Türkiye’de ulusal kardeş şehir bağlantılarında etkili olan teknoloji, ilgi ve deneyim paylaşımı konusunda gelişmiş belediyelerin daha az gelişmiş belediyelere destekler sağladığı görülmektedir. Halbuki Batı Avrupa ülkeleri ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında Türkiye’deki gelişmiş belediyeler bu desteklerden faydalanan ülke konumundadır. Bunun yanında ulusal kardeş şehir bağlantıları genellikle kültürel ve tarihi bağlar etkeni çerçevesinde kurulmaktadır. Kardeş şehir bağlantıları kurulduktan sonra ise teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusunda destekler sağlanmaktadır.

4.4. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar

Tarihin başlangıcından itibaren ortak tarihsel, kültürel ve dinsel değerlere sahip olan toplumlar arasında her zaman etkileşimler yaşanmıştır. Kimi zaman bu etkileşimler ulusal ölçekte gerçekleşirken kimi zaman da sınırları aşan bir yapıya dönüşmüştür. Özellikle farklı coğrafyalarda bulunan birçok ülkenin tarihsel geçmişi ve göç hareketleri, günümüzde ülkeler arasında yeni bağlara ve etkileşimlere yardımcı olmaktadır. Bu etkileşim örneklerinin günümüzde önemli unsurlarından biri de kardeş şehir anlaşmalarıdır.

Kardeş şehir anlaşma süreçlerinde etkili olan faktörler ile ilgili Zelinsky (1991), tarihi bağların kardeş şehir bağlantısı kuran iki ülke arasında önemli bir unsur olduğunu dile getirmiştir. Bu düşüncesini ise özellikle göç veren ülkelerin göç alan ülkeler ile sayısal anlamda daha fazla kardeş şehir bağlantısı kurması üzerinden ilişkilendirmiştir. Ayrıca tarihi bağlar etkeninin kardeş şehir anlaşmaları üzerindeki etkilerine dünyadan bazı örnekler vermiştir. İspanya’daki topluluklar ile Meksika; Portekiz ile Brezilya; Latin Amerika ülkeleri ve Filipinler’deki topluluklar arasında; Fransa ve Kanada arasında; İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda arasında ve Avrupa İmparatorluk Devletleri ile ABD arasındaki eski sömürge dönemlerinin kardeş şehir bağlantıları kurulması üzerinde etkileri olduğunu belirtmiştir (Zelinsky, 1991: 21).

Türkiye’de belediyeler açısından kardeş şehir bağlantılarında en önemli faktör tarihsel ve kültürel bağlardır. Nitekim anket uygulanan belediye yanıtları değerlendirildiğinde tarihsel ve kültürel bağların (%35) en önemli faktör olduğu görülmektedir (Şekil 4.9). Aynı şekilde belediyelerin yurtiçi ve yurtdışı kardeş şehir ilişkilerinde diğer belediyeler ile kurdukları etkileşimlere verdikleri yanıtlarda da kültürel iş birliği etkeni (%36) ilk sırada gelmiştir (Şekil 4.10). Daha önce tezin ilk oluşturma safhasında ekonomik etkenlerin kardeş şehir anlaşmalarında önde gelen faktör olarak düşünüldüğü ancak elde edilen veriler sonucu durumun böyle olmadığı tespit edilmişti. Uygulanan anketler sonucu kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici faktörün tarihsel ve kültürel bağlar olduğu belirlenmiş ve “Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında tarihsel, kültürel, dini bağlar, coğrafi mesafe yakınlığı/benzerliği ve politik etkenler önde gelen faktörlerdir” hipotezi doğrulanmıştır. Özellikle Türkiye’nin geçmişten günümüze oluşan tarihsel izleri ve de belirli dönemlerde gerçekleşen göçler sonucu meydana gelen kültürel bağlar, belediyelerin kardeş şehir bağlantılarına da yansımıştır. Nitekim Balkan ülke belediyeleri, Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ve Türk Cumhuriyetleri ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında kültürel ve tarihi bağların belirleyici bir faktör olduğu görülmektedir.

Bu tez çalışmasında elde edilen bu bulgular, aynı zamanda Toprak’ın 2003 yılında gerçekleştirdiği araştırmasında elde ettiği bulgularla da uyusmaktadır. Toprak (2003), yaptığı çalışmada, uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında ilk sırada kültürel ve eğitim alanında yaşanan iş birliklerinin (%64,3) olduğunu belirtmiştir (Toprak, 2003: 172). Diğer taraftan Zelinsky’nin (1991) yapmış olduğu çalışmada ortaya koyduğu “iki ülke arasındaki tarihi bir bağın varlığı ve göç veren ülkeler ile göç alan ülkeler arasında genellikle kardeş şehir anlaşmaları daha fazla olmaktadır” tezi Türkiye için de geçerli bir durumdur. Hatta Türkiye’de sadece tarihsel bağlar etkeni değil, aynı zamanda kültürel ve dini bağlar etkeni de kardeş şehir ilişkilerinin hem niteliğinde hem de niceliğinde önemli bir faktördür. Türkiye için hem uluslararası ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarında hem de ulusal ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında bu süreçler izlenmektedir.

4.4.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Uluslararası Ölçekte Etkili Olan Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar

Türkiye’de belediyelerin kurmuş oldukları kardeş şehir bağlantılarında tarihsel, kültürel ve dini bağlar faktörünün etkisi, Balkan ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve Batı

Avrupa ülkeleri ile imzalanan anlaşmalarda fazlasıyla görülmektedir (Şekil 4.11). Özellikle uluslararası ölçekte Balkan ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile geçmişten gelen tarihsel izler, Balkan ülkelerinden göç eden çok sayıda insanın Türkiye’de ikamet etmesi gibi etkiler kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasında etkili olmuştur. Demirtaş’ta (2016) yapmış olduğu çalışmada benzer olarak Edirne ve Bursa gibi Balkanlar’dan önemli göçmen barındıran şehirlerdeki belediyelerin, kardeş şehir ilişkileri kurma konusunda bu bölgeye odaklandıklarını belirtmiştir (Demirtaş, 2016: 156).

Türkiye’deki belediyeler tarihsel ve kültürel bağlar etkeni çerçevesinde en yoğun kardeş şehir bağlantılarını Balkan ülkeleri ile kurmuşlardır. Nitekim bu durum belediyelerin en fazla kardeş şehir ilişkisini hangi ülke ile kurdukları sorusuna verdikleri yanıtlarda da açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Bursa belediyeleri Bosna-Hersek, Kosova, Bulgaristan ile; İstanbul belediyeleri Makedonya, Bosna-Hersek, Kosova, Bulgaristan ile; Kırklareli belediyeleri Bosna-Hersek, Bulgaristan ile; Edirne belediyeleri Bulgaristan ile; Eskişehir belediyeleri Makedonya ile; Yalova belediyeleri Makedonya, Bulgaristan ile; Aydın belediyeleri ise Bosna Hersek ile yoğun kardeş şehir bağlantıları kurduklarını belirtmişlerdir.

Balkan coğrafyası öteden beri Türkiye için ayrı bir önem arz etmektedir. Osmanlı Devleti’nden itibaren bu bölge ile etkileşimler artmış ve yoğun bir Türk nüfusu oluşmuştur. Özellikle Osmanlı Devleti dönemi ile birlikte bu bölgeye Türk kültürünün aktarılması da sağlanmıştır. Nihayetinde Osmanlı Devleti son dönemleri ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilk yıllarında, Balkanlardan Türkiye’ye gerçekleşen göçler sonucu iki bölge arasındaki tarihsel ve kültürel bağlar gelişmiştir. Günümüzde bu göçmen nüfusun etkisi aynı zamanda kardeş şehir anlaşmalarında da izlenmektedir. Diğer taraftan Balkan ülkeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalayan belediyeler genel olarak büyükşehir statüsünde ve Türkiye’nin kuzeybatısında bulunan illerdir. Kardeş şehir bağlantılarının bu coğrafi dağılışı ana etken ise Balkan göçmenlerinin bu illerde yoğun olarak bulunmasıdır.

Türkiye’nin yoğun tarihsel ve kültürel bağlarının bulunduğu diğer ülkeler Türk Cumhuriyetleridir. Hem Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile hem de Türkiye’nin yakın komşularında bulunan ülkeler ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında da bu tarihsel ve kültürel bağların izleri mevcuttur. Özellikle bu ülkeler arasında KKTC yoğun kardeş şehir ilişkilerinin kurulması bakımından ayrı bir konumdadır. Bunun yanında Trabzon belediyeleri sınır komşu ülkesi olan Gürcistan ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında etkili olan faktörün tarihsel ve kültürel bağlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlaşmalar aynı

zamanda sınır ülkeleri arasında aynı dini paylaşımlar bile zamanla yakın bağların oluştuğunu göstermektedir. Türkiye'deki belediyelerin dini bağlar açısından kardeş şehir ilişkisi kurmayı tercih ettikleri ülkelerin başında ise Filistin gelmektedir. Bu konuda özellikle İstanbul belediyeleri Filistin ile kurulan kardeş şehir ilişkilerinde dini bağlar etkeninin öneminden bahsetmişlerdir. Diğer taraftan Türkiye'nin 1960'lardan günümüze en çok işçi göçü verdiği ülke konumunda bulunan Almanya ile kurdukları kardeş şehir ilişkilerinde kültürel bağların ayrı bir yeri vardır. Özellikle Almanya'daki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile kültürel bağların sürdürülmesi hususunda kardeş şehir ilişkilerinin önemli bir misyon üstlendiği görülmektedir. Nitekim İstanbul, Zonguldak, Antalya ve Trabzon belediyeleri anket yanıtlarında Almanya ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında temel faktörün tarihsel ve kültürel bağlar olduğunu belirtmişlerdir.

4.4.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Ulusal Ölçekte Etkili Olan Tarihsel, Kültürel ve Dini Bağlar

Türkiye'de belediyelerin ulusal ölçekte imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan tarihsel, kültürel ve dini bağlar faktörü, uluslararası ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarına göre daha az önem arz etmektedir. Tarihsel, kültürel ve dini bağların ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarındaki etkisi Türkiye'de göç alan illerdeki belediyeler ile göç veren illerdeki belediyeler arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarında izlenmektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyükşehir olan illerin göç aldıkları illerdeki belediyeler ile kurdukları kardeş şehir anlaşmalarında bu tarihsel ve kültürel izlerin etkisi mevcuttur.

Anket uygulanan Bursa belediyelerinden Gürsu ve İnegöl belediyeleri bu ilçelerde bulunan yoğun miktardaki Artvinli nüfusun kardeş şehir anlaşmalarında etkisinden söz etmektedirler. Nitekim TÜİK verilerine göre Bursa'ya göç etmiş ve ikamet etmekte olan Artvinli nüfusun Bursa ili içindeki göçmen nüfusa oranı %4.39'dur. Bunun yanında bu konu ile ilgili Bahçalı ve Özözen Kahraman (2016), yapmış oldukları çalışmada Bursa ile Artvin arasında kurulan kültürel bağın Osmanlı-Rus Savaşı ile başladığı, sonraki yıllarda hızla artan göçler sayesinde geliştiğini ve devam ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca geçen süre içerisinde Artvin'den Bursa'ya yönelik gerçekleştirilen göçlerin dikkate değer bir düzeye ulaştığını belirtmişlerdir (Bahçalı ve Özözen Kahraman, 2016: 38).

Anket uygulanan belediyelerden Ankara belediyelerinin kardeş şehir bağlantısı kurduğu Bolu ve Trabzon belediyeleri ile; İstanbul belediyelerinin kardeş şehir anlaşması

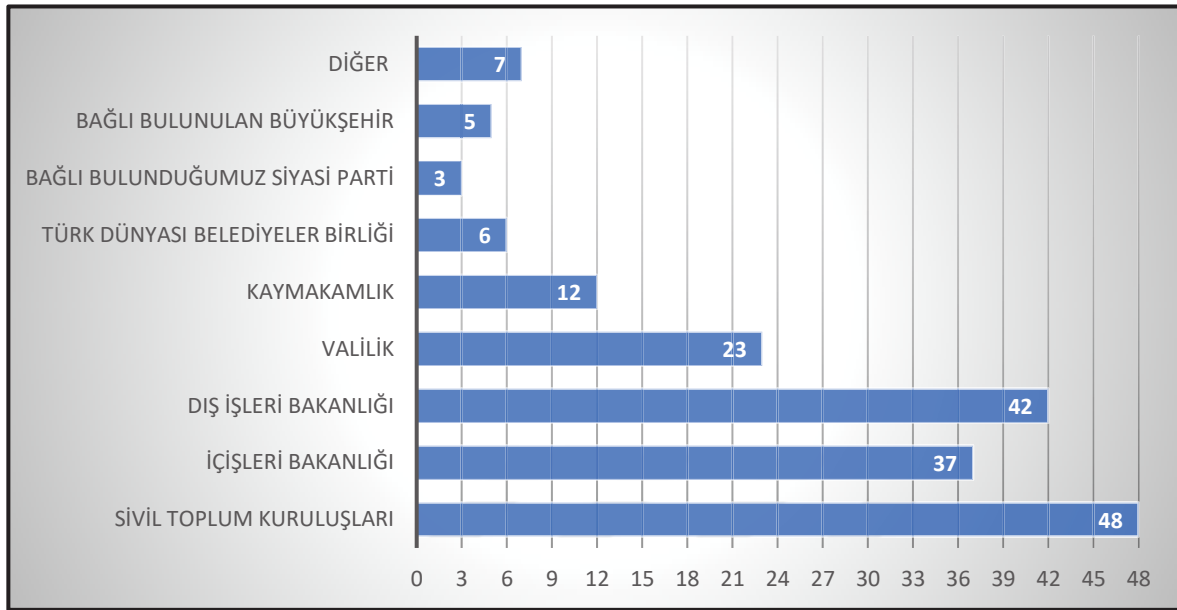
imzaladığı Kastamonu, Şırnak ve Eskişehir belediyeleri ile; Giresun belediyelerinin Ordu belediyeleri ile kurdukları kardeş bağlantılarında iller arasında gerçekleşen göçlerin ve aynı zamanda kültürel bağların önemli bir etkisi vardır. Nitekim Ankara’da toplam göçmen nüfus içerisinde Bolu nüfusunun oranı %14.12, Trabzon nüfusunun oranı %4.40; İstanbul’da toplam göçmen nüfus içerisinde Kastamonu nüfusunun oranı %21,05, Şırnak nüfusunun oranı %5.57, Eskişehir nüfusunun oranı %5.57; Giresun ilinde toplam göçmen nüfus içerisinde Ordu nüfusunun oranı ise %8,94’dır.

4.5. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Politik Etkenler

Belediyeler için kardeş şehir anlaşmaları yerel yönetimler ve toplumlar arasında çok yönlü işleve sahip olgular olarak görülmektedir. Bu bağlamda Yirmi Birinci Yüzyıl Dünyası’nın getirmiş olduğu siyasi ilişkiler ağında bu işlevselliğin çok boyutluluğunu görmek mümkündür. Bugün yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kurulan birçok ilişkinin temelinde var olan siyasi aktörlerin veya düşüncenin etkisi belirgin bir şekilde izlenmektedir. Kardeş şehir anlaşmaları bu noktada kimi zaman belediyeler ve toplumlar arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine zemin hazırlanmasında, teknoloji aktarımı sağlanmasında veya kültürel bağların oluşmasında etkin rol oynarken, kimi zaman da belli siyasi ideolojiler etrafında gelişen süreçlerin yaşanmasında önemli bir paya sahiptir.

Türkiye’de belediyelerin kurmuş oldukları kardeş şehir bağlantılarında birtakım siyasi aktörlerin ve gelişmelerin etkisi mevcuttur. Bu aktörler arasında Dışişleri ve İçişleri Bakanlıkları sivil toplum kuruluşlarından sonra en etkin kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 4.13). Dışişleri Bakanlığı Türkiye’nin dış politika argümanlarına göre belediyeleri yönlendirici bir kurum olarak yer almaktadır. İçişleri Bakanlığı ise özellikle ulusal ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında kimi zaman birbirinden uzak iki kültürün (Karadeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında olduğu gibi) yakınlaşmalarında, kimi zaman da Türkiye’de siyasi tartışmaların odak noktasında bulunan kayyum belediyelerinin işlevselliğini sürdürmelerinde etkili olabilmektedir.

Şekil 4.13. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan kurum ve kuruluşlar.

Belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurma konusunda siyasi olarak yönlendirildikleri aktörler sadece Dışişleri veya İçişleri Bakanlıkları olmamaktadır. Aynı zamanda belediyenin seçimlerde temsil ettiği siyasi parti veya belediyelerin bağlı bulunduğu büyükşehir belediyesi gibi siyasi aktörler de kardeş şehir bağlantıları kurulması konusunda yönlendirmelerde bulunabilmektedir. Özellikle siyasi parti yönetimleri, bir takım çarpıcı isimler (kardeş belediyeler projesi veya doğudan batıya kardeş şehirler gibi) kullanarak birçok belediyeye aynı ideolojiye sahip diğer belediyeler ile kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasını bildirmektedirler. Diğer taraftan Türkiye’de siyasi kurum ve kuruluşlar dışında, yaşanan bazı siyasi olaylar veya gelişmeler de kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasında belirleyici olabilmektedir.

4.5.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Uluslararası Ölçekte Etkili Olan Politik Etkenler

Türkiye’nin dönemsel olarak değişen hareketli dış politikaları ve ona bağlı olarak değişen yönelimleri belediyelerin kardeş şehir tercihlerine de açıkça yansımaktadır. Bu bağlamda belediyelerin kardeş şehir tercihlerinde izlenen dönemsel yönelimleri ile dış politika arasında yakın bir ilişkinin mevcut olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekteki kardeş şehir teklifleri ve onaylanmaları Dışişleri Bakanlığı’nın kontrolü altında sürdüğünden, belediyelerin tercihleri onlara sunulan seçenekler arasından yürütülmektedir.

Dışişleri Bakanlığı Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekli kardeş şehir bağlantılarında yönlendirici bir kurum olabilmektedir. Bu konuda Ankara Büyükşehir Belediyesi, Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Dış İlişkiler Şube Müdürü, M. Masum SUN yapmış olduğumuz mülakatta, 2015 yılında AKP hükümetinin Afrika’ya yönelik politik açılım ve yaklaşımlarının Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin kardeş şehir ilişkilerine yansıdığını belirtmiştir. Özellikle dış politikada benimsenen bu anlayış çerçevesinde Afrika kıtasındaki birçok ülke ile kardeş şehir anlaşmalarının imzalandığı görülmüştür.

Dışişleri Bakanlığı’nın belediyelere sunduğu kardeş şehir önerileri, kimi zaman bazı sıkıntıların yaşanmasına da neden olabilmektedir. Bu konu ile ilgili en çarpıcı örnek Dışişleri Bakanlığı’nın Türkiye’deki birçok belediyeye Afrika kıtasındaki ülkeler ile kardeş şehir bağlantıları kurmaları konusundaki tavsiyelerde görülmektedir. Örneğin, 2016 yılında Çine Belediye’si (Aydın) Dışişleri Bakanlığı’nın tavsiyesi üzerine Senegal’in St.Louis belediyesi ile kardeş şehir olunması konusundaki teklif belediye meclisinde görüşülmüş ve kardeş şehir teklifi kabul edilmiştir. Ancak Çine Belediye Başkanı Enver Salih Dinçer bazı belediye meclis üyelerinin itirazları üzerine, “Nereden buldunuz bu şehri diyorsanız, biz bulmadık. Dışişleri Bakanlığı yazı göndermiş “bu şehirle kardeş şehir olun” diye. Bizim de bunu meclisten geçirmemiz gerekiyor. Dışişleri Bakanlığı’nın tavsiyesi üzerine kardeş şehir anlaşması imzalayacağız. Gidip görür müyüz, bilemiyoruz” şeklinde ifadede bulunmuştur (Denge, 2016). Bu örnekte olduğu gibi Dışişleri Bakanlığı’nın kardeş şehir bağlantıları kurulması konusunda belediyelere tavsiyeleri, kimi zaman kurulan bu kardeş şehir bağlantılarının amacına uygun olmayan, verimsiz örneklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Siyasi sonuçları olan bazı olaylar ve krizler de kardeş şehir anlaşmalarının imzalanmasına ya da sonlanmasına yol açabilmektedir. Örneğin 2016 yılında Türkiye’de bir suikast sonucu hayatını kaybeden Rusya’nın Ankara Büyükelçisi Andrey Karlov için Kahramankazan Belediyesi (Ankara) ve Demre Belediyesi (Antalya) 2017 yılında Andrey Karlov’un atalarının doğduğu Rusya’nın Klintsi Şehir ile kardeş şehir olmuştur (Kahramankazan Belediyesi, 2017; Demre Belediyesi, 2017).

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı ve sonrasında yaşanan gelişmeler neticesinde Türkiye’nin ABD ve AB ile ilişkilerinde dönem dönem gerilimler ve kopuşlar meydana gelmiştir. Türkiye’nin dış ilişkilerde politik gerilimlerin tırmandığı günlerde, sorun yaşanan ülkelerdeki kardeş şehir anlaşmalarının bir tepki aracı olarak tek taraflı olarak iptal edildiği

de belirlenmiştir. Örneğin 2016’da Alanya Belediyesi Avusturya’nın Schwechat Belediyesi ile; 2017’de İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hollanda’nın Rotterdam Belediyesi ile; Denizli Büyükşehir Belediyesi Hollanda’nın Almelo Belediyesi ile; 2017’de Keçiören Belediyesi ile ABD’nin Virginia eyaletinde bulunan Fairfax Belediyesi ile kardeş şehir anlaşmasını iptal etmiştir. Kuşkusuz daha önceki yıllarda da örneklerine rastlanan bu iptaller özellikle 2016 yılından itibaren artmıştır.

4.5.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Ulusal Ölçekte Etkili Olan Politik Etkenler

Türkiye’de belediyelerin ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında en önemli siyasi aktör İçişleri Bakanlığı’dır. Özellikle İçişleri Bakanlığı birçok belediyeye kardeş şehir anlaşmaları imzalamaları konusunda tavsiyeler vermekte veya çeşitli projeler geliştirmektedir. Örneğin İçişleri Bakanlığı’nın koordine ettiği “kardeşlik projesi” kapsamında daha önce kardeş şehir anlaşması imzalayan Artvin Belediyesi ile Bitlis Belediyesi, Artvin’de “Bitlis Buluşması” adı altında bir araya gelmişlerdir. Bu buluşmada çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu ve halkoyunları ekibinin de yer aldığı Bitlis heyeti (Şekil, 4.14) Artvin halkı tarafından ilgiyle karşılanmıştır (Artvin Belediyesi, 2017). İçişleri Bakanlığı tavsiyesi ile kurulan bu kardeş şehir bağlantısı iki farklı kültür arasında yakın ilişkilerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Aynı zamanda bu kardeş şehir anlaşmasının diğer bir özelliği ise Bitlis Belediyesi’nin kayyum atanan bir belediye olmasıdır.

Artvin ve Bitlis Belediyeleri arasında olduğu gibi İçişleri Bakanlığı’nın kayyum atanan diğer birçok belediyeye de kardeş şehir bağlantıları kurmaları konusunda tavsiyeler verdiği görülmektedir. Örneğin kayyum atanan Mardin iline bağlı belediyeler ile yapılan görüşmelerde İçişleri Bakanlığı’nın kendilerine Kocaeli Belediyeleri ile kardeş şehir bağlantısı kurma yönünde tavsiyelerde bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu yönüyle kurulan bu kardeş şehir bağlantılarında politik faktörler oldukça etkilidir.

Şekil 4.14. Kardeşlik Projesi kapsamında Bitlis'ten Artvin'e gelen konukların yerel halk tarafından ilgiyle karşılanması (Artvin Belediyesi, 2017).

Açıklama: Kardeş şehir ilişkilerinin politik etkileri kimi zaman farklı kültürler arasında (Karadeniz-Güneydoğu Anadolu) yakın ilişkiler kurulmasına neden olmaktadır. Bu anlamda Artvinli yerel halk Bitlis'ten gelen kardeş şehir heyetini ilgiyle karşılamışlardır.

Türkiye’de ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarının 2000’li yıllardan sonra arttığı bilinmektedir. Özellikle AKP hükümetleri ile birlikte belediyecilik alanında uygulamaya konulan kardeş belediye projeleri bu artışta önemli rol oynamıştır. Hatta çoğu zaman belediyelerin temsil ettikleri siyasi parti merkezlerinden de bu konuda yönlendirmeler olmuştur. Örneğin Giresun’un AKP’li Şebinkarahisar Belediyesi ile gerçekleştirilen görüşmede, AKP merkez teşkilatının kendilerine AKP’li başka bir belediye ile kardeş şehir anlaşması yönünde tavsiyede bulunduklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde Ak Parti Genel Merkezi’nin hayata geçirdiği “kardeş belediyeler” projesi kapsamında Şanlıurfa’nın Karaköprü Belediyesi ile Adıyaman Kahta’ya bağlı Akıncılar Belde Belediyesi arasında da kardeş şehir anlaşması imzalanmıştır (Urfadeğişim, 2018). AKP’nin uygulamaya koymuş olduğu diğer bir proje de Diyarbakır’daki AK Partili belediyeler ile Batı’daki AK Partili belediyeler arasında kardeş şehir bağlantılarının kurulması olmuştur. Bu kapsamda Diyarbakır’ın Çermik, Çüngüş ve Yukarıseyhler belediyeleri, İstanbul Zeytinburnu

Belediyesi ile; Silvan Bayrambaşı, Bismil Anbar ve Yukarısalat belde belediyeleri Bursa Osmangazi Belediyesi ile; Bolu Belediyesi de Bağlar Karacadağ Belde Belediyesi ile kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır (Zeytinburnuhaber, 2011). Bu anlaşmaların tamamı Diyarbakır'ın büyükşehir belediyesi olmadan önce gerçekleştiği için birçok belde belediyeleri ile de kardeş şehir anlaşmaları imzalanmıştır.

Kardeş belediye projesi sadece AKP'de değil aynı zamanda CHP tarafından da uygulama konmuştur. Nitekim CHP merkez teşkilatı tarafından 2015 yılında uygulamaya konulan “Doğudan Batıya Kardeş Belediyeler” projesi kapsamında, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi ile Afyonkarahisar'ın Sultandağı ve Evciler Belediyeleri kardeş şehir anlaşması imzalamışlardır (İHA, 2015). Bunun yanında İstanbul Kadıköy Belediyesi ile Bingöl'ün Yayladere Belediyesi de bu kapsamda kardeş şehir bağlantısı kurmuşlardır (Milliyet, 2017). Hatta Aydın'ın Efeler Belediyesi ile Denizli'nin Bekilli Belediyesi arasındaki “Kardeş Şehir” protokolünü, huzurevi temel atma törenine katılmak için ilçeye gelen CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu imzalamıştır (Milliyet, 2015).

Aynı siyasi ideolojiye sahip belediyeler arasında kurulan kardeş şehir bağlantıları kimi zaman merkez teşkilatların yönlendirmesi ile gerçekleşirken, kimi zaman da belediyelerin kendi tercihleriyle olabilmektedir. Bu konuda Bursa Nilüfer Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü Hasan Karadayı, “Nilüfer Belediyesi olarak yurt içinden kardeş şehir seçimi yapılırken, benzer siyasi ideolojiye sahip olunan belediyeler tercih edilmektedir” şeklinde bir ifade de bulunmuştur.

Türkiye'deki belediyelerin kimi zaman dikkat çekici kardeş şehir bağlantıları kurdukları da görülmektedir. Bu konuda İzmir'in Konak Belediyesi ile Denizli'nin Bozkurt Belediyesi arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması güzel bir örnek teşkil etmektedir. Konak ilçesinin ilk kadın belediye başkanı Sema Pekdaş ile Denizli Bozkurt ilçesinin ilk kadın Belediye Başkanı Birsen Çelik'in kadın dayanışması olarak tanımladıkları bu kardeş şehir anlaşması farklılığı ile dikkat çekicidir (Şekil 4.15). Hatta kardeş şehir protokolünü imzalayan kadın belediye başkanları attıkları imzalarla kadın dayanışmasına örnek çalışmalar hayata geçireceklerini söylemişlerdir. Ayrıca birbirlerine destek sözü veren iki kadın başkan belediyenin yetki ve sorumluluk alanına giren her konuda işbirliği ile hizmet üreteceklerini dile getirmişlerdir (İHA, 2014).

Şekil 4.15. Konak Belediyesi ve Bozkurt Belediyesi kadın belediye başkanlarının kardeş şehir anlaşmasını imzaladıkları andan bir görünüm

Kaynak: İHA 2014.

Kardeş şehir bağlantılarında siyasi partiler arasında zaman zaman çeşitli çıkar çatışmaları yaşanmakta veya bazı konular üzerine tartışmalar çıkabilmektedir. Bu konuda İzmir Karabağlar Belediye meclisindeki AKP’li üyeler meclis toplantısında belediyenin yüksek borçlarına karşın başka bir belediyeye yardım yapmak istemesine tepki göstermişlerdir. AKP’li üye Bünyamin Demir, “Kardeş belediyeler olmalıdır ama bizim belediye olarak kardeş belediyeden öte bize abilik yapacak belediye bulmaya çalışmamız gerekmektedir. Çünkü kardeş belediyelerin yüklerini artık belediyemizin taşıma şansı yoktur” şeklinde ifadeye bulunmuştur. CHP’li meclis üyeleri ise “Borcumuz var diye kardeş şehir anlaşması imzaladığımız belediyelere yardım yapmayacağız diye bir şey yok, Nurhak Belediyesi bir meydanın kamulaştırmasını yapmış, bazı binaları yıkmışlar ve meydanı düzenlemek istiyorlar. Bizde onlara bu konuda gerekli yardımı yapacağız”, şeklinde beyanda bulunmuşlardır (Egepostası, 2017). Bu kardeş şehir anlaşmasında yapılan tartışmalar ekonomik nedenlerden dolayı olsa da aslında politik amaçlıdır. Çünkü AKP’li meclis üyelerinin bu anlaşmaya karşı çıkmalarının nedeni hem İzmir Karabağlar Belediyesinin hem de Kahramanmaraş Nurhak Belediyesinin CHP’li bir belediye olmasıdır.

Yaşanan diğer bir tartışma konusu da belediyelerin birbirlerine araç yardımları üzerine olmuştur. Bu konuda Bursa Gemlik Belediyesi kardeş şehir bağlantısı kurdukları Giresun Dereli Belediyesi'ne iş makinesi hibe edilmesini görüşmüştür. Ancak Dereli Belediyesi tarafından talep edilen araç pahalı bulunarak yerine belediye envanterinde bulunan 1995 model bir iş makinesinin verilmesi teklif edilmiştir. Bu konu ile ilgili Gemlik Giresunlular Dernek Başkanı Halil Dağ, “Görüyoruz ki kardeşler hukukuna yakışmayan bir karar alınmış ve verilen sözler unutulmuştur. Giresun hurdalık değil, doğa harikası bir kenttir. Gemlik Belediye Başkanı Şenlikoğlu ilçemize geldiğinde her türlü destek sözü veren siyasi partilerimizden sadece MHP'li meclis üyeleri ve bağımsız üye Fevzi Ayyıldız sözünün arkasında durmuştur. Kardeş şehrimize reva görülen bu hurda araca tepki gösteren sayın meclis üyelerimize teşekkür ederken, diğer meclis üyelerini ve partilerini kamuoyunun vicdanına sevk ediyoruz” şeklinde ifadede bulunmuştur (Şehirmedya, 2013). Aynı şekilde Eceabat Belediyesi (Çanakkale) ile Şahinbey Belediyesi (Gaziantep) arasında imzalanan kardeş şehir anlaşması da 2018 yılında Eceabat Belediye Meclisi tarafından iptal edilmiştir. Ayrıca Şahinbey Belediyesi ile Eceabat Belediyesi kardeş şehir olduktan sonra Eceabat'ta bir parka verilen Şahinbey ismi de “Şehitler Parkı” olarak değiştirilmiştir. Hatta bu konuda CHP'li Belediye Meclis üyeleri, Şahinbey'in ilçeye hiçbir katkı sunmadığı ve Eceabat halkının her yerde bulunan Şahinbey Belediyesi isminden rahatsızlık duydukları için fesih önergesini sundukları açıklamasında bulunmuşlardır. Eceabat Belediye Başkanı Adem Ejder ise Şahinbey ile kardeş şehir anlaşmasının iptal edilmesinin kardeşlik olgusunu yok ederek toplumda ayrımcılık yarattığını belirtmiştir. Şahinbey Belediyesi'nin Eceabat İlçesi'ne yaklaşık 4 milyon TL bedelli park yatırımı yaptığını, her yıl yüz bin civarında turistin ilçeyi ziyaret etmesine imkân sağladığını dile getirmiş ve alınan bu kararın yargıya taşınacağını bildirmiştir (Çanakkaleolay, 2018).

Türkiye'de kardeş şehir bağlantılarında yaşanan önemli siyasi konulardan biri de kayyum atanan belediyelerin durumudur. Terör nedeniyle kayyum atanan çoğu belediyenin ve yerel toplumun sıkıntı yaşamalarının önlenmesinde kardeş şehir anlaşmaları önemli olmaktadır. Nitekim Pursaklar Belediyesi (Eskişehir) kayyum atanan Bozova Belediyesi (Şanlıurfa) ile kardeş şehir anlaşması imzalamıştır. Hatta Pursaklar Belediyesi, sosyal işler, satın alma, çevre mühendisi, harita mühendisi ve diğer teknik alanlarda hizmet veren personeli Bozova Belediyesi'ne göndermiştir (Habertürk, 2017). Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi de Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kayyum atanan Hakkâri, Silopi, İdil, Cizre, Sur, Silvan ve Hani belediyeleri ile kardeş şehir anlaşması imzalamıştır. Bu sayede İstanbul

Büyükşehir Belediyesi kardeş şehirler ile işbirliği ve yardımlaşmayı artırmayı hedeflemektedir (A Haber, 2016). Kayyum atanan belediyeler ile kardeş şehir bağlantılarının kurulmasında İçişleri Bakanlığı etkili olmaktadır. Ancak İçişleri Bakanlığı'nın tavsiyelerinin tamamının AKP belediyelerine yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda kayyum belediyeleri ile kurulan kardeş şehir bağlantılarının tamamen politik etkenler çerçevesinde şekillendiği söylenebilir.

4.6. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme

Belediyeler kardeş şehir anlaşmaları imzalamadan önce birçok faktörü dikkate almaktadırlar. Bu bağlamda yukarıda belirtilen birçok faktör belediyelerin kardeş şehir bağlantısı kurma aşamasında etkilidir. Fakat kültürel ve sanatsal faaliyetleri geliştirme etkeni kardeş şehir anlaşması imzalandıktan sonraki aşamada daha belirgindir. Nitekim anket uygulanan belediyeler kardeş şehir bağlantılarının kurulma aşamasında kültürel ve sanatsal faaliyetlerin geliştirilmesi etkeninin %5'lik bir oranda etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir (Şekil 4.9). Diğer taraftan anket uygulanan belediyeler, kardeş şehir bağlantısı kurulan belediyeler ile büyük oranda (%92) ortak etkinlik/girişim/proje yapıldığını belirtmişlerdir.

Kardeş şehir bağlantısı kurulan şehirler veya belediyeler arasında yaşanan kültürel ve sanatsal etkinlikler, özellikle sanat, müzik, edebiyat alanında yapılan etkinlikler ve karşılıklı gerçekleştirilen kültür günleri şeklindedir. Örneğin Köln'de iki kez İstanbul kültür günleri kapsamında ünlü müzisyenlerin konserlerinden, tiyatro ve operaya birçok kültürel etkinlik düzenlenmiş ve İstanbul'un tanıtımı gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde İstanbul'da da Köln Kültür Günleri düzenlenmiş; Köln kentine ait değerler ve kültürel birikim İstanbullulara tanıtılmıştır. Bu projelerle kültürlerin ve halkların kaynaşması için köprüler kurulmuştur (TBB, 2012: 19). Avustralya ile Japonya arasındaki kardeş şehir ilişkisinde de dans gösterileri (Aborjin dansı, Japon geleneksel dansı ve bale), müzikal etkinlikler (pirinç bantlar, korolar ve Japon davul toplulukları), sanatsal ve zanaat faaliyetleri (ressamlar, geleneksel zanaatkar ve çiçek düzenleme), kültür tanıtımlarının ön planda olduğu sergiler ve topluluk festivalleri (O'Toole, 2001: 411) gibi birçok kültürel ve sanatsal etkinliklerin gerçekleştirildiği örnekler yer almaktadır.

4.6.1. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Uluslararası Ölçekte Etkili Olan Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme

Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarında geliştirdikleri kültürel ve sanatsal faaliyetler, genel olarak dinsel içeriğe sahip tören ve etkinliklerden (Ramazan ayında iftar, sünnet şenlikleri, şehitleri anma günü etkinlikleri vb.) yanı sıra kültürel içerikli (festival, şenlik, konser etkinlikleri vb.) oluşmaktadır. Özellikle bu etkinlikler daha çok tarihsel ve kültürel bağların bulunduğu Balkan ülkeleri, Batı Avrupa ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile gerçekleştirilmektedir (Şekil 4.11). Bunun yanında etkinliklerin gerçekleştirildiği ülkelerin bir başka özelliği ise Türkiye’nin coğrafi mesafe açısından yakın olduğu ülkeler (Batı Avrupa ülkeleri hariç) olmalarıdır. Bu bağlamda anket uygulanan belediyelerin geliştirdikleri etkinlik örnekleri şu şekildedir:

Dini kapsamlı etkinlikler olarak; Bursa İnegöl Belediyesi, Bosna-Hersek’in Donji Vakuf, Bulgaristan’ın Borino, Kosova’nın Priştine ve Mitroviça şehirlerinde ve Adigey’in Maykop ve Pinehes Kasabalarında; Yıldırım Belediyesi Bulgaristan’ın Cebel şehrinde; İstanbul Bahçelievler Belediyesi, Bosna-Hersek’te ve Tataristan’ın Kazan şehrinde; Beykoz Belediyesi, Kosova’nın Prizren Belediyesi’nde; Çekmeköy Belediyesi, Makedonya’nın Doyran ve Bosna-Hersek’in Vagoşça şehrinde Ramazan ayında iftar programları düzenlemiştir. Eyüp Belediyesi, Sırbistan’ın Priyepole şehrinde sünnet şöleni etkinliği yapmıştır. Maltepe Belediyesi Mineralni Bani Belediyesi ile Bulgaristan’da Aşık Mahsuni Şerif Anma etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bursa’nın İnegöl Belediyesi her yıl haziran ayının sonunda Bosna-Hersek’te düzenlenen Ayvaz Dede Anma etkinliklerine katılım sağlamıştır. Bunun yanında Trabzon Büyükşehir Belediyesi kardeş şehir anlaşması imzalanan Avusturya’nın Zigetvar Belediyesi ile her yıl Kanuni Sultan Süleyman’ın doğum yıl dönümüne gelen zamanda birtakım etkinlikler düzenlemektedir. Bu etkinliklere Trabzon Büyükşehir Belediyesi mehteran takımı, konservatuvar öğrencileri ve belediyenin ilgili biriminde çalışan personel ile birlikte katılım sağlamaktadır. Yapılan gösteri ve verilen konserlerin yanı sıra kentte yöresel ürünlerin de tanıtıldığı sergi alanları açılmaktadır. Böylece Trabzon ili kültürel öğeleri de bu etkinliklerde tanıtılmaktadır.

Türkiye’deki belediyelerin kardeş şehir anlaşması imzaladıkları belediyeler ile geliştirdikleri kültürel içerikli etkinliklere bakıldığında: Bursa’nın İnegöl Belediyesi Bulgaristan’ın Borino şehrinde Türk halk müziği sanatçısı Rüstem Avcı ve Pelin Birdal ile müzikal program; Balıkesir’in Karesi Belediyesi Jazz Orkestrası ve Almanya’nın

Schwäbisch Hall Belediyesi Jazz Orkestrası birlikte Karesi Kültür Sanat Günleri Programı kapsamında konser etkinliği düzenlemiştir. İstanbul Beykoz Belediyesi tarafından her yıl 20-24 Nisan tarihleri arasında Uluslararası Beykoz Halk Dansları Çocuk Festivali gerçekleştirilmektedir. Düzenlenen bu festivale yurt dışındaki kardeş şehirlerden çocuk halk dansları grupları da katılmaktadır. Beyoğlu Belediyesi, Seul Türk Filmleri Festivali ve Berlin Mevlânâ Günleri düzenlemiştir. Kadıköy Belediyesi, Almanya'nın Kreuzberg Belediyesi'nde "İstanbul Fotoğraf Sergisi" açmıştır. Maltepe Belediyesi, İran Kültür Haftası kapsamında İran İslam Cumhuriyeti'nde bulunan 3 tane kardeş şehir ve İran İslam Cumhuriyeti İstanbul Başkonsoloslugu'nun desteği ile Türkan Saylan Kültür Merkezi'nde İran kültürünün tanıtılmasını sağlamak amacıyla "Komşunun Komşuya Kültür Seslenişi" isimli sergi, "Kolay Gelsin" ve "Küp Şeker" isimli film gösterimleri yapılmış ve Hatayi grubunun sahne aldığı bir konser gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Uluslararası Beşçeşmeler Yaz Festivali kapsamında gerçekleştirilen festivale kardeş şehirlerden Moldova'nın Komrat, Bulgaristan'ın Loznitsa ve Mineralni Bani belediyeleri konuk edilmiştir.

Kardeş şehir anlaşmalarında bazı sportif amaçlı etkinlikler de yapılmaktadır. Hatta Türkiye'nin ilk kardeş şehir anlaşmasını imzalayan Bergama Belediyesi'nin dahil olduğu "Kardeş Şehirler Olimpiyatı" bu anlamda önemli bir organizasyondur. Bu organizasyon, 1978 yılından itibaren 3 yılda bir aralıksız olarak düzenlenmektedir. 1977 yılında Böblingen Belediyesi'nin ev sahipliğini yaptığı bu ilk organizasyondan itibaren her üç yılda bir Bergama (Türkiye), Krems (Avusturya), Sittard-Geleen (Hollanda), Böblingen (Almanya), Glenrothes (İskoçya), Pontoise (Fransa) ve Alba (İtalya) şehirlerinden biri organizasyona ev sahipliği yapmaktadır. Kardeş Şehirler Olimpiyatı, yedi Avrupa ülkesinin partnerlik yaptığı, 10 değişik spor dalında, yaşları 18'in altında olan yaklaşık 1500 sporcunun katıldığı tek organizasyon örneğidir.

Diğer taraftan belediyeler kültürel ve sanatsal faaliyetleri geliştirme etkinliklerinin yanı sıra eğitim alanında iş birliği konusunda da öğrenci değişim programları, yurt dışında staj ve eğitim programları vb. etkinlikler düzenlemektedirler. Bu konuda Uzakdoğu ülkeleri güzel bir örnek teşkil etmektedir. Japonya ile Avustralya arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarında, Avustralya kültürel ve ekonomik anlamda ilişkiler kurmayı tercih ederken, Japonya özellikle öğrencilerin İngilizce dillerini geliştirmesi için eğitim amaçlı kardeş şehir anlaşmaları imzalamayı tercih etmektedir. Aynı şekilde Filipinler'in ve Çin'in kardeş şehir ilişkilerinde de bu durum görülmektedir. Nitekim Filipinler'in Cebu Şehri kardeş şehir

bağlantısı kurulan Çin'in Xiamen Şehri'ndeki öğrencilere İngilizce öğretmeni, Hawai'nin Honolulu Şehrine ise dans gruplarını ve öğrencileri kültürel öğrenmeyi teşvik etmek için göndermiştir. Buna karşılık Xiamen Şehri de Cebu Şehri'ne otantik Çin mutfağını öğretmek için şefler göndermiştir (Roldan, 2017: 4).

Türkiye'de ise belediyelerin eğitim alanında işbirliği konusunda Avrupa ülkeleri ile çeşitli bağlantılar kurdukları görülmektedir (Şekil 4.11). Kurulan bu bağlantılardan somut örnekler bakılacak olursa: Sarıyer Belediyesi (İstanbul) kardeş şehir bağlantısı kurulan belediyeler ile eğitim programlarının yapıldığını, yurt dışında öğrencilere staj ve üniversite imkânı sağlandığını; Sakarya Büyükşehir Belediyesi ise Karlsruhe şehri (Almanya) ile karşılıklı öğrenci değişimi gerçekleştirildiğini ve öğrencilere bir ay staj imkânı sağlandığını belirtmişlerdir.

4.6.2. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Ulusal Ölçekte Etkili Olan Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri Geliştirme

Anket yapılan belediyelerin ulusal ölçekte düzenlemiş oldukları kültürel ve sanatsal etkinlikler uluslararası ölçekte düzenlenen etkinlikler kadar çeşitlilik içermemektedir. Az sayıda örnekleri mevcut olan etkinlikler şu şekildedir: Karesi Belediyesi (Balıkesir) Beypazarı Belediyesi (Ankara) tarafından düzenlenen “22. Geleneksel Beypazarı Festivaline” Belediye Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri, Belediye Personelleri, Hünerli Eller Ekibi, Kınalı Eller Ekibi, Yağlı Güreş Ekibi ve Atlı Okçuluk Ekibinden oluşan bir heyet ile katılım sağlamıştır. Bunun yanında Karesi Belediyesi tarafından 14-15-16 Ağustos 2015 tarihlerinde düzenlenen “35. Geleneksel Cihan Pehlivanı Kurtdereli Mehmet Pehlivan Güreşleri” etkinliğine Beypazarı Belediyesi'nden bir heyet katılmıştır. Tanıtım tırında yapılmış olan çalışmalar ile Beypazarı ilçesinin kültürel değerleri yansıtılmıştır. Ayrıca bu güreş etkinliğine Beypazarı Belediyesi'nin yanı sıra, kardeş şehir ilişkileri kurulan Maçka Belediyesi (Trabzon), Bayramiç Belediyesi (Çanakkale) ve Köyceğiz Belediyesi (Muğla) de katılım sağlamışlardır. Bunun yanında Tokat Turhal Belediyesi de gençlerin Çanakkale'ye götürülmesi projesi adı altında kültürel bir etkinlik düzenlemiştir. Diğer bir örnekte ise, Ankara Altındağ Belediyesi'nin eğitim ve kültür merkezindeki 50 kadın daha önce kardeş şehir anlaşması imzalanan Şırnak'ın Silopi İlçesi'ndeki çocuklar için atkı ve bere örmüştür. Altındağ Belediyesi'nin trikotaj atölyesinde örülen atkı ve berelerin yanı sıra okulda okuyan öğrenciler için 400 adet de kitap toplanmıştır. Mevlânâ Kültür Merkezi'nde paketlenen

ürünler kargo ile Silopi'ye gönderilmiş ve karnesini alan öğrencilere teslim edilmiştir (Sabah, 2018).

4.7. Kardeş Şehir Anlaşmalarında Etkili Olan Coğrafi Mesafeler ve Benzerlikler

Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında etkili olan diğer bir faktör coğrafi mesafe ve benzerlik etkenidir. Anket uygulanan belediyeler açısından bu faktör çok önemli (%3) olmasa da (Şekil 4.9), Balkan ülkeleri ve Türkiye'nin bazı sınır ülkeleri (İran ve Gürcistan gibi) ile imzalanan anlaşmalarda belirleyici olabilmektedir (Şekil 4.11). Coğrafi mesafe etkeni sıklıkla sınır komşusu veya yakın coğrafyadaki ülkeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında izlenmektedir. Özellikle Avrupa'nın, Asya'nın ve Amerika'nın birbirine komşu ülkeleri arasında; Türkiye'de ise Edirne, Çanakkale, İzmir, Erzurum, Van, Trabzon gibi komşu ülkelere coğrafi mesafe açısından yakın ülkeler ile kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu görülmektedir. Smith (1990), ABD'nin kardeş şehir programı (SCP) kapsamında güney Amerika'nın bazı ülkeleri ile kurmuş olduğu kardeş şehir bağlantılarında bu durumun belirgin bir şekilde görüldüğünü belirtmiştir. Hatta bu kardeş şehir anlaşmalarının temelinde, şehirler arasındaki iletişim ve ulaşım kolaylığının önemli bir etken olduğu da söylenebilir. Örneğin Kaliforniya veya ABD'nin diğer güneybatı bölgesindeki şehirler ile Meksika'nın (özellikle Kuzey ve Orta ile Güney Meksika) bazı şehirleri arasında mesafenin yakın olmasından dolayı kardeş şehir anlaşmaları imzalanmakta ve sıklıkla ziyaretler gerçekleştirilmektedir (Smith, 1990: 186).

Coğrafi mesafe, Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında da önemli bir etkidir. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Sorumlusu İsmail Saygın, coğrafi açıdan yakın bir şehir olan Batum'la (Gürcistan) kardeş şehir bağlantıları kurulmasının Trabzon açısından önemli kazanımlar sağladığını aktarmıştır. Hatta kurulan bu kardeş şehir bağlantısı sonucu Batum'da kültür günleri düzenlediklerini ve Trabzon'a ait yöresel ürünlerin sergilendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte mehteran takımı ve konservatuar öğrencilerinin gösterileri gibi kültürel etkinlikler gerçekleştirildiğini; bu sayede Batum'da Trabzon'un kültürel ve turizm değerleri açısından tanınırlığına katkıda bulunulduğunu belirtmiştir.

Türkiye'nin batısında bulunan iller (Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Bursa vb.) açısından da coğrafi mesafe faktörü kardeş şehir bağlantılarına yansımıştır. Nitekim bu illerin Balkan ülkeleri ile çok sayıda kardeş şehir anlaşması yaptığı görülmektedir. Bu

konuda Demirtaş (2016), Bursa Nilüfer Belediyesi'nin Küba'nın El Cerro Belediyesi ile kardeş şehir bağlantısı kurmuş olsa bile coğrafi olarak daha yakın Balkan ülkeleriyle yoğun ilişkiler kurduğunu belirtmektedir. Bu durumun Küba'yla coğrafi olarak uzaklığından ve doğrudan işbirliğinin maliyetli olmasından kaynaklandığını, Balkanlar'ın ise görece yakın ve ulaşımın kolay olmasının bu farklılıkta etkili olduğu ifade edilmektedir (Demirtaş, 2016: 155).

Coğrafi benzerlik faktörünün etkisi kardeş şehir anlaşmalarında çeşitli şekillerde olabilmektedir. Örneğin İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyükşehir statüsünde bulunan belediyelerin kardeş şehir tercihlerini genellikle kendileri ile benzer statüde bulunan belediyeler oluşturmaktadır. Türkiye'nin başkenti konumundaki Ankara'nın uluslararası ölçekteki kardeş şehirlerinin büyük çoğunluğu yine ülke başkentleridir. Bu kardeş şehir ilişkisindeki motivasyon unsuru, şehrin sahip olduğu nitelik olmaktadır. Aynı şekilde Antalya, Muğla, İzmir, gibi turizm kentlerinin yine turizm kentleri ile kardeş şehir ilişkileri kurduğu belirlenmiştir. Bu anlamda Alanya Belediyesi'nin (Antalya) 2013 yılında bir sahil kenti olan Tunus'un Mehdiye şehri (Şekil 4.16) ile kurmuş olduğu kardeş şehir bağlantısında iki ülke belediyelerinin sahil kenti olması, deniz turizminin önemli oluşu gibi coğrafi benzerlik faktörünün etkili olduğu görülmektedir (Alanya Belediyesi, 2013).

Şekil 4.16. Alanya Belediyesi ile kardeş şehir anlaşması imzalayan Tunus'un Mehdiye Şehri'nin sahilinden bir görünüm (Alanya Belediyesi, 2013)

Açıklama: 2013 yılında Alanya Belediyesi ile kardeş şehir bağlantısı kuran Tunus'un Mehdiye şehri sahil kenti olması sebebiyle Alanya ile coğrafi bir benzerlik paylaşmaktadır.

Turizm kentleri arasında imzalanan bu gibi kardeş şehir anlaşmaları belediyeler tarafından yöre turizminin geliştirilmesinde ve turizm planlamalarının aktarılmasında önemli bir motivasyon unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de coğrafi mesafe yakınlığı/benzerlik faktörü genel olarak uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında etkili olduğu bilinmektedir. Ancak anket uygulanan belediyelerden bazıları ulusal ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında da bu etkenin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle kardeş şehir bağlantısı kurulan belediyelerin bulunduğu illerin genellikle birbirine komşu iller oldukları veya aynı coğrafi benzerliği paylaştıkları belirlenmiştir. Bu örneklerden Afyon belediyelerinin Isparta belediyeleri ile; Bursa belediyelerinin Kocaeli ve Bilecik belediyeleri ile; Şanlıurfa belediyelerinin Osmaniye belediyeleri ile; Trabzon belediyelerinin Giresun belediyeleri ile imzalamış oldukları kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi mesafe yakınlığı/benzerlik etkeni önde gelen faktörü oluşturmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR ANLAŞMALARINDA YAŞANAN GÜÇLÜKLER VE GELECEKTEKİ POTANSİYELİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Türkiye’de Belediyelerin Kardeş Şehir Bağlantılarının Kurulması, Geliştirilmesi ve Kardeş Şehir Anlaşmalarında Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Yaşadıkları Başlıca Güçlükler

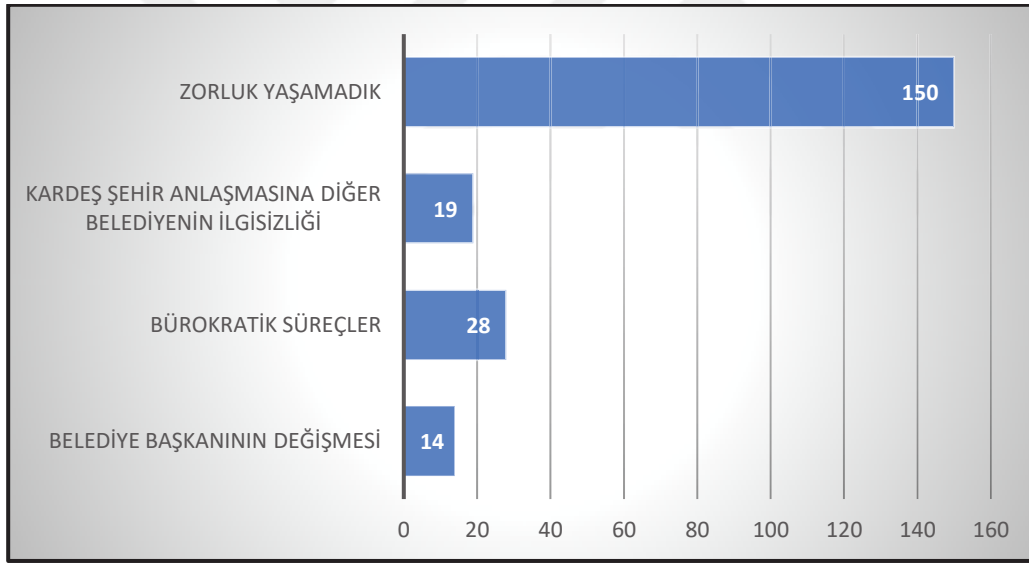
Türkiye’de belediyelerin ulusal veya uluslararası ölçekte kurulmuş birçok kardeş şehir bağlantısı mevcuttur. Ancak çoğu zaman kurulan bu kardeş şehir bağlantılarından istenilen verim elde edilememektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kurduktan sonra bu ilişkilerin çoğunlukla kâğıt üzerinde kaldığı, etkin bir şekilde sürdürülemediği, hatta sonlandırıldığı tespit edilmiştir. Dahası kardeş şehir anlaşmalarının imzalanma aşamasında belediyelerin bazı sorunlarla karşılaştığı belirlenmiştir.

Kardeş şehir bağlantılarında anlaşma süreci değişmektedir. Kimi zaman 3 ay gibi kısa sürede anlaşma imzalanırken, kimi zaman da bu süre 1 yılı bulabilmektedir. Belediyeler değişen bu anlaşma süreçlerine bağlı olarak sıklıkla bazı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Kardeş şehir anlaşmalarının imzalanma aşamasında belediyelerin yaşadığı başlıca güçlükler, kardeş şehir bağlantısı kurmak isteyen iki belediyenin birinde yaşanan belediye başkan değişimi, iletişim kurulamaması (Belediye personelinin yabancı dil bilmemesi veya belediyelerin başlangıçta irtibatta bulunup daha sonrasında iletişim sağlanamaması) Dışişleri veya İçişleri Bakanlığı’nın önerdiği ülke/il ile irtibat sağlanamaması gibi konularda yaşanmaktadır.

Türkiye’de kardeş şehir anlaşmalarının genelde kâğıt üzerinde kaldığı ve iki taraf içinde etkili bir şekilde sürdürülemediği bilinmektedir. Hatta kimi zaman belediye personelinin daha önce imzalanan kardeş şehir anlaşmalarından haberi bile olmamaktadır. Bu durumun temel sebebi ise belediye yönetimlerinin çoğunlukla kurumsal yapısının/hafızasının bulunmamasıdır. Özellikle imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının birçoğu belediye başkanının kişisel girişimleri veya tanıdık/hemşehri vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Böylece süreç kurumsal motivasyondan ziyade kişisel motivasyon

unsurlarının etkili olduğu bir yapıya dönüşmektedir. Nihayetinde belediye başkanı değişimlerinin yaşandığı belediyelerde yakın zamanda imzalanması planlanan kardeş şehir bağlantıları yarım kalmakta veya daha önce imzalanmış olan kardeş şehir anlaşmalarında da süreklilik sağlanamamaktadır. Nitekim anket uygulanan belediyeler de özellikle ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında belediye başkanının değişmesi durumunda (%6) güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.1). Bu konuda Furmankiewicz (2005) ise, kardeş şehir bağlantısı kurulan ülkenin yerel makamlarındaki yetkili kişinin değişmesinin kardeş şehir anlaşmalarını olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Özellikle yeni gelen yetkilinin kurulan kardeş şehir bağlantısının sonuçlarının önemli olmadığını veya kardeş şehir anlaşmasının herhangi bir katkı sunmayacağını düşünden kardeş şehir bağlantılarına yeterince önem vermediklerini belirtmiştir. (Furmankiewicz, 2005: 153).

Şekil 5.1. Türkiye’de belediyelerin ulusal ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarında yaşadıkları zorluklar.

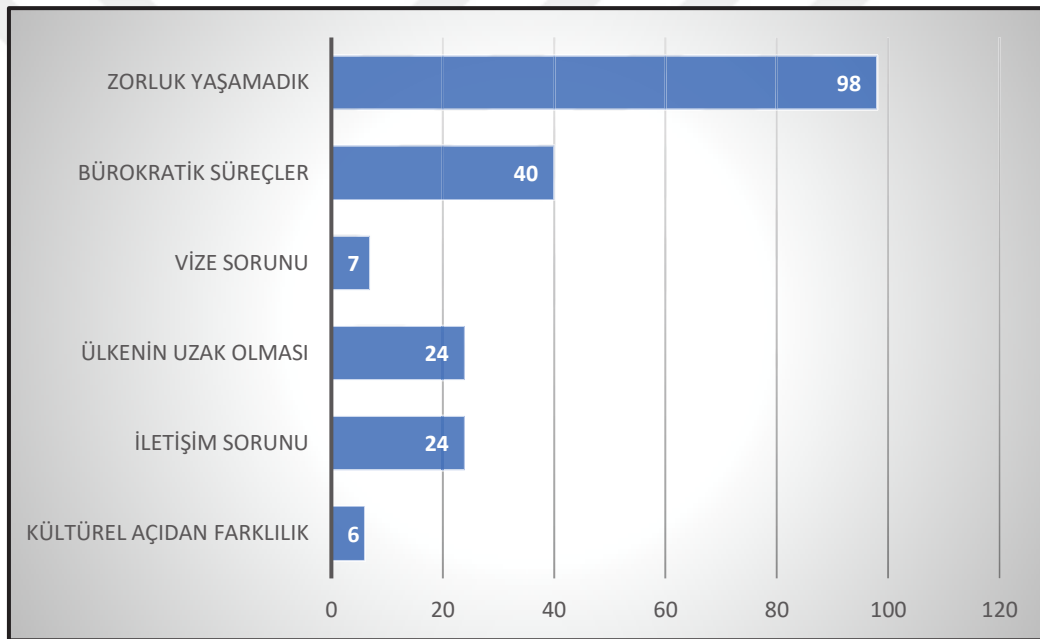

Kardeş şehir anlaşmalarında kurumsal motivasyondan ziyade kişisel motivasyon unsurlarının etkili olması belediyelerin başka güçlüklerle de karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda anket uygulanan belediyeler karşılaştıkları güçlüklerden birinin de kardeş şehir bağlantılarında diğer belediyenin ilgisiz (%9) davranmasını göstermişlerdir. Tabi ki bu durum sadece daha önce imzalanmış olan anlaşmalar için geçerli değildir. Aynı zamanda birçok belediye istekli bir şekilde kardeş şehir bağlantıları kurma konusunda girişimde bulunurlar. Ancak gerek anlaşma imzalanmadan önce gerek anlaşma imzalandıktan sonra belediyeler birçok faktörü (belediye başkan değişimi, ekonomik

nedenler, kardeş şehir anlaşmasının beklentiyi karşılamaması vb.) sebep sunarak kardeş şehir anlaşmalarına ilgi göstermemeyi tercih ederler.

Belediyeler için kardeş şehir bağlantılarında yaşanan diğer bir güçlük bürokratik süreçlerdir. Bu bağlamda bürokratik süreçler, kardeş şehir anlaşması imzalanması düşünülen belediye ile ilk temasın sağlanmasından sonra uzun geçen süreler ve çoğu zaman da kardeş şehir bağlantısının kurulamamasına veya sonlandırılmasına sebep olmaktadır. Özellikle bürokratik süreçler konusunda yaşanan güçlükler uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında (%20) daha belirgindir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarında yaşadıkları zorluklar.

Bürokratik süreçlerin kardeş şehir bağlantılarındaki olumsuz etkisi şu şekilde olmaktadır: Öncelikle belediyeler kardeş şehir bağlantısı kurmak amacıyla belirledikleri ülke ile ilk teması sağlarlar. Ardından bu konu ile ilgili Dışişleri Bakanlığı’na bilgilendirme yazısı gönderilir. Bu bilgilendirme yazısında kardeş şehir anlaşması imzalanması düşünülen ülke ve şehri, kardeş şehir bağlantısının amacı ve sağlayacağı katkılar gibi konular yer almaktadır. İşte bu aşamada Dışişleri Bakanlığı’ndan bilgilendirme yazısına olumlu veya olumsuz geri dönüşlerin süresi değişmektedir. Ne yazık ki Dışişleri Bakanlığı’ndan geri dönüşler uzun süreli olduğu için de kardeş şehir bağlantısı kurulamamaktadır. Sonuç olarak kardeş şehir bağlantısı kurulamadan anlaşmalar askıda kalabilmekte, hatta sonrasında da kardeş şehir anlaşması imzalanması düşünülen belediye ile iletişim kesilebilmektedir. Bu

konu ile ilgili Tekkeköy Belediyesi (Samsun) Kavala Belediyesi'nden (Yunanistan) daha önce kardeş şehir teklifi alındığını, bu teklifin yasal prosedürlerden (Dışışleri Bakanlığı'ndan geç cevap alınması) dolay   kabul edilmediğini bildirmişlerdir. Nitekim günümüzde Samsun Tekkeköy Belediyesi'nin herhangi bir kardeş şehir anlaşması da bulunmamaktadır. Bu anlamda bürokratik süreçler Türkiye'de kardeş şehir bağlantılarının kurulamamasında bazı güçlüklere neden olabilmektedir.

Kardeş şehir bağlantı süreçlerinde belediyelerin yaşadıkları diğer bir güçlük iletişim sorunudur. Özellikle uluslararası ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında (%12) bu durum daha belirgindir. Bu konuya dair bir örnek vermek gerekirse; Nilüfer Belediyesi 2007 yılında El Cerro (Küba) Belediyesi ile kardeş şehir anlaşması imzalamıştır. Kardeş şehir bağlantısının kurulma aşamasında herhangi bir iletişim sorunu yaşamayan Nilüfer Belediyesi, zamanla El Cerro Belediyesi ile bağlantı sağlayamamıştır. Nitekim Nilüfer Belediyesi Dış İlişkiler şube Sorumlusu Hasan Karaday  "El Cerro Belediyesi'ne Küba yerli dilini (İşpanyolca) bilen yabancı personel olmadığı için İngilizce mail atıldığını ancak cevap alamadıklarını" belirtmiştir. Bu nedenle uluslararası ölçekli imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında iletişim sağlanması konusunda yabancı dil bilen personel bulunması önemlidir. Ne yazık ki Türkiye'deki belediyeler de yabancı dil bilen personel ya hiç yoktur, ya da yeterli sayıda değildir.

Uluslararası  lekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında iletişim sorunu dışında belediyelerin diğer bir güçlük yaşadığı konu anlaşma imzalanan ülkenin uzak (%12) oluşudur. Belediyelerin maliyetleri aşan veya gidiş/dönüş konusunda problem yaşanan ülkeler ile kardeş şehir ilişkilerinin geliştirilemediği veya k ğit üzerinde kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki belediyeler uzak coğrafyalardaki (Amerika kıtası, Doğu ve Güneydoğu Asya  lkeleri, Avustralya kıtası, Güney Afrika  lkeleri)  lkeler ile kardeş şehir bağlantıları kurmayı tercih etmemektedirler. Nitekim belediyelerin yoğun siyasi ilişkilerin bulunduğu (ABD ve Çin)  lkeler dışında coğraf  esafe açısından uzakta bulunan ülke belediyeleri ile çok fazla kardeş şehir bağlantıları kurmadıkları tespit edilmiştir. Bu konuda Furmankiewicz (2005), Polonya'nın kardeş şehir ilişkilerinde de en fazla yaşanan güçlüklerin iletişim ve uzak mesafe etkenlerinin olduğunu belirtmiştir. Özellikle Polonya belediyelerinin daha yakın ülkeleri tercih ettiğini, hatta sınır ülkeleri ile daha fazla kardeş şehir bağlantısı kurma eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Yaşanan bu durumu ise uzak

lkeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında ekonomik giderlerin çokluğuna bağlamıştır (Furmankiewicz, 2005: 153-154).

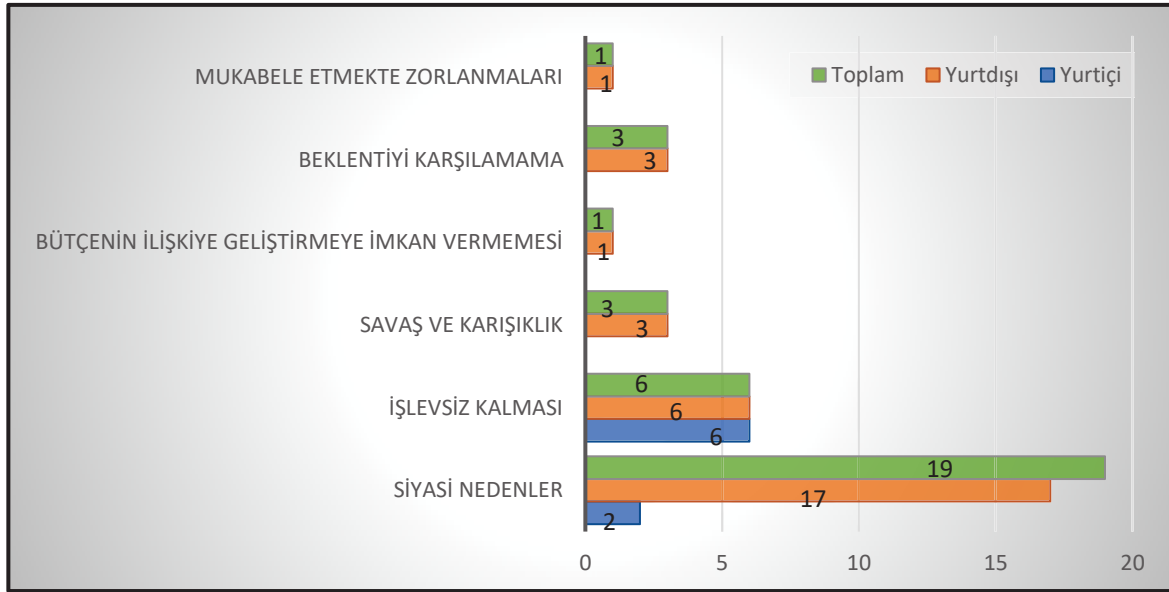
Kardeş şehir bağlantılarının işlevsiz kalma ya da iptal edilme süreçleri yukarıda belirtilen güçlükler ile ilgili olabileceği gibi, farklı etkenler çerçevesinde de şekillenmektedir. Tezin bu kısmında kardeş şehir anlaşmalarının iptal edilme nedenleri hem anket uygulanan belediye yanıtlarından hem de elde edilen diğer verilerden (mülakat yapılan belediye yanıtlarından ve yerel-ulusal medya haberlerinden) ortaya konmuştur. Ayrıca yukarıda belirtilen güçlüklerin bir kısmı da (belediye başkan değişimi ve iletişim sorunu gibi) kardeş şehir anlaşmalarının iptal edilmesinde etkili olabilmektedir.

Belediyeler kardeş şehir bağlantıları kurduktan sonra kimi zaman aktif bir şekilde bu ilişkileri sürdürürlerken, kimi zaman da bu bağlantılar yalnızca “kâğıt üzerinde” kalmaktadır. Bazen de kardeş şehir anlaşmasının iptal edildiği durumlar yaşanmaktadır. Öncelikle belediyelerin bu süreçlerdeki tutumları kardeş şehir bağlantılarının devam ettirilmesi yönündedir. Nitekim anket uygulanan belediyelerin sadece %10’u daha önce kardeş şehir anlaşmalarının iptal edildiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında işlevsiz kalan kardeş şehir bağlantılarını da eklersek imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının neredeyse %25’inin ya iptal edildiği yada işlevsiz kaldığı değerlendirilmektedir. Kardeş şehir anlaşmalarının büyük bir kısmının aktif olarak sürdürüldüğü göz önüne alınsa bile, iptal edilen kardeş şehir bağlantı süreçlerinin ve nedenlerinin ortaya konulması, gelecekte muhtemel görünen bazı problemlerin de açılmasına destek sağlayacaktır.

Kardeş şehir bağlantıları ulusal veya uluslararası ölçekte belediyeler arasında belli amaçlar çerçevesinde kurulmaktadır. Aynı zamanda belediyelerin seçimlerde temsil ettiği siyasi parti veya ülke de kardeş şehir anlaşmalarının sürekliliğinde önem arz etmektedir. Bu bağlamda ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarında belediyenin seçimlerde temsil ettiği siyasi parti; uluslararası ölçekli anlaşmalarda ise belediyelerin bulunduğu ülkeler belirleyici olmaktadır. Tüm bu faktörler dikkate alındığında Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında en fazla iptal edildiği durumlar siyasi nedenlerdir. Nitekim anket uygulanan belediyeler de siyasi nedenleri (%58) ncelikli faktör olarak belirtmişlerdir (şekil 5.3). Bunun yanında belediyelerin daha çok uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını iptal ettikleri de görülmektedir. Özellikle dış politikaya bağlı olarak alınan birtakım kararlar, bazı siyasi olaylara karşı üst düzey yetkililer tarafından verilen anlık tepkiler ve geçmişte

yaşanmış birtakım olayların, günümüzde bazı ülkeler tarafından siyasi olarak gündeme alınması başlıca siyasi nedenleri oluşturmaktadır.

Şekil 5.3. Anket uygulanan belediyelerin daha önce ulusal ve/veya uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarını iptal etme nedenleri.

Türkiye’de belediyelerin siyasi nedenlerden dolayı birçok kardeş şehir bağlantısını iptal ettiği görülmektedir. Özellikle belediyelerin sözde “Ermeni Soykırımı” iddialarını kabul eden, PKK terör örgütü lehine propaganda yapan ve Türkiye hakkında birtakım olumsuz söylemlerde bulunan Almanya, Bulgaristan, Yunanistan, Avusturya ve Hollanda belediyeleri ile kardeş şehir anlaşmalarını iptal ettikleri belirlenmiştir. Bu konuya dair birkaç örnek vermek gerekirse:

Türkiye’nin Almanya ile yaşamış olduğu siyasi kriz sonucunda Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Darmstadt Belediyesi (Almanya) arasındaki kardeş şehir bağlantısı askıya alınmıştır. Bu anlaşmanın Bursa ile Almanya arasında kurulan ilk kardeş şehir bağlantısı (1971) olması sebebiyle ayrı bir önemi vardır. Hatta 1971 yılında imzalanan kardeş şehir anlaşması neticesinde Bursa şehir merkezindeki bir caddeye de “Darmstadt Caddesi” adı da verilmiştir. Bunun yanında Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bulgaristan Mestanlı Belediyesi’nin sözde Ermeni Soykırımı iddialarını kabul etmesi sonucu bu belediye ile olan kardeş şehir anlaşmasının da sonlandırıldığını belirtmiştir. Ayrıca Denizli Büyükşehir Belediyesi 2017 yılında Hollanda’da Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya’ya ve Türk vatandaşlarına yönelik gerçekleştirilen olumsuz tavırlardan dolayı Hollanda’nın Almelo Belediyesi ile kardeş şehir

protokolünü tek taraflı olarak iptal etmiştir (Denizli Büyükşehir Belediyesi, 2017). Halbuki daha önceki yıllarda Denizli Büyükşehir Belediyesi ile Almelo Belediyesi arasında bazı konularda çeşitli projeler geliştirilmiştir (bakınız s.45). Bu bağlamda yaşanan siyasi olaylar sonucunda kardeş şehir süreçlerinde anlık tepkiler verilmesi, kimi zaman kardeş şehir anlaşmalarının belediyeye veya yöreye katkılarını sınırlandırmaktadır.

Kardeş şehir anlaşmalarının iptal edilmesine yönelik ulusal veya yerel medya haberlerinde de bazı örnekler mevcuttur. Nitekim Keçiören Belediyesi, ABD'nin Kudüs'ü "İsrail'in başkenti" olarak tanımasına tepki amacıyla, Fairfax Belediyesi (Virginia Eyaleti-ABD) ile 2012 yılında imzalanan kardeş şehir anlaşmasını tek taraflı iptal edilmiştir (Hukukihaber, 2017). Lüleburgaz Belediyesi (Kırklareli) Silistre Belediyesi (Bulgaristan) ile 2003 yılında imzaladıkları kardeş şehir anlaşmasını Silistre Belediyesi'nin sözde Ermeni Soykırımı iddialarını tanıyan belediyeler arasında olmasından dolayı 2008 yılında iptal etmiştir (AA, 2008). Aynı şekilde Edirne Belediyesi, Haskova Belediyesi (Bulgaristan) ile 1997 yılında imzaladıkları kardeş şehir anlaşmasını, Haskova Belediyesi'nin sözde Ermeni Soykırımı iddialarını tanımasından dolayı 2015 yılında askıya almıştır (İHA, 2015).

Bir diğer kardeş şehir bağlantısı iptali ise Alanya Belediyesi (Antalya) ile Schwechat Belediyesi (Avusturya) arasında yaşanan süreç sonunda gerçekleşmiştir. Bu konu ile ilgili Alanya Belediye Başkanı Adem Murat Yücel, "yaklaşık 15 yıl önce kardeş şehir anlaşması imzaladıkları Schwechat Belediyesi ile ilişkileri havaalanında yaşanan pano kriziyle sonlandıracaklarını" söylemiştir. Havaalanında bir gazeteye ait panoda yer alan yazının tamamen art niyet taşıdığını belirten Yücel, "kardeş şehirlerle ilişkilerimizi güçlendirmek adına birçok projede işbirliği yapıyoruz. Fakat bu Avusturya'da kardeş şehirlerimizin birinde yaşanan olay bizleri üzdü. Bu kardeş şehrimizde ülkemiz aleyhinde ikinci kez anti propaganda yapıldı. Bu konuyla ilgili de kardeş şehrimizin belediye başkanı ve delegasyonları havaalanında bir panoda çıkan yazıyı kaldırtamıyorsa veya buna duyarsız davranıyorsa, biz de bu kardeş şehrimizle ilişkimizin bir anlamı olmadığını düşünüyoruz" demiştir. Bu yazışmalarda belediyenin, olayın kendilerinin dışında gerçekleşen bir konu olduğu ve basın özgürlüğünden bahsedildiğini dile getirdiğini aktaran Yücel, şunları söylemiştir: "Oysa ben aynı konuyla karşılaştıysaydım hiçbir devletin, milletin manevi değerlerine ve iç hesaplarına karışmazdım. Böyle bir açıklama da yapmaz, yaptırana da yaptırmazdım. Eğer bir belediye başkanı, kronikleşmiş, bir sorun haline gelen havaalanındaki yazı krizinin önüne geçemiyorsa, orada belediye başkanlığı yapmasın. Bu

düşüncede olan birinin de bizimle olan ilişkilerinin iyi niyetli olmadığını düşünüyoruz. Bununla ilgili olarak Alanya Belediye Meclisi olarak gerekli adım en kısa sürede atılacaktır” demiştir. Ayrıca Yücel, Schwechat Belediyesi’ne gerçekleştirmeyi planladıkları ziyareti de iptal ettiklerini belirterek, Alanya’da bulunan Kardeş Şehirler Parkı’ndaki Schwechat isminin de kaldırılacağını belirtmiştir (Sputnik, 2016).

Tüm bu süreçler göz önüne alındığında yaşanan birtakım siyasi olayların belediyelerde anlık tepkilere neden olduğu, kimi zaman bu tepkilerin kardeş şehir bağlantılarının sonra erdirilmesi gibi süreçlere dönüştüğü görülmektedir. Aynı zamanda belediyelerin bu süreçlerde almış olduğu tavırlar, bir nevi ülkelerin kardeş şehir anlaşmaları vasıtasıyla diğer ülkelere karşı gösterdikleri bir siyasi tepki olarak algılanmaktadır. Halbuki kardeş şehir anlaşmaları çok daha farklı fonksiyonları içeren ve toplumları birleştiren önemli bir işleve sahiptir.

Savaş ve benzeri karışıklıklar ülkeleri siyasi, sosyal ve kültürel yönden etkileyen önemli olaylardır. Bunun yanında savaş dönemlerinde ülkelerin uluslararası ilişkileri durma noktasına gelebilmektedir. Ülkeler arasında önemli bağların kurulmasına destek sağlayan kardeş şehir anlaşmalarında da benzer süreçler yaşanabilmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de belediyelerin uluslararası ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarının diğer bir iptal edilme nedeni savaş ve iç karışıklıklardır. Nitekim anket uygulanan belediyeler de (%10) bu nedenin kardeş şehir anlaşmalarının iptal edilmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin Mersin Büyükşehir Belediyesi ile Suriye’nin Lazkiye Şehri arasında kurulan kardeş şehir anlaşması 2011 yılında başlayan Suriye savaşından sonra iptal edilmiştir.

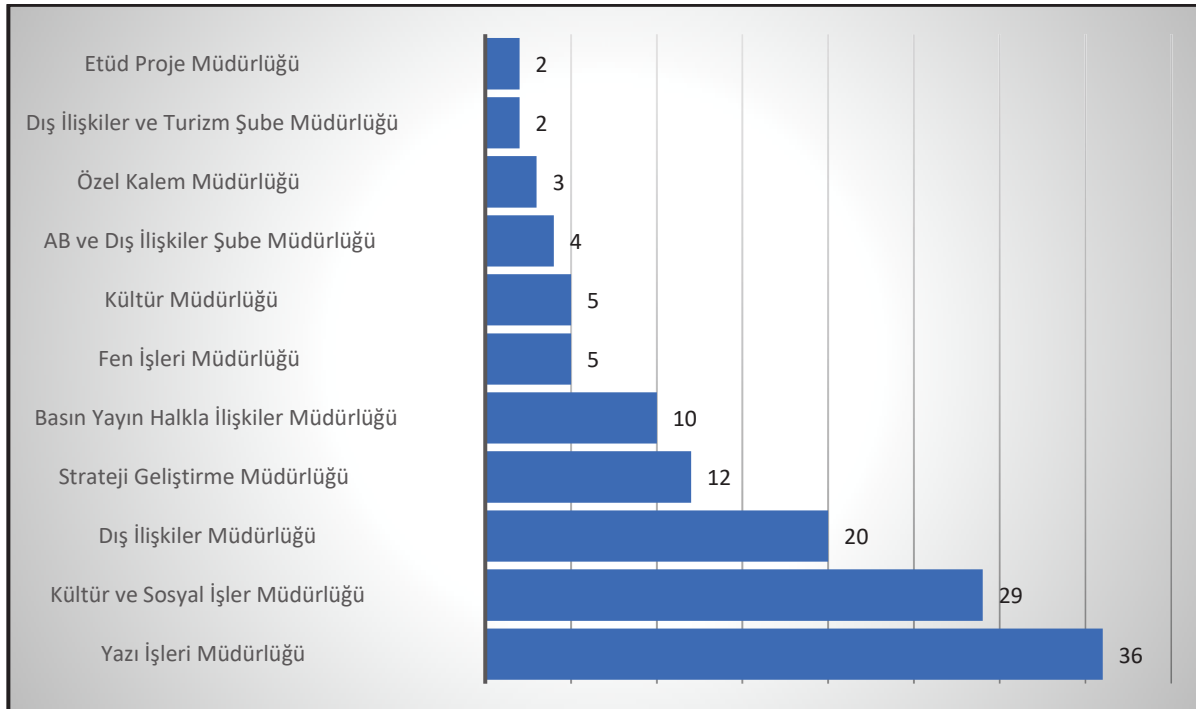
Türkiye’de belediyelerin daha çok uluslararası ölçekli kurdukları kardeş şehir bağlantılarının iptal edildiği görülmektedir. Bunun yanında az da olsa belediyelerin ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarının da sonlandığı belirlenmiştir. Genel olarak iptal edilen kardeş şehir bağlantıları ise belediyelerin temsil edildiği siyasi partilerin değişiminden veya yaşanan terör olaylarından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında anket uygulanan belediyelerden Hemşin Belediyesi (Rize) Düzce Belediyesi ile; Darıca Belediyesi (Kocaeli) Çat Belediyesi (Erzurum) ile; Kaymaklı Belediyesi (Nevşehir) Serik Belediyesi (Antalya) ile ve Maltepe Belediyesi (İstanbul) Kırşehir Belediyesi ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarının işlevsiz kalmasından dolayı iptal edildiğini belirtmiştir.

Kardeş şehir bağlantılarının iptal edilmesinde veya işlevsiz kalmalarında yukarıda belirtilen nedenler kuşkusuz belirleyici durumdadır. Diğer taraftan kardeş şehir

anlaşmalarına belediyelerin verdikleri önem derecesine göre kardeş şehir bağlantılarının iptal edilme veya işlevsiz kalma süreçleri değişebilmektedir. Bu bağlamda belediyelerde kardeş şehir anlaşmaları ile ilgilenen özel bir birimin bulunması çeşitli konularda yarar sağlamaktadır. Nitekim bu özel birimler kardeş şehir ilişkilerinin takip edilmesi, geliştirilmesi, organizasyonların düzenlenmesi ve kardeş şehir ilişkilerinin aktif bir şekilde devam ettirilmesi hususunda etkili olmaktadır. Bu konu ile ilgili Akman ve Akman (2017) da, kardeş şehir anlaşmaları ile ilgilenen özel bir birimin olmasının birçok konuda yarar sağlayacağını belirtmiştir. Bu husus, özellikle kardeş şehir bağlantılarının tek elden ve etkin yürütülebilmesi için önemli görülmektedir. Böylece yapılacak protokollerde hata yapma olasılığı azalacaktır. Özel bir birimin bulunmaması veya birden fazla birimin aynı görevi üstlenmesi, kardeş şehir bağlantılarının belirli bir standartta yürütülmesini engelleyecektir (Akman ve Akman, 2017: 249).

Konu anket uygulanan belediyeler açısından değerlendirildiğinde; belediyelerin %59'unun kardeş şehir anlaşmaları ile ilgilenen özel birime sahip olduğu tespit edilmiştir. Süreçleri takip eden birimlerin dağılışımda ise yazı işleri (%28) ve kültür ve sosyal işler müdürlüğünün (%23) kardeş şehir bağlantı süreçlerinde belediyelerin en fazla görevlendirme yaptıkları birimlerdir (Şekil 5.4).

Şekil 5.4. Anket uygulanan belediyelerde süreçleri takip eden birimlerin isimleri.

Kardeş şehir anlaşmaları ile ilgilenen bu özel birimlerin işlevleri belediye statülerine göre değişmektedir. Özellikle ilçe ve belde belediyelerinin birçoğunda kardeş şehir

anlaşmalarını yazı işleri müdürlüğü üstlenmektedir. Ancak yazı işleri müdürlüğü, aynı anda belediye'deki birçok işi ve süreci yönettiği için yeterince verimli olamamaktadır. Bu yüzden ilçe ve belde belediyelerinin birçoğunda kardeş şehir bağlantılarının yeterince geliştirilemediği, çoğunlukla kâğıt üzerinde kaldığı saptanmıştır. Diğer taraftan kardeş bağlantıları ile ilgilenen herhangi bir birimin bulunmadığı belediyelerde, kardeş şehir anlaşma süreçlerinin takibinin birden çok birime dağıtıldığı görülmektedir. Yaşanan bu durum sonucunda da kardeş şehir bağlantılarının sürdürülmesi ve geliştirilmesi konusunda güçlükler yaşandığı tespit edilmiştir.

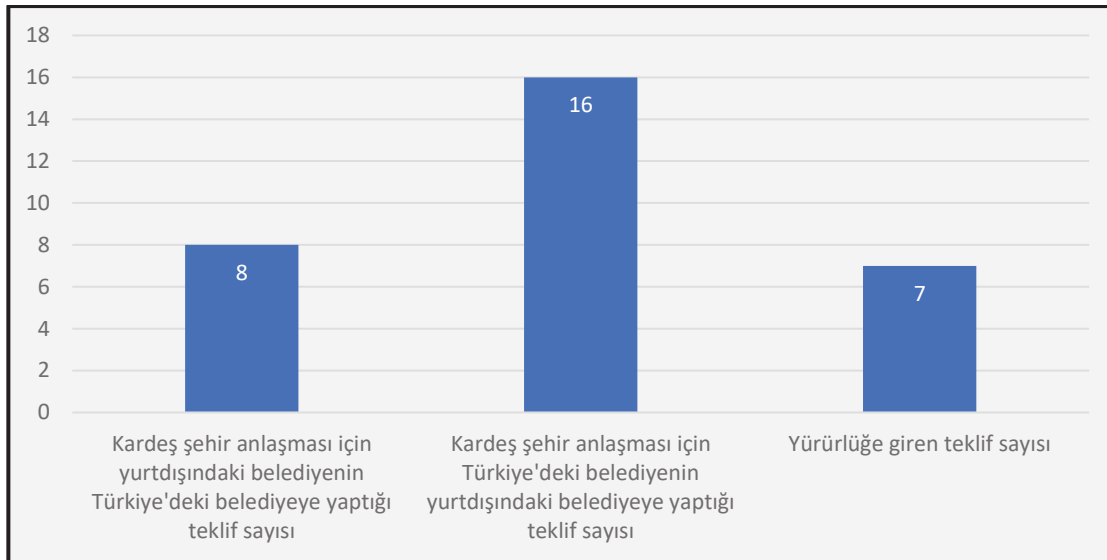
5.2. Türkiye'nin Kardeş Şehir Anlaşmalarına Yurtdışından Bakış

Kardeş şehir anlaşmaları bilindiği gibi ulusal ve uluslararası ölçekte imzalanmaktadır. Bu tez çalışmasında ulusal ölçekte kurulan kardeş şehir bağlantılarında belediyelerin konuya bakış açıları, motivasyon unsurları ve kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olan faktörler hem anlaşma imzalayan hem de anlaşma imzalanan belediyeler açısından ortaya konmuştur. Uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında ise konu sadece Türkiye'deki belediyeler özelinde değerlendirilmiş ve kardeş şehir anlaşmalarının mevcut durumu paylaşılmıştır. Ancak uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşması imzalanan belediyelerde kurumsal işleyişler, yapılar ve organizasyonlar, Türkiye'deki belediyelerden farklı özellikler gösterebilmektedir. Bunun yanında yurtdışındaki belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarına bakış açıları ve motivasyon unsurlarında bazı değişkenliklerin olduğu da değerlendirilmektedir.

Bu noktada yurtdışındaki belediyelerin Türkiye'deki belediyeler ile kurdukları kardeş şehir bağlantılarının analiz edilmesi, kardeş şehir anlaşmalarına bakış açılarındaki farklılıkların ve/veya benzerliklerin ortaya konulması ve kardeş şehir bağlantılarındaki motivasyon unsurlarının belirlenmesi gerekmiştir. Bu amaçlar kapsamında yurtdışındaki belirlenen belediyelere İngilizce, Rusça ve Almanca anketler gönderilmiş ve bazı yanıtlar elde edilmiştir (bakınız s.32). Az sayıda olan bu yanıtlar değerlendirildiğinde kardeş şehir bağlantıları bakımından Türkiye'deki belediyeler ile yurtdışındaki belediyeler arasında bazı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Ancak yurtdışından gönderilen anketlerden yeterli sayıda dönüşler olmadığı için, genel değerlendirmeler yapılmamıştır. Bunun yerine geri dönüş yapan belediyelerin birebir cevapları analiz edilmiş ve bazı ipuçları sağlayacak veriler ortaya konmuştur.

Öncelikle anket yapılan belediyelerin çoğunlukla Türkiye'deki belediyelerden kardeş şehir teklifi aldıkları, ancak bu tekliflerin çok azının yürürlüğe girdiği görülmektedir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir teklifi yapma/alma durumları ve yürürlüğe giren teklif sayısı.

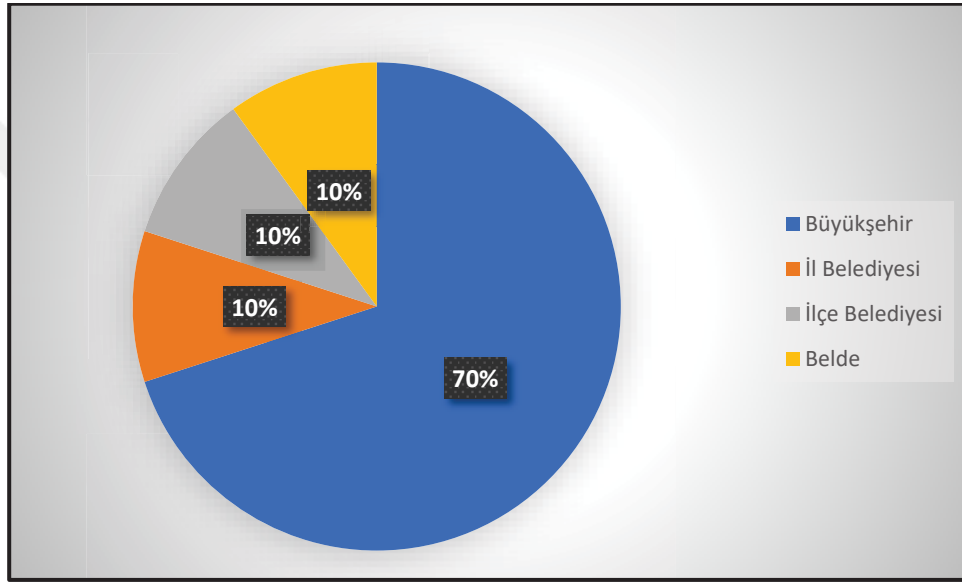

Özellikle Türkiye'deki belediyelerin Avrupa ülkelerine yaptıkları kardeş şehir tekliflerinin çok azının yürürlüğe girdiği görülmektedir. Nitekim Frankfurt Belediyesi'ne (Almanya) yapılan 8 tekliften ve Linz Belediyesi'ne (Avusturya) yapılan 3 kardeş şehir teklifinden sadece 1 tanesi yürürlüğe girmiştir. Diğer taraftan Gagauzya (Moldova) ve Kherson (Ukrayna) belediyelerinin Türkiye'deki belediyelere yapmış olduğu 2 kardeş şehir teklifinden de 1'i uygulamaya konmuştur. Bu bağlamda Türkiye'deki belediyelerin Batı Avrupa ülkeleri ile yoğun kardeş şehir isteklerinde bulunduğu ancak bu ülke belediyelerinin kardeş şehir anlaşmalarına sıcak bakmadığı; Batı Avrupa ülkelerinin aksine Doğu Avrupa ülke belediyelerinin ise Türkiye'deki belediyeler ile kardeş şehir bağlantısı kurma girişimlerinde bulunduğu, fakat Türkiye'deki belediyelerin de bu bölgelerdeki ülke belediyeleri ile ilişkiler geliştirmeye sıcak bakmadıkları belirlenmiştir. Aslında bölgelere göre değişen bu döngü, kardeş şehir bağlantılarının gelişmiş ülke belediyeleri ile kurulma hedeflerinden kaynaklanmaktadır. Çünkü belediyeler bu sayede hem teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı konusunda hem de ekonomik anlamda bazı kazanımlar elde edebileceklerdir.

Kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler genel olarak kendileri ile eş değer statüde bulunan belediyeleri tercih etmektedirler. Nitekim Türkiye'deki belediyelerin büyük

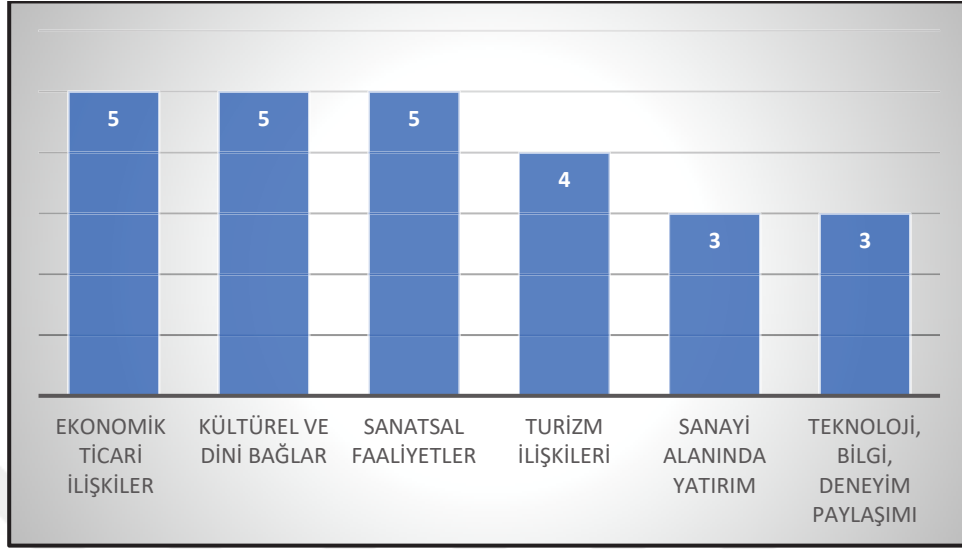
çoğunluğu kardeş şehir tercihlerini bu yönde kullanmışlardır. Aynı durum anket uygulanan belediyeler için de geçerlidir. Özellikle yurtdışındaki belediyeler idari ölçek tercihi olarak daha çok Türkiye’deki büyükşehir belediyelerini öncelikli seçenek olarak belirlemişlerdir (Şekil 5.6). Bu verilerde en dikkat çekici detay ise, ADB belediyelerinin (Morgan Hill ve Schamburg) idari ölçek tercihinde Türkiye’deki büyükşehirler yerine ilçe ve belde belediyelerini öncelik olarak belirtmeleri olmuştur.

Şekil 5.6. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında dikkate aldıkları idari ölçek tercihleri.

Bilindiği gibi kardeş şehir anlaşmaları bazı faktörler/etkenler çerçevesinde imzalanmaktadır. Nitekim Türkiye’deki belediyeler uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarının çoğunlukla tarihsel ve kültürel bağlar, coğrafi mesafe yakınlığı ve politik etkenlerden kaynaklandığı belirtmişlerdir. Yurtdışındaki belediyelerin Türkiye’deki belediyeler ile kurdukları kardeş şehir bağlantılarında ise hem bazı benzerlikler hem de farklılıklar mevcuttur. Öncelikle yurtdışındaki belediyeler için ekonomik/ticari ilişkiler, kültürel ve dini bağlar ve sanatsal faaliyetleri geliştirme faktörlerinin nispeten önemli olduğu görülmektedir (Şekil 5.7). Özellikle Türkiye’deki belediyelerin aksine ekonomik/ticari ilişkiler ve sanatsal faaliyetler etkeni yurtdışı anket uygulanan belediyeler de daha dikkate değer faktörleri oluşturmuştur. Bunun yanında kültürel ve dini bağlar faktörü ise hem yurtdışı hem de Türkiye’deki belediyeler açısından kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici etkindir.

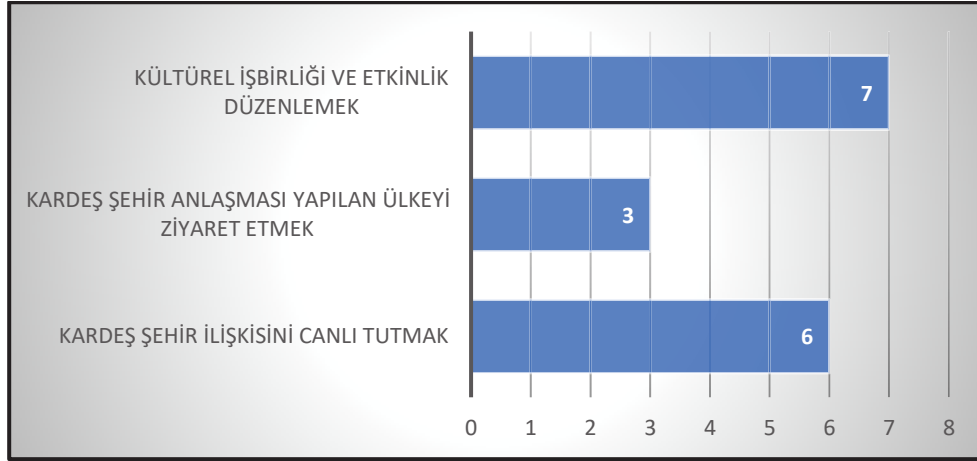
Şekil 5.7. Yurtdışındaki belediyelerin açısından kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler.

Anket yapılan Nürnberg ve Frankfurt (Almanya), Morgan Hill ve Schamburg (ABD) ve Linz (Avusturya) belediyeleri, Türkiye’deki belediyeler ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında “sanatsal etkinlikler, ekonomik/ticari ve turizm ilişkilerini geliştirme” etkenlerinin; Gagauzya (Moldova), Tiflis (Gürcistan) ve Kazan (Tataristan) belediyeleri ise Türkiye’deki belediyeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında “kültürel ve tarihi bağlar; teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik/ticari ilişkileri geliştirme” etkenlerinin önde gelen faktörler olduğunu belirtmişlerdir. Elde edilen bu veriler ışığında, Türkiye’deki belediyeler ile kardeş şehir bağlantısı kuran yurtdışındaki belediyelerin bulundukları bölgelere veya gelişmişlik düzeylerine göre anlaşmalarda etkili olan faktörlerin değiştiği görülmektedir.

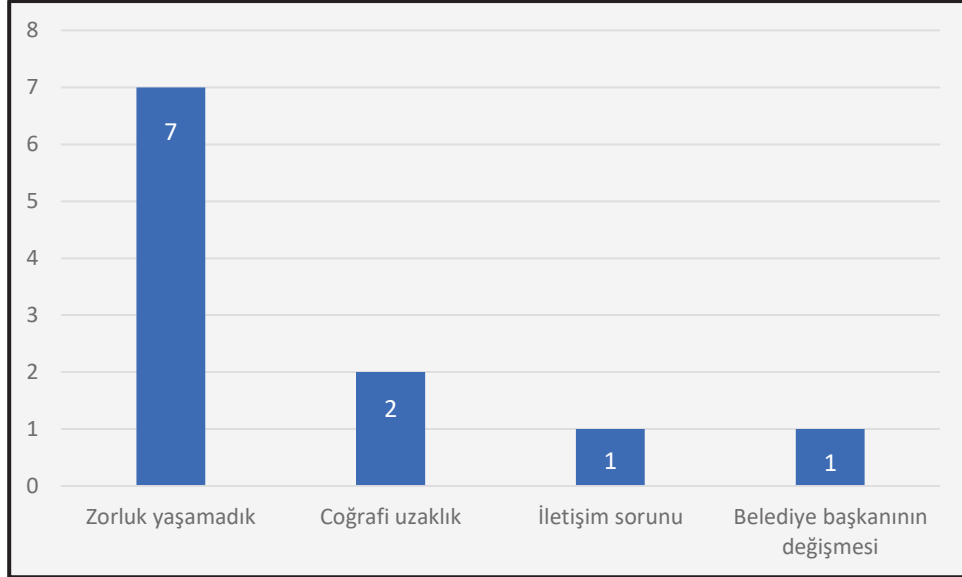
Kardeş şehir bağlantılarında etkili olan faktörler dışında, belediyelerin anlaşma imzalanan belediyeler ile bazı konularda çeşitli etkileşimler kurduğu bilinmektedir. Bu etkileşimler aynı zamanda anlaşma imzalanan belediyeler ile kurulan ilişkilerin seviyesine göre değişmektedir. Nitekim anket uygulanan belediyelerin büyük bir kısmı (%60), Türkiye’deki belediyeleri yılda bir kez ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda yurtdışındaki belediyeler ile Türkiye’deki belediyeler arasında kurulan kardeş şehir ilişkilerinin canlı tutulduğu söylenebilir. Diğer taraftan yurtdışındaki belediyelerin Türkiye’deki belediyeleri ziyaretlerinin amaçlarında kardeş şehir ilişkisinin canlı tutulmasının yanında kültürel işbirliği ve etkinlikler düzenlenmesi faktörü de öncelikli seçeneklerden biridir (Şekil 5.8).

Şekil 5.8. Anket uygulanan belediyelerin Türkiye’deki belediyeleri ziyaret amaçları

İki belediye teşkilatı arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarında çoğu zaman çeşitli güçlükler yaşanabilmektedir. Konu anket uygulanan belediyeler açısından değerlendirildiğinde Türkiye’deki belediyeler de olduğu gibi, yurtdışındaki belediyelerin de büyük bir kısmı herhangi bir zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 5.9).

Şekil 5.9. Anket uygulanan belediyelerin Türkiye’deki belediyeler ile kardeş şehir anlaşmaları konusunda yaşadıkları zorluklar.

Elde edilen bu veriler aslında Türkiye ile kurulan kardeş şehir bağlantılarının genel olarak sağlıklı bir şekilde kurulduğu, sürdürüldüğü ve geliştirildiğini göstermektedir. Diğer taraftan Linz Belediyesi (Avusturya) Türkiye’deki belediyeler ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında coğrafi uzaklık, iletişim sorunu ve belediye başkanının değişmesi gibi konuların anlaşmalarda yaşadıkları güçlükler olarak nitelemiştir. Kherson Belediyesi

(Ukrayna) ise sadece coğrafi uzaklık etkeninin kardeş şehir bağlantılarında yaşadıkları güçlük olarak belirtmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'deki belediyeler ile yurtdışındaki belediyeler arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarında bazı farklılıklar ve benzerlikler mevcuttur. Öncelikle Türkiye'deki belediyelere benzer olarak yurtdışındaki belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında idari ölçek tercihleri büyükşehir belediyeleridir. Bunun yanında yurtdışındaki belediyeler, Türkiye'deki belediyelere benzer olarak kardeş şehir anlaşmalarında çoğunlukla güçlük yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Yurtdışındaki belediyeler ile Türkiye'deki belediyeler arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarındaki bazı farklılıklara bakıldığında ise, yurtdışındaki belediyelerin kardeş şehir anlaşmalarında daha çok ekonomik/ticari ilişkileri ve sanatsal faaliyetleri ön planda tuttukları görülmüştür. Ayrıca Türkiye'deki belediyelerin yurtdışındaki belediyelere yapmış olduğu kardeş şehir tekliflerinin çoğunun kabul görmediği, hatta Türkiye'deki belediyelerin yapmış oldukları veya yurtdışındaki belediyelerden gelen tekliflerin kabul edilme durumlarının ülkelere göre değişkenlik gösterdiği saptanmıştır.

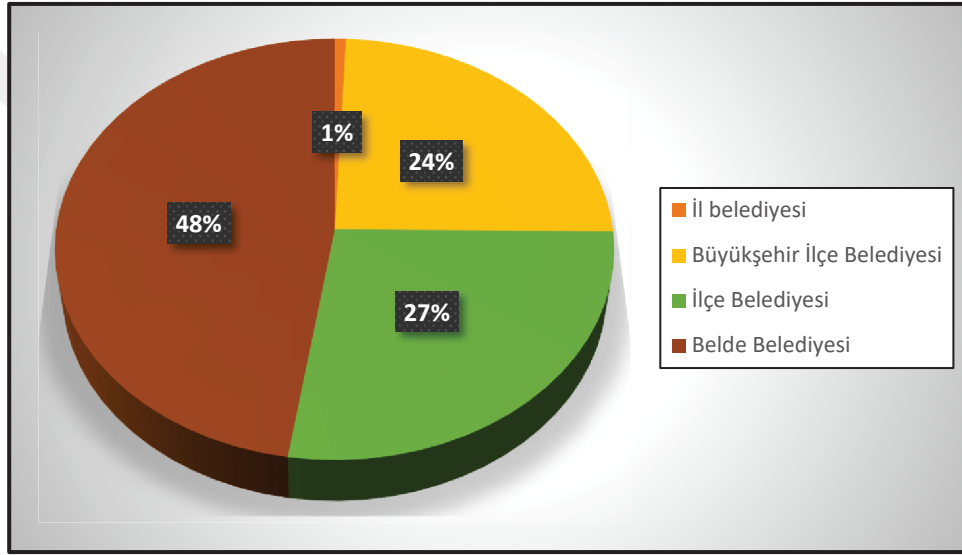
5.3. Türkiye'de Belediyelerin Kardeş Şehir Anlaşmalarında Gelecek Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Günümüzde Türkiye'de 710 belediyenin 3042 kardeş şehir anlaşması (ulusal ve uluslararası) imzaladığı; 688 belediyenin ise herhangi bir kardeş şehir bağlantısı kurmadığı belirlenmiştir. Türkiye'de kardeş şehir sayısının her geçen gün arttığı göz önüne alındığında, kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerin tutum ve düşüncelerinin belirlenmesi ve kardeş şehir bağlantıları kurma konusundaki istemlerinin ortaya konulması önemlidir. Bu sayede Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir bağlantıları konusunda gelecekteki olası potansiyellerinin değerlendirilmesi sağlanmış olacaktır.

Türkiye'de kardeş şehir konusu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmaların tamamı kardeş şehre sahip olan belediyelerin araştırıldığı çalışmalardır. Tezin bu kısmında Türkiye'nin kardeş şehir yapısının ve perspektifinin, kardeş şehre sahip olmayan belediye cevapları üzerinden değerlendirilmesi ve analiz edilmesi sağlanmıştır. Bu değerlendirmeler ve analizler sonucunda Türkiye'nin kardeş şehir bağlantılarına farklı bir bakış açısı sunulmuştur.

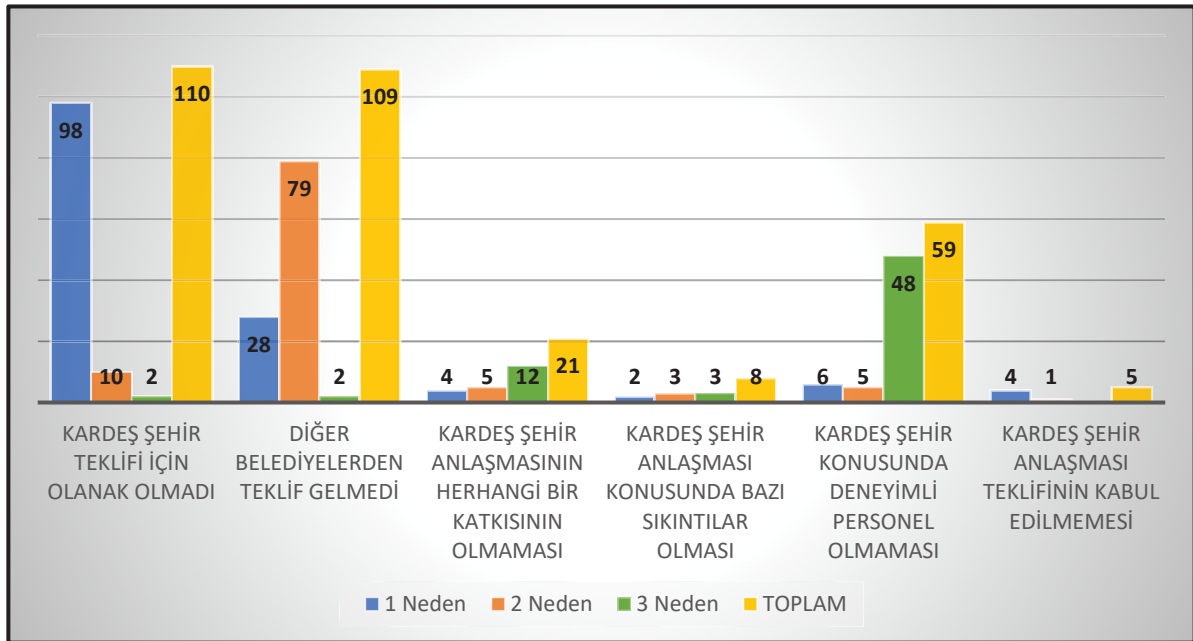
Tezin daha önceki bölümlerinde belediye statüsünün kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici bir nitelik olduğu, hatta Türkiye’de en fazla kardeş şehir bağlantısını büyükşehir veya büyükşehir ilçe belediyelerinin kurduğu da belirtilmişti. Ayrıca bu konuda karar ağacı analizi uygulanmış ve bazı sonuçlar elde edilmişti (bakınız s.131-132). Bu bağlamda hem analiz uygulamasından hem de kardeş şehre sahip olmayan 143 belediye anketlerinden elde edilen bulgular ışığında, kardeş şehre sahip olmayan belediyeler arasında en fazla belde belediyelerinin (%48) herhangi bir kardeş şehir anlaşması imzalamadığı tespit edilmiştir (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Kardeş şehir anlaşması bulunmayan ve anket uygulanan belediyelerin statüleri.

Belde belediyelerinin aksine büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri kardeş şehre sahip olmayan belediyeler arasında en az orana (%25) sahiptir. Belde belediyelerinin personel sayısı ve ekonomik imkanlarının yetersiz oluşu; kardeş şehir anlaşmaları konusunda belediyelerin ilk tercihlerinin büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri olması ve sosyal, kültürel etkinliklere ayrılan zamanın az olması gibi nedenler kardeş şehir bağlantılarının kurulmamasının en önemli nedenleridir. Nitekim anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapmama nedenlerinde de kardeş şehir teklifi için olanak olmadı (ekonomik yetersizlikler) ve diğer belediyelerden teklif alınmaması etkenleri önem bakımından önde gelen seçenekleri oluşturmuştur (Şekil 5.11). Elde edilen bu bulgular anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma istemlerinin güçlü olduğunu, ancak bu konuda gerekli imkânların bulunamadığını göstermektedir.

Şekil 5.11. Anket uygulanan belediyelerin daha önce herhangi bir kardeş şehir anlaşması imzalamama nedenleri

Belediyelerin kardeş şehir bağlantısı kurmama nedenlerinden biri de diğer belediyelerden kardeş şehir teklifi alınmamasıdır. Nitekim anket uygulanan belediyelerin sadece %2'si kardeş şehir teklifi aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak alınan bu teklifler de bazı nedenlerden dolayı belediyeler tarafından reddedilmiştir. Kardeş şehir teklifi alan belediyelerden Çakırhüyük Belediyesi (Adıyaman) Odunpazarı Belediyesi'nden (Eskişehir) kardeş şehir teklifi alındığını, bu teklifin maddi olarak verilen sözlerin yerine getirilmemesinden; Toprakkale Belediyesi (Osmaniye) Hatay Büyükşehir Belediyesi'nden kardeş şehir teklifi alındığını, bu teklifin arz ve taleplerin karşılanmamasından; Tekkeköy Belediyesi (Samsun) ise Kavala Belediyesi'nden (Yunanistan) kardeş şehir teklifi alındığını, bu teklifin yasal prosedürlerden (dış ilişkiler bakanlığından geç cevap alınması) dolayı kabul edilmediğini bildirmişlerdir. Bu kardeş şehir tekliflerinin kabul edilmemesinde ekonomik nedenlerin ve bürokratik süreçlerin etkili olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan anket uygulanan belediyelerin sadece %3'ü başka bir belediye kardeş şehir teklifinde bulunmuştur. Kardeş şehir teklifi yapan belediyelerden Gölyaka Belediyesi (Düzce) Başakşehir Belediyesi'ne (İstanbul); Kemah Belediyesi (Erzincan) Üsküdar Belediyesi'ne (İstanbul); Karakeçili Belediyesi (Kırıkkale) Keçiören Belediyesi'ne (Ankara); Yeşilhisar Belediyesi (Kayseri) Heiden Belediyesi'ne (Almanya) kardeş şehir teklifi yapıldığını, yapılan bu teklife cevap gelmediğini ve Toprakkale Belediyesi

(Osmaniye) Kadıköy Belediyesi'ne (İstanbul) kardeş şehir teklifi yapıldığını, ama coğrafi mesafe (uzaklık) etkeninden dolayı kabul edilmediğini beyan etmiştir. Bu bağlamda anket uygulanan belediyeler diğer belediyelere kardeş şehir teklifi yaptıklarında genel olarak cevap alamamışlar ve bu yüzden de kardeş şehir bağlantısı kuramamışlardır. Özellikle kardeş şehir teklifi yapılan belediyelerin, büyükşehir ve büyükşehir ilçe statüsünde belediyeler olması bu süreçte etkili olmuştur. Çünkü genel olarak belediyeler kardeş şehir anlaşmalarında kendileri ile eşdeğer ölçekteki belediyeleri tercih etmektedirler.

Türkiye'de kardeş şehir süreçlerinin belirli nedenlerle işlevsiz kaldığı veya iptal edildiği bilinmektedir. Ancak anket uygulanan belediyelerin neredeyse tamamına yakını (%99) daha önce herhangi bir kardeş şehir anlaşmasının iptal edilmediğini belirtmişlerdir. Bu konuda sadece Toprakkale Belediyesi (Osmaniye) Çukurova Belediyesi (Adana) ile 2015 yılında imzalanan kardeş şehir anlaşmasının 2017 yılında işlevsiz kalması nedeniyle sonlandırıldığını beyan etmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kardeş şehre sahip olmayan belediyelerin kardeş şehir bağlantıları kuramamalarında öncelikli neden belediye statüleridir. Nitekim hem karar ağacı analizi sonucu hem de anket uygulanan belediye yanıtları, belde belediyelerinin daha az kardeş şehir anlaşmaları imzaladığı sonucunu elde etmemizi sağlamıştır. Anket uygulanan belediyelerin kardeş şehir bağlantısı kurmaları konusundaki diğer bir engel ekonomik imkanlarının kısıtlı olmasıdır. Bu nedenle de belde belediyelerinin kardeş şehir anlaşmaları daha azdır. Ayrıca kardeş şehre sahip olmayan belediyelerin diğer belediyelerden az sayıda kardeş şehir teklifi aldıkları, bu durumu da kardeş şehir bağlantılarının kurulmamasında önemli bir sebep olarak belirttikleri görülmektedir. Ancak aynı belediyelerin kardeş şehir anlaşması için diğer belediyelere de az sayıda kardeş şehir teklifinde bulundukları tespit edilmiştir. Bu anlamda kardeş şehir anlaşma teklifinde bulunmayan belediyelerin kardeş şehir konusuna yeterince önem vermedikleri veya vakit ayırmak istemedikleri, ancak diğer belediyelerden de kardeş şehir teklifi bekledikleri belirlenmiştir.

Sonuç olarak kardeş şehre sahip olmayan belediye anketlerinden elde edilen veriler bize belediyelerin kardeş şehir istemleri ile ilgili bazı ipuçları sunmuştur. Bu bağlamda belediyelerin genel tutum ve düşünceleri dikkate alındığında, Türkiye'nin gelecekte kardeş şehir sayısının daha da artacağı söylenebilmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ve ABD başta olmak üzere tüm Dünya’da etkisini gösteren kardeş şehir uygulamaları, 1960’lı yıllardan itibaren Türkiye’de belediyelerin gündemine girmiştir. Bu tarihten günümüze sayıları artarak devam eden ve gelecek dönemlerde çok daha geniş bağlantıların sağlandığı bir sürece dönüşmesi muhtemel görünen kardeş şehir anlaşmalarının çok farklı fonksiyonel özellikleri ve nitelikleri mevcuttur.

Türkiye’de belediyelerin kurdukları kardeş şehir bağlantılarının ve ilişki ağlarının ortaya konulması noktasında konunun coğrafi açıdan (mekânsal örüntü, kültürel coğrafya, siyasi coğrafya ve nüfus hareketliliği vb.) ele alınması önemli sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır. Özellikle mekânsal açıdan değerlendirildiğinde ulusal ve uluslararası ölçekte imzalanan anlaşmaların yönünde ve niteliğinde kültürler arası etkileşimin, belirli dönemlerde iç ve dış politikada yaşanan gelişmelerin ve tarihsel süreçte yaşanan iç ve dış göçlerin kuşkusuz önemli etkileri olmuştur.

Kardeş şehir anlaşmalarında belediyelerin dikkate aldıkları ve kardeş şehir bağlantılarında etkili faktörlerin ortaya konulması kardeş şehir süreçlerinin açıklanması açısından önemli bir konudur. Bu bağlamda tezde “kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörler nelerdir” sorusu iki açıdan ele alınmış ve cevaplanmaya çalışılmıştır. İlk olarak belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları imzalamalarında etkili olan faktörler neler olduğu sorusuna, ikinci olarak ta hem anlaşmaların niteliğinde belirleyici olan faktörler hem de bu faktörlerin mekânsal dağılışı olan etkisine cevap aranmıştır. Nitekim ilk sorunun cevabını uygulanan “karar ağacı” yöntemi sonuçları vermiştir. Analiz sonucunda belediye statülerinin imzalanan kardeş şehir sayısında ana etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun bize sunduğu ayrıntı ise belediyelerin gelişmişlik seviyeleri ile kardeş şehir anlaşmalarının sayısı arasında yüksek bir ilişkinin olduğudur. Böylelikle “**H1**-Belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları imzalamalarında idari statüleri etkili olmaktadır.” ve “**H2**-Kentlerin veya belediyelerin sosyo-ekonomik statüsü geliştikçe kardeş şehir sayıları artmaktadır.” hipotezleri de doğrulanmıştır.

Kardeş şehir süreçlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için belediyelerin veya ülkelerin kardeş şehir uygulamalarını başlatma sebeplerinin bilinmesi gerekmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm Dünya ülkeleri yeni bir oluşumun içine girmişlerdir. Devletler arası

etkileşimlerin artması, küreselleşmeye bağlı olarak gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri ve en önemlisi toplumsal dönüşüm süreçleri kardeş şehir bağlantılarıyla iç içedir. Nitekim entegrasyon politikaları çerçevesinde barış ve kültürel ilişkilerin geliştirme temelli ilk kardeş şehir anlaşmaları Avrupa ve ABD’de ortaya çıkmıştır. Türkiye’de ise kardeş şehir süreçleri daha farklı bir gelişim göstermiştir. Türkiye’nin ilk kardeş şehir anlaşmalarında siyasi ilişkileri geliştirme (1958-Torrance/ABD) ve ekonomik etkenlerin (1964-Böblingen/Almanya) belirleyici olduğu bir süreç yaşanmıştır.

Türkiye’nin ilk kardeş şehir bağlantılarında belirgin olan bu politik ve ekonomik faktörler yıllar geçtikçe daha farklı etkenlerin de dahil olduğu bir yapıya bürünmüştür. Günümüzde kardeş şehir anlaşmalarının genelde ekonomik veya siyasi temelli kurulduğu düşünülmektedir. Hatta yapılan araştırmaların önemli bir bölümü de bu etkenler çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak bu tezde elde edilen bulgular Türkiye’nin kardeş şehir bağlantılarında etkili olan en önemli faktörün tarihsel ve kültürel bağlar olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda “**H3**-Belediyeler kardeş şehir seçiminde ekonomik ve ticari ilişkileri ön planda tutmaktadır.” hipotezi Türkiye’nin kardeş şehir anlaşmalarını yansıtmamaktadır. Çünkü hem anket sonuçlarından elde edilen bulgular, hem de kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu bölgeler/ülkeler kültürel ve tarihi bağların en önemli etken olduğu sonucunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bunun yanında anket sonuçlarından bağımsız sadece mekânsal dağılış desenleri üzerinden değerlendirildiğinde, coğrafi mesafe yakınlığı ve politik etkenlerin kardeş şehir anlaşmalarında en az kültürel ve tarihi bağlar kadar önemli faktörler olduğu da görülmektedir. Bu noktada “**H4**-Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarında tarihsel, kültürel ve dini bağlar, coğrafi mesafe yakınlığı/benzerliği ve politik etkenler önde gelen faktörlerdir.” tezi Türkiye’nin kardeş şehir anlaşmalarında belirleyici olan faktörleri tanımlamaktadır. Aslında bu mekânsal örüntülerin bu faktörlere göre şekillenmesi kuşkusuz kültürel coğrafya, siyasi coğrafya ve nüfus hareketleri (iç ve dış göçler) argümanları ile açıklanabilmektedir. Benzer veya farklı kültürlerin küreselleşme süreci ile birlikte temaslarının artması, jeopolitik unsurların ve ülkeler arasında siyasi ilişkilerin çeşitlenmesi ve en önemlisi tarihsel süreçte yaşanan iç ve dış göç hareketliliğinin sonuçları somut olarak kardeş şehir anlaşmalarında izlenebilmektedir.

Türkiye’nin ilk kardeş şehir anlaşmasının üzerinden neredeyse 60 yıl geçmiştir. Bu süreçte 1991 yılını takip eden yıllarda önemli sıçrama kaydedilmişse de en önemli artışlar

2002 yılından günümüze değin olan dönemde gerçekleşmiştir. Kardeş şehir anlaşmalarının bu süreçte artışında bazı etkenlerin belirleyici olduğu görülmektedir. Öncelikle küreselleşme olgusunun 1990'lar ve daha fazla 2000'li yıllarda kendini göstermesi, yerel yönetimler ve toplumlar arasında daha yakın ilişkilerin yaşanmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda bu süreç kaçınılmaz olarak kardeş şehir anlaşmalarının sayısının artmasını da sağlamıştır. Hatta bu dönemlerde Türkiye'de küreselleşme ile birlikte neoliberal politikaların siyasete yön vermesi gibi süreçler ve iletişim/ulaşım olanaklarının önceki dönemlere göre muazzam gelişimi, Türkiye'de belediyelerin daha fazla kardeş şehir süreçlerine dahil olmasına etki etmiştir. Aynı şekilde bu dönemlerde birçok ilin büyükşehir statüsü kazanması, belediyeleri hem ekonomik anlamda hem de çok uluslu ilişkiler ağı kurmaları konusunda da önemli katkılar sağlamıştır. Nitekim Türkiye'nin kardeş şehir bağlantılarının profili ortaya çıkarıldığında büyükşehir belediyelerinin hem niceliksel hem de niteliksel anlamda öne çıktığı görülmektedir. Diğer taraftan Türkiye'de büyükşehir belediyeleri Dünya'da gelişen birçok sürece güçlü bir şekilde dahil olmuşlar, ancak orta ve küçük ölçekli belediyeler bu konuda başarısız örnekler sunmuşlardır. Belediyeler arasında belirgin olan bu fark Türkiye'nin kardeş şehir profilinde büyükşehir belediyelerinin ön planda olmasına etki eden diğer önemli bir faktördür.

Günümüzde Türkiye belediyelerinin ulusal ve uluslararası ölçekte kardeş şehir anlaşmalarının sayısı 3042'ye ulaşmıştır. 60 yıllık bu dönemde kardeş şehir bağlantılarında çeşitli süreçlerin ve faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir. Ayrıca bu süreç ve faktörlerin etkisini kardeş şehir bağlantılarının coğrafi yönünde de izleyebilmek mümkündür.

Türkiye'de belediyelerin kardeş şehir bağlantılarının yoğun kurulduğu bölgeler/ülkeler tesadüfi değildir. İmzalanan her bir anlaşmanın bu bağlamda bir amacı vardır. Balkan ülkeleri, Avrupa ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri bu süreçte en fazla kardeş şehir anlaşmasının imzalandığı ülkelerin bulunduğu yerlerdir. Bu bölgelerin tercih edilme sebepleri ise çeşitlilik arz etmektedir. Öncelikle Balkan Coğrafyası ve Türk Cumhuriyetleri için ana etken bu bölgelerin Türkiye'nin tarihsel süreçte izlerini bıraktığı coğrafyalar olmasıdır. Ayrıca Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde gerçekleşen göç hareketleri de kuşkusuz bugün kardeş şehir bağlantılarının kurulmasında etkili olan diğer bir faktördür. Özellikle bu bölgelerdeki ülkeler ile kurulan bağlantıların benzer isimde bulunan yerler arasında olması da oldukça dikkat çekicidir. Diğer taraftan kültürel bağları

güçlendirme düşüncesi dışında, bulunduğu konum itibariyle bölgesel bir güç olma arzusunda olan Türkiye'nin (jeopolitik unsurların yani siyasi coğrafya argümanlarının bu bağlantılarda belirgin olduğu değerlendirilmektedir.) bu anlaşmalarının arka planında siyasi bağlantıları sürdürme isteği de yatmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin Balkan ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ile kurmuş olduğu kardeş şehir bağlantılarında faydacı bir politika izlediği söylenebilir. Siyasi ilişkilerin önemli bir paya sahip olduğu Avrupa ülkelerinde ise çeşitli dönemlerde gerçekleşen göç hareketleri (1960'lı yıllardan itibaren Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine gerçekleşen işçi göçleri) sonucu oluşan kültürel bağların yadsınamaz bir etkisi mevcuttur.

Aslına bakılırsa Türkiye belediyeleri kardeş şehir anlaşmaları ile Avrupa kıtasının gelişmiş ülkelerinin deneyimlerinden ve gelişmiş belediyeçilik örneklerinden faydalanma arzusu taşımaktadırlar. Bu anlamda belediyelerin Avrupa ülkelerindeki belediyelerden sadece teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı konusunda destek almadıkları aynı zamanda düşünce transferi de yaptıkları görülmektedir. Bu sayede belediyeler akıllı kent uygulamalarından, mavi bisiklet yollarına, engelli ve yaşlılar için geliştirilen birçok projeyi Avrupa belediyelerinden Türkiye'ye aktarmaktadırlar. Balkan ülkeleri ile imzalanan kardeş şehir anlaşmalarında ise kültürel bağların sürdürülmesi amaçlanmaktadır. Hatta Türkiye belediyeleri birçok dini ve kültürel içerikli etkinlikleri Balkan ülkelerinde gerçekleştirerek bir nevi kültür aktarımında bulunmaktadır. Balkan ülkelerindeki kardeş şehirler de Türkiye'deki partnerlerinin teknoloji, bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak istemektedir. Bu bağlamda tarihsel ve kültürel bağlar; teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı; coğrafi yakınlık gibi faktörler, Türkiye belediyelerinin Balkan ülkeleri ile yakın ilişkiler kurmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye'de belediyelerin yoğun kardeş şehir bağlantısı kurdukları bu bölgeler ile geliştirdikleri karşılıklı etkileşimler “**H5-Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere hizmet niteliklerinin arttırılması, teknoloji, bilgi ve deneyim paylaşımı gibi katkılar sağlamaktadır.**” tezini doğrulamaktadır.

Türkiye'nin ilk kardeş şehir anlaşmalarında politik etkenlerin yani siyasi coğrafya unsurlarının belirleyici olduğu bilinmektedir. Özellikle çeşitli tarihsel kesitlerde dış politikada meydana gelen değişimler, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyadaki siyasi şartları kardeş şehir bağlantılarının hem yönünde hem de nitelik ve niceliklerinde etkili olmuştur. Türkiye'de belediyelerin en yoğun kardeş şehir bağlantılarının kurulduğu (Balkanlar, Avrupa ve Türk Cumhuriyetleri) bölgeler dışında, politik etkenlerin gücü daha belirgindir.

Nitekim belediyeler için coğrafi mesafe faktörü uzak coğrafyalardaki ülkeler ile kardeş şehir anlaşmalarının azalmasına etki ederken, ABD, Çin, Güney Kore gibi ülkeler ile yoğun kardeş şehir bağlantılarının sürdürülmesinde Türkiye'nin siyasi coğrafya dinamiklerinin kuşkusuz rolü büyüktür. Bu bağlamda “**H6**-Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir nicelikleri ve nitelikleri dış politikaya bağlı olarak değişmektedir.” tezi Türkiye’de belediyelerin dönemsel ve mekânsal kardeş şehir bağlantılarında izlenmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin uzak coğrafyadaki ülkeler ile yoğun kardeş şehir bağlantıları kurması küreselleşme süreçlerinin belediyeler üzerindeki olumlu etkisinden de kaynaklanmaktadır. Belediyelerin ziyaret etme imkânı dahi bulamadığı bu ülkeler ile çeşitli iletişim kanalları vasıtasıyla ilişkilerin sürdürülmesi bu anlamda küreselleşme sürecinin somut örneğini teşkil etmektedir.

Politik etkenlerin asıl etkisi ise ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında görülmektedir. Öyle ki belediyeler ile yapılan görüşmelerde veya anketlerden elde edilen bulgularda bu konuya dair net veriler elde edilememiştir. Ancak belediyelerin ulusal ölçekli imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarının hem mekânsal hem de parti bazındaki dağılışı incelendiğinde önemli bir bulguya ulaşılmıştır. Türkiye’de belediyelerin ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarının büyük bir kısmı benzer ideolojiye sahip partiler arasında kurulmaktadır. Elde edilen bu bulgu “**H7**-Kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler temsil ettikleri siyasi parti politikalarına göre hareket etmekte ve aynı siyasi görüşü paylaştıkları partilerin bulunduğu belediyeleri tercih etmektedirler.” tezinin doğrulanmasını da sağlamıştır. Aslında elde edilen bu bulgunun işaret ettiği başka bir nokta vardır. Hem anket yapılan hem de mülakat görüşmesi yapılan belediyeler bu konu ile ilgili net bilgiler ve cevaplar vermemişlerdir. Nitekim anket sonuçlarında da politik etkenlerin büyük oranda belirleyici olmadığı tespit edilmiştir. Bu konuyu daha da detaylandırmak gerekirse:

Türkiye’de ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları 2002 AKP hükümetleri dönemi ile birlikte artmaya başlamış, 2010 yılından sonra ise büyük bir sıçrama kaydetmiştir. Bu artışta AKP dönemi ile belirginleşen merkez-çevre düzeni ve belediyecilik alanında geliştirilen “kardeş belediye” uygulaması etkili olmuştur. Bunun yanında kardeş belediye uygulaması kardeş şehir sayılarının artışında önemli rol oynasa da belediyeler arasında ve toplumda kutuplaşmanın yaşanmasına da neden olmuştur. Belediyeler işte bu noktada kendi aralarında (benzer ideolojiyi paylaşana belediyeler) kardeş şehir bağlantıları kurmalarına rağmen bu durumun politik etkenlerden kaynaklanmadığını, diğer bazı faktörlere göre bu anlaşmaların

şekillendiğini belirtmişlerdir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki, Türkiye’de belediyelerin ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında kültürel bağların da yadsınamaz bir etkisi mevcuttur. Özellikle belirli dönemlerde gerçekleşen iç göç hareketlerinin (özellikle doğudan batıya) etkisi göç edilen ve göç eden iller arasında kurulan kardeş şehir bağlantılarında izlenmektedir.

Türkiye’de belediyelerin kurdukları ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantıları genellikle bir gereklilikten öte bazı ihtiyaçların karşılanması temeline dayanmaktadır. Ulusal ölçekli kurulan kardeş şehir bağlantılarında belediyelerin kendi tabirleriyle “bize abilik yapacak belediye lazım” demelerinin altında yatan etken teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı ve ekonomik yardım/destek talepleri olsa da, aslında belediyeler bu sayede yapmak zorunda oldukları hizmetleri paylaşma niyetindedirler. Genel olarak Türkiye’nin batısında bulunan ve ekonomik anlamda daha güçlü ve gelişmiş büyükşehir belediyeleri ise kardeş şehir anlaşmalarında kültürel bağları geliştirme ve teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı gibi unsurları önde tutsalar da, kardeş şehir bağlantılarının kendi belediyelerine siyasi açıdan geri dönüşlerinin olacağını çok iyi bilmektedirler.

Bilindiği gibi kardeş şehir uygulamaları belediyeler arasında gerçekleştirilen bir ortaklık türüdür. Ancak kimi zaman bu ortaklıkların geliştirilemediği, sadece kağıt üzerinde kaldığı veya sonlandırıldığı süreçler yaşanabilmektedir. Bu bağlamda tezin amaçlarından birini de kardeş şehir bağlantılarında yaşanan problemlerin çözümü noktasında çeşitli önerilerin geliştirilmesi konusuydu. Nitekim belediyelerden (anket ve mülakat) ve medya haberlerinden (ulusal ve uluslararası) elde edilen bulgular çerçevesinde bazı konulara dikkat çekilmiş ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Öncelikle Türkiye’de belediyelerin kardeş şehir süreçlerinde yaşadıkları en önemli problem birçok anlaşmanın kişisel girişimler sonucu imzalanmış olmasıdır. Kişisel girişimler hem hemşehri/tanıdık hem de belediye personeli veya belediye başkanı aracılığıyla olabilmektedir. Kurumsal yapıya sahip belediyelerin kardeş şehir bağlantılarında bu kurumsal yapıda olmadıkları, bu yüzden de birçok anlaşmanın kağıt üzerinde kaldığı veya sonlandırıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kardeş şehir bağlantılarının sürdürülmesi konusunda belediyelerde belirli personellere bağımlı bir durum oluşmaktadır. Özellikle görüşme sağlanan birçok belediye kardeş şehir anlaşmaları konusunda uzun yıllar görevde bulunan personelin sadece yeterli bilgi verebileceğini belirtmişlerdir. Bu nedenle kardeş şehirler ile ilgilenen bu personelin motivasyonu kardeş şehir anlaşmalarının geleceğine yön

vermektedir. Türkiye’de kardeş şehir uygulamaları sürecinin yürütülme aşamasını tanımlama amacıyla oluşturulan “**H8.** Türkiye’de belediyelerin imzaladıkları kardeş şehir anlaşmalarının sürdürülmesinde kurumsal yapıdan ziyade kişisel motivasyon unsurları etkili olmaktadır.” hipotezi de bu bağlamda doğrulanmıştır. Tüm bu süreçler dikkate alındığında belediyelerde kurumsal bir yapının oluşturulması, kardeş şehir anlaşmaları açısından önemli bir konudur. Bu sayede belediye yönetimlerinde değişiklik yaşansa bile kardeş şehir bağlantılarının sürekliliği sağlanabilecektir. Diğer taraftan kurumsal yapının olmadığı belediyeler de ise kardeş şehir anlaşma süreçleri ile ilgilenen personele gerekli desteğin sağlanması ve motivasyonlarının artırılması noktasında çaba gösterilmelidir.

Türkiye’nin uluslararası ölçekteki kardeş şehir anlaşmalarında en fazla yaşanan güçlük kuşkusuz bürokratik süreçlerdir. Bürokratik süreçler, kardeş şehir bağlantısı kurulması düşünülen belediyeler ile ilk temasın sağlanmasından sonra ikinci bağlantının uzun zaman sonra kurulmasına ve çoğu zaman da kardeş şehir anlaşmalarının imzalanamamasına veya sonlandırılmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden Dışişleri Bakanlığı’nın bu süreçleri daha hızlı yönetmesi ve kardeş şehir bağlantılarının hızlı kurulmasını sağlamaları gerekmektedir. Hatta bürokratik süreçleri hızlandıracak yasaların çıkarılması kardeş şehir bağlantılarının geliştirilmesinde önemli bir kolaylık sağlayabilecektir.

Kardeş şehir ilişkilerinde yaşanan diğer güçlükler siyasi krizler ve iletişim problemidir. Türkiye’nin siyasi odaklı sorunlar yaşadığı birçok ülke ile kardeş şehir bağlantısı kurmadığı veya kurulan ilişkilerin askıya alındığı/iptal edildiği görülmektedir. Nitekim Türkiye’de belediyelerin coğrafi anlamda yakın olmasına rağmen Ermenistan belediyeleri ile bugüne değin kardeş şehir bağlantısı kurmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Almanya, Bulgaristan, Hollanda gibi ülkelerde bulunan bazı belediyelerin “Sözde Ermeni Soykırımı” tasarısını kabul etmeleri, terör örgütü (PKK) yanlısı gösterilere izin vermeleri ve/veya Türkiye ile yaşanan politik ölçekli sorunlar, kardeş şehir anlaşmalarının askıya alınması veya iptal edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle belediyelerin siyasi kriz ortamlarında daha sağduyulu davranmaları ve yerel toplumun kazanımlarını da dikkate almaları kardeş şehir bağlantılarının sürekliliği açısından önemli bir noktadır. Nitekim bu konu ile ilgili Ankara Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Dairesi Başkanı Masum Sun 2015 yılında Türkiye ile Rusya arasında yaşanan siyasi kriz sonucu kendilerinin Rusya’nın Moskova Belediyesi’ne bir mektup yazdıklarını ve bu mektupta Türkiye ile Rusya arasında yaşanan siyasi krize rağmen kardeş şehir bağlantılarının devam ettirilmesini arzuladıklarını

belirtmiştir. Aynı zamanda bu gibi örneklerin basında veya belediyelerin kendi sitelerinde daha fazla yer verilmesi de kuşkusuz yarar sağlayabilecektir.

Günümüz iletişim çağının geliştiği ve uluslararası ilişkiler bağlamında da yabancı dil bilmenin öneminin belirginleştiği bir çağdır. Özellikle uluslararası ölçekli kurulan kardeş şehir süreçlerinde belediyelerde yabancı dil bilen personel bulunması önemli bir konudur. Çünkü belediyelerin yaşadıkları iletişim sorunun temelinde belediye personelinin yabancı dil bilmemesi gelmektedir. Hatta mümkünse belediyelerde sadece İngilizce değil birden çok dil bilen personelin bulundurulması farklı dillerin konuşulduğu coğrafyalar ile kurulan kardeş şehir bağlantılarında kolaylıklar sağlayabilecektir. Diğer taraftan Türkiye’de belediyelerin kardeş şehirler ile ilgilenen özel bir birime sahip olmadıkları görülmüştür. Belediyelerde kardeş şehir konusu ile ilgilenen birimler genel olarak Dış İlişkiler Müdürlüğü, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Yazı İşleri Müdürlüğü gibi birimler olmaktadır. Hatta bazı belediyelerde kardeş şehir ilişkilerinin birkaç farklı birime dağıtıldığı ya da daha küçük belediyelerde sadece yazı işleri müdürlüğünün ilgilendiği belirlenmiştir. Belediyelerdeki bu yapı aynı zamanda kardeş şehir ilişkilerinin geliştirilmesinin önünde de engel teşkil etmektedir. Bu yüzden belediyelerde kardeş şehir anlaşmaları ile ilgilenen özel bir birimin bulunması birçok konuda yarar sağlayabilecektir. Nitekim bu özel birimler kardeş şehir anlaşmalarının takip edilmesi, geliştirilmesi, organizasyonların düzenlenmesi ve kardeş şehir bağlantılarının aktif bir şekilde devam ettirilmesi hususunda etkili olacaklardır.

Türkiye’de kardeş şehirler ile ilgili istatistiksel veriler oldukça sınırlıdır. Yurtdışı kardeş şehir istatistikleri ile ilgili veri kaynakları bazı belediyelerin resmi web sayfalarında paylaştıkları bilgilerdir. Bunun dışında tek resmi veri kaynağı İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 2016 yılında yayınladığı kardeş kent istatistikleridir. Ancak tez sürecinde bu istatistiklerde bazı tutarsızlıklar tespit etmiş bulunuyoruz. Yurtiçi kardeş şehir istatistikleri konusunda ise belediyelerin kendi sitelerinde yayınladıkları istatistikler dışında herhangi bir resmi kurumun yayınladığı veri bulunmamaktadır. Ayrıca belediyelerin ulusal ölçekte imzalamış oldukları kardeş şehir protokolleri herhangi bir kuruma/kuruluşa (Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği) bildirilmemektedir. Bu nedenle Türkiye’de imzalanan ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmaları ile ilgili bilgilere sadece belediyeler veya medya organlarından (gazete, dergi, web sitesi) ulaşılabilir. Bu bağlamda uluslararası ölçekli kardeş şehir anlaşmalarında olduğu gibi ulusal ölçekli kardeş şehir anlaşmalarının da İçişleri Bakanlığı’na veya Türkiye Belediyeler Birliği’ne

bildirilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte kardeş şehir bağlantıları birtakım siyasi veya zamansal etkilere bağlı olarak değişen bir olgudur. Kimi belediyelerin kardeş şehir anlaşmaları 15-20 yıllık süreleri kapsarken, kimi anlaşmaların da neredeyse bir yıllık süreyi tamamlayamadıkları görülmüştür. Sonuçta da kardeş şehir bağlantılarının takip edilmesi veya sayısının bilinmesi zorlaşmaktadır. Bununla birlikte kardeş şehre sahip 710 belediyeden sadece 91'inin kardeş şehir sayılarını ve bilgilerini (ulusal ve uluslararası) kendi sitelerinden paylaştıkları belirlenmiştir. Bu nedenle öncelikle belediyelerin imzalamış oldukları kardeş şehir istatistiklerini kendi sitelerinde sürekli güncel bir şekilde paylaşmaları, daha sonrasında ise İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü desteği ve Türkiye Belediyeler Birliği ortaklığı ile kardeş şehir anlaşmalarının sürekli güncel listelerinin bulunduğu, belediyelerin de kolaylıkla ulaşabileceği ve sürekli güncellemelerin yapılabileceği bir internet sitesinin kurulması yararlı olabilecektir.

Türkiye’de kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma istemlerinin güçlü olduğu ve gelecekte Türkiye’nin daha fazla sayıda kardeş şehre sahip olabileceği öngörülmektedir. Bu yüzden Türkiye Belediyeler Birliği gibi çeşitli kurum/kuruluşların kardeş şehir anlaşması bulunmayan, ancak bu konuda istekli olan belediyelere kardeş şehir bağlantıları konusunda yerel yönetimlere ve topluma katkılarının anlatılabileceği, günümüzde başarılı kardeş şehir bağlantılarından iyi örneklerin sunulduğu, çeşitli sunumların veya toplantıların düzenlenmesi; ayrıca bu belediyelerin bağlantı sağlanacak ülke/il seçimlerinde hangi kriterleri dikkate almaları gerektiği konularında rehberlik hizmeti verebilecek çeşitli çalışma guruplarının oluşturulması kardeş şehir süreçlerine önemli katkılar sağlayacaktır.

Türkiye’de kardeş şehirler ile ilgili yerel yönetim veya resmi kurum/kuruluş yayınlarının oldukça az olduğu görülmektedir. Türkiye Belediyeler Birliği tarafından 2012 yılından çıkarılan “Kardeş Şehir Uluslararası İşbirlikleri ve Belediyemizin Rolü“ dergisi ve 2018 yılında Türk Dünyası Belediyeler Birliği öncülüğünde çıkarılan “Dünya’da ve Türkiye’de Kardeş Şehircilik” adlı kitap kardeş şehir anlaşmaları konusunda en kapsamlı yayınlardır. Türkiye Belediyeler Birliği, Türk Dünyası Belediyeler Birliği gibi çeşitli belediye birlikleri veya belediyeler tarafından yılın belirli dönemlerinde Türkiye’den ve Dünya’dan kardeş şehir anlaşmaları ile ilgili iyi örneklerin anlatıldığı, kardeş şehir bağlantılarının belediyelere katkıları, kişisel mülakatların ve röportajların yer aldığı yayınların oluşturulması birçok belediyeye rehber edebilecektir. Hatta bu konuda tüm belediyelerin rahatlıkla ulaşabileceği kardeş şehir bağlantılarının kurulması, geliştirilmesi ve

başarılı sürdürülmesi konusunda “kardeş şehir rehberi” gibi broşür veya kitapların basılması kardeş şehir bağlantılarının geniş çevrelere yayılması açısından önemlidir.

Belediyelerin bir bölümü kardeş şehirler konusunda iyi uygulama örnekleri ortaya çıkarırken, bazıları da önceki dönemlere ait kardeş şehir anlaşmalarından bile habersiz olabilmektedir. Esasen belediyelerin işlevsiz kalan kardeş şehir anlaşmaları yapmalarının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Politik etkenleri dışarıda tutarsak, araştırma sürecinde bazı belediyelerin şehir adlarının tesadüfi isim anlamı ya da fonetik benzerliği gibi gerekçelerle kardeş şehir bağlantısı kurma girişimleri olduğuna tanıklık etmiş durumdayız. Bu tür gerekçelerle oluşturulacak anlaşmaların başarılı olma ihtimali kuşkusuz zayıftır. Nitekim bugüne değin birçok belediyenin kardeş şehirlerle ilgili etkinlikleri karşılıklı heyet ziyaretlerinin ötesine geçememiştir. Oysa kardeş şehir anlaşmaları, iyi bir partner belirleme araştırmasından sonra gerçekleştirilmelidir. Ortak yönlerin yetersizliği, hedeflerin iyi belirlenmemiş olmaması, başarısız ve verimsiz bir kardeş şehir bağlantısı daha ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle belediyeler kardeş şehir anlaşması imzalamadan önce hedeflerini ve hedeflerine uygun seçenekleri çeşitli faktörleri (ekonomik girişimler; kültürel, tarihi, dini bağlar; teknoloji, bilgi, deneyim paylaşımı; temel ekonomik sektörlerdeki benzerlikler; coğrafi yakınlık/benzerlik; politik etkenler vb.) gözetererek dikkatli bir şekilde belirlemelidir. Dönemsel politik etkiler belirli bölgelere ve ülkelere doğru temel olarak yönlendirici olabilir. Fakat yine de hedeflenen ülkelerde etkili işbirliği örnekleri potansiyeli taşıyan “yer”ler iyi bir şekilde araştırılmalıdır. Belediyelerin dış ilişkiler, kültür ya da proje ofislerinde coğrafya bölümü mezunlarına yer verilmesi, kardeş şehir bağlantılarının verimliliğine ve bu süreçlere önemli katkılar sağlayabilir. Belediyeler için en uygun kardeş şehir adaylarının araştırılması; mevcut kardeş şehir bağlantılarında işbirliği alanlarının ve potansiyelin araştırılması/geliştirilmesi; işbirliğini kapsayan projeler hazırlanması işleri günümüz belediyelerinde önemli bir iş ve ihtiyaç halindedir. Coğrafya biliminin ve coğrafya bilgisinin bu sürece yapacağı önemli katkılar bulunmaktadır.

Günümüzde Türkiye’de kardeş şehirler ile ilgili akademik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Ayrıca yapılan çalışmalar daha çok mevcut durumu ortaya koymaya yönelik, bir veya birkaç belediyenin uluslararası kardeş şehir bağlantılarının araştırıldığı konulardan oluşmaktadır. Ulusal kardeş şehir bağlantılarının ise ele alınmadığı görülmektedir. Ancak ulusal kardeş şehir anlaşma sayısının neredeyse uluslararası ölçekli anlaşma sayısı kadar olduğu düşünüldüğünde, ulusal kardeş şehir bağlantılarının araştırılmaya ihtiyacı olduğu

aşıkardır. Bu tez çalışmasında elde edilen birçok bulgu bu noktada araştırmacılara ulusal ölçekli kardeş şehir bağlantılarını çalışmaları konusunda şüphesiz bir temel oluşturacak ve yol gösterecektir. Diğer taraftan coğrafyacıların bugüne değin kardeş şehir konusuna ilgi duymadıkları belirlenmiştir. Halbuki coğrafyacıların ulusal ya da uluslararası kardeş şehir bağlantılarının dönemsel ve mekânsal bağlantıları ve kardeş şehir ilişkilerinin mekânsal analizleri ile ilgili çok önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bunun yanında bu mekânsal analizler ve bağlantılar yerel ve ulusal ölçekte yönetimlerin kültürel politikalarının ipuçlarını ve tercihlerini de yansıtmaktadır. Dolayısıyla belirli dönemsel ve mekânsal özellikler gösteren kalıplar ve eğilimlerin açıklanması, yerel yönetimler üzerinden toplumsal kaynaşma ve kültürel ilişkileri geliştirmeye yönelik ulusal ve uluslararası programların ve politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Coğrafyacıların bu anlamda kardeş şehir konusu ile ilgili zengin içerikli renkli araştırmalar sunacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acartürk, Ertuğrul (2001). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6,46-60.
- Akman, Çiğdem (2016). Evaluating the Current Situation via Town Twinning Practices in Turkey. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, CİEP Özel Sayısı, 1055-1071.
- Akman, Çiğdem; Akman, Elvettin (2017). Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamalarının Dört Büyükşehir Belediyesi Üzerinden Nitel Bir Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(27), 228-254.
- Akşin, Sina; Koçak, Cemil; Özdemir, Hikmet; Boratav, Korkut; Hilav, Selahattin; Katoğlu, Murat; Ödekan, Ayla (2011). *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Aktulun, Ece (2015). Yönetişim Çerçevesinde Ortaklıklar ve Belediyelerin Kardeş Şehir İlişkileri: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Altıok, Metin (2007). Neo-liberal Yapısal Uyum Sürecinde Son Evre: AKP Hükümeti. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 1(1), 57-72.
- Arı, Kemal (2003). *Büyük Mübadele Türkiye’ye Zorunlu Göç (1923-1925)*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Armaoğlu, Fahir (2017). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Arpacı, Işıl (2013). Yerel Yönetimlerde Bir Anlayış ve Yönetim Modeli Olarak Milli Görüş: Refah Partisi’nden Ak Parti’ye İdeoloji ve Pratik. (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın). Ankara: Pegem Yayınları.
- Ataay, Faruk (2006). Türkiye’de Yönetişim ve “Sivil Toplum” Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*. Ankara, 1,121-141.
- Atalay, İbrahim (2001). *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*. İzmir: Meta Basım Yayın.
- Atılğan, Gökhan; Aytekin, E. Atilla; Ozan, E. Deniz; Saraçoğlu, Cenk; Şener, Mustafa; Uslu, Ateş; Melih Yeşilbağ (2016). *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat*, İstanbul: Yordam Kitap.

- Aydın, Mustafa (2004). Kafkasya ve Orta Asya ile İlişkiler. *Türk Dış Politikası*, (Ed.: Baskın Oran), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bahçalı, Selin; Özözen Kahraman, Selver (2016). Artvinlilerin Göç Tercihlerinde Bursa'nın Yerinin Sosyo-Ekonomik ve Mekânsal Analizi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 33, 37-52.
- Bal, İdris (2006). *21. Yüzyılda Türk Dış Politikası*. Ankara: Global Araştırmalar Merkezi.
- Battır, Orhan (2017a). *İnsani Diplomasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Battır, Orhan (2017b). Türk Dış Politikasının 2002 Sonrası Evrimi ve AB İlişkileri. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, 3(12), 80-97.
- Bay, Arda; Çalışkan, Vedat (2019). Türkiye ve Balkan Ülkeleri Arasında Kardeş Şehir İlişkileri, II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi, (Eskişehir-Yunanistan, 3-5 Ekim 2019).
- Bayar, Fırat (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Baycan Levent, Tüzin; Gülümser Akgün, Aliye Ahu; Kundak, Seda (2010). Success Conditions for Urban Networks: Eurocities and Sister Cities. *European Planning Studie.*, 18(8), 1187-1206.
- Bayraktar, Fesih (2015). Yönetişim Paradigması ve Neoliberalizm: Çelişki ve Kopuş mu Uyum ve Süreklilik mi? *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2, 71-94.
- Bell-Souder, Donald; Bredel, Shanne (2005). A Study of Sister City Relations. Professor Laurel Rasplica Rodd JPNS 490016.
- Bradshaw, Michael; White, W. George; Dymond, P. Joseph; Chacko, Elizabeth (2007). *Essentials of World Regional Geography*, McGraw: Hill Science.
- Brakman, Steven; Garretsen, Harry; Oumer, Abdella (2014). *Town Twinning and German City Growth*. Cesifo Working Paper. No. 4754 Category 8: Trade Policy.
- Brkusanin, Maja; Ellwood, Sophie (2011). *Newtwin Manual Innovation and Practical Ideas for Town Twinning*. Italy: European Cooperation Department.

- Buckley, Patrick H; Takahashi, Akio; Anderson, Amy (2015). The Role of Sister' Cities Staff Exchanges in Developing "Learning Cities": Exploring Necessary and Sufficient Conditions in Social Capital Development Utilizing Proportional Odds Modeling. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 12(7),7133-7153.
- Büyükakıncı, Erhan (2004). Sovyet Sonrası Orta Asya'da Dış Politika Açılımları: Özbekistan ve Türkmenistan ile İlişkiler. *Türk Dış Politikasının Analizi* (Der. Faruk Sönmezoğlu), İstanbul: Der Yayınları.
- Clarke, Nicholas (2011). Globalising Care? Town Twinning in Britain Since 1945. *Geoforum*. 42,115-125.
- Cross, Brian (2010). Sister Cities and Economic Development: A New Zealand Perspective. *Transylvanian Review Of Administrative Sciences*, 30, 104-117.
- Çamdeviren, Handan; Mendeş, Mehmet; Özkan, Muhip; Toros, Fevziye; Şaşmaz Tayyar, Oner, Seda (2005). Determination of Depression Risk Factors in Children and Adolescents by Regression Tree Methodology. *Okayama University Medical School, Acta Med Okayama*, 59(1),19-26.
- Çapar, Selim; Demir, Recep (2017). Türkiye'de Büyükşehir Yapılanması ve 6360 Sayılı Kanun'a Uygulayıcıların Bakışı. *Türk İdare Dergisi*, 89(484),39-88.
- Çavuş, Mehmet (1985). *Bulgaristan'dan Sesler*. İstanbul: Yayıncılık Matbaası.
- Çeştepe, Hamza; Güdenoğlu, Erdem (2017). Neoliberal İktisat Politikalarının İşsizlik Üzerindeki Etkisinin Zaman Serileri ile Analizi: Türkiye Örneği. *Dünden Bugüne Ekonomi Yazıları*, (Ed.: Selçuk Koç; Sema Yılmaz Genç; Kerem Çolak). İzmit: Kocaeli Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Çolak, Filiz (2013). Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç Hareketi (1950-1951). *Tarih Okulu*, 14, 113-145.
- Çukurçayır, Akif (2010). Bölge Kalkınması ve Bölgesel Yönetişim. *Yönetişim, Kuram, Boyutlar, Uygulama*, (Ed.: Akif Çukurçayır, Hülya Eşki Uğuz, Tuğba Eroğlu), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dai, Li (2008). Reducing CAGE Distances through International Sister Cities: A Relational View of Strategic Alliances. *Competition Forum*, 6(1),168-181.

- Demirtaş, Birgül. (2016). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Dış İlişkilerinin Analizi: Merkez-Çevre Etkileşimini Yeniden Düşünmek. *Uluslararası İlişkiler*, 13(52), 151-173.
- Deşilmek, Enes (2015). Entegrasyon Teorileri Bağlamında Türkiye’nin Orta Asya Politikası. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (16), 82-101.
- Dişbudak, Cem; Akgün, Gonca; Balmumcu, Özgür (2012). Göçmenlerin Türkiye’de Yaşamaya Devam Etme Kararlarının Sosyo-Ekonomik Belirleyenleri: 1989 Bulgaristan Göçmenleri Örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-9.
- Divina, Maria; Roldan, Gracia Z (2017). Enhancing the ASEAN Community Through Town Twinning Arrangements. Presented at The DLSU Research Congress. (De La Salle University, Manila, Philippines June 20 to 22, 2017)
- Duman, Mehmet Zeki (2011). Neo-Liberal Küreselleşmenin Zaferi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 666-700.
- Ekşi, Sabiha Tuğba (2018). *Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehircilik*. İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) Yayınları.
- Emrealp, Sadun (2010). *Türkiye’nin Katılımcı-Demokratik Yerel Yönetişim Modeli Olarak Dünyaya Armağanı: Kent Konseyleri*. İstanbul: UCLG-MEWA Yayınları.
- Emrealp, Sadun. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Ek Kitabı*. İstanbul: IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını.
- Erder, Sema; İncioğlu, Nihal (2008). *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi: İBB Örneği 1984- 2004*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Eren, Halit (1993). *Balkanlarda Türk ve Diğer Müslüman Toplulukları ve Göç Olgusu, Balkanlar*. İstanbul: Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yayınları.
- Ersöz, Halis Yunus (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Eryılmaz, Bilal (1992). *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Eryılmaz, Bilal (2004). Kamu Yönetiminde Değişim. II. Kamu Yönetimi Forumu, (Hacettepe Üniversitesi İİBF-Ankara, 7-8 Ekim-2004), 7-30.
- Freeman, Michael (2016). Neoliberal Politikalar ve İnsan Hakları (Çev. Şafak Evran Topuzkanamış). *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2),165-188.

- Furmankiewicz, Marek (2005). Town-Twinning As A Factor Generating International Flows Of Goods and People–The Example Of Poland. *BELGEO*, 1(2), 145-162.
- Gezici, Hikmet Salahaddin; Kocaoğlu, Mustafa (2018). Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamaları. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi (ÇYYD)*, 27(2), 113-139.
- Görmez, Kemal (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Vadi Yayınları.
- Görmez, Kemal; Ökmen, Mustafa (2009). *Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları Küresel, Bölgesel ve Yerel Perspektifler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gözen, Ramazan (2006). Türk Dış Politikasının Avrupa Birliği’ne Doğru Dönüşümü. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 2(6), 1-16.
- Großpietsch, Julia (2010). The Changing Geographies of International Municipal Relations in Europe: A study of British-German Town Twinning Partnerships. Loughborough University: Submitted in Partial Fulfilment of The Requirements for the Award of Doctor of Philosophy.
- Güder, Süleyman; Mercan, Muhammed Hüseyin (2012). 2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Orta Doğu Politikası. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 2(3), 57-92.
- Güntay, Vahit (2016). Türk Dış Politikasında 2000 Sonrası Eksen Kayması Tartışmalarının Nedensel Boyutları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 242-253.
- Güven, Ahmet; Alan, Çağatay (2018). Türkiye’de Yerel Yönetim Yasaları Çerçevesinde Yönetişim Anlayışının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(61), 841-847.
- Halaçoğlu, Ahmet (1995). *Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Harm, J. De Blij; Muller, Peter O. (2010). *Geography Realms, Regions and Concepts*. Canada: Vice President & Executive Publisher.
- Harvey, David (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University Press Inc.
- James, William (2003). *Faydacılık*, (Çev. Tufan Göbekçin). Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Kahraman, H. Bülent (2010). *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi-I*. İstanbul: Agora Kitaplığı.

- Kaltenbrunner, Andreas; Aragon, Pablo; Laniado, David; Volkovich, Yana (2013). Not all Paths Lead to Rome: Analysing The Network of Sister Cities. *International Workshop on Self Organizing Systems*, 8221, 151-156.
- Kaya, Emirhan (2015). Dış Politika Değişimi: AKP Dönemi Türk Dış Politikası. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 72-92.
- Kaygusuz, Özlem (2010). Türkiye- AB İlişkilerinin Mobius Şeridi: AKP Reformculuğu ve Çok kültürlülüğü. *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu*, (Ed.: İlhan Uzgel; Bülent Duru). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Keleş, Ruşen (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- KinnicutT, Sarah (2014). Les Villes Jumelées: Finding Bowling Green a Francophone Sister City. A Capstone Experience/Thesis Project. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Bachelor of Arts with Honors College Graduate Distinction at Western Kentucky University.
- Koçak, Süleyman Yaman; Ekşi, Ali (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 295-307.
- Korel, Göymen (1999). Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkezîyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 67-83.
- Köse, Ömer (2003). Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü. *Sayıştay Dergisi* (49), 3-46.
- Kussendrager, Nico (1988). *Towns and Development*. The Hague: Towns and Development Campaign.
- Lafeber, Walter (2002). *America, Russia and the Cold War 1945-2002*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Lewis, Roger J. (2000). An Introduction to Classification and Regression Tree (CART) Analysis. M.D., Ph.D. Department of Emergency Medicine Harbor-UCLA Medical Center Torrance, California.
- Lloyd, Barbara Terasa (2010). Safe Sisters: limitations of Sister City Relationships for International Peace Building. University of Tasmania, School of Sociology and

Social Work, Submitted in Fulfilment of The Requirements for The Degree of Doctor of Philosophy, Tasmania.

- Mardin, Şerif (2009). *Türkiye’de Toplum ve Siyaset, Makaleler-1*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mclarty, Dustin; Davis, Nora; Gellers, Joshua; Nasrollahi, Nasrin; ALTENBERND, Erik (2014). Sisters in Sustainability: Municipal Partnerships for Social, Environmental, and Economic Growth. *Sustainability Science*. 9(3), 277-292.
- Mendeş, Mehmet; Akkartal, Erkut (2009). Regression Tree Model in Predicting Slaughter Weight of Broiler. *Italian Journal of Animal Science*. 8, 615-624.
- Müezzinoğlu, Mehmet (2004). *Ak Parti’nin Yerel Yönetim Anlayışı. Belediye Yönetimi ve Belediyecilik*. (Ed. Davut Dursun), İstanbul: Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı.
- Nureddin, Abdülmecit (2011). *Balkanlar’dan Türkiye’ye Göç ve Etkileri*. Ankara: Çağla Yayıncılık.
- O’toole, Kevin (2001). Kokusaika and Internationalisation: Australian and Japanese Sister City Type Relationships. *Australian Journal of International Affairs*, 55(3), 403-419.
- Ogawa, Asuka (2012). *Sister City As A Preservation Strategy*. Graduate School of Architecture. Columbia: Planning and Preservation Columbia University.
- Oktay, Tarkan (2014). Türkiye’deki Belediyelerin Türk Cumhuriyetleri ile Kardeş Şehir İlişkileri. *Türk Dünyasında Yerel Yönetimlerin Sorunları*, (Ed.: Deniz İşçioglu). Ankara Nobel Yayın Dağıtım.
- Oran, Baskın (2001). *Küreselleşme ve Azınlıklar*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Ortaylı, İlber (1985). *Tanzimat’tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Ökmen, Mustafa Kemal; Görmez, Kemal (2009). Türkiye’de Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetişim Uygulamaları. *Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları*, (Ed.: Kemal Görmez; Mustafa Ökmen), İstanbul: Beta Yayını.
- Ökmen, Mustafa Kemal; Parlak, Bekir (2009). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*. Bursa: Alfa Yayınları.

- Ökmen, Mustafa; Elma, Fikret (2013). *Türk Dünyasında Yerel Yönetimler-Yapısal İşlevsel Görünüm ve Dönüşüm Süreci*. İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını.
- Öktem, Mustafa Kemal; Göçoğlu, Volkan; Tunç, Şebnem (2016). Kardeş Şehir Uygulamalarının Yerel Politika Transferine Etkisi: Alanya-Gladbeck Araştırması. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi (ÇYYD)*, 25(4), 49-86.
- Önder, Özgür; Güler, Erdal (2016). Türkiye’de Yerel Demokrasi Açısından Kent Konseyleri Üzerine Bir Araştırma: Kütahya Kent Konseyi Örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 881-902.
- Öner, Şerif (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye’de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özcan, Ümit (2006). *Yerel Yönetimler Arasında Ortaklıklar ve Kardeş Şehir İlişkileri El Kitabı*. Ankara: İçişleri Bakanlığı.
- Özden, M. Sinan; Gündüz, Sultan (2017). *Belediyeler İçin Uluslararası İş birlikler ve Kardeş Şehir Rehberi*. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.
- Özel, Hasan Alp (2011). İktisadi Perspektiften Küreselleşme Kavramı ve Gelişimi. *İ.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 91-98.
- Özey, Ramazan (2012a). *Asya Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Özey, Ramazan (2012b). *Avrupa Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Özkan, Kürşad (2012). Sınıflandırma ve Regresyon Ağacı Tekniği (SRAT) ile Ekolojik Verinin Modellenmesi. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 13, 1-4.
- Parlak, Bekir; Ökmen, Mustafa Kemal (2016). *Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler Teori ve Uygulama*, Ekin Yayınları: Bursa.
- Parman, Doruk (2003). Bankacılık Sektöründe Müşteri İlişki Yöntemi: CRM Açısından Veri Madenciliği Yöntemi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Peter Godfrey, Smith (2015). *Pragmatism: Philosophical Aspects, Social and Behavioral Sciences*. (Ed.: J. Wright). Oxford: Elsevier.

- Ramasamy, Bala; Cremer, Rolf (1998). The Economic Role Of International Sister-City Relationships Between New Zealand And Asia. *Journal of The Asia Pacific Economy*. 3(3),446-461.
- Rinske, Wijma (2016). *Town Twinning and The European Identity-Evaluation Research of The Relationship and Exchange Between Lingen, Germany and Elbeuf, France, Organized Within the Framework of Town Twinning in September 2015*. Double Degree European Studies. Universiteit Twente (UT), S1416864 / Matrikelnr. 415447.
- Sergunin, Alexander; Joenniemi, Pertti (2011). When Two Aspire to Become One: City-Twinning in Northern Europe. *Journal of Borderlands Studies*. 26(2), 231-242.
- Shils, Edward (2002). Merkez-Çevre (Çev. Yusuf Ziya Çelikkaya). *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 70, 86-96.
- Smith, David Horton (1990). Voluntary Inter-Cultural Exchange and Understanding Groups: The Roots of Success in U.S. Sister City Programs. *International Journal of Comparative Sociology*, 31(3-4),177-192.
- Smith, David Horton; Baldwin, R. Baldwin (1990). Voluntary Group Prevalence Among U.S. States: Factors Affecting The Distribution Of Intercultural Understanding Groups (Sister City Programs). *International Journal Of Comparative Sociology*, 31(1-2),79-85.
- Sobacı, Mehmet Zahid (2007). Yönetişim Kavramı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 218-235.
- Souder, Donald Bell; Bredel, Shanna; Rodd, Laurel Rasplica. (2005). A Study of Sister City Relations. Colorado: A Research Paper of Asian Languages and Civilizations in University of Colorado.
- Sunar, Burcu (2013). Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Dış Politika Söyleminde Temalar: Türkiye Bülteni Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3),431-454.
- Şahin, Mehmet; Şen, Osman (2014). *Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar*, Ankara: Kripto Yayınları.

- Şahinoğlu, İlker (2017). Yerel Sosyal Politika Uygulamalarında Türkiye Deneyimi: Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *(Elektronik)Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (11), 37-67.
- Şengül, Ramazan (2014). *Yerel Yönetimler*. İzmit: Umuttepe Yayınları.
- Şenses, Fikret (2004). Neoliberal Küreselleme Kalkınma için Bir Fırsat mı, Engel mi? *ERC Working Paper in Economic*, 04(09),1-27.
- Şimşir, Bilal (1986). *Bulgaristan Türkleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tanör, Bülent; Boratav, Korkut; Akşin, Sina; Ödekan, Ayla (2011). *Türkiye Tarihi 5 Bugünkü Türkiye 1908-1980*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Timur, Taner (2004). *Türkiye Nasıl Küreselleşti?* Ankara: İmge Kitabevi.
- Toprak, Zerrin (2003). Belediyeler Arası Yurtiçi ve Sınırötesi İş birliği. *Türk İdare Dergisi*. 75 (441), 167-190.
- Torlak, Evinç.; Önez, Zuhul. (2005). *Bir Katılım Modeli Olarak Yerel Gündem 21'e Bakış,Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-1*, (Ed.: H. Özgür,; M. Kösecik). Ankara: Nobel Yayını.
- Tuncel, Gökhan; Gündoğmuş, Bekir (2012). Türkiye Siyasetinde Merkez-Çevrenin Dönüşümü ve Geleneksel Merkezin Konumlanma Sorunu. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3),137-158.
- Tümertekin, Erol; Özgüç, Nazmiye (2005). *Ekonomik Coğrafya Kalkınma ve Küreselleşme*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türköne, Mümtazer (2009). *Siyaset*. İstanbul: Opus Yayınları.
- Usul, Ali Resul (2013). *Batı-Sonrası Dünyaya Doğru Türk Dış politikası*. MÜSİAD Araştırma Raporları: 82, İstanbul: Mavi Ofset Basım Yayın.
- Villiers, Jacobus Christiaan de (2005). Strategic Alliances Between Communities, with Special Reference to The Twinning of South African Provinces. Cities and Towns with International Partners. Dissertation Presented for the Degree of Doctor of Philosophy (Business Management and Administration) at The University of Stellenbosch.

- Villiers, Jacobus Christiaan de; Coning, Tobias, Johannes De; Smit, E.V.D.M. (2007). Towards An Understanding Of The Success Factors İn İnternational Twinning An Sister-City Relatinships. *Republic of South Africa Business Management*, 38 (1),1-10.
- Wallerstein, Immanuel (1999). *Sosyal Bilimleri Düşünmemek: 19. Yüzyılın Paradigmasının Sınırları*. (Çev.Taylan Doğan), İstanbul: Avesta Yayınları.
- Wallerstein, Immanuel (2004). *Dünya Sistemleri Analizi*. (Çev. Nuri Aksoy; Enver Abadoğlu), İstanbul: Aram Yayınları.
- Warwick J. McKibbin (2000). Globalization: What Does it Mean? Australian National University and The Brookings Institution Washington DC (Australian Coal Conference Gold Coast 7-10 May 2000).
- Yıldırım, Seyfi (2012). Balkan Savaşları ve Sonrasındaki Göçlerin Türkiye Nüfusuna Etkileri. *CTAD*, 8(16), 75-92.
- Yürük, Yusuf; Ünel, Kâmil; Mercan, Ali; Çelik, Hakan (2005). *Ülkeler Coğrafyası*. İstanbul: Devlet Kitapları.
- Zelinsky, Wilbur (1991).The Twinning of the World: Sister Cities in Geographic and Historical Perspective. *Annals of the Association of American Geographers*. 81(1), 1-31.
- Zeren, H. Emre; Yılmaz, Alper; Akbulut, Ahmet (2017). Dijital Çağda Davutoğlu Döneminden Günümüze Türk Dış Politikasının “Sıfır Sorun Söylemi” Bağlamında Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (Kayfor 15 Özel Sayısı), 1879-1891.
- Zeren, Halim Emre; Aktulun, Ece (2018). Yönetişim Çerçevesinde Ortaklıklar ve Belediyelerin Kardeş Şehir İlişkileri: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM-UHAD)*, (11), 1-14.

İnternet Kaynakları

- A Haber (2016). “İBB Kayyum Atanan Belediyelerle "Kardeş" Olacak”, <https://www.ahaber.com.tr/yasam/2016/11/18/ibb-kayyum-atanan-belediyelerle-kardes-olacak> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Alanya Belediyesi (2019). “Mahdia-Tunus”, <https://www.alanya.bel.tr/S/683/MAHDIA---TUNUS> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- ALDA (2013). Creativity and Innovation in Town-Twinning Activities in Europe and Southeastern Europe Project Results. Europe for Citizens Programme. https://www.alda-europe.eu/newSite/project_dett.php?ID=23 (Erişim Tarihi: 18.03.2019).
- Basın İlan Kurumu (2019). “Hangi Ülkede Kaç Türk Vatandaşı Yaşıyor?”, <https://www.bik.gov.tr/hangi-ulkede-kac-turk-vatandasi-yasiyor/> (Erişim Tarihi: 16.09.2019).
- Bergama Belediyesi (2014). “Kardeş Şehirler Olimpiyatı”, <http://www.bergama.bel.tr/Home/Page/212> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Beyaz Gazete (2018). “Adana'da 9 Belediye İtalya'daki Belediyeler ile Kardeş Şehir Olacak”, <http://beyazgazete.com/haber/2018/7/25/adana-da-9-belediye-italya-daki-belediyeler-ile-kardes-sehir-olacak-4600029.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Bolu Expres (2019). “Gerede'nin Derisi Afrika'ya Açılacak”, <http://www.boluekspres.com/icerik/haber.php?i=45216> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Bursa Büyükşehir Belediyesi (2015). “Bursa, Ardahan ile kardeş oldu”, <https://www.bursa.bel.tr/bursa--ardahan-ile-kardes-oldu/haber/19314> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Bursa Şehir (2013). “Kardeş Şehire Ret Cevabı”, <https://www.sehirmedya.com/bursa-bolge/kardes-sehire-ret-cevabi/> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- CEMR (2018). “The Future”, <http://www.twinning.org/en/page/the-future#.XAGYDWgzbiU> (Erişim Tarihi: 30.11.2018).
- Cumhuriyet (2018). “Çukurova ile Dumlupınar kardeş şehir oldu”, <http://www.hurriyet.com.tr/cukurova-ile-dumlupinar-kardes-sehir-oldu-40734029> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

- Çanakkale Olay (2018). "Kardeş şehir anlaşması feshini yargıya taşıyacağız", <http://www.canakkaleolay.com/-quot-Kardes-sehir-anlasmasi-feshini-yar-44006> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Çınar'ın Sesi. "İki büyük çay şehri Rize ile Japonya bir araya geliyor", (2015). <http://www.cinarinsesi.com/iki-buyuk-cay-sehri-rize-ile-japonya-bir-araya-geliyor-71642h.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Değişim (2018). "Kardeş belediyeler bir araya geldi", <https://www.urfadegisim.com/kardes-belediyeler-bir-araya-geldi/9184/> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Demre Belediyesi (2017). "Demre Belediye Başkanlığı ile Rusya'nın Klintsi Şehri Arasında Kardeş Kent Protokolü İmzalandı", <http://www.demre.gov.tr/demre-belediye-baskanligi-ile-rusyanin-klintsi-sehri-arasinda-kardes-kent-protokolu-imzalandi> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Denge (2016). "Nereden Buldunuz Bu Şehri", <http://www.aydindenge.com.tr/siyaset/03/08/2016/nereden-buldunuz-bu-sehri> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Denizli Büyükşehir Belediyesi (2017). "Büyükşehir Almelo ile kardeş şehir protokolünü iptal etti", <http://www.denizli.bel.tr/Default.aspx?k=haber-detay&id=16884> (11.04.2019).
- Dokuz Eylül Gazetesi (2014). "Kadın başkanlardan kardeşlik imzası", <http://www.dokuzeyulgazetesi.com/haber/kadinbaskanlardankardeslikimzasi-20263.html> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Ege Postası (2017). "Karabağlar'da Borç ve Yardım Tartışması!", <http://www.egepostasi.com/haber/karabaglar-da-borc-ve-yardim-tartismasi/167296> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Egede Son Söz (2015). "Karabağlar'dan Kardeş Belediyeye Destek", <http://www.egedesonsoz.com/haber/karabaglar-dan-kardes-belediyeye-destek/891287> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Haber Türk (2017). "Pursaklar belediyesinden, kayyum atanan Bozova belediyesine destek", <https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/51879451-pursaklar->

- [belediyesinden-kayyum-atanan-bozova-belediyesine-destek](#) (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Haberler (2012). “Kocasinan'dan Kardeş Gömeç'e 150 Bin Lira”, <https://www.haberler.com/kocasinan-dan-kardes-gomec-e-150-bin-lira-3512059-haberi/> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Haberler (2012). “Mersin'in Kardeş Şehirleri, İlçelerinden Bile Küçük”, <https://www.haberler.com/mersin-in-kardes-sehirleri-ilcelerinden-bile-kucuk-3931751-haberi/> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Haberler (2015). “Edirne Belediyesi'nden Kardeş Şehir Haskovo'ya 'Soykırım' Tepkisi”, <https://www.haberler.com/edirne-belediyesi-nden-kardes-sehir-haskovo-ya-7225322-haberi/> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Haberler (2015). “Tepebaşı Kardeş Belediyeleri ile Protokol İmzaladı”, <https://www.haberler.com/tepebasi-kardes-belediyeleri-ile-protokol-imzaladi-7512348-haberi/> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Haberler (2016). “Edirne ve Samsun'un İki İlçesi Kardeş Belediye Olacak”, <https://www.haberler.com/edirne-ve-samsun-un-iki-ilcesi-kardes-belediye-8940285-haberi/> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Hukuki Haber (2017). “Keçiören Belediye Meclisinden "Kudüs" Tepkisi”, <https://www.hukukihaber.net/genel/kecioren-belediye-meclisinden-kudus-tepkisi-h116018.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- İznic Rehber (2017). “İznic'in 7. Kardeş Şehri Çin'den”, <http://www.iznicrehber.com/haberler-6573-iznik%E2%80%99in+7.+kardes+sehri+cin%E2%80%99den> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Kahramankazan Belediyesi (2017). “Kahramankazan, Karlov'un Memleketi Klintsi ile Kardeşliğe Talip”, <https://www.kahramankazan.bel.tr/details.asp?id=1245> (Erişim Tarihi: 10.04.2019)
- Kıbrıs Türk Belediye Çalışanları Sendikası (2019). “Lapta Belediyesi ile Kemer Belediyesi Kardeş şehir oldu”, <http://cyprusbelsen.org/tr/414/haberler/lapta-belediyesi-ile-kemer-belediyesi-kardes-sehir-oldu-> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

- Kırcaali Haber (2008). “Silistre ile Lüleburgaz Arasındaki "Kardeşlik" Sona Erdi”, https://kircaalihaber.com/?pid=3&id_news=5027 (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2004). “5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu”, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>. (Erişim Tarihi: 22.11.2017).
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2005). “5353 Mahalli İdare Birlikleri Kanunu”, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5355.pdf>. (Erişim Tarihi: 15.01.2017).
- Mevzuat Bilgi Sistemi (2005). “5393 Sayılı Belediye Kanunu”, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2017).
- Milliyet (2015). “Kardeş Şehir Protokolüne Kılıçdaroğlu İmzası”, <http://www.milliyet.com.tr/kardes-sehir-protokolune-kilicdaroglu-aydin-yerelhaber-695933/> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Milliyet (2017). “Kadıköy-Yayladere Kardeşliği”, <http://www.milliyet.com.tr/gundem/kadikoy-yayladere-kardesligi-2521919> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Milliyet (2017). “Konya'dan Kardeş Şehir Saraybosna'ya 20 Tramvay”, <http://www.milliyet.com.tr/konya-dan-kardes-sehir-saraybosna-ya-konya-yerelhaber-2149281/> (Erişim Tarihi: 12.04.2019).
- Politikam (2017). “Kardeş Şehirde Karesi Krizi”, <http://www.politikam.com/arsiv/haber/kardes-sehirde-karesi-krizi-h8263.html> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Sabah (2007). “Bolu Mengen ile Alman Mengen Kardeş Kent Oldu”, <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/02/gny/haber,F411AB926C3F4E3FA11D24E10D76C795.html> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Sabah (2018). “Karne hediyesi Altındağ'dan”, <https://www.sabah.com.tr/ankara-baskent/2018/01/20/karne-hediyesi-altindagdan> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).

- Sister Cities International (2006). Peace Through People: 50 Years of Global Citizenship, <https://cld.bz/bookdata/xYV8P0r/basic-html/index.html#1>, Erişim Tarihi: 28.11.2018).
- Sister Cities International (2018). 2018 Annual Report & Membership Directory, <https://user-2221582232.cld.bz/2018-Annual-Report-and-Membership-Directory> (Erişim Tarihi: 29.11.2018).
- Son Dakika (2008). “Polonyalılar, Kardeş Şehirlerini Görmek İçin Tatil Tercihlerini Türkiye’den Yana Kullanıyor”, <https://www.sondakika.com/haber/haber-polonyalilar-kardes-sehirlerini-gormek-icin-tatil/> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Sputnik Türkiye (2016). “Avusturya’daki ‘Pano’ Krizi Alanya ile Schwechat’ın Arasını Açtı”, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201608171024431078-alanya-kardes-sehir-schwechat-avusturya/> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- TÜİK, (2018). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 21.10.2019).
- Türk Dil Kurumu (2019). Güncel Türkçe Sözlük, <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 18.07.2019).
- Türkiye Cumhuriyeti Artvin Valiliği (2017). “Artvin-Bitlis Kardeşlik Projesi”, <http://www.artvin.gov.tr/artvin-bitlis-kardeslik-projesi> (Erişim Tarihi: 11.04.2019).
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü (2011). 50. Yılında Yurtdışına İşçi Göçü, <https://media.iskur.gov.tr/15347/istihdamda-3i-sayi-3.pdf> (Erişim Tarihi: 23.05.2020).
- Üsküdar Belediyesi (2017). “Üsküdar Belediyesi’nden Kardeş Şehir Edremit’e Ziyaret ve Destek”, <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/news/uskudar-belediyesinden-kardes-sehir-edremite-/823>. (Erişim Tarihi: 11.04.2018)
- Yeni Alanya (2018). “Alanya Belediyesi Kardeşlik Tazeledi”, <https://www.yenialanya.com/guncel/alanya-belediyesi-kardeslik-tazeledi-h336498.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2019).
- Zeytin Burnu (2011). “Çermikliler Zeytinburnu ile Kardeş Oldu”, <http://www.zeytinburnuhaber.org/guncel/8544-cermikliler-zeytinburnu-ile-kardes-oldu.html> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

Diğer Kaynakları

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2014). *Uluslararası İşgücü Anlaşmaları*. (Ed. Fazıl, Aydın) Ankara: ÇASGEM.

Devlet Planlama Teşkilatı (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. *Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). *Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyon Raporu*, Ankara.

Türkiye Belediyeler Birliği (2012). *Kardeş Şehirler Uluslararası Belediye İş birlikleri ve Birliğimizin Rolü*. (776), Türkiye Belediyeler Birliği: Ankara.

Türkiye Belediyeler Birliği (2015). *Türkiye’de Yerel Yönetimler*. (805), Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.

Türkiye Cumhuriyeti Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (2009). *Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetim. Kentleşme Şûrası*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). *Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyon Raporu*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı.

EK 1

Mülakatta yer alan “S15. Kardeş şehir konusunda unutmadığınız olay, paylaşmak istediğiniz bir deneyim var mı?” sorusuna verilen bazı ilgi çekici cevaplar.

Adana Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü (Çağrı ÜN-2018)

Macaristan’ın Debrecen kenti ile kardeş şehiriz. Anlaşma yapmaya gittiğimizde Debrecen kelimesinin depreşmekten geldiğini duyunca şaşırılmışım.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü (Mahsun SUN-2018)

Sorunların çözümünde kardeş şehir ilişkileri etkili olabilmektedir. Örneğin Türkiye’ye Avrupa Birliği için rapor verecek AB Komiserleri için bir konferans düzenledik. Konferansa iştirak ettiler ve olumlu geri dönüşlerde bulundular. Bu durum AB ile müzakere alınmasında etkili olmuştur.

Bursa İnegöl Belediyesi Belediye Başkanı (Ali Nur AKTAŞ-2017)

Kuzey Afrika’nın sudan şehrinde gerçekleştirilen iftar organizasyonunda orada faaliyet gösteren bir üniversitedeki rektörün bu gönül coğrafyasında aynı çatı altında yaşamaktan duyduğu memnuniyeti, ülkemizin Müslümanlık âlemi için sarf ettiği çabanın sonucunda aradaki onca mesafeye rağmen kalplerin bir arada buluştuğunu gözyaşlarıyla anlatması ve bu işe muktedir olanlara dualar etmesi bize ne kadar doğru bir yolda olduğumuzu göstermiştir.

Bursa Nilüfer Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü (Hasan KARADAYI-2017)

Japonya’dan kardeş şehir ilişkileri kapsamında eğitim amaçlı iki adet sivil savunma uzmanı gelmişti. Bu kişiler daha önce hiç yurtdışına çıkmadıkları için, ülkemize geldiklerinde ciddi bir kültür şoku geçirmişlerdi. Ayrıca Türk halkının misafirperverliğinden de çok etkilendiler. Kendilerine hediye edilen Japonca Mesnevi karşısında çok duygulanmış ve gözyaşlarını tutamamışlardı.

İstanbul Kadıköy Belediyesi Belediye Başkanı (Aykurt NUHOĞLU-2017)

Kardeş belediyelerle iş birliği çerçevesinde Bingöl Yayladere’de yaptığımız Yayladere Kültür Merkezi’nin bölgenin barış ve huzuruna önemli katkısı olacağını, açılış gününde dahi gözlemlemiştim. Bölge insanının kurduğu sıcak, içten iletişimi, çoğunun Kadıköy’ü tanıyor, biliyor olması beni çok etkilemişti. Bir taraftan bu merkez aracılığıyla bölgedeki çocukların müzik ve spor ile yetişmesini sağlayarak şiddete karşı her zaman demokrasiden yana olduğumuzu da göstermiş olduk.

EK 2

TÜRKİYE MÜLKÜ İDARE HARİTASI

EK 3

ANKET FORMLARI

1-Kardeş Şehre Sahip Belediye Anketi

Sayın Belediye Başkanım

Türkiye'nin Kardeş Şehirleri (Ulusal ve Uluslararası) ile ilgili bir araştırma yürüten doktora öğrencisiyim. Araştırma kapsamında belediye başkanlarına yönelik bir anket uygulaması planlanmıştır. Böylece belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma amaçları, kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi, belediyelerin kardeş şehir ilişkileri konusundaki tutumları, motivasyonları, etkinlikleri ve diğer belediyeler ile hangi alanlarda ne tür etkileşim yaşadıkları konusunda bilgiler elde edilmesi amaçlanmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar Türkiye'nin ulusal ve uluslararası ölçekteki kardeş şehir ilişkilerinin mevcut durumu, kardeş şehir anlaşmalarından önceki ve sonraki süreçlerin ortaya koyulması, kardeş şehir ilişkilerinin dönemsel, mekânsal, kültürel, fonksiyonel ve politik etkilerinin belirlenmesi açısından önemli katkılar sunacaktır. Soruları yanıtlamak için ayırdığınız değerli vakit ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

İletişim:

Arda BAY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

GSM:0 553 358 77 99 E-posta: arda.bay@hotmail.com

Belediye Adı:.....

1. Kaç dönemdir belediye başkanlığı yapıyorsunuz:(.....)
2. Başkanlığınız döneminde kaç kardeş şehir teklifi aldınız:(.....)
3. Bu tekliflerden kaç tanesi yürürlüğe girdi? (.....)
4. Kardeş şehir anlaşması için siz mi teklif yaptınız, yoksa diğer belediyelerden mi teklif aldınız? (Her iki cevap seçeneği de işaretlenebilir ve boşluklara kaç belediye teklif yaptıysa lütfen rakamla belirtiniz)

YURT İÇİ

YURT DIŞI

☐Kardeş şehirler için bizim yaptığımız teklif sayısı

(.....)

(.....)

YURT İÇİ

YURT DIŞI

☐Kardeş şehirler için diğer belediyelerden gelen teklif sayısı

(.....)

(.....)

5. Kardeş şehir anlaşması yapmanızda etkili olan faktörler nelerdir? (Not: Önem sırasına göre ilk 3 faktörü numaralandırarak işaretleyiniz.)

YURT İÇİ

YURT DIŞI

- ☐Ekonomik/Ticari ilişkiler
- ☐Ortak ekonomik girişimler/Yatırımlar
- ☐Teknoloji/Bilgi/Deneyim paylaşımı
- ☐Tarihsel bağlar
- ☐Kültürel bağlar
- ☐Turizm ilişkileri
- ☐Eğitim alanında işbirliği
- ☐Dinî bağlar/yakınlıklar
- ☐Siyasi ilişkiler
- ☐Sanayi alanında yatırım/işbirliği/destek
- ☐Tarımsal uygulamalar/yatırım/işbirliği/destek
- ☐Sanatsal faaliyetleri geliştirme
- ☐Spor aktiviteleri düzenleme
- ☐Coğrafi mesafe yakınlığı
- ☐Coğrafi benzerlik

- ☐Ekonomik/Ticari ilişkiler
- ☐Ortak ekonomik girişimler/Yatırımlar
- ☐Teknoloji/Bilgi/Deneyim paylaşımı
- ☐Tarihsel bağlar
- ☐Kültürel bağlar
- ☐Turizm ilişkileri
- ☐Eğitim alanında işbirliği
- ☐Dinî bağlar/yakınlıklar
- ☐Siyasi ilişkiler
- ☐Sanayi alanında yatırım/işbirliği/destek
- ☐Tarımsal uygulamalar/yatırım/işbirliği/destek
- ☐Sanatsal faaliyetleri geliştirme
- ☐Spor aktiviteleri düzenleme
- ☐Coğrafi mesafe yakınlığı
- ☐Coğrafi benzerlik

☐ Diğer (belirtiniz):..... ☐ Diğer (belirtiniz):.....

6. Kardeş şehir seçiminde öncelikli tercihiniz yurt içinden mi, yoksa yurt dışından mı olmaktadır?

☐ Yurt içi ☐ Yurt dışı ☐ Bu konuda belirli bir tercihimiz yok.

7. Kardeş şehir seçiminde hangi idari ölçek tercihiniz olmaktadır? (**Not: Önem sırasına göre idari ölçek tercihinizi numaralandırarak işaretleyiniz.**)

☐ Büyükşehir Belediyesi ☐ İl Belediyesi ☐ İlçe Belediyesi ☐ Belde Belediyesi

8. **Yurt dışında** bulunan kardeş şehirlerinizi ziyaret etmekte misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

9. **Yurt dışında** bulunan kardeş şehirlerinizi ne sıklıkla ziyaret etmekte misiniz?

☐ Yılda 1 kez ☐ Yılda 2 kez ☐ Yılda 3 kez ☐ Yılda 4 veya daha fazla

☐ Diğer (belirtiniz):.....

10. Yanıtınız “Evet” ise bu ziyaretlerin amaçlarını belirtir misiniz? (**Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz**)

☐ Ekonomik işbirliği için ☐ Kültürel işbirliği ve etkinlik düzenlemek için

☐ Kardeş şehir ilişkilerini geliştirmek için ☐ Kardeş şehir ilişkisini canlı tutmak için

☐ Kardeş şehir anlaşması yaptığınız ülkeyi ziyaret amacıyla

☐ Diğer (belirtiniz):.....

☐ Diğer (belirtiniz):.....

11. **Yurt içinde** bulunan kardeş şehirlerinizi ziyaret etmekte misiniz?

☐ Evet ☐ Hayır

12. **Yurt içinde** bulunan kardeş şehirlerinizi ne sıklıkla ziyaret etmekte misiniz?

☐ Yılda 1 kez ☐ Yılda 2 kez ☐ Yılda 3 kez ☐ Yılda 4 veya daha fazla

☐ Diğer (belirtiniz):.....

13. Yanıtınız “Evet” ise bu ziyaretlerin amaçlarını belirtir misiniz? (**Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz**)

☐ Ekonomik işbirliği için ☐ Kültürel işbirliği ve etkinlik düzenlemek için

☐ Kardeş şehir ilişkilerini geliştirmek için ☐ Kardeş şehir ilişkisini canlı tutmak için

☐ Kardeş şehir anlaşması yaptığınız ili/ilçeyi/beldeyi ziyaret amacıyla

☐ Diğer (belirtiniz):.....

☐ Diğer (belirtiniz):.....

14. En çok hangi kardeş şehir veya şehirlerle ilişkileriniz ve işbirliğiniz daha fazla olmaktadır? (**İlk 3 Kardeş Şehri ve nedenlerini belirtiniz**)

1:.....Neden:.....

2:.....Neden:.....

3:.....Neden:.....

15. Anlaşma imzaladığınız kardeş şehirlerle hangi alanlarda karşılıklı etkileşim halindesiniz? (Not: Önem sırasına göre etkileşim halinde olduğunuz ilk 3 alanı numaralandırarak işaretleyiniz)

YURT İÇİ

- ☐ Ekonomik işbirliği
☐ Kültürel işbirliği
☐ Sanayi yatırımları
☐ Teknoloji aktarımı
☐ Turizmin geliştirilmesi
☐ Alt yapı hizmetleri konusunda
☐ Diğer (belirtiniz):.....

YURT DIŞI

- ☐ Ekonomik işbirliği
☐ Kültürel işbirliği
☐ Sanayi yatırımları
☐ Teknoloji aktarımı
☐ Turizmin geliştirilmesi
☐ Alt yapı hizmetleri konusunda
☐ Diğer (belirtiniz):.....

16. Kardeş şehirlerle işbirliği içinde bugüne kadar düzenlediğiniz ortak etkinlik/girişim/yatırım/proje vs. oldu mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

17. Yanıtınız “Evet” ise ne gibi ortak etkinlik/girişim/yatırım/proje vs. oldu?

.....

18. Kardeş şehir anlaşması yapmanızda etkili olan kurum/kuruluşlar var mı?

- ☐ Evet ☐ Hayır

19. Yanıtınız “Evet” ise hangi kurum/kuruluşlar etkili olmuştur?

- ☐ Sivil Toplum Kuruluşları ☐ İçişleri Bakanlığı ☐ Dışişleri Bakanlığı
☐ Valilik ☐ Kaymakamlık ☐ Diğer (belirtiniz):.....

20. Belediyenizde kardeş şehirle ilgili süreçleri takip eden bir birim bulunmakta mıdır?

- ☐ Evet ☐ Hayır

21. Yanıtınız “Evet” ise kardeş şehirlerle ilgilenen bu birimin adı nedir?

.....

22. Kardeş şehirlerle ilgilenen bu birim ne zaman kuruldu? (.....)

23. Bugüne kadar belediyenizde herhangi bir kardeş şehir anlaşması askıya alındı mı veya iptal oldu mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

24. Yanıtınız “Evet” ise hangi belediyeler ile iptal oldu?

.....

25. Yanıtınız “Evet” ise kardeş şehir anlaşmasının iptal edilme nedeni nedir? (Not: Önem sırasına göre ilk 3 iptal nedenini numaralandırarak işaretleyiniz)

YURT İÇİ

- ☐ Siyasi nedenlerden dolayı
☐ İşlevsiz kalması
☐ Ekonomik krizler
☐ Beklentiyi karşılamaması
☐ Bütçemizin ilişkiyi geliştirmeye imkan vermemesi
☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

YURT DIŞI

- ☐ Savaş ve benzeri karışıklık durumundan dolayı
☐ Siyasi nedenlerden dolayı
☐ Ekonomik krizler
☐ İşlevsiz kalması
☐ Bütçemizin ilişkiyi geliştirmeye imkan vermemesi
☐ Mukabele etmekte zorlanmamız
☐ Mukabele etmekte zorlanmaları
☐ Beklentiyi karşılamaması.....
☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

26. Kardeş şehir anlaşması sürecinde hangi konularda zorluklar yaşadınız? (Not: Önem sırasına göre yaşadığınız ilk 3 zorluğu numaralandırarak işaretleyiniz)

YURT İÇİ

- ☐ Belediye başkanının değişmesi
☐ Bürokratik süreçler
☐ Kardeş şehir anlaşmasına diğer belediye tarafından yeterli ilginin gösterilmemesi
☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

YURT DIŞI

- ☐ Kültürel açıdan farklılıklar
☐ İletişim sorunu (Yabancı dil sorunu)
☐ Ülkenin uzak oluşu
☐ Vize sorunu
☐ Bürokratik süreçler
☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

27. Kardeş şehir anlaşması dışında ulusal/uluslararası ölçekte imzalamış olduğunuz bir protokol veya anlaşma var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

28. Yanıtınız “Evet” ise hangi anlaşmaları yaptınız?

☐ İşbirliği Protokolü

☐ Mutabakat Zaptı (İyi Niyet Mektubu)

☐ Diğer (belirtiniz):.....

29- Ekleme istediğiniz görüş ve önerileriniz?

.....

Lütfen aşağıdaki ifadelerle ilişkin görüşünüzü en iyi yansıtan cevabın ilişkilendirildiği şıkkı işaretleyiniz (Tek şık işaretlenecektir).

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
30. Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere ulusal ölçekte kültürel ve sosyal katkıları olmaktadır.	5	4	3	2	1
31. Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere uluslararası ölçekte kültürel ve sosyal katkıları olmaktadır.	5	4	3	2	1
32. Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere ulusal ölçekte ekonomik ve ticari yarar sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
33. Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere uluslararası ölçekte ekonomik ve ticari yarar sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
34. Kardeş şehir anlaşmaları belediyelerin kültürel anlamda ilişki kurmalarına olanak sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
35. Kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler ekonomik ve ticari ilişkileri ön planda tutmaktadırlar.	5	4	3	2	1
36. Yurt içinden kardeş şehirlerin olması yörenin tanıtımına ve yöre turizminin gelişimine katkı sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
37. Yurt dışından kardeş şehirlerin olması yörenin tanıtımına ve yöre turizminin gelişimine katkı sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
38. Kardeş şehir anlaşması sonucunda anlaşma imzalanan kardeş şehirden yöremize belirgin bir turist akışı olmuştur.	5	4	3	2	1
39. Her şehrin en az bir ulusal kardeş şehri olmalıdır	5	4	3	2	1
40. Her şehrin yurt dışından en az bir kardeş şehri olmalıdır.	5	4	3	2	1
41. Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere prestij ve itibar sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
42. Kardeş şehir anlaşmaları günümüzde kentlerle ilgili (teknik bilgi/proje, alt yapı hizmetleri vb.) birçok sorunu çözmede önemli etkiye sahiptir.	5	4	3	2	1
43. Belediyemizin kardeş şehir anlaşması yapması hususunda yerel toplum ilgili ve isteklidir.	5	4	3	2	1
44. Türkiye’de kardeş şehir anlaşmalarına günümüzde belediyeler tarafından özel bir önem verilmektedir.	5	4	3	2	1

45. Belediyenizin imzalamış olduğu kardeş şehirlerin isimlerini ve anlaşma tarihlerini varsa protokol yenileme tarihlerini belirtir misiniz? (Lütfen anketin sonuna yazınız veya belge olarak ankete ekleyiniz)

2-Kardeş Şehre Sahip Olmayan Belediye Anketi

Sayın Belediye Başkanım

Türkiye'nin Kardeş Şehirleri (Ulusal ve Uluslararası) ile ilgili araştırma yürüten doktora öğrencisiyim. Araştırma kapsamında belediye başkanlarına yönelik bir anket uygulaması planlanmıştır. Böylece kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerin kardeş şehir ilişkileri konusundaki tutumlarının öğrenilmesi ve gelecekte kardeş şehir ilişkisi kurma konusundaki düşüncelerinin belirlenmesi önemli görülmektedir. Vereceğiniz yanıtlar kardeş şehir anlaşması bulunmayan belediyelerin, günümüze değin kardeş şehir anlaşması yapmamalarının sebeplerinin ortaya koyulması ve gelecekteki kardeş şehir potansiyelleri ile ilgili tahminler yapılabilmesi açısından önemli katkılar sunacaktır. Soruları yanıtlamak için ayırdığınız değerli vakit ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

İletişim:

Arda BAY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

GSM:0 553 358 77 99 E-posta: arda.bay@hotmail.com

Belediye Adı:.....

1. Kaç dönemdir belediye başkanlığı yapıyorsunuz:(.....)

2. Daha önce kardeş şehir anlaşması için teklif aldınız mı?

☐Evet ☐Hayır

3. Yanıtınız “Evet” ise hangi belediyeden teklif aldınız?

.....

4. Yanıtınız “Evet” ise bu teklifi niye kabul etmediniz?

.....

5. Sizin tarafınızdan başka bir belediyeye kardeş şehir anlaşması için teklif yapıldı mı?

☐Evet ☐Hayır

6. Yanıtınız “Evet” ise hangi belediyeye teklif yapıldı?

.....

7. Yanıtınız “Evet” ise bu teklif niye kabul edilmedi?

.....

8. Kardeş şehir anlaşması yapmamanızın nedenleri nelerdir? (**Önem sırasına göre ilk 3 nedeni numaralandırarak işaretleyiniz**)

☐Kardeş şehir teklifinde bulunmak için olanağımız, fırsatımız olmadı

☐Kardeş şehir konusunda diğer belediyelerden bugüne kadar herhangi bir teklif olmadı

☐Kardeş şehir anlaşmasının belediyemize, yerleşmemize ve yerel topluma bir katkısının olacağını düşünmüyoruz

☐Kardeş şehir anlaşması konusunda bazı sorunlar ve engellerle karşılaştık

☐Kardeş şehir ilişkisinin devamlılığını sağlayacak deneyim ve donanıma sahip personelin olmaması

☐Kardeş şehir anlaşması teklifimiz kabul edilmedi

☐Diğer (belirtiniz):.....

9. Belediyenizde bugüne kadar iptal edilen herhangi bir Kardeş Şehir anlaşması yapıldı mı?

☐Evet ☐Hayır

10. Yanıtınız “Evet” ise hangi kardeş şehir anlaşmaları iptal edildi?

.....

11. Kardeş Şehir anlaşması ne zaman yapıldı? (.....)

12. Kardeş Şehir anlaşması ne zaman iptal edildi? (.....)

13. Kardeş Şehir anlaşması hangi belediye tarafından iptal edildi?

☐ Bizim belediye tarafından iptal edildi

☐ Diğer belediye tarafından iptal edildi

14. Kardeş Şehir Anlaşmasının sona erdirilme nedeni nedir? (**Önem sırasına göre ilk 3 nedeni numaralandırarak işaretleyiniz**)

YURT İÇİ

☐ Siyasi nedenlerden dolayı

☐ İşlevsiz kalması

☐ Ekonomik krizler

☐ Beklentiyi karşılamaması

☐ Bütçemizin ilişkiyi geliştirmeye imkan vermemesi

☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

.....

YURT DIŞI

☐ Savaş ve iç karışıklık durumundan dolayı

☐ Siyasi nedenlerden dolayı

☐ Ekonomik krizler

☐ İşlevsiz kalması

☐ Bütçemizin ilişkiyi geliştirmeye imkan vermemesi

☐ Mukabele etmekte zorlanmamız

☐ Mukabele etmekte zorlanmaları

☐ Beklentiyi karşılamaması

☐ Diğerleri (belirtiniz):.....

15. Kardeş şehir anlaşması yapmak isterseniz hangi idari ölçek tercihiniz olmaktadır? (**Not: Önem sırasına göre idari ölçek tercihinizi numaralandırarak işaretleyiniz.**)

☐ Büyükşehir Belediyesi

☐ İl Merkez Belediyesi

☐ İlçe Belediyesi

16. Kardeş şehir anlaşması yapmak isterseniz hangi faktörleri dikkate alırsınız? (**Not: Önem sırasına göre ilk 3 faktörü numaralandırarak işaretleyiniz.**)

YURT İÇİ

☐ Ekonomik/Ticari ilişkiler

/Ortak ekonomik girişimler/Yatırımlar

☐ Teknoloji/Bilgi/Deneyim paylaşımı

☐ Tarihsel bağlar

☐ Kültürel bağlar

☐ Turizm ilişkileri

☐ Eğitim alanında işbirliği

☐ Dinî bağlar/yakınlıklar

☐ Siyasal etkiler/ilişkiler

☐ Sanayi alanında yatırım/işbirliği/destek

☐ Tarımsal uygulamalar/yatırım/işbirliği

☐ Sanatsal faaliyetleri geliştirme

☐ Spor aktiviteleri düzenleme

☐ Coğrafi mesafe yakınlığı

☐ Coğrafi benzerlik

☐ Diğer (belirtiniz):.....

YURT DIŞI

☐ Ekonomik/Ticari ilişkiler

/Ortak ekonomik girişimler/Yatırımlar

☐ Teknoloji/Bilgi/Deneyim paylaşımı

☐ Tarihsel bağlar

☐ Kültürel bağlar

☐ Turizm ilişkileri

☐ Eğitim alanında işbirliği

☐ Dinî bağlar/yakınlıklar

☐ Siyasal etkiler/ilişkiler

☐ Sanayi alanında yatırım/işbirliği/destek

☐ Tarımsal uygulamalar/yatırım/işbirliği

☐ Sanatsal faaliyetleri geliştirme

☐ Spor aktiviteleri düzenleme

☐ Coğrafi mesafe yakınlığı

☐ Coğrafi benzerlik

☐ Diğer (belirtiniz):.....

17. Kardeş şehir seçiminde öncelikli tercihiniz yurt içi mi, yoksa yurt dışı mı olurdu?

☐ Yurt içi

☐ Yurt dışı

☐ Bu konuda yurt içi yurt dışı ayrımı gözetmeyiz

18. Kardeş şehir anlaşması yapmak isterseniz hangi şehir veya ülkeyi tercih edersiniz?

YURT İÇİ

Şehir:.....Neden:.....

YURT DIŞI

Ülke:.....Neden:.....

19. Kardeş şehir anlaşması dışında ulusal/uluslararası ölçekte imzalamış olduğunuz bir protokol veya anlaşma var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

20. Yanıtınız “Evet” ise hangi anlaşmaları yaptınız?

☐ İşbirliği Protokolü ☐ Mutabakat Zaptı (İyi Niyet Mektubu)

☐ Diğer (belirtiniz):.....

21. Eklemek istediğiniz görüş ve önerileriniz?

.....

Lütfen aşağıdaki ifadelerle ilişkin görüşünüzü en iyi yansıtan cevabın ilişkilendirildiği şıkkı işaretleyiniz (Tek şık işaretlenecektir).

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
22. Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere herhangi bir katkı sağlayacağını düşünmüyorum.	5	4	3	2	1
23. Kardeş şehir ilişkisi kurulması ve yürütülmesi konusunda belediyemizin bütçesi imkân vermemektedir.	5	4	3	2	1
24. Kardeş şehir anlaşması imzalanması konusunda yerel toplumda istek ve ilgi yoktur.	5	4	3	2	1
25. Belediyemizin bağlı bulunduğu siyasi parti tarafından kardeş şehir anlaşması yapılması yönünde herhangi bir öneri sunulmamıştır.	5	4	3	2	1
26. Kardeş şehir anlaşması imzalama konusunda olumsuz düşünmekteyim.	5	4	3	2	1
27. Belediyemize yurt dışından bir kardeş şehir teklifi gelse kabul etmeyiz.	5	4	3	2	1
28. Belediyemize yurt içinden bir kardeş şehir teklifi gelse kabul etmeyiz.	5	4	3	2	1

KARDEŞ ŞEHİR BELEDİYE BAŞKAN MÜLAKATI

1. Size göre belediyelerin kardeş şehir ilişkisi kurma amaçları nelerdir?
2. Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere katkıları hakkında bilgi verebilir misiniz?
3. Sizin döneminizde kardeş şehir konusunda girişim oldu mu? Kaç tanesi karşı taraftan geldi? Kabul görenler oldu mu? Açıklayınız.
4. Sizin döneminizde gerçekleşen kardeş şehir anlaşmalarında hangi politikalar tercih edildi? Önceki dönemlerle ne gibi farklılıklar vardır? Açıklayınız.
5. Belediye başkanlığınız döneminde kardeş şehir ilişkilerini geliştirmek için ne gibi projeleriniz oldu? Bu projeleriniz içinde başarılı ve başarısız örnekleri açıklar mısınız?
6. Kardeş şehir seçiminde idari ölçek büyüklüğü etkili oluyor mu? İdari ölçek büyüklüğünün belediyeler açısından önemi nedir?
7. Kardeş şehir anlaşması süreci nasıl işlemektedir? Yurt içinden veya yurt dışından kardeş şehir seçiminde süreç değişmekte midir? Kısaca açıklar mısınız?
8. Yurtdışından kardeş şehir seçerken hangi ülkeleri/bölgeleri seçmektesiniz? Bu ülkelerin seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?
9. Türkiye’den kardeş şehir seçerken hangi coğrafi bölgeleri seçmektesiniz? Bu coğrafi bölgelerin seçiminde etkili olan faktörler nelerdir?
10. Kardeş şehir seçiminizde etkili olan veya desteğini aldığınız kurum/kuruluşlar var mı? Bu kurum ve kuruluşlar kardeş şehir anlaşmalarında ne gibi roller üstlenmektedirler?
11. Belediyeler Birliği’nin kardeş şehir anlaşmalarınızda etkisi oldu mu? Belediyeler Birliği ile kardeş şehirler konusunda bilgi alışverişinde bulundunuz mu?
12. Ulusal ve Uluslararası düzeyde yaşanan siyasi krizlerin kardeş şehir ilişkileriniz üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir? Açıklayınız.
13. Daha önce imzalamış olduğunuz kardeş şehir protokolünü yenilediğiniz oldu mu? Olduysa neden yenileme ihtiyacı hissettiniz?
14. Kardeş şehir anlaşmaları konusunda başlıca yaşadığınız engeller ve sorunlar nelerdir? Bu engellerin ve sorunların çözümü konusunda ne gibi girişimleriniz oldu?
15. Kardeş şehir konusunda unutamadığınız olay, paylaşmak istediğiniz bir deneyim var mı?
16. Eklemek istediğiniz başka görüş ve önerileriniz var mı?

Yurtdışı Belediye Kardeş Şehir Anketi

Sayın Belediye Başkanım

Türkiye'nin Uluslararası Kardeş Şehirleri ile ilgili bir araştırma yürütmekteyim. Araştırma kapsamında Türkiye'deki belediyelerin kardeş şehir ilişkilerini ve uygulama örneklerini değerlendirmeyi amaçlıyorum. Bu amaçla çeşitli ülkeleri temsilen bazı belediyelere yönelik bir anket uygulaması planladık. Böylece belediyelerin kardeş şehir anlaşması yapma amaçları, kardeş şehir anlaşmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi; belediyelerin kardeş şehir ilişkileri konusundaki motivasyonları; kardeş şehir ilişkileri sürecinde düzenlenen etkinlikler, etkileşimler; işbirliği örnekleri konusunda bilgiler elde edilmesi amaçlanmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar Türkiye'nin uluslararası ölçekteki kardeş şehir ilişkilerinin mevcut verimlilik durumunu; kardeş şehir anlaşmalarından sonra meydana gelen gelişmelerin değerlendirilmesini; kardeş şehir ilişkilerinde zamansal, mekânsal, kültürel, ve politik etkilerin ve ilişkilerin belirlenmesine önemli katkılar sunacaktır.

Konuya olan ilgi ve desteğinize, soruları yanıtlamaya ayırdığınız zamana çok teşekkür ederiz.

Not: Anketi doldurduktan sonra posta yoluyla ya da e-posta olarak aşağıdaki adreslere ulaştırmanızı rica ediyoruz.

İletişim Adresi:

Arda BAY (Doktora Öğrencisi)

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Oda No:124

Terzioğlu Yerleşkesi, Çanakkale/TÜRKİYE

E-Posta: arda.bay@hotmail.com

SIRA	1	Belediye Adı:
2	Kaç dönemdir (ya da süredir) belediye başkanlığı yapıyorsunuz: (.....)	
3	Kardeş şehir anlaşması için siz mi teklif yaptınız, yoksa Türkiye'deki belediyelerden mi teklif aldınız? (Her iki cevap seçeneği de işaretlenebilir ve boşluklara kaç belediye teklif yaptıysa lütfen rakamla belirtiniz)	
	Kardeş şehirler için belediyenizin Türkiye tarafına yaptığı teklif sayısı:	(.....)
	Kardeş şehirler için Türkiye'deki belediyelerden sizin belediyenize gelen teklif sayısı:	(.....)
4	Bu tekliflerden kaç tanesi yürürlüğe girdi? (.....)	
5	Türkiye ile kardeş şehir anlaşması yapmanızda etkili olan faktörler nelerdir? (Not: Önem sırasına göre ilk 5 faktörü numaralandırarak işaretleyiniz.)	
	Ekonomik/Ticari ilişkiler/Ortak ekonomik girişimler/Yatırımlar (.....)	Siyasi ilişkiler (.....) Eğitim Turizm ilişkileri alanında işbirliği (.....)
	Tarihsel bağlar (.....)	Kültürel bağlar (.....) Dinî bağlar/yakınlıklar (.....) Turizm ilişkileri (.....)
	Sanatsal faaliyetleri geliştirme (.....)	Spor aktiviteleri düzenleme (.....) Teknoloji/Bilgi/Deneyim paylaşımı (.....)
	Sanayi alanında yatırım/işbirliği/destek (.....)	Tarımsal uygulamalar/yatırım/işbirliği/destek (.....)
	Ekonomik ölçek büyüklüğü (.....)	Nüfus büyüklüğü ölçeği (.....)
	Coğrafi benzerlik (.....)	Coğrafi mesafe yakınlığı (.....) Diğer (belirtiniz):
6	Türkiye'den kardeş şehir seçerken hangi idari ölçek tercihiniz olmaktadır? (Not: Önem sırasına göre idari ölçek tercihinizi numaralandırarak işaretleyiniz.)	
	Büyükşehir Belediyesi (.....)	İl Belediyesi (.....) İlçe Belediyesi (.....) Belde Belediyesi (.....)
7	Türkiye'de bulunan kardeş şehirlerinizi ziyaret etmekte misiniz? Evet (.....) Hayır (.....)	
8	Türkiye'de bulunan kardeş şehirlerinizi ne sıklıkla ziyaret etmektesiniz?	
	Yılda 1 kez (.....)	Yılda 2 kez (.....) Yılda 3 kez (.....) Yılda 4 veya daha fazla (.....)
	Diğer (belirtiniz):	
9	Yanıtınız "Evet" ise bu ziyaretlerin amaçlarını belirtir misiniz? (Birden çok seçenek işaretleyebilirsiniz)	
	Ekonomik işbirliği için (.....)	Kardeş şehir ilişkilerini geliştirmek için (.....) Kardeş şehir ilişkisini canlı tutmak için (.....)
	Kardeş şehir anlaşması yaptığınız ülkeyi ziyaret amacıyla (.....)	Kültürel işbirliği ve etkinlik düzenlemek için (.....)
	Diğer (belirtiniz):	
	Diğer (belirtiniz):	
10	Türkiye'den en çok hangi kardeş şehir veya şehirlerle ilişkileriniz ve işbirliğiniz daha fazla olmaktadır? (İlk 3 Kardeş Şehri ve nedenlerini belirtiniz)	
	1:.....	Nedeni:
	2:.....	Nedeni:
	3:.....	Nedeni:

11	Türkiye’den anlaşma imzaladığınız kardeş şehirlerle hangi alanlarda karşılıklı etkileşim halindesiniz? (Not: Önem sırasına göre etkileşim halinde olduğunuz ilk 3 alanı numaralandırarak işaretleyiniz)					
	Ekonomik işbirliği (.....)	Kültürel işbirliği (.....)	Sanayi yatırımları (.....)	Turizmin geliştirilmesi (.....)		
	Teknoloji aktarımı (.....)	Diğer (belirtiniz):				
12	Türkiye’deki kardeş şehirlerle işbirliği içinde bugüne kadar düzenlediğiniz ortak etkinlik/girişim/yatırım/proje vs. oldu mu?			Evet (.....)	Hayır (.....)	
13	Yanıtınız “Evet” ise ne gibi ortak etkinlik/girişim/yatırım/proje vs. oldu?					
14	Belediyenizde kardeş şehirle ilgili süreçleri takip eden bir birim bulunmakta mıdır?			Evet (.....)	Hayır (.....)	
15	Yanıtınız “Evet” ise kardeş şehirlerle ilgilenen bu birimin adı nedir?					
16	Kardeş şehirlerle ilgilenen bu birim ne zaman kuruldu? (.....)					
17	Bugüne kadar belediyenizde Türkiye ile herhangi bir kardeş şehir anlaşması askıya alındı mı veya iptal oldu mu?			Evet (.....)	Hayır (.....)	
18	Yanıtınız “Evet” ise hangi belediyeler ile iptal oldu? :.....					
19	Yanıtınız “Evet” ise kardeş şehir anlaşmasının iptal edilme nedeni nedir? (Not: Önem sırasına göre ilk 3 iptal nedenini numaralandırarak işaretleyiniz)					
	Ambargo, savaş, kargaşa vb sorunlar nedeniyle (.....)		Bütçemizin ilişkiyi geliştirmeye imkân vermemesi (.....)			
	Siyasi krizler ve gerilimler nedeniyle(.....)	Ekonomik kriz nedeniyle (.....)	İşlevsiz kalması (.....)	Beklentiye karşılamaması (.....)		
	Mukabele etmekte zorlanmamız (.....)		Diğerleri (belirtiniz):			
20	Türkiye ile kardeş şehir anlaşması sürecinde hangi konularda zorluklar yaşadınız? (Not: Önem sırasına göre yaşadığınız ilk 3 zorluğu numaralandırarak işaretleyiniz)					
	Belediye başkanının değişmesi (.....)	Bürokratik süreçler (.....)	Coğrafi uzaklık (.....)	Kültürel açıdan farklılıklar (.....)		
	Kardeş belediyenin işbirliği için yetersiz motivasyonu (.....)	İletişim sorunu (Yabancı dil sorunu) (.....)	Kardeş şehir anlaşmasına Türkiye’deki belediyenin yeterli ilgi göstermemesi (.....)			
	Vize sorunu (.....)	Diğerleri (belirtiniz):				
21	Eklemek istediğiniz görüş ve önerileriniz?					
	Aşağıda sunulan yargı ifadelerine karşılık gelen değerlendirme puanını, lütfen yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.			Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız
				Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	
22	Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere <u>ulusal ölçekte</u> kültürel ve sosyal katkıları olmaktadır.			5	4	3
23	Kardeş şehir anlaşmalarının belediyelere <u>uluslararası ölçekte</u> kültürel ve sosyal katkıları olmaktadır.			5	4	3
24	Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere <u>ulusal ölçekte</u> ekonomik ve ticari yarar sağlamaktadır.			5	4	3
25	Kardeş şehir anlaşmaları belediyelere <u>uluslararası ölçekte</u> ekonomik ve ticari yarar sağlamaktadır.			5	4	3
26	Kardeş şehir anlaşmaları belediyelerin kültürel anlamda ilişki kurmalarına olanak sağlamaktadır.			5	4	3
27	Kardeş şehir anlaşmalarında belediyeler ekonomik ve ticari ilişkileri ön planda tutmaktadırlar.			5	4	3
28	Türkiye’den kardeş şehirlerin olması yörelerimizin karşılıklı tanıtımına ve turizminin gelişimine katkı sağlamaktadır.			5	4	3
29	Türkiye ile kardeş şehir anlaşması yapılmasından sonra Türkiye’den yöremize gelen turist sayısında belirgin bir artış olmuştur.			5	4	3
30	Türkiye ile kardeş şehir anlaşması yapılmasından sonra buradan Türkiye’ye giden turist sayısında belirgin bir artış olmuştur.					
31	Belediyenizin Türkiye ile imzalamış olduğu kardeş şehirlerin isimlerini ve anlaşma tarihlerini varsa protokol yenileme tarihlerini belirtir misiniz? (Lütfen ek belge olarak ankete ekleyiniz)					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Bay, ARDA
 Uyuğu : T.C.
 Doğum Tarihi ve Yeri : 1987-BURSA
 Telefon : 553 358 77 99
 Faks : Yok
 E-mail : arda.bay@hotmail.com

Eğitim

<i>Derece Tarihi</i>	<i>Eğitim Birimi</i>	<i>Mezuniyet</i>
Yüksek Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü-Coğrafya Anabilim Dalı	2014
Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi- Fen-Edebiyat Fakültesi-Coğrafya Bölümü	2010
Lise	Bursa Çınar Lisesi	2004

Yabancı Dil

İNGİLİZCE

Yayınlar

MAKALELER

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

1. Bay, A., Çalışkan, V., Türkiye'nin Uluslararası Kardeş Şehir Anlaşmalarında Tercih Faktörleri ve Mekânsal Dağılışı Özellikleri, Doğu Coğrafya Dergisi 25(43), 73-92, 2020.
2. Çalışkan V., Özey E., Bay A., "Geleneksel İlçe Panayırlarının Eğlence Sektöründe Etnik Bir Grup: Romanlar", Turkish Studies, vol.12, no.12/3, pp.119-134, 2017

3. Bahçalı S., Bay A. "Hes'lerin Nüfus ve Yerleşme Hareketlerine Etkileri: Yusufeli Barajı Örneği", Ege Coğrafya Dergisi 26 (2), 2017, 107-125, İzmir-Türkiye

Ulusal Süreli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

1. Çalışkan V., Bay A., "Türkiye'nin Ulusal ve Uluslararası Ölçekli Kardeş Şehir İlişkileri", İdarecinin Sesi Dergisi, Sayı:19 Mayıs-Haziran 2019, s.68-72

BİLDİRİLER

Uluslararası kongre, sempozyum, panel gibi bilimsel toplantılarda sunularak, programda yer alan tam metin olarak yayınlanan bildiri

1. Bay A., Çalışkan V., "Türkiye ve Balkan Ülkeleri Arasında Kardeş Şehir İlişkileri ", II. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi Bildiriler Kitabı (UCEK-2019) , Eskişehir, Türkiye, 3-5 Ekim 2019, pp.930-938

2. Bay A., Çalışkan V., "İstanbul'un Ulusal ve Uluslararası Kardeş Şehir İlişkileri: Tercih Belirleyici Faktörler ve Mekânsal Dağılışı Özellikleri ", 1. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi, İstanbul, Türkiye, 20-22 Haziran 2019, pp.104-112

3. Bay, A.; Bahçalı, S.; Özözen S. K.; Türkiye Üzerinden Gerçekleşen Düzensiz Göçler Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale İli Örneği, Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı, 21-23 Mayıs 2015, Gazi Üniversitesi, Ankara. s. 373-382

4. Bay, A.; Çalışkan, V. "Uludağ Yöresinde (Bursa) Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi" Tedyk-2014 Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi, 4-6 Haziran 2014/Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla-Türkiye.

5. Caliskan, V.; Özözen S.K.; Bay, A."Traditional Fairs and Festivals in a Mountainous Locality: A Case Study of Mt. Uludag and its Vicinity (Bursa-Turkey)".7 th International Conference Dedicated to the International Earth Day: Global Changes, The Faculty of Geography of Sofia University,15-16 April 2011 Sofia.

Ulusal kongre, sempozyum, panel gibi bilimsel toplantılarda sunularak, programda yer alan tam metin olarak yayımlanan bildiri

1. Özözen K.S.; Çalışkan, V.;Arslan, F.;Bay, A. Kültürel Coğrafya Açısından Bir Saha Araştırması, Kazdağları 3. Ulusal Sempozyumu, 24-26 Mayıs 2012, Edremit. Bildiriler Kitabı ,s.103-110.

2. Çalışkan, V.; Bay, A.; Arslan, F.; Özözen K.S.; Tuzla Çayı Havzasında Küçükbaş Hayvancılık Faaliyetlerinin Kırsal Ekonomi ve Yerleşme Özelliklerine Etkileri, Kazdağları
3. Ulusal Sempozyumu, 24-26 Mayıs 2012, Edremit. Bildiriler Kitabı ,s.111-120.
3. Çalışkan,V.; Tosunoğlu, M.; Arslan, F.; Bay, A. (2010). "Çardak Lagün, (Lapseki-Çanakkale) Çevresinde İnsan Çevre Etkileşiminin Yerel Toplum Tarafından Algılanması",Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları VIII.Ulusal Kongresi, Trabzon.

KİTAPLAR

Alanında yurtiçinde yayınlanan kitap yazarlığı

1. Çalışkan, V., Tosunoğlu, M., Öztürk, M.Z., Samsa, Ş.,Arslan, F.,Bay, A. Çanakkale İçin Bir Tabiat Parkı Önerisi: Çardak Kıyı Oku ve Lagünü (Çardak Kuş Cenneti), Orman ve Su İşleri Bakanlığı III. Bölge Müdürlüğü Çanakkale Şube Müdürlüğü, 2013

ARAŞTIRMA PROJELERİ VE RAPORLAR

Ulusal kuruluşlarca desteklenen projelerde görev alma (BURSİYER ÖĞRENCİ)

1. Hatay İlinden Ortadoğu-Kuzey Afrika Ülkelerine İşgücü Göçünde Mekansal, Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Faktörlerin Etkileri, **TÜBİTAK – 1002 Hızlı Destek Projesi**, (2012-2013)
2. “Türkiye’de Panayırlar: Geleneksel Bir Ticaret Sisteminin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Mekânsal Analizi” **TÜBİTAK – 1001 Projesi**, (2013-2015)
3. “Türkiye’nin Ulusal ve Uluslararası Ölçekteki Kardeş Şehir İlişkileri: Dönemsel, Mekânsal, Kültürel, Fonksiyonel ve Politik Etkenlerin Analizi”, **ÇOMÜ BAP Projesi (Doktora Tez Projesi)**, (2017-2020)